

Acum un film cu Juliette Binoche și Johnny Depp

Joanne
HARRIS

Chocolat

EDITURA VIVALDI

- CHOCOLAT -

JOANNE HARRIS

CHOCOLAT

În românește de: TANIA MOCHI

Cuprins

1. 11 februarie Lăsata secului
2. 12 februarie Miercurea cenușii
3. Joi, 13 februarie
4. Vineri, 14 februarie Sfântul Valentin
5. Sâmbătă, 15 februarie
6. Sâmbătă, 15 februarie
7. Duminică, 16 februarie
8. Marți, 18 februarie
9. Miercuri, 19 februarie
10. Miercuri, 19 februarie
11. Joi, 20 februarie
12. Vineri, 21 februarie
13. Duminică, 23 februarie
14. Luni, 24 februarie
15. Marti, 25 februarie
16. Miercuri, 26 februarie
17. Sâmbătă, 1 martie
18. Sâmbătă, 1 martie
19. Duminică, 2 martie
20. Marți, 4 martie
21. Miercuri, 5 martie
22. Vineri, 7 martie
23. Sâmbătă, 8 martie
24. Duminică, 9 martie
25. Luni, 10 martie

26. Miercuri, 12 martie
27. Joi, 13 martie
28. Sâmbătă, 15 martie
29. Duminică, 16 martie
30. Marți, 18 martie
31. Miercuri, 19 martie
32. Vineri, 21 martie
33. Duminică, 23 martie Duminica Floriilor
34. Miercuri, 26 martie
35. Vineri, 28 martie Vinerea Mare
36. Vineri, 28 martie Vinerea Mare
37. Sâmbătă, 29 martie Ajunul Paștelui
38. Duminică, 30 martie Duminica Învierii Domnului,
ora 4:00 a.m.
39. Luni, 31 martie A doua zi de Paște

În memoria străbunicii mele,
Marie André Sorin
(1892-1968)

Mulțumiri

Mulțumiri din inimă tuturor celor care au ajutat la crearea acestei cărți: familiei mele pentru sprijin, mentalitate infantilă și încurajări nedumerite; lui Kevin pentru manevrarea obositoarelor hârtii; lui Anouchka pentru împrumutarea lui Pantoufle. Mulțumesc de asemenea și neîmblânzitei mele agente, Serafina Clarke, și editoarei Francesca Liversidge, lui Jennifer Luithlen și Lora Fountain și tuturor celor de la Doubleday care m-au ajutat să mă simt atât de bine-primită. În sfârșit, mulțumiri speciale colegului scriitor Christopher Fowler pentru că a aprins luminile.

1.

11 februarie

Lăsata secului

Am venit purtate de vântul carnavalului. Un vânt cald pentru februarie, încărcat cu aromele fierbinți și unsuroase ale plăcintelor, și cârnaților, și napolitanelor pudrate cu zahăr, prăjite pe un reșou chiar acolo, pe marginea drumului, pline de confetti care ne alunecau pe gulere și mâneci și care se rostogoleau în rigole ca un antidot tembel al iernii. Mulțimile adunate pe îngusta stradă principală se agită febril, cu gâturile întinse să prindă imaginea *char*-ului acoperit cu satin, cu panglici atârând și rozete din hârtie. Anouk privește, cu ochii măriți, un balon galben într-o mână și o trompetă de jucărie în cealaltă, între un coș de cumpărături și un câine cafeniu, trist. Am mai văzut carnavaluri și înainte, ea și cu mine; o procesiune de două sute cincizeci de *chars* decorate în Paris în ultima Mardi Gras¹, o sută și optzeci în New York, două duzini de orchestre în marș în Viena, clovni pe picioaroange, *Grosses Têtes* cu mulaje din *papier-mâché* clătinându-li-se pe capete, majorete cu bastoanele răsucindu-se și strălucind. Dar, la șase ani, lumea pare încă minunată. Un car din lemn, decorat în grabă cu poleială și satin și scene din cărțile de povești. Capul unui dragon pe un scut, Raspunzel cu o perucă de lână, o sireună cu o coadă din celofan, o casă de turtă dulce, din carton aurit și pictat, o vrăjitoare în prag, întinzându-și degetele cu unghiile vopsite în verde către un grup de copii tăcuți... La șase ani este posibil să percepi subtilități pe care

¹ Lăsata secului.

un an mai târziu nu le mai poți înțelege. În spatele cartonului, al decorațiilor, al plasticului, ea poate zări vrăjitoarea adevărată, magia adevărată. Mă privește cu ochii ei, care sunt de culoarea verde-albastră a Pământului văzut de la mare înălțime, strălucind.

— Rămânem? Rămânem aici? Trebuie să-i amintesc să vorbească franțuzește. Dar rămânem? Nu-i așa? Se agață de mâneca mea. Părul ei este un vârtej de vată de zahăr în vânt.

Mă gândesc. Este un loc la fel de bun ca oricare altul. Lansquenet-sous-Tannes, cel mult două sute de suflete, nu mai mult de o haltă pe drumul dintre Toulouse și Bordeaux. Clipești o dată și s-a dus. O stradă principală, un șir dublu de case din lemn de culoarea cenușii, strânse tainic, câteva străduțe paralele ca dinții unei furculițe îndoite. O biserică, spoită agresiv, într-un scuar cu magazine micuțe. Ferme împrăștiate pe pământul gras. Livezi, vii, fâșii de pământ închise și înregimentate în conformitate cu apartheidul rural strict: aici meri, aici kiwi, pepeni, andive sub cochiliile lor negre de plastic, vițe albite și ofilite sub soarele slab de februarie, așteptând triumfala reînviere din martie... În spate, râul Tannes, mic afluent al lui Garonne, își croiește drum spre pășunea mlăștinoasă. Și oamenii? Seamănă cu toți cei pe care i-am văzut; poate puțin cam palizi în lumina soarelui, puțin murdari. Eșarfele și beretele au culoarea părului de dedesubt, cafenii, negre sau gri. Fețele sunt zbârcite ca ultimele mere ale verii, ochii adânciți în carnea ridată ca stafidele într-o gogoasă veche. Câțiva copii, îmbrăcați în roșu și verde strălucitor și galben, par să aparțină altei rase. Pe când *char*-ul înaintază greoi în lungul străzii, tras de vechiul tractor, o femeie solidă cu o figură aspră, nefericită, strânge o haină ecosez pe umeri și strigă ceva în dialectul local abia inteligibil; pe car, un Moș Crăciun

turtit, nelalocul lui printre zâne, și sirene, și goblini, aruncă dulciuri în mulțime cu o agresivitate abia mascată. Un om mai în vârstă, cu trăsături delicate, cu o pălărie de fetru în locul beretei rotunde mai obișnuită în această zonă, își culege trist câinele de la picioarele mele cu o privire care cere scuze. Îi văd degetele grațioase și subțiri mișcându-se în blana câinelui; câinele schiaună; expresia stăpânului devine complexă, un amestec de dragoste, îngrijorare, vinovăție. Nimeni nu se uită la noi. Am putea la fel de bine să fim invizibile; hainele noastre ne înseamnă ca străine, trecătoare. Sunt politicoși, atât de politicoși; nimeni nu se holbează la noi. Femeia, cu părul lung strâns în gulerul paltonului oranj, o eșarfă lungă în jurul gâtului; copilul, în pantaloni galbeni și canadiană albastră. Culorile le desemnează. Hainele lor sunt exotice, figurile lor – prea palide, sau prea întunecate? – părul îi înseamnă ca fiind din altă parte, străini, puțin ciudați. Oamenii din Lansquenet au învățat arta de a observa fără a privi direct. Le simt privirile ca un abur pe ceafă, ciudate, fără să fie ostile, dar reci. Suntem pentru ei o curiozitate, o parte a carnavalului, un semn al alienării. Le simt ochii pe noi pe când mă întorc să cumpăr o *galette* de la un vânzător. Hârtia este fierbinte și unsuroasă, blatul de pâine neagră tare pe margini, dar gros și bun la mijloc. Rup o bucată și i-o dau lui Anouk, ștergându-i bărbia de untul topit. Vânzătorul este un bărbat durduliu, aproape chel, cu ochelarii groși, cu fața transpirată de căldura reșoului. Clipește cu un ochi înspre fetiță. Cu celălalt ochi studiază fiecare detaliu, știind că, mai târziu, i se vor pune întrebări.

— În concediu, *madame*? Eticheta rurală îi permite să ne întrebe; în spatele indiferenței comerciantului observ adevărata înfometare. Cunoașterea este aici monedă curentă;

cu Agen și Montauban atât de aproape, turiștii sunt o raritate.

— Pentru o vreme.

— De la Paris, deci? Probabil că de vină sunt hainele noastre. În zona aceasta oamenii sunt săraci. Culoarea este un lux; nu durează mult. Bobocii strălucitori de pe marginea drumului sunt buruieni cotropitoare, inutile.

— Nu, nu Paris.

Char-ul este aproape de capătul străzii. O mică orchestră – două cimpoaie, două trompete, un trombon și o tobă – îl urmează, cântând un marș neidentificabil. O duzină de copii se împrăștie în urma ei, culegând dulciuri. Unii sunt în costume; o văd pe micuța Scufița Roșie și o persoană mițoasă care ar putea să fie lupul, disputându-și amiabil posesiunea unui ghem de panglici.

În ariergardă, o figură în negru. La început am impresia că face parte din paradă – Doctorul Ciumă, poate – dar, pe când se apropie, recunosc sutana de modă veche a unui preot de țară. Are cam treizeci de ani, deși, de la distanță, mersul său rigid îl face să pară mai bătrân. Se întoarce înspre mine și văd că și el este străin, cu pomeții înalți și ochii palizi ai nordicilor și degete lungi de pianist care se odihnesc pe argintul crucii care-i atârnă la gât. Poate asta-i dă dreptul să se holbeze la mine, această alienare; dar nu văd nici urmă de bun-venit în ochii lui reci, deschiși la culoare. Doar privirea măsurată, de felină, a cuiva care nu este sigur de teritoriul său. Îi zâmbesc; el se uită într-o parte, speriat, îi cheamă pe cei doi copii la el. Cu un gest arată mizeria care a umplut deja drumul; vrând-nevrând, cei doi încep să curețe, adunând serpentinele și ambalajele de dulciuri și ducându-le la un coș de gunoi. Îl observ pe preot uitându-se la mine pe

când mă întorc cu o privire care, la un alt bărbat, ar fi fost admirativă.

Nu există post de poliție în Lansquenet-sous-Tannes, deci nu există crime. Încerc să fiu ca Anouk, să văd adevărul dincolo de deghizare, dar acum totul este în ceață.

— Rămânem? Rămânem, *maman*? Mă trage cu insistență de mână. Îmi place, îmi place aici. Rămânem?

O iau în brațe și o sărut pe creștetul capului. Miroase a fum și a clătite și a așternuturile calde ale unei dimineți de iarnă.

— De ce să nu rămânem? Este un loc la fel de bun ca altele.

— Da, sigur, îi spun, cu gura în părul ei. Sigur că da. Nu este chiar o minciună. De data aceasta s-ar putea să fie chiar adevărat.

Carnavalul a plecat. O dată pe an satul strălucește în lumina sa trecătoare, dar acum lumina lui s-a stins, mulțimea s-a împrăștiat. Vănzătorii își strâng reșourile și umbrarele, copiii își scot costumele și podoabele. Domină un ușor aer de stânjeneală, de mâhnire față de acest exces de zgomot și culoare. Ca ploaia care se evaporă imediat în miezul verii, se ascunde în pământul crăpat și în pietrele arse de soare, nelăsând nicio urmă. Două ore mai târziu, Lansquenet-sous-Tannes este încă o dată invizibil, ca un orașel fermecat care apare doar o dată pe an. Dacă n-ar fi fost carnavalul, nici nu l-am fi observat.

Avem gaze, dar nu avem încă electricitate. În prima noapte, am făcut clătite pentru Anouk la lumina lumânării și le-am mâncat lângă foc, folosind o revistă veche ca farfurie, pentru că niciunul dintre lucrurile noastre nu urma să ajungă până mâine. Magazinul fusese inițial o brutărie și încă are franzela

gravată deasupra ușii înguste de la intrare, iar podeaua este plină de praf de făină și, când am venit, ne-am croit drum pe o potecă de reclame vechi. Chiria este ridicol de mică pentru noi care suntem obișnuite cu prețurile marilor orașe; chiar și așa am surprins privirea suspicioasă a femeii de la agenție pe când număram bancnotele. Pe documentul de închiriere mă numesc Vianne Rocher, semnătura este o hieroglifă care ar putea să însemne orice. Am explorat la lumina lumânării noul nostru teritoriu; vechile cuptoare în stare surprinzător de bună sub grăsime și funingine, pereții furniruiți cu pin, faianța înnegrită. Anouk a găsit vechea firmă strânsă într-o cameră din spate și am tras-o afară; păianjenii s-au răspândit de sub canavaua decolorată. Camerele noastre sunt deasupra magazinului; un dormitor și o cameră de baie, un balcon ridicol de mic, ghivece din teracotă cu mușcate ofilite... Anouk s-a strâmbat văzându-le.

— E așa de întuneric, *maman*. Părea îngrozită, nesigură în fața acestui prăpăd. Și miroase așa de trist.

Are dreptate. Mirosul este ca lumina zilei ținută închisă ani de zile până ce a devenit acră și râncedă; mirosul șoarecilor și al fantomelor tuturor lucrurilor de mult uitate și neplânse. Are ecou ca o pivniță, iar puțina căldură emanată de noi accentuează fiecare umbră. Vopseaua și lumina soarelui și săpunul ne vor scăpa de mizerie, dar cu tristețea este altă problemă, rezonanța îndepărtată a unei case unde nimeni n-a mai râs de ani. Fața lui Anouk este palidă și ochii i s-au mărit în lumina lumânării, cu mâna strânsă de a mea.

— Trebuie să dormim aici? întrebă ea. Lui Pantoufle nu-i place. Este speriat.

Am zâmbit și i-am sărutat obrazul auriu, solemn. Pantoufle ne va ajuta.

Am aprins o candelă pentru fiecare încăpere, aurie, și roșie, și albă, și oranj. Eu prefer să-mi fac singură esențele arome dar, în caz de criză, bețele cumpărate sunt destul de bune și ele, levănțică, și cedru, și lămâiță. Ținem fiecare câte o lumânare, Anouk suflă în trompeta ei de jucărie, iar eu bat cu o lingură de metal într-o tigaie veche și, timp de zece minute tropăim prin fiecare cameră, țipând și cântând în gura mare – *Afară! Afară! Afară!* – până ce se zguduie pereții și fantomele ultragiante fug, lăsând în urmă un miros slab de arsură și multă tencuială căzută. Ne uităm în spatele tencuielii crăpate și înnegrite, în spatele tristeții lucrurilor părăsite și începem să vedem trasee slabe, ca imaginea lăsată de o scânteie aprinsă în mână – aici un perete sclipitor cu tencuială aurie, aici un fotoliu, puțin rupt, dar colorat într-un portocaliu sclipitor, vechea firmă strălucind brusc pe când culorile pe jumătate ascunse alunecă afară de substraturile de mizerie. *Afară! Afară! Afară!* Anouk și Pantoufle tropăie și cântă și vechile imagini par să strălucească mai tare – un taburet roșu lângă tezgheaua acoperită cu vinilin, un șir de clopoței la ușa de la intrare. Desigur, știu că este doar un joc. O strălucire care liniștește un copil speriat. Va fi necesară multă muncă până ce toate acestea vor deveni adevărate. Dar, pentru moment, este suficient să știm că această casă ne acceptă așa cum o acceptăm și noi. Pâine și sare în prag pentru zeii casei. Santal sub pernă ca să ne îndulcească visele.

Mai târziu, Anouk mi-a spus că Pantoufle nu mai este așa de speriat, deci totul era bine. Am dormit împreună, îmbrăcate, pe salteaua plină de făină din dormitor, cu toate lumânările aprinse și, când ne-am trezit, era dimineață.

2.

12 februarie

Miercurea cenușii

De fapt ne-au trezit clopotele. Nici nu-mi dădusem seama cât de aproape suntem de biserică până ce nu le-am auzit, un zumzet rezonant de tonalitate scăzută alunecând într-un *carillon* strălucitor – *dummm fla-di-dadi-dummm* – la bătaia joasă. M-am uitat la ceas. Era șase dimineața. Lumina cenușiu-aurie se filtra printre obloanele sparte pe pat. M-am ridicat și am privit dalele umede care străluceau în scuar. Turla albă a bisericii se ridica ascuțită în lumina dimineții, apărând dintr-un șir de magazine întunecate; o brutărie, o florărie, un magazin de pompe funebre care vindea pietre funerare, îngeri din piatră, trandafiri emailați... Deasupra fațadelor discret acoperite cu obloane, turla albă este un far, cifrele romane ale ceasului lucind roșu la ora șase douăzeci ca să-l înșele pe diavol, Fecioara pe postamentul ei păzind scuarul cu o figură vag supărată. În vârful turlei scurte se învârte o morișcă de vânt – de la vest la vest-nord-vest – un om cu robă și o seceră. De la balconul cu mușcate moarte îi pot vedea pe primii sosiți la liturghie. Am recunoscut-o pe femeia cu palton ecosez de la carnaval; i-am făcut semn cu mâna, dar ea și-a continuat drumul fără să-mi răspundă, strângându-și haina protector în jurul ei. În spatele ei, bărbatul cu pălăria de fetru și câinele său cel trist și cafeniu îmi zâmbește ezitant. L-am strigat dar, evident, eticheta rurală nu permite asemenea libertăți pentru că el se grăbește să intre în biserică, luându-și și câinele.

După aceea nimeni nu s-a mai uitat la fereastra mea, deși am numărat mai mult de șazeci de capete – fulare, berete,

pălării trase în jos împotriva unui vânt invizibil – dar am simțit indiferența lor curioasă, studiată. Avem probleme importante, spuneau umerii lor strânși și capetele plecate. Picioarele li se târau pe dalele scuarului ca picioarele copiilor care se duc la școală. Acesta s-a lăsat azi de fumat, îmi dau seama; acesta, de vizita lui săptămânală la cafenea, alta va renunța la mâncărurile preferate. Nu este treaba mea, desigur. Dar, în acel moment am simțit că, dacă un loc ar avea nevoie de puțină magie... Obiceiurile vechi nu dispar niciodată. Și, când te-ai ocupat cândva de îndeplinirea dorințelor, impulsul nu te mai părăsește niciodată. Și oricum, vântul, vântul carnavalului, sufla încă, aducând cu el aroma ștearsă de grăsime, și vată de zahăr, și praf de pușcă, mirosurile fierbinți și ascuțite ale schimbării anotimpurilor, care fac palmele să usture și inima să bată mai tare. Pentru o vreme deci vom rămâne aici. Pentru o vreme. Până ce se va schimba vântul.

Am cumpărat vopsea de la magazinul universal și bidinele, trafaleți, săpun și găleți. Am început munca de sus în jos, scoțând perdelele și aruncând scoabe sparte în grămada din ce în ce mai mare din curtica din spate, am frecat podelele și am aruncat găleți de apă în josul scării înguste și pline de funingine astfel încât amândouă ne-am udat din cap până în picioare de mai multe ori. Șpaclul lui Anouk a devenit un submarin, iar al meu un tanc care trimitea torpile zgomotoase de săpun în jos pe scări până în hol. În mijlocul acestei nebunii am auzit clopoțelul de la intrare și m-am uitat în sus, cu săpunul într-o mână și șpaclul în cealaltă, la silueta înaltă a preotului.

Mă întrebam în cât timp va sosi.

Ne-a privit o vreme, zâmbind. Un zâmbet circumspect, stăpân pe sine, benevolent; stăpânul conacului care întâmpină oaspeții nepoftiți. Îmi dădeam seama că e conștient de salopeta mea murdară, de părul pe care mi-l prinsesem într-o eșarfă roșie, de picioarele mele goale în sandalele ude.

— Bună dimineața. Un pârâiaș de apă murdară se scurgea înspre pantofii lui negri, foarte lustruiți. Am văzut cum ochii lui se îndreaptă în jos, apoi iar înspre mine.

— Francis Reynaud, a spus el, dându-se discret într-o parte. *Curé* al parohiei. Am răs; nu m-am putut abține.

— A, asta era, am spus, malițioasă. Credeam că sunteți de la carnaval. Răs politicoș; *ha, ha, ha*.

Am întins o mănușă de plastic galbenă.

— Vianne Rocher. Și bombardierul de acolo este fiica mea, Anouk.

Explozii de săpun și Pantoufle luptându-se pe scări, îl puteam simți pe preot așteptând detalii despre *monsieur* Rocher. Mult mai ușor să ai totul pe o bucată de hârtie, totul oficial, să eviți această *conversation* incomodă, plicticoasă.

— Presupun că sunteți foarte ocupată în această dimineață.

Brusc am simțit că-mi pare rău pentru el așa cum se chinuia să realizeze un contact. Din nou, râsul forțat.

— Da, trebuie cu adevărat să facem curat aici cât mai repede posibil. Și va dura! Dar nu am fi venit oricum în dimineața aceasta la biserică, *monsieur le curé*. Nu participăm la slujbe, să știți. Era un gest politicoș; voiam să-i arăt unde stăteam, să-l liniștesc; dar el a părut tulburat, aproape insultat.

— Înțeleg.

Fusesem prea directă. Ar fi dorit să mai dansăm puțin, să ne dăm târcoale unul altuia ca două pisici curioase.

— Dar este foarte amabil din partea dumneavoastră să ne vizitați, am continuat veselă. Chiar ați putea să ne ajutați să ne facem prieteni aici.

Și el este ca o pisică, am observat; rece, cu ochi deschiși la culoare care niciodată nu privesc direct, atent, studiat, distant.

— Voi face tot ce-mi stă în puteri. Este indiferent acum când știe că nu facem parte din turma lui. Totuși conștiința îl îndeamnă să ne ofere mai mult decât ar vrea. Vă gândiți la ceva anume?

— Mda, ne-ar trebui o mână de ajutor aici, am sugerat eu. Nu dumneavoastră, desigur – repede, când el încerca să răspundă. Poate știți însă pe cineva care ar avea nevoie de niște bani în plus? Un zidar, cineva care ar putea să ne ajute la finisaje? Acesta era un teritoriu sigur.

— Nu-mi vine nimeni în minte. Dar voi întreba. Este foarte precaut. Poate o va face. Își cunoaște datoria față de nou-veniți. Dar știu că nu va găsi pe nimeni. Nu este genul care acordă ușor favoruri. Ochii lui se îndreaptă discret înspre pâinea și sarea de la ușă.

— Pentru noroc. Zâmbesc, dar fața lui rămâne de piatră. Se uită la mica ofrandă de parcă l-ar fi ofensat.

— *Maman?* Capul lui Anouk apare în ușă cu părul zbârlit ca la arici. Pantoufle vrea să se joace afară. Avem voie?

Încuviințez.

— Rămâi în grădină. Îi șterg o murdărie de pe nas. Arăți ca o vagaboandă. Văd cum se uită la preot și îi surprind la timp privirea comică. Acesta este *monsieur* Reynaud, Anouk. De ce nu-l saluți?

— Salut! țipă Anouk în drum spre ușă. La revedere! O lucire a puloverului galben și a salopetei roșii și a dispărut, picioarele patinându-i iute pe gresia săpunită. Nu pentru prima oară, sunt aproape sigură că-l zăresc pe Pantoufle în urma ei, o pată întunecată pe pragul de sus al ușii.

— Are doar șase ani, îi spun în chip de explicație.

Reynaud zâmbește slab, acru, de parcă această primă vedere a fiicei mele i-a confirmat una dintre bănuielile pe care le nutrește la adresa mea.

3.

Joi, 13 februarie

Slavă Domnului că s-a terminat. Vizitele mă obosesc groaznic. Nu mă refer la dumneavoastră, desigur, *mon père*; vizita mea săptămânală la Domnia Voastră este un lux, ați putea spune că este singurul. Sper că vă plac florile. Nu arată prea grozav, dar miros splendid. Le voi pune aici, lângă scaunul dumneavoastră, ca să le puteți vedea. Se văd frumos câmpiile de aici, cu Tannes în mijloc și Garonne sclipind în depărtare. Ați putea chiar să vă imaginați că suntem singuri. Oh, nu mă plâng. Nu cu adevărat. Dar trebuie să știți cât de greu este pentru un bărbat singur să se descurce. Micile lor griji, nemulțumirile lor, prostia lor, miile lor de probleme mărunte... Joi a fost carnavalul. Oricine i-ar fi crezut sălbatici, așa cum dansau și țipau. Puștiul lui Louis Perrin, Claude, a tras în mine cu un pistol cu apă și ce a putut tatăl lui să spună decât că e mic și are nevoie să se joace puțin? Tot ceea ce doresc este să-i îndrum, *mon père*, să-i eliberez de păcate. Dar se luptă cu mine întruna, ca niște copii care refuză mâncarea sănătoasă și continuă să mănânce ceea ce le face rău. Știu că înțelegeți. Timp de cincizeci de ani ați purtat această povară pe umeri cu răbdare și tărie. Le-ați câștigat dragostea. S-au schimbat oare timpurile atât de mult? Eu sunt temut, respectat...dar iubit, nu. Fețele lor sunt îmbufnate, scârbite. Ieri au plecat de la slujbă cu cenușă pe frunți și o privire de ușurare vinovată. Se lasă în voia indulgențelor lor secrete, viciilor lor solitare. Oare nu înțeleg? Domnul vede totul. *Eu* văd totul. Paul-Marie Muscat își bate nevasta. Primește zece *Avé* în fiecare săptămână în confesional și se duce să facă exact același lucru. Soția lui

fură. Săptămâna trecută s-a dus la piață și a furat gablonzuri de pe o tejghea. Guillaume Duplessis vrea să știe dacă animalele au suflet și plânge când îi spun că nu. Charlotte Edouard crede că soțul ei are o amantă – știu că are trei, dar trebuie să păstrez taina confesiunii. Ce copii sunt! Cererile lor mă lasă enervat și amețit. Dar nu îmi pot permite să-mi arăt slăbiciunea. Oile nu sunt creaturile docile, plăcute din idilele pastorale. Orice țăran îți poate spune asta. Sunt viclene, vicioase din când în când, patologic stupide. Pastorul îngăduitor își poate găsi turma dezbinată, răzvrătită. Nu pot să fiu îngăduitor. De aceea, o dată pe săptămână, îmi permit această mică indulgență. Gura Domniei Voastre este pecetluită, *mon père*, ca cea a confesionalului. Urechile vă sunt întotdeauna deschise, inima, întotdeauna blândă. Pentru o oră pot lăsa povara deoparte. Pot greși.

Avem o persoană nou-venită în parohie. O Vianne Rocher, o văduvă, bănuiesc, cu un copilaș. Vă amintiți brutăria lui Blaireau? El a murit de patru ani și, de atunci, locul a devenit o ruină. Ei bine, ea a închiriat-o și speră s-o redeschidă până la sfârșitul săptămânii. Nu mă aștept să reziste. Avem deja brutăria lui Poitou dincolo de scuar și, oricum, nu se va adapta. O femeie destul de plăcută, dar nu are nimic în comun cu noi. Îi dau două luni, apoi se va întoarce într-un oraș mare. Amuzant, dar n-am reușit să aflăm de unde este. Cred că din Paris sau poate de dincolo de graniță. Accentul ei este curat, aproape prea curat pentru o franțuzoaică, cu vocalele sincopate ca ale nordicilor, deși ochii ei sugerează o descendență portugheză, iar pielea ei... Dar nu am văzut-o cu adevărat. A muncit la brutărie toată ziua de ieri și astăzi. Pe fereastră a pus o fâșie de plastic portocaliu și, din când în când, ea sau fetița ei cea sălbatică

aruncă o găleată cu apă murdară în șanț sau discută vioi cu câte un lucrător. Are o capacitate ciudată de a găsi ajutoare. Deși m-am oferit s-o ajut, mă îndoiam că va găsi săteni dornici. Totuși l-am văzut pe Clairmont azi-dimineață cărând lemne, apoi pe Pourceau cu scările lui. Poitou a trimis mobilă; l-am văzut cărând un fotoliu prin tot scuarul cu privirea ascunsă a cuiva care nu dorește să fie văzut. Chiar și Narcisse, așa lipsit de maniere cum este, și care a refuzat să sape în curtea bisericii în noiembrie trecut, s-a dus cu uneltele lui să-i curețe grădina. Azi-dimineață, cam la opt și patruzeci, a sosit un camion în fața prăvăliei. Duplessis, care își plimba câinele ca de obicei la ora aceea, tocmai trecea pe acolo, iar ea l-a chemat s-o ajute la descărcat. Am observat că el a fost șocat – pentru o clipă am crezut că o va refuza – cu o mână dusă pe jumătate la pălărie. Ea a spus atunci ceva – n-am auzit ce – și i-am auzit râsul râsunând în tot scuarul. Râde mult și face multe gesturi extravagante, comice, cu mâinile. Tot o trăsătură orășenească, presupun. Noi suntem obișnuiți cu o purtare mai rezervată a celor din jurul nostru, dar presupun că nu are intenții rele. Avea o eșarfă violetă, înnodată pe cap ca țigăncile, dar cea mai mare parte a părului îi scăpase din ea și era plin de vopsea albă. Nu părea să-i pese. Duplessis nu și-a amintit mai târziu ce i-a spus, dar a comentat în stilul lui neîncrezător că livrarea a fost o nimica toată, doar câteva cutii, mici, dar destul de grele și câteva lăzi deschise cu ustensile de bucătărie. Nu a întrebat ce era în cutii, deși se îndoiește că așa puține provizii ar ajunge multă vreme unei brutării.

Să nu vă imaginați, *mon père*, că mi-am petrecut toată ziua pândind brutăria. Doar că se află chiar vizavi de casa mea – cea care a fost a dumneavoastră, *mon père*, înainte de toate acestea. Toată ziua de ieri nu s-au auzit decât ciocănituri și

s-a zugrăvit, și s-a tencuit, și s-a curățat până ce, deși n-aș fi vrut, am fost curios să văd rezultatul. Nu sunt singurul; am auzit-o pe *madame* Clairmont bârfind cu un grup de prietene în afara atelierului lui Poitou unde muncește soțul ei; au discutat despre *obloane roșii* înainte să mă observe și să vorbească în șoaptă. De parcă mi-ar fi păsat. Nou-venita a oferit desigur hrană pentru bârfitori, măcar atât. Mi se pare că obloanele acoperite cu plastic oranj atrag privirea. Magazinul arată ca o bomboană uriașă așteptând să fie dezvelită, ca o rămășiță a carnavalului. Există ceva neliniștitor în strălucirea sa și în felul în care plasticul atrage soarele; voi fi fericit când treaba se va termina și locul va redeveni o brutărie.

Sora încearcă să-mi atragă privirea. Crede că vă obosesc. Cum de o puteți răbda, cu vocea ei stridentă și manierele ei de spital? *Acum cred că este timpul să ne odihnim.* Este înțepenită, apretată, insuportabilă. *Totuși îmi vrea binele, îmi spun ochii Domniei Voastre. Iartă-i, căci nu știu ce fac.* Eu nu sunt amabil. Vin aici pentru ușurarea mea, nu a dumneavoastră. Totuși mi-ar plăcea să cred că vizitele mele vă fac plăcere, că vă țin la curent cu lucruri mai stridente într-o lume pleoștită și informă. Televizor o oră pe noapte, întoarceri de cinci ori pe zi, mâncare prin tub. Să se vorbească despre Domnia Voastră de parcă ați fi un obiect – *Ne aude oare? Crezi că ne înțelege?* – părerile dumneavoastră nu contează, sunt aruncate la gunoi... Să fi oprit de la orice și totuși să simți, să gândești. Acesta este adevărul iadului, lipsit de medievalismele lui stângace. Această pierdere a contactului. Totuși mă îndrept către dumneavoastră ca să mă învățați să comunic. Să mă învățați să sper.

4.

Vineri, 14 februarie

Sfântul Valentin

Numele bărbatului care are un câine este Guillaume. M-a ajutat ieri și a fost primul meu client în această dimineață. Avea câinele, Charly, cu el, și m-a salutat cu o politețe timidă care era aproape curtenitoare.

— Arată minunat, a spus el uitându-se în jur. Cred că ați stat toată noaptea ca să terminați.

Am răs.

— Este o adevărată transformare, a continuat Guillaume. Știți, nu sunt sigur de ce, dar am presupus că va fi tot o brutărie.

— Cum, să-l ruinez pe bietul *monsieur* Poitou? Sunt sigură că-mi va mulțumi pentru asta, cu durerile lui de lumbago, și cu biata lui soție invalidă și care doarme așa de greu.

Guillaume s-a aplecat să îndrepte zgarda lui Charly, dar am văzut cum îi lucesc ochii.

— Văd că v-ați întâlnit, a spus el.

— Da, i-am dat rețeta pentru tizana mea de noapte.

— Dacă este bună, vă va fi prieten pe viață.

— Este bună, l-am asigurat. Apoi, aplecându-mă sub tejghea, am scos o cutiuță roz cu o fundă argintie de Sf. Valentin pe ea. Poftim. Pentru dumneavoastră. Primul meu client.

Guillaume a părut puțin speriat.

— Zău, *madame*, eu...

— Spune-mi Vianne. Insist. Am împins cutia în mâna lui. O să-ți placă. Sunt preferatele tale.

A zâmbit.

— De unde știi? s-a interesat el, îndesând grijuliu cutiuța în buzunarul hainei.

— Ei, îmi dau seama, i-am spus poznașă. Știi preferatele *tuturor*. Ai încredere în mine, aceasta este a ta.

Firma n-a fost gata până la prânz. Georges Clairmont a venit s-o atârne chiar el, scuzându-se la nesfârșit pentru întârziere. Obloanele purpurii arată splendid în contrast cu varul alb strălucitor și Narcisse, bombănind cu jumătate de gură despre ultimul îngheț, a adus câteva mușcate de la sera lui și le-a plantat în ghivecele mele. I-am trimis pe amândoi acasă cu niște cadouri de Sf. Valentin și expresii similare de plăcere nedumerită. După aceea, în afară de câțiva școlari, n-am prea avut vizitatori. Așa se întâmplă întotdeauna când un magazin nou se deschide într-un sat mic; există un cod strict de comportament care conduce astfel de situații și oamenii sunt rezervați, pretinzând că sunt indiferenți, deși, de fapt, mor de curiozitate. O bătrână s-a aventurat înăuntru, îmbrăcată în tradiționala rochie neagră a văduvelor de la țară. Un bărbat împopoțonat, brunet, a cumpărat trei cutii identice fără să întrebe ce era înăuntru. Apoi, în următoarele ore, n-a mai intrat nimeni. Era exact așa cum mă așteptasem; oamenii aveau nevoie de timp ca să se adapteze la schimbare și, cu toate că am surprins câteva priviri insistente aruncate la vitrină, nimeni n-a părut înclinat să intre. În spatele nepăsării aparente totuși, am simțit o ațătare, șoapte speculative, agitația unor perdele, o adunare a curajului. Când au sosit în cele din urmă, au sosit împreună, șapte sau opt femei, inclusiv Caroline Clairmont, soția celui care-mi făcuse firma. O a noua, care a sosit în urma grupului, a rămas afară, cu fața aproape lipită de fereastră, și am recunoscut-o pe femeia cu haina ecosez.

Doamnele s-au uitat peste tot, chicotind ca niște școlărițe, ezitând, încântate de obrăznicia lor colectivă.

— Și le faceți pe toate chiar dumneavoastră? a întreat Cécile, care are o farmacie pe strada principală.

— Ar trebui să renunț acum în timpul Postului Mare, a comentat Caroline, o blondină durdulie cu un guler de blană.

— Nu voi spune nimănui, i-am promis. Apoi, observând-o pe femeia în ecosez care încă se uita în vitrină: Prietena voastră nu vrea să ni se alăture?

— Oh, ea nu este cu noi, a răspuns Joline Drou, o femeie cu trăsături ascutite care lucrează la școala din sat. A privit-o pe femeia cu figură aspră de la geam. Este Joséphine Muscat. Era un fel de dispreț milos în vocea ei pe când a spus numele. Mă îndoiesc că va intra.

De parcă ar fi auzit-o, Joséphine s-a înroșit ușor și și-a lăsat capul pe pieptul hainei. O mână și-o ținea pe stomac într-un gest ciudat, protector. Îi puteam vedea gura, cu buzele permanent lăsate în jos, mișcându-se ușor, în ritmul unei rugăciuni sau al unui blestem.

Le-am servit pe doamne – o cutie albă, fundă aurie, două *cornets* de hârtie, o fundă roz – în mijlocul exclamațiilor și al râsetelor. Afară, Joséphine Muscat mormăia și se legăna și își împingea pumnii mari, urâți, în stomac. Apoi, pe când serveam ultima clientă, și-a ridicat capul cu un gest sfidător și a intrat. Ultima comandă era mare și destul de complicată. *Madame* dorea doar un asortiment din acelea într-o cutie rotundă, cu panglici și flori și inimioare aurii și o felicitare în alb – la aceasta doamnele și-au ridicat ochii într-un extaz prefăcut, *hihihi!* – astfel încât n-am observat-o. Mâinile cele mari sunt surprinzător de iuți, mâini înroșite și asprite de treburile domestice. Una rămâne pe stomac, cealaltă flutură iute într-o parte în mișcarea rapidă a unui pistolar și micul

pachet argintiu cu un trandafir – care costă zece franci – a dispărut de pe raft în buzunarul hainei ei.

Frumos. Mă prefac că nu observ până ce doamnele pleacă din magazin cu pachetele. Joséphine, rămasă singură în fața teighelei, se prefacă că examinează marfa, întoarce câteva cutii cu degete atente, nervoase. Am închis ochii. Gândurile pe care mi le transmitea erau complexe, tulburătoare. O serie rapidă de imagini s-a perindat în mintea mea: fum, câteva nimicuri strălucitoare, un pumn însângerat. În spatele acestora, un substrat tremurător de griji.

— *Madame Muscat*, pot să vă ajut? Vocea mea era blândă și plăcută. Sau doriți doar să priviți?

A mormăit ceva inaudibil și s-a întors să plece.

— Cred că s-ar putea să am ceva care v-ar plăcea. M-am întins sub teighea și am scos un pachet argintiu similar cu cel pe care-l luase ea, deși acesta era mai mare. Era legat cu o fundă albă brodată cu floricele galbene. M-a privit, cu gura ei mare și nefericită deschisă de frică. Am împins pachetul înspre ea.

— Din partea casei, Joséphine, i-am spus amabilă. Nu-i nicio problemă. Sunt preferatele tale.

Joséphine Muscat s-a întors și a ieșit în fugă.

5.

Sâmbătă, 15 februarie

Știu că nu este ziua mea obișnuită, *mon père*, dar simțeam nevoia să vorbesc. Brutăria s-a deschis ieri. Doar că nu este o brutărie. Când m-am trezit ieri dimineața la șase, schelele erau scoase, firma și copertina erau la locul lor și oblonul era ridicat de pe vitrină. Ceea ce fusese o casă veche, obișnuită, modestă, ca toate celelalte, devenise o combinație roșu-și-aur pe un fundal orbitor de alb. Mușcate în ghivecele de la ferestre. Ghirlande din *crêpe-papier* răsucite în jurul stâlpilor. Și, deasupra ușii, o firmă scrisă cu negru pe o placă din lemn de stejar:

La Celeste Praline Chocolaterie Artis anale²

Sigur că este ridicol. Un astfel de magazin ar putea fi popular în Marsilia sau în Bordeaux – chiar și în Agen, unde sunt mulți turiști. Dar în Lansquenet-sous-Tannes? În timpul Postului Mare, epoca tradițională a uitării de sine? Pare pervers, poate dinadins. Azi-dimineață m-am uitat în vitrină. Pe un raft alb, din marmură, sunt aliniate nenumărate cutii, pachețele, *cornets* din hârtie argintie și aurie, rozete, clopoței, flori, inimioare și ghirlande lungi din panglici multicolore. În clopote de sticlă se află ciocolate, praline, Țățele lui Venus, trufe, *mendiants*, fructe confiate, scoici din ciocolată, petale de trandafir zaharisite, violete din zahăr... Apărate de soare de copertine lucesc întunecat ca o comoară scufundată,

² Pralina celestă, confiserie artizanală.

peștera lui Aladin a dulcilor clișee. Și, în mijloc, a așezat o creație magnifică. O casă din turtă dulce cu zidurile din *pain d'epices* învelite în ciocolată, cu detaliile subliniate cu glazură argintie și aurie, olane din florentine cu fructe confiate, vițe stranii din zahăr și ciocolată crescând din pereți, păsări din marțipan cântând în copacii de ciocolată... Și vrăjitoarea însăși, ciocolată neagră din vârful pălăriei ei ascuțite până la poalele mantiei lungi, ținând o mătură care este de fapt o *guimauve*³ uriașă, bezele lungi și încrețite care atârnă pe tețghelele vânzătorilor de dulciuri în zilele carnavalului. De la fereastra mea le pot vedea pe ale ei, ochi închiși într-o otheadă vicleană, de conspirator. Caroline Clairmont și-a încălcat juruința de post din cauza acestui magazin și a produselor pe care le vinde. Mi-a spus ieri în confesional, pe acel ton de copil răsfățat care se potrivește atât de puțin cu promisiunile ei de căință.

— Oh, *mon père*, mă simt atât de prost! Dar ce puteam face când acea femeie *încântătoare* era așa de dulce? Adică nici nu m-am *gândit* până ce nu a fost prea târziu deși, dacă există cineva care ar trebui să renunțe la ciocolată... Vreau să zic, felul în care coapsele mele s-au *umflat* în ultimul an, îmi vine să mor...

— Două *Avé*. Doamne, femeia aceasta. Prin grilaj îi simt ochii flămânzi, plini de adorație. Se prefacă că este mâhnită de duritatea mea.

— Desigur, *mon père*.

— Și amintește-ți de ce postim acum. Nu din vanitate. Nu ca să ne impresionăm prietenii. Nu ca să încăpem în hainele la modă din sezonul următor. Sunt brutal într-un mod deliberat. Asta dorește și ea.

³ Guimove – plantă din familia malvaceelor de culoare mov; hibiscus.

— Da, *sunt* frivolă, nu-i așa? Un suspin ușor, o lacrimă ștearsă discret în colțul batistei. Doar o femeie proastă și frivolă.

— Amintește-ți de Domnul nostru. De sacrificiul Lui. De umilința Lui. Îi simt parfumul, ceva floral, prea puternic în spațiul acesta întunecat și închis. Mă întreb dacă aceasta este ispita. Dacă este așa, atunci sunt de piatră.

— Patru *Avé*.

Este un fel de disperare. Macină sufletul, îl micșorează bucată cu bucată, ca o catedrală care este ruinată an de an, erodată de praf și nisip. Simt cum îmi slăbește hotărârea, bucuria, credința. Aș vrea să-i conduc prin mijlocul suferințelor, prin sălbăticie. Și, în loc de acestea, doar nimicnicii. Această procesiune lentă de mincinoși, lacomi și clovni patetici. Bătălia dintre bine și rău redusă la o femeie grasă în fața unui magazin de dulciuri, spunându-și: „*O voi face? Nu o voi face?*” cu o nehotărâre demnă de milă. Diavolul este laș; nu-și va arăta fața. Este lipsit de substanță, spart într-un milion de bucățele care-și croiesc malițioasa lor potecă prin sânge, prin suflet. Dumneavoastră și cu mine ne-am născut prea târziu, *mon père*. Lumea aspră, curată, a Vechiului Testament mă atrage. Pe atunci știam unde ne aflăm. Satana umbla printre noi în carne și oase. Luam decizii dificile; ne sacrificam copiii în numele Domnului. Îl iubeam pe Dumnezeu, dar, și mai mult, ne temeam de El.

Să nu credeți că o blamez pe Vianne Rocher. Nici nu mă prea gândesc la ea. Este doar una dintre influențele rele împotriva cărora trebuie să lupt în fiecare zi. Dar gândul la acel magazin cu firma lui de carnaval, o otheadă aruncată negării, credinței... Întorcându-mă din prag ca să-mi întâmpin congregația, surprind o mișcare înăuntru. *Încearcă-mă. Testează-mă. Gustă-mă.* Într-o pauză dintre

versetele unui imn aud claxonul camionului care face livrări. În timpul predicii – chiar în timpul acelei predici, *mon père!* – mă opresc în mijlocul unei fraze, sigur că aud foșnetul ambalajelor dulciurilor.

M-am rugat mai tare ca niciodată în această dimineață, deși congregația era mică. Mâine îi voi face să plătească. Mâine, duminică, atunci când magazinele sunt închise.

6.

Sâmbătă, 15 februarie

Școala s-a terminat devreme azi. Pe la amiază, strada era plină cu indieni și cowboy în hanorace viu colorate și blugi reiați care-și târau gentile de școală – cei mai mari fumând pe ascuns o țigară, cu gulerele răsucite în sus și cu priviri nonșalante aruncate în trecere vitrinei. Am văzut un băiat care mergea singur, corect îmbrăcat în palton gri și beretă, cu un *cartable* de școală perfect aranjat pe umerii lui înguști. S-a uitat îndelung la vitrina de la *Céleste Praline*, dar lumina lucea în geam în așa fel încât n-am putut să-i surprind expresia. Apoi un grup de patru copii de vârsta lui Anouk s-au oprit alături, iar el a plecat. Două nasuri s-au lipit de vitrină, apoi copiii s-au strâns într-un loc golindu-și buzunarele și numărându-și banii. Un moment de ezitare când s-au hotărât pe cine să trimită înăuntru. Eu m-am prefăcut că sunt ocupată în spatele tejghelei.

— *Madame?* O fețișoară murdară m-a privit cu suspiciune. Am recunoscut lupul din parada de Mardi Gras.

— Cred că ești un bărbat căruia îi plac bomboanele crocante cu alune. Mă prefăceam că sunt serioasă, pentru că această cumpărare de dulciuri este o treabă importantă. Costă ieftin, sunt ușor de împărțit, nu se topesc în buzunare și poți lua – i-am arătat cu mâinile depărtate – oh, cel puțin cam atât pentru cinci franci. Am dreptate?

Nu mi-a zâmbit, dar a încuviințat, ca de la un om de afaceri la altul. Moneda era caldă și puțin lipicioasă. A luat pachetul cu grijă.

— Îmi place casa de turtă dulce, a zis el grav. Din vitrină. În pragul ușii, ceilalți trei au încuviințat timid, lipindu-se

unul de altul ca pentru a-și da curaj. E *cool*. Cuvântul american a fost rostit sfidător, ca fumul de la o țigară fumată pe ascuns. Am zâmbit.

— Foarte *cool* – am aprobat. Dacă vrei, tu și prietenii tăi puteți să mă ajutați s-o mănânc după ce o scot din vitrină.

Ochii s-au lărgit.

— *Cool!*

— *Super-cool!*

— Când?

Am dat din umeri.

— Îi voi spune lui Anouk să vă amintească, le-am zis. Anouk este fetița mea.

— Știm. Am văzut-o. Nu merge la școală. Ultima propoziție a fost rostită cu invidie.

— Va merge de luni. Este păcat că nu are încă prieteni, pentru că i-am spus că va putea să-i invite. Știți, să mă ajute la aranjamentele din vitrină. Picioarele au târșâit, mâinile lipicioase s-au întins, îmbrâncind și împingând să ajungă în față.

— Am putea...

— Eu pot...

— Sunt Jeannot...

— Claudine...

— Lucie.

I-am trimis la plimbare cu câte un șoricel de zahăr fiecare și i-am urmărit împrăștiindu-se prin scuar ca semințele de floarea-soarelui în vânt. O fâșie de soare le-a luminat spinările pe rând pe când fugeau – roșu – portocaliu – verde – albastru – apoi au dispărut. În arcada umbrită a bisericii Sf Jérôme l-am văzut pe preot, Francis Reynaud, privindu-i curios și, mi s-a părut, dezaprobator. Am fost surprinsă. De ce i-ar dezaproba? De la vizita lui din prima zi nu mai

apăruse, deși i-am auzit pe mulți vorbind despre el. Guillaume vorbește despre el cu respect, Narcisse cu mânie, Caroline cu acea rigiditate pe care o adoptă când discută despre bărbați mai tineri de cincizeci de ani. Nu este căldură în vorbele lor. El nu este de aici, am înțeles. Un seminarist din Paris care a învățat totul din cărți – nu-și cunoaște turma, nevoile ei, cererile ei. Așa a spus Narcisse care a avut o dispută aprinsă cu preotul de când a refuzat să asiste la liturghie în timpul recoltei. Un om care nu suportă proștii, spune Guillaume, cu acea sclipire de umor în spatele ochelarilor lui rotunzi, adică pe mulți dintre noi cu obiceiurile noastre stupide și rutinele de neschimbat. Îl mângâie afectuos pe Charly pe cap pe când o spune, iar câinele emite un lătrat solemn.

— El crede că e ridicol să fii devotat unui câine, spune Guillaume cu regret. Este prea politicos ca s-o spună, dar el crede că este – *nepotrivit*. Un bărbat de vârsta mea... Înainte de pensionare, Guillaume a fost profesor la școala din sat. Au mai rămas doar doi dascăli care se ocupă de copiii rămași și mulți încă îi spun lui Guillaume *maître d'école*. Îl urmăresc cum îl scarpină pe Charly cu blândețe în spatele urechilor și sunt sigură că simt tristețea pe care am simțit-o la el în timpul carnavalului; o privire furișată care este un semn de vinovăție.

— Un bărbat, de orice vârstă ar fi, își poate alege prietenii după cum îi place, îl întrerup eu, oarecum agitată. Poate *monsieur le curé* ar putea învăța unele lucruri chiar de la Charly. Din nou zâmbetul dulce, abia schițat.

— *Monsieur le curé* încearcă să procedeze cum este mai bine, îmi spune el blând. Nu ar trebui să pretindem mai mult.

Nu i-am răspuns. În profesia mea se învață repede că dăruirea nu cunoaște limite. Guillaume pleacă de la *Praline* cu o punguță de florentine în buzunar; înainte de a da colțul pe Avenue des Francs Bourgeois l-am văzut oprindu-se și oferind una câinelui. O mângâiere, un lătrat, o clătinare a ciotului de coadă. După cum spuneam, unii oameni nu se gândesc de două ori înainte să dăruiască.

Satul îmi este mai puțin străin acum. Locuitorii la fel. Încep să recunosc fețele, numele; primele fire secrete ale istoriilor se împreunează formând un cordon ombilical care, în cele din urmă, ne va lega. Este un loc mai complex decât mi s-a părut la început, Rue Principale bifurcându-se într-o mână de străduțe laterale – Rue de Poètes, Avenue de Francs Bourgeois, Ruelle des Frères de la Révolution – unul dintre edilii satului fusese evident republican convins. Scuarul meu, Place Saint-Jérôme, este terminația acestor degete întinse, biserica stând albă și mândră într-un romb de tei, pătratul din pietriș roșu unde bătrânii joacă *pétanque* în serile calde. În spate, dealul coboară abrupt către zona de străduțe înguste numite Les Marauds. Acesta este micuțul ghetou din Lansquenet, căsuțe de lemn care se împleticesc pe drumul plin de gropi către Tannes. Casele sunt aproape de mlaștină; unele sunt construite chiar pe râu pe platforme din lemn putred, o duzină înconjoară malul pietruit, degete lungi de umezeală întinzându-se, către ferestrele lor mici și înalte, de la apa leneșă, într-un oraș ca Agen, Les Marauds ar atrăgea turiștii prin ciudățenia și decăderea sa rustică. Locuitorii din Les Marauds trăiesc din ceea ce pot pescui din râu. Multe dintre casele lor sunt niște cocioabe; copaci bătrâni cresc pe zidurile aplecate. Am închis *La Praline* pentru două ore la prânz și am plecat cu Anouk către râu.

Doi copii slabi se tăvăleau în noroiul verde de pe malul apei; chiar și în februarie se simțea mirosul de canalizare și putregai. Era rece, dar însořit și Anouk purta paltonul ei roșu din lână și căciuliță, fugind peste pietre și țipând la Pantoufle care o urmărea. Mă obișnuisem cu Pantoufle – și cu restul ciudatei menajerii pe care o târăște după ea – astfel încât în momente ca acestea îl puteam vedea aproape clar; Pantoufle, cu fața lui cenușie, mustăcioasă, și ochii înțelepți, totul limpezindu-se de parcă, printr-un transfer straniu eu devenisem Anouk, văzând cu ochii ei, urmând poteca pe care mergea ea. În astfel de momente simt cum aș putea muri din dragoste pentru ea, micuța mea străină; inima mi se umflă periculos astfel încât singura mea eliberare este să fug și eu, cu haina mea roșie zbatându-mi-se pe umeri ca niște aripi, părul meu, coada unei comete pe cerul albastru peticit de nori.

O pisică neagră îmi taie drumul și eu mă opresc să dansez și să cânt:

*Où va-t-il, mistigri?
Passe sans faire de mal ici.⁴*

Anouk s-a apropiat și pisica a început să toarcă, rostogolindu-se în praf pentru a fi scărpinată. M-am aplecat și am văzut o bătrânică firavă urmărindu-mă curioasă de lângă o căsuță. Fustă neagră, haină neagră, păr cenușiu strâns într-un coc complicat. Ochii îi sunt ageri și negri ca ai unei păsări. Am salutat-o.

— Ești de la *chocolaterie*, a spus ea. În ciuda vârstei – cam optzeci, poate mai mult – vocea îi este puternică și are accentul aspru din Midi.

⁴ Un'te duci, măță gri? / Vezi să nu faci rău aci.

— Da, așa este. Îi spun cum mă cheamă.

— Armande Voizin, zice ea. Acea de acolo e casa mea. Arată înspre una dintre casele de pe malul râului aflată într-o stare mai bună decât celelalte, proaspăt văruiată și cu mușcate roșii în jardiniere. Apoi, cu un zâmbet care-i încrețește fața ca un măr, îmi spune:

— Ți-am văzut magazinul. Destul de drăguț, zău, dar nu este bun pentru oameni ca noi. Prea luxos. Nu se aude nicio dezaprobare în voce pe când vorbește, ci un fel de răs fatalist. Am auzit că *m'sieur le Curé* s-a și supărat pe tine, adaugă ea, malițios. Cred că e de părere că o prăvălie cu ciocolată nu este *potrivită* pentru scuarul lui. Îmi aruncă iar una dintre acele priviri ciudate, ironice. Știe că ești vrăjitoare? întrebă ea.

Vrăjitoare, vrăjitoare. Nu este cuvântul potrivit, dar știu la ce se referă.

— Ce vă face să credeți asta?

— Oh, este evident. Dar trebuie una ca s-o recunoască pe alta, zic eu – și râde, un sunet ca al unor viori nebune. *M'sieur le Curé* nu crede în magie, zice ea. Ca să-ți spun adevărul, nu sunt prea sigură nici că ar crede în Dumnezeu. În vocea ei s-a strecurat un dispreț condescendent. Are multe de învățat omul acela, chiar dacă și-a luat diploma în teologie. Și proasta de fiică-mea la fel. În *viață* nu capeteți diplome, nu? Sunt de acord cu ea și ea mă întrebă dacă o cunosc pe fata ei.

— Cred că da. Caro Clairmont. Capul cel mai plin de tărățe din tot Lansquenet-ul. Vorbește, vorbește, fără să spună nimic.

Mă vede zâmbind și încuviințează binedispusă.

— Nu-ți face griji, dragă, la vârsta mea nu mă mai ofensează nimic. Iar ea îl moștenește pe taică-său, să știi.

Asta e o mare consolare. Mă privește cercetător. Nu prea există multe distracții pe aici, observă ea. Mai ales când ești în vârstă. Se oprește și mă privește iar cu atenție. Dar acum că ai venit tu, vom avea parte de puțin amuzament. Mâna ei o atinge pe a mea ca o răsufare rece. Am încercat să-i prind gândurile, să văd dacă-și bate joc de mine, dar tot ce am simțit a fost umor și bunătate.

— Este doar o confiserie, îi spun eu, zâmbind.

Armande Voizin chicotește.

— Poate crezi că m-am născut ieri, comentează ea.

— Zău așa, *madame* Voizin...

— Spune-mi Armande. Ochii negri lucesc de amuzament. Mă face să mă simt tânără.

— Bine. Dar chiar nu înțeleg de ce...

— Știi ce vânt te-a adus, spune Armande cu blândețe. L-am simțit. Mardi Gras, zi de carnaval. Les Maraude era plin de oamenii carnavalului; țigani, spanioli, cârpaci, *pied-noirs*⁵ și indezirabili. Te-am recunoscut de îndată, pe tine și pe fiica ta – cum vă numiți acum?

— Vianne Rocher, zâmbesc eu. Și aceasta este Anouk.

— Anouk, repetă Armande încet. Și micuțul prieten gri – ochii mei nu mai sunt la fel de buni ca pe vremuri – ce este? O pisică? O veveriță?

Anouk își scutură bucele.

— Este un *iepure*, spune ea, cu o îmbufnare amuzantă. Îl cheamă Pantoufle.

— A, un iepure. Desigur. Armande îmi face cu ochiul. Vezi, știu ce vânt v-a adus aici. L-am simțit și eu o dată sau de două ori. Poate sunt bătrână, dar nimeni nu mă păcălește pe mine. Nimeni.

Încuviințez.

⁵ Europeni care trăiesc în Algeria.

— Poate este adevărat, spun eu. Vino la *Praline* într-o zi; știu ce preferă fiecare. O să te tratez cu o cutie cu favoritele tale.

Armande râde.

— Oh, eu nu am voie *ciocolată*. Caro și idiotul acela de doctor nu-mi permit. Și nici altceva care mi-ar plăcea, adaugă ea amărâtă. Mai întâi fumatul, apoi alcoolul, acum asta... Dumnezeu știe, dacă aș renunța și la respirat poate aș trăi pe vecie. Râde, dar e un răs obosit și văd cum ridică o mână la piept cu un gest posesiv care-mi amintește ciudat de Joséphine Muscat. Nu dau vina pe ei de fapt, spune ea. Așa sunt ei. Să te ferești – de orice. De viață. De moarte. Zâmbește ceea ce o face brusc să semene cu o puștancă, în ciuda ridurilor.

— Poate vin să te văd într-o zi oricum, spune ea. Poate doar ca să-l supăr pe *curé*.

M-am gândit la ultima ei remarcă multă vreme după ce a dispărut după colțul casei tencuite. Mai departe, Anouk arunca pietre în noroiul de pe mal.

Curé. Mi se părea că numele lui nu era niciodată departe de buzele femeii. M-am gândit o clipă la Francis Reynaud.

Într-un loc ca Lansquenet se întâmplă câteodată ca o singură persoană – învățătorul, proprietarul cafenelei, sau preotul – să fie reprezentantul comunității. Ca acest singur individ să fie inima mașinării care ghidează viețile ca axa centrală a unui mecanism de ceasornic, trimițând unele roți să le ghideze pe celelalte, ciocănele să bată, acele să arate ora. Dacă axul alunecă sau se strică, ceasul se oprește. Lansquenet este ca un astfel de ceas, cu acele înțepenite pe vecie la un minut înainte de miezul nopții, roțile dințate și pinioanele învârtindu-se inutil în spatele feței care nu arată nimic. Potrivește greșit ceasul bisericii ca să-l înșeli pe diavol,

- CHOCOLAT -

îmi spunea mama. Dar în acest caz bănuiesc că diavolul nu a fost înșelat. Nicio clipă.

7.

Duminică, 16 februarie

Mama mea a fost o vrăjitoare. Cel puțin așa își spunea ea, greșind de atâtea ori în jocul de a crede singură ceea ce zicea încât până la urmă nu se putea deosebi adevărul de minciună. Armande Voizin îmi amintește de ea într-un fel; ochii strălucitori, poznași, părul lung, care trebuie să fi fost negru strălucitor în tinerețe, amestecul de dorințe și cinism. De la mama am învățat tot ceea ce mă caracterizează acum. Arta de a transforma ghinionul în noroc. Încrucșarea degetelor ca să îndepărtez neșansa. Coaserea unui săculeț, fierberea unei poțiuni, convingerea că păianjenul aduce noroc înainte de miezul nopții și ghinion după aceea. Dar, cel mai mult, mi-a dat dragostea ei pentru locuri noi, dorința țiganilor de a călători prin toată Europa și mai departe; un an în Budapesta, altul în Praga, șase luni la Roma, patru la Atena, apoi peste Alpi în Monaco, de-a lungul coastei până la Cannes, Marsilia, Barcelona... Până la optsprezece ani pierdusem șirul orașelor în care stătusem, limbile pe care le vorbisem. Slujbele variaseră; ospătărițe, interprete, depanări auto. Uneori fugeam pe fereastra unui hotel ieftin în toiul nopții fără să plătim. Călătoream cu trenul fără bilete, cu permise false de muncă, treceam ilicit granițele. Am fost deportate de nenumărate ori. De două ori mama a fost arestată, dar a fost eliberată fără a fi acuzată. Numele noastre se schimbau pe măsură ce ne mutam, alunecând de la o variantă regională la alta; Yanne, Jeanne, Johanne, Giovanna, Anne, Anouchka. Ca hoții, eram continuu pe fugă, convertind balastul nedorit al vieții în franci, lire sterline, coroane, dolari, pe când fugeam pe aripile vântului. Nu

cred că am suferit; în acei ani, viața era o aventură frumoasă. Ne aveam una pe cealaltă, mama și cu mine. Niciodată n-am simțit nevoia unui tată. Aveam nenumărați prieteni. Totuși cred că uneori o supăra lipsa aceasta de stabilitate, nevoia de a ne zbate întruna. Și fugeam din ce în ce mai repede pe măsură ce treceau anii, rămânând o lună, cel mult două, apoi plecând ca niște fugare la apusul soarelui. După câțiva ani am înțeles că, de fapt, fugeam de moarte.

Mama avea patruzeci de ani. Era cancerul. Știa de ceva vreme, mi-a spus, dar în ultimul timp... Nu, nu va fi niciun spital. Niciun spital, înțelegi? Mai avea luni, chiar ani de trăit și voia să vadă America: New York, Everglades din Florida. Ne deplasam aproape în fiecare zi acum, iar mama își dădea noaptea în cărți atunci când credea că am adormit. Ne-am imbarcat pe un cargobot care pleca din Lisabona, amândouă fiind angajate la bucătărie. Terminam treaba la două sau trei noaptea și ne trezeam în zori. În fiecare noapte cărțile, alunecoase de vechime și de atâta mănuit, erau întinse pe patul de lângă ea. Le șoptea numele, pentru ea însăși, scufundându-se mai adânc în fiecare zi în labirintul întunecat care o atrăgea inexorabil.

Zece de pică, moarte. Trei de pică, moarte. Doi de pică, moarte. Carul. Moarte.

Carul s-a dovedit a fi un taxi din New York într-o seară de vară pe când mergeam să cumpărăm legume pe străzile aglomerate din Chinatown. Oricum a fost mai bine decât cancerul.

* * *

Când fiica mea s-a născut nouă luni mai târziu, am botezat-o cu numele amândurora. Așa mi s-a părut potrivit. Tatăl ei n-a cunoscut-o niciodată – nici nu știu sigur cine a fost în puzderia de întâlniri romantice pe care le avusesem. Nu contează. Aș fi putut să cojesc un măr la miezul nopții și să arunc cotorul peste umăr ca să-i aflu inițiala, dar nu mă interesa suficient de mult ca s-o fac. Prea mult balast ne încetinește.

Totuși... De când am plecat din New York, n-a bătut oare vântul mai încet, mai rar? N-a fost un chin de câte ori am părăsit un loc, un fel de regret? Cred că da. Douăzeci și cinci de ani și deja arcul începea să slăbească, la fel ca mama în ultimii ei ani. Mă trezesc uitându-mă la soare și întrebându-mă cum ar fi fost să-l văd răsărind la același orizont cinci – poate zece, poate douăzeci – de ani. Gândul mă umple cu o amețală stranie, cu un sentiment de teamă și de dor. Și Anouk, mica mea străină? Percep aventura în care am trăit atâta vreme într-o altă lumină, acum că sunt mamă. Mă văd cum eram, fetița brunetă cu părul lung, nepieptănat, purtând haine aruncate de alții, învățând matematica în felul cel greu, geografia la fel. *Câtă pâine primesc pentru doi franci? Cât de departe ne va duce un bilet de cincizeci de mărci?* – și nu vreau să i se întâmple și ei același lucru. Poate de aceea am rămas în Franța în ultimii cinci ani. Pentru prima oară în viața mea, am un cont în bancă. Am un magazin.

Mama ar fi disprețuit toate acestea. Totuși, poate că m-ar fi și invidiat. *Uită de tine dacă poți*, mi-ar fi spus. *Uită cine ești. Atâta timp cât poți suporta. Dar, într-o zi, fata mea, într-o zi, trecutul te va prinde din urmă. Știu.*

Azi am deschis la ora obișnuită. Doar pentru dimineața – îmi voi lua liber jumătate de zi după-masa cu Anouk – dar, în această dimineață, este liturghia și va fi lume în scuar. Februarie a revenit la aspectul său mizer și acum plouă; o ploaie înghețată, cu grindină, care transformă pavajul și culoarea cerului în nuanțe de plumb. Anouk citește o carte de povești în spatele galantarului și se uită la ușă pentru mine pe când eu prepar un lot de *mendiants* în bucătărie. Acestea sunt preferatele mele – sunt numite astfel pentru că pe vremuri erau vândute de cerșetori și țișani – biscuiți rotunzi din ciocolată amăruie, albă sau cu lapte pe care se împrăștie coji rase de lămâie, migdale și stafide grase de Marsilia. Anouk la preferă pe cele albe, iar eu pe cele negre, acoperite șaptezeci la sută cu cea mai fină glazură... Dulci-amărui pe limbă, cu gustul exotic al tropicelor. Mama ar fi disprețuit și asta. Dar este tot un fel de magie.

De vineri am aranjat niște taburete de bar în fața galantarului. Acum arată puțin ca magazinele pe care obișnuiam să le vizităm în New York, taburete roșii de piele cu picioare cromate, cam kitsch. Pereții sunt galbeni ca narcisele. Vechiul fotoliu portocaliu al lui Poitou stă vesel într-un colț. În stânga se află un meniu, scris de mână și colorat de Anouk în nuanțe de oranj și roșu:

chocolat choud 10 F
chocolat espresso 15 F
chococcino 12 F
mocha 12 F

Am copt o prăjitură noaptea trecută și ciocolata caldă stă într-o cană pe policioara căminului, așteptând primul client. Mă asigur că un meniu similar se află și în vitrină și aștept.

Liturgia începe și se termină. Urmăresc trecătorii, morocănoși din cauza lapoviței înghețate. Prin ușa mea, întredeschisă, se strecoară mirosul fierbinte de copt și dulciuri. Observ o mulțime de priviri pofticioase aruncate către sursa mirosului apetisant, dar, cu o privire scurtă aruncată în urmă, o ridicare a umerilor, o răsucire a buzelor care poate însemna hotărâre sau doar supărare, pleacă, cocoșați din cauza vântului cu umerii coborâți, jalnici, de parcă un înger cu o sabie în flăcări ar sta în ușă și nu i-ar lăsa să intre.

Timpul, îmi spun eu. Acest gen de lucruri cere timp. Dar cu toate acestea mă pătrunde un fel de nerăbdare aproape de mânie. Ce e în neregulă cu oamenii aceștia? De ce nu vin? Sună de zece, apoi de unsprezece și pot vedea lumea îndreptându-se către brutăria de vizavi și ieșind cu franzele sub braț. Ploaia se oprește, deși cerul rămâne posomorât. Cei câțiva oameni care încă mai rătăcesc în scuar se întorc spre casă ca să prepare dejunul de duminică. Un băiat cu un câine dă colțul bisericii, evitând cu grijă burlanele din care se prelinge apa. Trece de mine abia aruncându-mi o privire.

Lua-i-ar naiba. Tocmai când credeam că încep să mă acomodez. De ce nu vin? Nu simt oare *mirosul*? Ce altceva aș mai putea face?

Anouk, sensibilă întotdeauna la stările mele de spirit, se apropie.

— *Maman*, nu plânge.

Nu plâng. Nu plâng niciodată. Părul ei îmi gădilă fața și amețesc deodată de groaza că într-o zi o voi pierde.

— Nu este vina ta. Am încercat. Am făcut totul cum trebuie.

Destul de adevărat. Chiar și panglicile roșii de la ușă, săculețele cu lemn de cedru și levănțică pentru a izgoni spiritele nefaste. O sărut pe creștet. Fața ei este umedă. Ceva, poate aroma dulce-amăruie a ciocolatei, îmi înțepă ochii.

— E în ordine, *chérie*. Ceea ce fac ei nu trebuie să ne afecteze. Am putea cel puțin să bem ceva ca să ne înveselim.

Ne tolănim pe scaunele de la bar ca new-yorkezii, cu o cană de ciocolată fiecare. În cana lui Anouk am pus *crème Chantilly* și paiete de ciocolată; eu o beau pe a mea fierbinte și neagră, mai tare decât un *espresso*. Închidem ochii în aburul parfumat și îi vedem venind – doi, trei, o duzină deodată, cu fețele luminate, așezându-se lângă noi, figurile lor aspre, indiferente, topindu-se în expresii de bun-venit și încântare. Deschid repede ochii și o văd pe Anouk la ușă. O secundă îl văd pe Pantoufle pe umărul ei, cu mustățile agitându-se. Lumina din spatele ei pare mai caldă; schimbată. Atrăgătoare.

Sar în picioare.

— Te rog. Nu face asta.

Îmi aruncă una dintre privirile ei întunecate.

— Încercam doar să *ajut*...

— Te rog. O clipă mă înfruntă, cu fața îmbufnată. Vraja plutește între noi ca un fum auriu. Ar fi așa de ușor, îmi spune ea din ochi, așa de ușor, ca niște degete invizibile care mângâie, ca niște voci de neauzit îndemnând oamenii în...

— Nu putem. Nu avem voie. Încerc să-i explic. Ne îndepărtează de ceilalți. Ne face să fim diferite. Dacă vrem să rămânem aici trebuie să fim ca ei pe cât posibil. Pantoufle mă privește, o ceață mustăcioasă profilată în umbra aurie.

Îmi închid deliberat ochii ca să nu-l văd și, când îi deschid iar, a dispărut.

— E în regulă, îi spun lui Anouk, hotărâtă. Totul va fi bine. Putem aștepta.

Și, în cele din urmă, la douăsprezece jumătate, apare cineva.

Anouk l-a văzut prima:

— *Maman!* Dar eu mă și ridicasem în picioare. Era Reynaud, cu o mână acoperindu-și fața ca să se ferească de șiroiul de apă care curgea de pe copertină, cealaltă ezitând pe clanță. Figura lui palidă era liniștită, dar era ceva în ochii lui... o satisfacție ascunsă. Am înțeles cumva că nu este un client. Clopoțelul a sunat la intrarea lui, dar el nu s-a îndreptat spre galantar. A rămas în pragul ușii, vântul răscolindu-i sutana ca aripile unei păsări negre.

— *Monsieur.* L-am văzut cum privește cu neîncredere panglicile roșii. Vă pot ajuta cu ceva? Sunt sigură că știu care sunt preferatele dumneavoastră. Mi-am lansat tirada comercială automat, dar nu este adevărată. Nu am habar ce gusturi are el. Este complet de nepătruns pentru mine, o întunecime cu formă umană decupată în aer. Nu simt niciun punct de contact cu el și zâmbetul meu se sparge de el ca valurile de o stâncă. Reynaud mă privește disprețuitor.

— Mă îndoiesc. Vocea lui este joasă și plăcută, dar simt neplăcerea ascunsă în spatele tonului profesional, îmi amintesc cuvintele lui Armande Voizin *Am auzit că m'sieur le curé s-a și supărat pe tine.* De ce? O neîncredere instinctivă în necredincioși? Sau este ceva mai mult? În spatele tejghelei îmi încrucișez degetele pe furiș împotriva lui.

— Nu mă așteptam să deschideți astăzi.

Este mai sigur de el acum când crede că ne cunoaște. Zâmbetul lui mic, acru, este ca o scoică, de un alb-lăptos pe margini și ascuțit ca o lamă.

— Adică duminică? Vorbeam cu multă inocență. Credeam că pot profita de ora de vârf de la sfârșitul liturghiei.

Mica înțepătură nu l-a atins.

— În prima duminică din Postul Mare? Părea amuzat, dar, în spatele amuzamentului, era disprețuitor. Nu prea cred. Oamenii din Lansquenet sunt oameni simpli, *madame Rocher* – îmi zice el. Oamenii *credincioși*. A subliniat cuvântul amabil, politicos.

— *Mademoiselle Rocher*, de fapt. O mică victorie, suficientă ca să-i taie avântul. Ochii lui se îndreaptă înspre Anouk care stătea încă la masă cu paharul de ciocolată într-o mână. Gura îi era mânjită cu spumă și am simțit iar înțepătura ascunsă – panica, teroarea irațională că o voi pierde. Dar cine să mi-o ia? Am scuturat gândul cu mânie. *El?* N-are decât să încerce.

— Desigur, a replicat el blând. *Mademoiselle Rocher*. Vă rog să mă scuzați.

Am zâmbit dulce simțindu-i dezaprobarea. Ceva din mine continua să o provoace, pervers; vocea mea, puțin prea stridentă, a căpătat o notă de siguranță vulgară pentru a-mi ascunde frica.

— Este așa de plăcut să întâlnești în zona asta rurală pe cineva care înțelege. I-am aruncat cel mai aspru și strălucitor surâs. Adică în oraș, unde stăteam, nimeni nu ne dădea nicio importanță. Dar aici... Am reușit să par stânjenită și nepăsătoare în același timp. Vreau să zic că aici este absolut încântător și oamenii m-au ajutat atât de mult... au fost atât de *plăcuți*... Dar nu suntem la Paris, nu?

Reynaud a fost de acord – cu un ușor rânjet – că nu eram.

— Este adevărat ce se spune despre comunitățile rurale, am continuat. *Toți* vor să știe ce faci! Cred că din cauză că nu au prea multe distracții, am explicat eu, amabilă. Trei magazine și o biserică. Vreau să zic... M-am întrerupt cu un chicotit. Dar știți toate astea, desigur.

Reynaud a încuviințat grav.

— Poate mi-ați putea explica, *mademoiselle*...

— Oh, îmi puteți spune Vianne, l-am întrerupt eu.

— ...de ce ați hotărât să vă mutați în Lansquenet? Tonul lui era dezaprobat, gura lui subțire semăna cu o scoică mai mult ca niciodată. După cum spuneți, e puțin diferit de Paris. Ochii lui explicau clar că diferența era în favoarea *Lansquenet*-ului. Un *boutique* ca acesta – o mână întinsă elegant a arătat magazinul și conținutul lui cu o calmă indiferență – desigur că un astfel de magazin specializat ar avea mai mult succes – ar fi mai potrivit – într-un oraș? Sunt sigur că în Toulouse sau chiar în Agen... Acum înțelegeam de ce nu îndrăznise nimeni să intre în magazin în această dimineață. Cuvântul acesta – *potrivit* – avea toată condamnarea glacială a blestemului unui profet.

Am făcut iar semnul împotriva deochiului, cu sălbăticie, sub tejghea. Reynaud s-a lovit pe ceafă de parcă l-ar fi înțepat ceva.

— Nu cred că orașele au monopolul distracțiilor, m-am răstit eu. *Toți* avem nevoie de puțin lux, de o mică plăcere, din când în când.

Reynaud nu mi-a răspuns. Cred că nu era de acord. I-am spus-o.

— Cred că ați predicat exact doctrina opusă *azi-dimineață*? m-am aventurat eu cu îndrăzneală. Apoi, cum el tot nu răspundea: Cred totuși că este destul loc în acest oraș pentru amândoi. Liberul comerț, nu?

Privindu-i expresia îmi puteam da seama că înțelesese provocarea. I-am susținut o clipă privirea obraznică, plină de ură. Reynaud a clipit de parcă l-aș fi scuipat.

A răspuns încet:

— Desigur.

Eu cunosc genul acesta de oameni. I-am văzut adesea, mama și cu mine, prin drumurile noastre în Europa. Aceleași zâmbete politicoase, disprețul, indiferența. O monedă măruntă aruncată de mâna durdulie a unei femei lângă catedrala aglomerată din Reims; priviri dezaprobatoare aruncate de un grup de călugărițe pe când o Vianne mai tânără se arunca să o prindă, cu genunchii goi pe asfaltul plin de praf. Un bărbat în negru discutând sever cu mama; ea, fugind, albă la față, din umbra catedralei, strângându-mi mâna atât de tare încât mă durea... Mai târziu am aflat că ea încercase să i se spovedească. Oare ce o îndemnase la asta? Singurătatea, poate; nevoia de a vorbi, de a se încrede în cineva care nu-i era amant. Cineva cu o figură înțelegătoare. Dar nu *observase*? Fața lui, acum nu atât înțelegătoare, cât contorsionată de o mânie frustrată. Era păcatul, *păcatul* mortal... Ar fi trebuit să încredințeze copilul grijii unor oameni bine-intenționați. Dacă o iubea pe micuța – cum o chema? Anne? Dacă o iubea, ar trebui – *ar trebui* să facă acest sacrificiu. El știa o mănăstire în care micuța ar fi putut fi îngrijită. Îi luase mâna, strivindu-i degetele. Oare nu-și iubea copilul? Nu voia să fie salvată? Nu voia? Nu voia?

În acea noapte, mama plânse, legănându-mă. Am părăsit Reims dimineața, ca niște hoațe, ea ținându-mă aproape ca pe o comoară furată, cu ochii fierbinți și vinovați.

Am înțeles că el aproape o convinsese să mă lase acolo. După aceea m-a întrebat de multe ori dacă eram fericită cu ea, dacă îmi părea rău că nu aveam prieteni, că nu aveam o

casă... Dar, oricât de des i-aș fi răspuns că nu, nu, nu, oricât de des am sărutat-o și i-am spus că nu regret nimic, *nimic*, puțin din vechea otravă a rămas în ea. Ani întregi am fugit de preot, de Omul Negru, și, când figura lui apărea în cărți însemna că era momentul să fugim iar, să ne ascundem de întunecimea pe care o deschisese el în inima ei.

Și iată-l din nou, tocmai când credeam că Anouk și cu mine ne-am găsit în cele din urmă locul. Stând în ușă ca îngerul la poarta Raiului.

Ei bine, de data aceasta jur că nu voi mai fugi. Orice ar face el. Oricum ar întoarce oamenii din acest loc împotriva noastră. Fața lui este calmă și sigură ca spatele unei cărți proaste. Și s-a declarat dușmanul meu – și eu dușmana lui – la fel de limpede de parcă am fi spus-o amândoi cu voce tare.

— Mă bucur că ne înțelegem unul pe celălalt. Vocea mea este limpede și rece.

— Și eu.

Ceva în ochii lui, o lumină care nu existase acolo, mă alarmează. În mod ciudat, el *apreciază* asta, această apropiere dintre doi inamici înaintea bătăliei; nicăieri în siguranța lui de nezdruncinat nu există loc pentru gândul că s-ar putea să nu câștige.

Se întoarce să plece, foarte corect, înclinând ușor capul. Chiar așa. Dispreț politic. Arma cu spini și otravă a celor virtuoși.

— *M'sieur le Curé?* Se întoarce pentru o clipă și eu îi împing un pachetel legat cu o fundă în mână. Pentru dumneavoastră. Din partea casei. Zâmbetul meu nu acceptă refuz și el ia pachetul cu o stânjeneală uimită. Este plăcerea mea.

Se încruntă ușor, de parcă gândul la plăcerea mea îi face rău.

— Dar n-aș vrea...

— Nu. Tonul meu este dur, nu permite răspuns. Sunt sigură că vă vor face plăcere. Îmi amintesc atât de mult de Domnia Voastră.

În spatele aparentului său calm, cred că este alarmat. Apoi pleacă în ploaia cenușie, cu micuțul pachet alb în mână. Observ că nu se grăbește la adăpost, ci merge cu același pas măsurat, nu indiferent, ci cu expresia cuiva care îndrăgește această mică neplăcere.

Vreau să cred că va mânca ciocolata. Mai curând o va dărui, dar vreau totuși să cred că va desface pachetul și se va uita... Desigur că poate să-și permită o privire scurtă de dragul curiozității.

Îmi amintesc atât de mult de Domnia Voastră.

O duzină din cele mai bune *huîtres de Saint-Malo*, pralinele mici și plate, modelate astfel încât să semene cu niște scoici bine închise.

8.

Martți, 18 februarie

Cincisprezece clienți ieri. Astăzi, treizeci și patru. Guillaume era printre ei; a cumpărat un *cornet* de florentine și o cană de ciocolată. Charly era cu el și s-a încolăcit ascultător în spatele unui taburet în timp ce, din când în când, Guillaume îi arunca o bucățică de zahăr în fălcile lui Iacome, nerăbdătoare.

Durează, îmi spune Guillaume, ca un nou-venit să fie acceptat în Lansquenet. În ultima duminică, zice el, *curé* Reynaud a rostit o predică atât de virulentă pe subiectul abstenenței, încât deschiderea lui *La Céleste Praline* chiar în acea dimineață a părut un afront direct adus Bisericii. Caroline Clairmont – care a început altă cură de slăbire – a fost deosebit de acidă, spunând cu voce tare prietenelor ei din congregație că era *Foarte șocant, chiar ca în povestirile despre decadența Imperiului Roman, dragele mele, și dacă femeia aceea crede că poate să se înfigă în orașul nostru ca Regina din Saaba – dezgustător felul în care se mândrește cu plodul acela bastard al ei de parcă... – ah, ciocolatele? Nimic special, dragele mele, și mult prea scumpe.* Concluzia generală a doamnelor a fost că „aceea” – oricine ar fi fost – nu va dura. Voi părăsi orașul în două săptămâni. Totuși numărul clienților mei s-a dublat de ieri, printre ei fiind și multe din trupa lui *madame* Clairmont, cu ochii strălucitori, dar puțin rușinați, spunându-și una alteia că era doar curiozitatea, atât și nimic mai mult, că tot ce doreau era să vadă cu ochii lor.

Le cunosc preferințele. Este un talent, un secret profesional ca acela al unei ghicitoare care citește în palmă.

Mama ar fi răs de această irosire a talentelor mele, dar nu doresc să mă amestec mai mult de atât în viețile lor. Nu doresc secretele lor sau gândurile lor cele mai tănuite. Nici nu doresc teamă sau recunoștință. Un alchimist domesticit, mi-ar fi spus ea cu un dispreț blând, făcând magie de casă când aș fi putut crea miracole. Dar îmi plac oamenii aceștia. Îmi plac grijile lor mărunte și introvertite. Le pot citi ochii și gurile atât de ușor: aceasta, cu figura ei amară, va îndrăgi sucurile de portocale; cea care zâmbește dulce, inimioarele din caisă cu miez moale; fata cu părul ciufulit de vânt va îndrăgi *mendiants*; această femeie deschisă, veselă, brazilele din ciocolată. Pentru Guillaume, florentinele, mâncate dintr-o farfurioară în casa lui îngrijită de burlac. Pofta lui Narcisse pentru trufele de ciocolată dezvăluie inima lui blândă ascunsă sub aspectul grosolan. Caroline Clairmont visează caramellele amărui noaptea și se trezește flămândă și iritabilă. Iar copiii... Bănuți din ciocolată, bumbi albi cu paiete multicolore, *pains d'epices* cu margini glazurate, fructe din marțipan în cuiburile lor din hârtie creponată, alune, fursecuri, biscuiți cu nucă, bomboane asortate în cutii de jumătate de kilogram... Eu vând vise, mici plăceri, tentații dulci și inofensive suficiente ca să doboare o mulțime de sfinți, *cronț-cronț-cronț*, printre amandine și nugatine.

Este chiar așa de rău?

Așa crede *curé* Reynaud, se pare.

— Aici, Charly, aici băiete. Vocea lui Guillaume se încălzește când îi vorbește câinelui, dar rămâne întotdeauna puțin tristă. A cumpărat animalul când a murit tatăl lui, mi-a spus. Asta s-a întâmplat acum optsprezece ani. Dar viața unui câine este mai scurtă decât a unui om și ei au îmbătrânit împreună.

— Este aici. Îmi atrage atenția asupra unei umflături sub bărbia lui Charly. Este cam de mărimea unui ou de găină, vârstat ca o sămânță de ulm. Crește. Urmează o pauză în timpul căreia câinele se scarpină cu poftă, un picior pedalând în timp ce stăpânul îl scarpină pe burtă. Veterinarul spune că nu mai este nimic de făcut.

Încep să înțeleg privirea de vinovăție și tristețe din ochii lui Guillaume.

— Doar n-ai eutanasia un bătrân, îmi spune el sincer. Nu dacă mai are – își caută cu greu cuvintele – încă ceva bun în viață. Charly nu suferă. Nu cu adevărat. Încuviințez, conștientă că el încearcă să se convingă singur. Medicamentele țin totul sub control.

Deocamdată. Cuvântul răsună fără să fi fost rostit cu voce tare.

— Când va veni timpul, voi ști. Ochii lui sunt blânzi și înspăimântați. Voi ști ce să fac. Nu-mi va fi frică. Îi umplu paharul cu ciocolată fără să spun nimic și stropesc amestecul cu niște pudră de cacao, dar Guillaume este prea preocupat de câinele lui ca să vadă. Charly se rostogolește pe spate, lăsându-și capul să atârne.

— *M'sieur le Curé* spune că animalele nu au suflet, zice Guillaume blând. Spune că ar trebui să-l scutesc pe Charly de chinuri.

— Fiecare ființă are suflet, îi răspund eu. Așa îmi spunea mama. Fiecare.

Încuviințează, singur în cercul lui de teamă și vinovăție.

— Ce m-aș face fără el? întrebă cu fața încă întoarsă înspre câine și înțeleg că a uitat de prezența mea. Ce o să mă fac fără tine?

În spatele galantarului, îmi strâng pumnii într-o mânie tăcută. Cunosc această privire – teamă, vinovăție, dorință – o

știu prea bine. Este privirea de pe fața mamei mele în noaptea Omului Negru. Cuvintele lui – *Ce m-aș face fără tine?* – sunt cuvintele pe care mi le-a șoptit în toată acea noapte mizerabilă. Pe când mă uit în oglindă noaptea târziu, pe când mă trezesc cu o frică din ce în ce mai mare – cunoaștere, siguranță – că propria mea fiică îmi va fi luată, că o pierd, că *o voi pierde* dacă nu voi găsi Locul... este chiar privirea mea.

Îmi pun brațele în jurul lui Guillaume. Pentru o clipă se încordează, neobișnuit cu o atingere feminină. Apoi se relaxează. Simt forța nefericirii sale radiind în valuri dinspre el.

— Vianne, spune el încet. Vianne.

— Este normal să te simți așa, îi spun eu, fermă. Este permis.

În spatele nostru, Charly își latră indignarea.

Am câștigat aproape trei sute de franci astăzi. Pentru prima oară, suficient ca să ne acoperim cheltuielile. I-am spus lui Anouk când a venit acasă de la școală, dar ea părea neatentă, cu fața ei veselă neobișnuit de liniștită. Ochii îi sunt grei, întunecați ca norii unei furtuni ce se apropie.

Am întrebat-o ce s-a întâmplat.

— Jeannot. Vocea ei este rece. Mama lui spune că nu mai are voie să se joace cu mine.

Mi l-am amintit pe Jeannot în costumul lui de lup la carnavalul de Mardi Gras, un băiat slăbuț de șapte ani cu părul ciufulit și o expresie bănuitoare. El și Anouk s-au jucat împreună în scuar seara trecută, alergând și scoțând țipete ciudate de luptă, până ce s-a lăsat întunericul. Mama lui este Joline Drou, una dintre învățătoarele de la școala elementară, prietenă a lui Caroline Clairmont.

— Oh? Neutru. Și ce spune?

— Spune că am o influență rea... Îmi aruncă o privire întunecată. Pentru că nu mergem la biserică. Pentru că tu ai deschis duminică.

Tu ai deschis duminică.

Am privit-o. Aș fi vrut s-o iau în brațe, dar atitudinea ei rigidă, ostilă, m-a alarmat. Am spus cu o voce calmă:

— Și ce crede Jeannot? am întrebat-o blând.

— Nu poate să facă nimic. Ea este întotdeauna acolo. Păzește. Vocea lui Anouk se ridică și îmi dau seama că este gata să plângă. De ce se întâmplă întotdeauna așa? întreabă. De ce *niciodată*... Se întrerupe cu un efort, pieptul ei slăbuț tresăltând.

— Ai și alți prieteni. Este adevărat; fuseseră patru sau cinci în seara trecută, scuarul răsunând de țipetele și râsetele lor.

— Prietenii lui Jeannot. Înțeleg ce vrea să spună. Louis Clairmont. Lise Poitou. Prietenii lui. Fără Jeannot, grupul se va dispersa repede. Simt o compasiune bruscă pentru fiica mea care se înconjoară cu prieteni invizibili ca să umple spațiul gol din jurul ei. Ce egoistă, să-mi închipui că o mamă ar putea umple complet acel spațiu. Egoistă și oarbă.

— Am putea merge la biserică, dacă asta vrei. Vocea mea este blândă. Dar știi că nu va schimba nimic.

Acuzator:

— De ce nu? *Ei* nu cred. Lor nu le pasă de Dumnezeu. Doar se duc acolo.

Atunci am zâmbit, nu fără oarecare amărăciune. Șase ani și încă reușește să mă surprindă cu adâncimea percepțiilor ei.

— Asta poate să fie adevărat, îi zic eu. Dar vrei să fii și *tu* la fel?

Dă din umeri, cinică și indiferentă. Își mută greutatea de pe un picior pe celălalt, de parcă îi este frică de o predică. Îmi caut cuvinte ca să-i explic. Dar nu pot să mă gândesc decât la imaginea figurii distruse a mamei mele pe când mă legăna și murmură, aproape cu mânie: *Ce m-aș face fără tine? Ce m-aș face?*

Oh, am învățat-o toate astea de mult; ipocrizia Bisericii, vânătoarea de vrăjitoare, persecutarea nomazilor și a celor de alte credințe. Înțelege. Dar cunoașterea nu se aplică ușor în viața de zi cu zi, în realitatea singurătății, în pierderea unui prieten.

— Nu este drept. Vocea ei este încă rebelă, ostilitatea învinsă, dar nu complet.

Nici devastarea Sfântului Pământ, nici arderea Ioanei d'Arc, nici Inchiziția Spaniolă. Dar mai bine tac. Trăsăturile ei sunt pline de mânie; la primul semn de slăbiciune s-ar întoarce împotriva mea.

— Vei găsi alți prieteni. Un răspuns slab și comod. Anouk mă privește cu dispreț.

— Dar îl voiam pe acesta. Vocea ei sună ciudat de matur, ciudat de obosită pe când se întoarce. Ochii îi sunt plini de lacrimi, dar nu face nicio mișcare înspre mine pentru a fi alinată. Cu o subită claritate văd atunci copilul, adolescentul, adultul, străinul care va deveni într-o zi și sunt gata să plâng, pierdută și înspăimântată, de parcă pozițiile noastre s-ar fi schimbat cumva, ea devenind adultul, eu, copilul.

Te rog! Ce m-aș face fără tine?

Dar o las să plece fără un cuvânt, dorind s-o îmbrățișez, dar fiind mult prea conștientă de zidul de tăcere care se instalase între noi. Copiii se nasc sălbatici, știu. Tot ce pot

spera este puțină tandrețe, o docilitate aparentă. Ascunsă sub suprafață, sălbăicia rămâne, aspră, vivace și străină.

Rămâne tăcută aproape toată seara. Când o duc la culcare își refuză povestea, dar rămâne trează ore în șir după ce sting lumina în camera mea. O aud în întuneric, mergând de colo-colo, vorbind din când în când singură – sau cu Pantoufle – în izbucniri furioase, dar prea încete ca să aud ce spune. Mult mai târziu, când am fost sigură că a adormit, mă strecor în camera ei să sting lumina și o găsesc ghemuită la capătul patului, cu o mână aruncată într-o parte, capul întors într-un unghi incomod, dar absurd de înduioșător, care îmi sfâșie inima. Într-o mână ține strâns o figurină de plastilină. O iau pe când îi îndrept așternuturile, vrând s-o pun în cutia ei cu jucării. Era caldă încă de la mâna ei, eliberând mirosul de neconfundat al școlii primare, al secretelor rostite în șoaptă, al posterelor pictate și al prietenilor pe jumătate uitați.

Lungă de șase inci, o figurină filiformă, făcută cu grijă, ochii și gura zgâriate cu un ac, arnici roșu la încheietură și ceva – niște rămurele sau iarbă uscată – lipite pe creștet sugerând un păr castaniu, ciufulit. Pe corpul de plastilină este zgâriată o literă, chiar deasupra inimii; o majusculă clară: J. Sub ea, suficient de aproape ca să se suprapună, litera A.

Am așezat figurina lângă ea și am stins lumina. Puțin înainte de venirea zorilor, s-a strecurat în pat lângă mine așa cum făcea adesea când era mai mică și, prin straturile moi ale somnului, am auzit-o șoptind:

— E în regulă, *maman*. Nu te voi părăsi niciodată.

Mirosea a sare și a săpun pentru copii, îmbrățișarea ei puternică și caldă în bezna înconjurătoare. Am legănat-o, m-

am legănat pe mine însămi, ne-am îmbrățișat amândouă cu o ușurare atât de intensă încât era aproape dureroasă.

— Te iubesc, *maman*. Te voi iubi întotdeauna. Nu plânge. Nu plângeam. Eu nu plâng niciodată.

Am dormit greu, într-un caleidoscop de vise; m-am trezit în zori cu brațul lui Anouk pe față și cu o dorință groaznică, plină de panică, să fug, să o iau pe Anouk și să fug întruna. Cum de putem trăi aici, cum de-am putut fi atât de proaste încât să credem că el nu ne va găsi aici? Omul Negru are multe fețe, toate neiertătoare, dure și pline de invidie. *Fugi, Vianne. Fugi, Anouk. Uitați de micul vostru vis dulce și fugiți.*

Dar nu și de data aceasta. Am fugit deja prea departe, Anouk și cu mine, mama și cu mine, prea departe de noi însene.

Acesta este un vis la care nu vreau să renunț.

9.

Miercuri, 19 februarie

Aceasta este ziua noastră de odihnă. Școala este închisă și, în timp ce Anouk se joacă în Les Marauds, eu voi primi marfa și voi munci la produsele săptămânii.

Este o treabă care-mi place. Este un fel de vrăjitorie în toată această activitate de bucătărie: alegerea ingredientelor, amestecarea, prăjirea, topirea, infuzarea și aromarea, rețetele luate din cărți străvechi, ustensilele tradiționale – pisălogul și mojarul pe care le folosea mama ca să-și facă tămâia pentru scopuri domestice, condimentele și plantele aromatice folosite de ea cedându-și subtilitățile unei magii mai simple, mai senzuale. Și, în parte, această transformare mă încântă; atâta dragoste în prepararea dulciurilor, atâta artă și experiență folosite pentru o plăcere care va dura doar o clipă și pe care doar puțini o vor aprecia pe deplin. Mama îmi privea interesul cu un dispreț indulgent. Pentru ea, mâncarea nu era o plăcere, ci doar o necesitate obositoare de care trebuia să aibă grijă, o taxă plătită pentru libertatea noastră. Furam meniuri de la restaurante și priveam cu alean în vitrinele patiseriilor. Cred că aveam zece ani – înainte să gust prima ciocolată adevărată. Dar fascinația a persistat. Am păstrat rețetele în minte ca pe niște hărți. Tot felul de rețete; rupte din revistele abandonate în găurile aglomerate, luate de la călători, ciudate combinații doar ale mele. Mama avea cărțile ei, divinațiile ei ne conduceau prin cursa noastră nebună prin Europa. Cărțile de bucate ne ancorau, plasau borne pe frontierele nepăsătoare. Parisul mirosea a pâine proaspătă și a croasanți; Marsilia a *bouillabaisse* și usturoi prăjit. Berlinul era *Eisbein* cu

Saurkraut și *Kartoffelsalat*, Roma era înghețata pe care am mâncat-o, fără să plătesc, într-un micuț restaurant de pe malul apei. Mama nu avea timp pentru așa ceva. Toate hărțile ei se aflau în interior, toate locurile erau la fel. Chiar de pe atunci ne deosebeam. Oh, m-a învățat ce a putut. Cum să văd în miezul lucrurilor, al oamenilor, să le văd gândurile, dorințele. Șoferul care s-a oprit să ne ia pe drum, care a ocolit zece kilometri ca să ne ducă la Lyon, băcani care refuzau să ia bani de la noi, polițistul care se prefăcea că nu ne observă. Nu întotdeauna, desigur. Uneori vraja eșua din motive pe care nu le puteam înțelege. Unii oameni sunt ilizibili, de neatins. Francis Reynaud este unul dintre aceștia. Și chiar când nu se întâmpla așa, intruziunea în sufletele altora mă tulbura. Era mult prea ușor. Acum, fabricarea ciocolatei, este cu totul altceva. Ei, da, este necesară o oarecare pricepere. O anumită delicatețe a atingerii, viteză și o răbdare pe care mama n-a avut-o niciodată. Dar rețeta rămâne aceeași tot timpul. Este sigură. Nu este malefică. Și nu trebuie să privesc în inimile lor ca să iau ceea ce am nevoie; dorințele pot fi îndeplinite simplu, este suficient doar să ceară.

Guy, cofetarul meu, mă cunoaște de mult timp. Am lucrat împreună după nașterea lui Anouk și el m-a ajutat să-mi încep prima afacere, o mică *pâtisserie-chocolaterie* la periferia Nisei. Acum s-a stabilit în Marsilia și importă ciocolată brută cu lichior direct din America de Sud și o prelucrează în fabrica lui.

Eu folosesc doar ce este mai bun. Ciocolata brută vine în calupuri puțin mai mari decât cărămizile, o cutie la fiecare livrare, și folosesc trei tipuri: amăruie, cu lapte și albă. Ciocolata trebuie să fie prelucrată termic pentru a deveni netedă, pentru a-i asigura o suprafață tare și un luciu

perfect. Unii cofetari își cumpără ciocolata gata prelucrată, dar eu prefer s-o prelucrez singură. Există o fascinație inepuizabilă în manevrarea blocurilor brute, în tratarea lor manuală – nu folosesc niciodată mixere electrice – în boluri mari din ceramică, apoi topirea, amestecarea, testând fiecare pas cu grijă cu termometrul până ce reușesc să aplic exact căldura necesară transformării.

Există un fel de alchimie în transformarea ciocolatei brute în acest aur al zânelor, o magie profană pe care ar fi apreciat-o chiar și mama. Pe când muncesc, îmi limpezesc mintea, respirând adânc. Ferestrele sunt deschise și curentul ar fi rece dacă n-ar exista căldura cuptoarelor, tigăile de cupru, aburii care se ridică din amestec. Aromele amestecate de ciocolată, vanilie, cupru încins și nucșoară sunt intoxicante, puternic sugestive; adierea aspră și pământeană a Americilor, parfumurile fierbinți și rășinoase ale pădurilor tropicale. Așa muncesc și eu acum, precum aztecii care-și îndeplineau ritualurile lor sacre. Mexic, Venezuela, Columbia. Curtea lui Montezuma. Cortez și Columb. Hrana zeilor, bolborosind înspumată în cupe ceremoniale. Amarul elixir al vieții.

Poate asta simte Reynaud în micul meu magazin; o întoarcere în timp pe când lumea era mai sălbatică, mai largă. Înainte de Christos – înainte ca Adonis să se nască în Betlehem sau Osiris să fie sacrificat de Paște – boabele de cacao erau sacre. Le erau atribuite proprietăți magice. Băutura era sorbită reverențios pe treptele templelor unde se făceau sacrificii; extazurile produse de ele erau violente și teribile. Oare de asta se teme el? Corupția prin plăcere, subtila transsubstanțiere a cărnii într-un recipient al dezmațului? Orgiile preoților azteci nu sunt pentru el. Totuși, în aburii ciocolatei topite, începe să se contureze ceva – o

viziune ar fi spus mama – degetul de fum al percepției care arată înspre... arată înspre...

Acolo. O secundă, aproape am înțeles. Pe suprafața lucioasă se formează un val mic, vaporos. Apoi altul, o peliculă palidă care pe jumătate ascunde, pe jumătate dă în vileag. O clipă aproape am văzut răspunsul, secretul pe care-l ascunde el – chiar de el însuși – cu atâta mândrie calculată, cheia care ne va pune pe toți în mișcare.

Ghicitul în ciocolată este dificil. Viziunile sunt neclare, tulburate de parfumurile care se ridică și încetoșează mintea. Iar eu nu sunt mama mea care a păstrat până în ceasul morții o putere atât de mare încât amândouă am fugit din fața ei într-o disperare sălbatică. Dar, înainte ca viziunea să dispară, sunt sigură că văd ceva – un bătrân zăcând în pat, ochii lui găuri adâncite în figură... Și foc. Foc.

Oare asta trebuia să văd?

Acesta este secretul Omului Negru?

Trebuie să-i aflu secretul dacă vom rămâne aici. Și am nevoie să rămân. Cu orice preț.

10.

Miercuri, 19 februarie

O săptămână, *mon père*. Asta a fost totul, o săptămână, dar a părut mai mult. De ce mă tulbură atât de tare, nu pot să înțeleg; este clar ce este ea. M-am dus s-o văd ieri, să discut despre deschiderea magazinului duminică dimineța. Locul s-a transformat; aerul parfumat cu uluitoare arome de ghimbir și mirodenii. Am încercat să nu privesc galantarul cu dulciuri: cutii, panglici, funde în culori pastelate, migdale zaharisite în cutii auriu-argintii, violete de zahăr și petale de trandafir din ciocolată. Locul are aspectul unui budoar, un aspect *intim*, parfumat cu trandafiri și vanilie. Și camera mamei mele arăta așa; numai *crêpe* și voaluri și cristaluri sclipind în lumina palidă, șiruri de sticlute și borcănașe pe masa ei de toaletă, o armată de djini așteptând să fie eliberați. Există ceva lipsit de sfințenie într-o astfel de concentrare de dulciuri. O promisiune, pe jumătate îndeplinită, de păcat. Încerc să nu privesc, să nu miros.

M-a salutat destul de politicos. Am văzut-o mai clar acum; părul negru, lung, răsucit într-un coc, ochii atât de întunecați încât parcă sunt lipsiți de pupile. Sprâncenele ei sunt perfect drepte, dându-i un aspect sever contrazis de răsucirea comică a gurii. Măinile pătrate și muncite; unghiile tăiate scurt. Nu este machiată, totuși este ceva indecent în figura ei. Poate privirea directă, felul în care ochii îi zăbovesc apreciind, acel permanent zâmbet ironic. Și este înaltă, prea înaltă pentru o femeie, de înălțimea mea. Mă privește direct în ochi, cu umerii drepiți și bărbia sfidătoare. Poartă o fustă lungă, strălucitoare, de culoarea flăcării și un pulover negru

pe corp. Acest colorit pare primejdios, e ca al unui șarpe sau al unei insecte otrăvitoare, un avertisment pentru dușmani.

Și ea *este* dușmanul meu. Am simțit imediat. I-am simțit ostilitatea și bănuiala, deși vocea ei a rămas înceată și plăcută tot timpul. Simt că m-a ademenit aici ca să mă ridiculizeze, că știe un secret pe care chiar eu... Dar asta este un nonsens. Ce poate ști? Ce poate face? Doar simțul meu de ordine este ofensat, ca al unui grădinar conștiincios care este ofensat de un lot acoperit cu buruieni. Sămânța discordiei se află pretutindeni, *mon père*. Și se împrăștie. Se împrăștie.

Știu. Îmi pierd perspectiva. Dar trebuie totuși să fim vigilenți, dumneavoastră și cu mine. Amintiți-vă Les Marauds și țiganii pe care i-am izgonit de pe malul lui Tannes. Amintiți-vă cât a durat, câte luni de plângeri și câte scrisori inutile am trimis până ce am rezolvat singuri problema. Amintiți-vă predicile pe care le-am rostit! Ușă după ușă s-au închis în fața lor. Unii negustori au cooperat de îndată. Își aminteau țiganii de ultima oară, și bolile, și furturile, și lascivitatea. Au fost de partea noastră. Îmi amintesc că a trebuit să-l forțăm pe Narcisse care, ca de obicei, le-ar fi oferit locuri de muncă sezoniere vara, pe câmpurile lui. Dar, în cele din urmă, i-am izgonit pe toți: bărbații îmbufnați și șleampeți, copiii lor cu guri spurcate, câinii lor prăpădiți. Au plecat, și voluntarii au curățat murdăria pe care au lăsat-o în urmă. O singură sămânță de buruienă, *mon père*, ar fi suficientă ca să-i aducă înapoi. O știți la fel de bine ca și mine. Și dacă ea este acea sămânță...

Am vorbit ieri cu Joline Drou. Anouk Rocher a venit la școala primară. Un copil obraznic, cu părul negru ca al mamei sale și cu un zâmbet strălucitor, insolent. Se pare că Joline l-a găsit pe fiul ei, Jean, printre alții, jucându-se cu fetița în curtea școlii. Un nonsens, oase și mărgele într-o

pungă trântită în praf. V-am spus că le cunosc. Joline i-a interzis fiului ei să se mai joace cu ea, dar copilul este încăpățânat și s-a îmbufnat. La vârsta lui nu se potrivește nimic altceva decât disciplina. M-am oferit să discut eu cu băiatul, dar mama nu a fost de acord. Așa sunt toate, *mon père*. Slabe. Slabe. Mă întreb oare câte dintre ele și-au călcat deja juruințele de post. Mă întreb câte oare le vor respecta. Eu însumi simt că postul mă purifică. Privirea vitrinei măcelarului mă atrage; mirosurile sunt atât de tari încât îmi vâjâie capul. Brusc, mirosul matinal al brutăriei lui Poitou este mai mult decât pot îndura; aroma grăsimii încinse de la rotiseria din Place des Beaux-Arts este o adiere din iad. Eu nu m-am atins nici de carne, nici de pește, nici de ouă de mai mult de o săptămână, rezistând cu pâine, supe, salate și un singur pahar de vin duminică și sunt purificat, *père*, purificat. Aș vrea doar să pot face mai mult. *Aceasta* nu este o penitență. Simt uneori că dacă aș putea să le *dau* un exemplu drept, dacă m-aș putea afla eu pe acea cruce sângerând, suferind... Vrăjitoarea de Voizin își bate joc de mine pe când trece cu un coș plin cu mâncare. Singura dintr-o familie de oameni credincioși care sfidează Biserica, rânjindu-mi pe când trece pe lângă mine, cu pălăria de pai prinsă cu o eșarfă roșie și cu bastonul bătând în pietrele de pavaj de la picioarele ei. O suport doar din cauza vârstei ei, *mon père*, și a rugămintilor familiei. Încăpățânată, refuzând tratamentul, refuzând mângâierea bisericească, crede că va trăi în veci. Dar va ceda într-o bună zi. Toți fac așa. Și îi voi da absolvirea în umilință; voi plânge pentru ea în ciuda multelor ei aberații, a mândriei și a sfidării. O voi câștiga în cele din urmă, *mon père*. Până la sfârșit nu-i voi avea oare pe toți?

11.

Joi, 20 februarie

O așteptam. Haină ecosez, părul dat pe spate, lipsit de cochetărie, mâinile agile și nervoase ca ale unui pistolar. Joséphine Muscat, doamna de la carnaval. A așteptat până ce obișnuiții mei – Guillaume, Georges și Narcisse – au plecat, înainte să-și facă intrarea, cu mâinile vârâte adânc în buzunare.

— Ciocolată fierbinte, te rog. S-a așezat inconfortabil la masă, vorbind în jos, înspre paharele goale pe care nu avusesem încă timp să le strâng.

— Sigur. N-am întrebat-o cum dorea băutura, ci i-am adus-o cu paiete de ciocolată și Chantilly, ornată cu două bomboane pe margine. O clipă a privit paharul, mijindu-și ochii, apoi l-a atins cu grijă.

— Ieri, a zis ea, vorbind pe un ton aparent neglijent, am uitat să plătesc ceva. Are degete lungi, ciudat de fine în ciuda bătăturilor. În schimb fața ei pare să-și fi pierdut ceva din expresia absentă, devenind aproape atrăgătoare. Părul ei este castaniu deschis, ochii aurii. Îmi pare rău. A aruncat o monedă de zece franci cu un aer aproape sfidător.

— Nu-i nimic. Vocea mea părea normală, indiferentă. Se întâmplă tot timpul. Joséphine m-a privit o clipă, bănuitoare, apoi, nesimțind nicio urmă de ironie, s-a relaxat puțin.

— Este bună. A mai băut din ciocolată. Cu adevărat bună.

— O fac eu însămi, i-am explicat. Din lichior de ciocolată înainte de a se adăuga grăsimea care-l întărește. Exact așa o beau aztecii, cu secole în urmă.

Mi-a aruncat o altă privire iute, suspicioasă.

— Mulțumesc pentru cadou, a spus în cele din urmă. Migdale în ciocolată. Preferatele mele. Apoi rapid, cuvintele ieșind din ea cu o grabă disperată, neplăcută. N-am luat-o dinadins. Știu că toți vorbesc despre mine. Dar eu nu fur. *Ele* – cu dispreț acum, gura ei strâmbată de ură de sine și mânie – căteaua aia de Clairmont și amicele ei. Mincinoasele.

M-a privit iar, aproape sfidător.

— Am auzit că nu mergi la biserică. Vocea ei era spartă, prea puternică pentru cămăruța în care ne aflam.

Am zâmbit.

— Așa este. Nu merg.

— Nu vei rezista mult aici dacă nu mergi, a spus Joséphine cu aceeași voce mult prea ridicată. Te vor arunca de aici așa cum fac cu toți cei cu care nu sunt de acord. O să vezi. Toate astea – un gest vag, brusc, către rafturi, cutii, vitrina cu ale sale *pièces montées* – nimic nu te va ajuta. I-am auzit vorbind. Am auzit ce spun.

— Și eu. Mi-am turnat o cană cu ciocolată din ceainicul din argint. Mică și neagră, ca un espresso, și o linguriță cu care să o amestec. Vocea mea era blândă. Dar nu trebuie să-i ascult. O pauză în timp ce am băut. Și nici tu.

Joséphine a râs.

Tăcerea s-a amplificat între noi. Cinci secunde. Zece.

— Ei spun că ești o vrăjitoare. Iar acel cuvânt. A ridicat sfidătoare capul. E adevărat?

Am dat din umeri și am mai băut puțin.

— Cine spune?

— Joline Drou. Caroline Clairmont. Fanii lui *curé* Reynaud. Le-am auzit vorbind lângă St Jérôme. Fiica ta vorbea cu ceilalți copii. Ceva despre niște spirite. În vocea ei se auzea curiozitatea și o ostilitate ascunsă, reluctantă, pe care nu o înțelegeam. Spirite! a hohotit ea.

Am trasat o spirală încetoșată pe buza galbenă a cupei mele.

— Credeam că nu-ți pasă ce au oamenii aceia de spus.

— Sunt curioasă. Din nou acea sfidare, ca frica de a nu fi compătimită. Iar tu ai vorbit cu Armande. Nimeni nu vorbește cu Armande. Cu excepția mea. Armande Voizin. Bătrâna din Les Marauds.

— Îmi place, i-am zis eu simplu. De ce n-ar trebui să vorbesc cu ea?

Joséphine și-a strâns pumnii în spatele mesei. Părea agitată, vocea spartă ca o sticlă mușcată de ger.

— Pentru că e nebună, de aia! A ridicat degetele înspre tâmpile, într-un gest vag. Nebună, nebună, *nebună*. A coborât vocea o clipă. Îți voi spune ceva, a zis ea. Există o linie care traversează Lansquenet, a arătat pe tejghea cu degetul plin de băătăuri, și, dacă o treci, dacă *nu te duci* la spovedanie, dacă *nu-ți respecti* bărbatul, dacă *nu gătești* trei mese pe zi și nu stai apoi lângă foc, gândind gânduri decente în timp ce-l aștepți să vină acasă, dacă nu ai *copii* – și dacă nu duci flori la funeraliile prietenilor tăi sau nu cureți sufrageria sau – *nu – sapi straturile de flori!* Era roșie la față din cauza efortului de a vorbi. Mânia ei era intensă, enormă. *Atunci înseamnă că ești nebună!* a scuiptat ea. Ești nebună, anormală și oamenii -vorbesc – despre – tine pe la spate și – și – și...

S-a întrerupt, expresia agonizantă dispărându-i de pe față. Vedeam cum privește dincolo de mine prin vitrină, dar reflexia pe geam încetoșă orice ar fi putut vedea. Era ca și cum peste trăsăturile ei s-ar fi închis un oblon; erau șterse, și timide, și lipsite de speranță.

— Îmi pare rău. M-a luat valul o clipă. A înghițit ultima gură de ciocolată. N-ar trebui să vorbesc cu tine. Tu n-ar trebui să vorbești cu mine. Și așa va fi destul de rău.

— Așa spune Armande? am întrebat-o eu încet.

— Trebuie să plec. Pumnul ei strâns a săpat iar în piept cu gestul de autopedepsire care-i era caracteristic. Trebuie să plec. Privirea dezamăgită i se ivise iar pe față, gura i se strâmbase în jos în rictusul de panică astfel încât părea aproape idioată. Totuși femeia mânioasă, tulburată, care-mi vorbise mai înainte nu era deloc așa. Ce – *pe cine* – văzuse de o făcuse să reacționeze așa? Pe când ieșea din *La Praline*, ținându-și capul plecat ca să se apere de o furtună imaginară, m-am dus la fereastră s-o urmăresc. Nimeni nu s-a apropiat de ea. Nimeni nu părea s-o privească. Abia atunci l-am văzut pe Reynaud lângă ușa bisericii. Reynaud și un bărbat care începea să chelească și pe care nu l-am recunoscut. Amândoi priveau fix vitrina magazinului meu.

Reynaud? Oare el era sursa temerilor ei? Am simțit o înțepătură de supărare la gândul că el putea fi acela care o avertizase pe Joséphine cu privire la mine. Totuși ea păruse supărată, nu temătoare, când vorbise despre el mai înainte. Al doilea bărbat era scund, dar puternic; o cămașă cadrilată cu mânecile ridicate peste antebrațele roșii, lucitoare, ochelari mici, de intelectual, ciudat de nepotriviți cu trăsăturile lui grosolane, cărnoase. Un aspect de ostilitate totală plutea în jurul lui și, în cele din urmă, mi-am dat seama că-l mai văzusem înainte. Cu o barbă albă și o robă roșie, aruncând dulciuri în mulțime. La carnaval. Moș Crăciun, aruncând bomboane mulțimii de parcă ar fi sperat că ar fi putut scoate ochiul cuiva. În acel moment un grup de copii a venit în fața vitrinei și n-am reușit să văd mai mult, dar acum credeam că știu de ce Joséphine plecase atât de rapid.

— Lucie, îl vezi pe bărbatul din scuar? Cel cu o cămașă roșie? Cine este?

Fetița se strâmbă. Șoriceii albi din ciocolată sunt slăbiciunea ei; cinci la zece franci. Îi mai strecor câțiva în cornetul din hârtie. Îl cunoști, nu-i așa?

Ea încuviințează.

— *Monsieur* Muscat. De la cafenea. O știi; un locșor mizerabil la capătul lui Avenue des Francs Bourgeois. O jumătate de duzină de mese din metal pe asfalt, un parasol șters Orangina. O firmă veche o identifică: *Café de la République*. Strângându-și cornetul cu dulciuri, fetița se întoarce să plece, se mai gândește, apoi se întoarce iar.

— Nu poți să ghicești care este preferata lui, zice ea. Nu are niciuna.

— Mi se pare greu să cred așa ceva – zâmbesc eu. Fiecare are o preferință. Chiar și *monsieur* Muscat.

Lucie se gândește o clipă.

— Poate preferata lui este cea pe care o ia de la altcineva, îmi spune ea. După aceea dispare, făcându-mi semn cu mâna prin vitrina magazinului.

— Spune-i lui Anouk că mergem în Les Marauds după școală!

— Da. Les Marauds. Mă întreb ce o amuză. Râul cu malurile lui cafenii, urât mirositoare. Străzile înguste pline de gunoaie. O oază pentru copii. Pietre plate, groase, puse în zig-zag de-a curmezișul apei stătătoare. Secrete șoptite, săbii din lemn și scuturi din frunze de rubarbă. Război printre tufele de mure, tuneluri, explorări, câini vagabonzi, zvonuri, comori ascunse... Anouk a venit ieri bucuroasă de la școală cu un nou desen pe care mi l-a arătat.

— Asta sunt eu. O figură în salopetă roșie cu un moț de păr negru în vârf. Pantoufle. Iepurele stă pe umărul ei ca un papagal, cu urechile ciulite. Și Jeannot. Un băiat în verde, cu mâinile întinse. Ambii copii zâmbesc. Se pare că mamele –

chiar și cea care este învățătoare – nu vin în Les Marauds. Figurina din plastilină stă încă lângă patul lui Anouk și a lipit desenul pe perete, deasupra ei.

— Pantoufle mi-a spus ce să fac. Îl îmbrățișează ca de obicei. În această lumină îl pot vedea destul de clar, ca pe un copil mustăcios. Uneori îmi spun că ar trebui s-o fac să renunțe la această închipuire, dar nu pot suporta să o las atât de singură. Poate, dacă rămânem aici, Pantoufle va fi înlocuit de prieteni reali.

— Mă bucur că ați rămas prieteni, îi spun, sărutând-o pe creștetul buclat. Întrebă-l pe Jeannot dacă vrea să vină într-o zi pe aici să ne ajute să scoatem ornamentul din vitrină. Poți să-ți aduci și ceilalți prieteni.

— Casa din turtă-dulce? Ochii ei erau ca lumina soarelui pe apă. Oh, da! Alunecând de-a lungul camerei cuprinsă de o subită exuberanță, aproape dărâmand un taburet, evitând un obstacol imaginar cu un salt, apoi în sus pe scări, câte trei odată. Te întrec, Pantoufle! O izbitură când a lovit ușa de perete – *bum, burni* O izbucnire bruscă de dragoste pentru ea, luându-mă prin surprindere ca întotdeauna. Mica mea străină. Niciodată liniștită, niciodată tăcută.

Mi-am mai turnat o ceașcă de ciocolată, întorcându-mă când am auzit clopoței de la ușă sunând. Pentru o clipă i-am văzut figura neprotejată, căutătura scrutătoare, venele umflate pe antebrațele goale. Apoi a zâmbit, un zâmbet, subțire, lipsit de căldură.

— *Monsieur* Muscat, nu-i așa? M-am întrebat ce dorea. Părea deplasat în cofetărie, privind cu capul aplecat, galantarul. Privirea lui a trecut peste fața mea și a clipit când mi-a văzut sânii; o dată, de două ori.

— Ce voia? Vocea lui era blândă, dar avea un accent puternic. A dat din cap o dată, de parcă nu i-ar fi venit să

creadă. Ce naiba căuta într-un loc ca ăsta? A arătat înspre o tavă cu migdale zaharisite la cincizeci de franci pachetul. Chestii din astea, hm? M-a privit, cu mâinile desfăcute. Nunți și botezuri. Ce-i trebuie ei lucruri pentru nunți și botezuri? A zâmbit iar. Politicos acum, încercând să fie fermecător și eșuând. Ce a cumpărat?

— Cred că vă referiți la Joséphine.

— Soția mea. A dat cuvintelor o intonație ciudată, un fel de finalitate plată. Astea-s femeile. Muncești până nu mai poți ca să câștigi bani și ce fac ele, hm? Îi risipesc pe... Un alt gest către șirurile de bomboane de ciocolată, ghirlande de fructe din marțipan, hârtie argintie, flori din mătase. Ce voia, un cadou? Vocea lui era bănuitoare. Pentru cine cumpără cadouri? Pentru ea? A râs scurt, de parcă acest lucru i s-ar fi părut absurd.

Tot nu înțelegeam ce-l interesa pe el. Dar manierele lui erau puțin agresive, vedeam nervozitatea în jurul ochilor și în mâinile care gesticulau, și atunci am fost precaută. Nu pentru mine – învășasem multe feluri de a-mi purta de grijă în lungii ani petrecuți cu mama – ci pentru ea. Înainte de a o putea împiedica, o imagine a sărit de la el la mine; un pumn însângerat înconjurat de fum. Mi-am încleștat pumnii pe ascuns. Acest om nu avea nimic ce aș fi dorit să văd.

— Cred că ați înțeles greșit, i-am spus. Am invitat-o pe Joséphine la o ceașcă de ciocolată. Ca prietenă.

— Oh. A părut surprins. Apoi a râs iar cu un râsul lui ca un lătrat. Era aproape autentic acum, amuzament adevărat amestecat cu dispreț. Dumneavoastră vreți să fiți prietenă cu Joséphine? Din nou privirea scrutătoare. L-am simțit cum ne compara, ochii lui fierbinți fixați pe sânii mei, pe deasupra mesei. Când a vorbit iar, avea o notă mângâietoare în voce, o

notă miorlăită despre care își închipuia că ar fi seducătoare. Sunteți nouă aici, nu?

Am încuviințat.

— Poate am putea să ieșim împreună cândva. Știți. Să ne cunoaștem mai bine.

— Poate. Vorbeam normal. Poate o invitați pe soția dumneavoastră să vină și ea, am adăugat eu.

O pauză. M-a fixat iar, de data aceasta cu o privire vicleană și bănuitoare.

— Nu v-a zis nimic, nu-i așa? Rece.

— Ce să-mi spună?

A clătinat repede din cap.

— Nimic. Nimic. Vorbește și ea, asta-i tot. Vorbește toată ziua. Nu face altceva nimic dar, hm? Zi de zi. Din nou râsul scurt, lipsit de veselie. Veți afla curând, a adăugat el cu o satisfacție amară.

Am murmurat ceva lipsit de importanță. Apoi, dintr-un impuls, am luat un pachetel cu migdale în ciocolată din galantar și i le-am dat.

— Poate ați vrea să i le dați pe acestea lui Joséphine din partea mea, am spus eu calmă. Voiam să i le dau eu, dar am uitat.

M-a privit, dar nu s-a mișcat.

— Să i le dau? a repetat el.

— Pe gratis. Din partea casei. I-am zâmbit fermecător. Un cadou.

Zâmbetul lui s-a lărgit. A luat pachetelul în ambalajul lui frumos, argintiu. O să am grijă să le primească, a spus el, îndesând pachetul în buzunarul jeansilor.

— Sunt preferatele ei, i-am spus.

— N-o să ajungeți departe cu afacerea asta dacă o să tot faceți cadouri, a spus el cu indulgență. Veți da faliment într-o

lună. Din nou privirea grea, lacomă, de parcă aş fi fost o ciocolată pe care de abia aştepta s-o desfacă.

— Vom vedea, i-am răspuns eu sec şi l-am urmărit cum iese din magazin şi porneşte spre casă, cu umerii lăsaţi sub canadiana grea, James Dean. Nici nu a aşteptat să nu-l mai văd că a şi scos pachetul pentru Joséphine şi l-a deschis. Poate bănuia că-l privesc. Unu, doi, trei, mâna lui se ducea la gură cu o nonşalanţă leneşă şi, înainte de a traversa scuarul, ambalajul argintiu era deja făcut ghem în pumn, ciocolatele dispărute. Mi l-am închipuit îndopându-se ca un câine lacom care vrea să-şi termine mâncarea proprie înainte de a fura din farfuria altuia. După ce a trecut de brutărie a aruncat hârtia argintie înspre coşul de gunoi de afară, dar nu l-a nimerit şi hârtia a ricoşat pe bordură, ajungând pe stradă. Apoi şi-a continuat drumul pe lângă biserică şi în josul Avenue des Francs Bourgeois fără să privească înapoi, ghetele lui grele, de mecanic, scoţând scânteii din pietrele pavajului.

12.

Vineri, 21 februarie

Vremea s-a răcit din nou în noaptea trecută. Morișca de vânt de pe St Jérôme s-a învârtit într-o nehotărâre plină de anxietate toată noaptea, zgâriind cu un geamăt ascuțit buloanele ruginite de parcă ar fi vrut să avertizeze sosirea unor intruși. Dimineața s-a lăsat o ceață atât de densă încât chiar și turla bisericii, la douăzeci de pași de fațada magazinului, părea îndepărtată și spectrală; clopotul pentru liturghie răsuna greoi prin vata-de-zahăr groasă pe când puținii veniți se apropiau, cu gulerele ridicate din cauza ceții, să primească absolvirea de păcate.

Când și-a terminat laptele de dimineață, am înfilit-o pe Anouk în paltonul ei roșu și, în ciuda protestelor, i-am pus un capișon îmblănit pe cap.

— Nu vrei și micul-dejun?

A dat cu tărie din cap, a înșfăcat un măr de pe o farfurie.

— Și sărutul meu? Acesta devenise un ritual matinal.

Îmbrățișându-mă cu brațele ei subțiri, îmi linge fața, sare într-o parte chicotind, îmi aruncă un sărut din ușă, fuge în scuar. Eu mimez oroarea și mă șterg pe față. Ea râde încântată, scoate limba în direcția mea, șoptește:

— Te iubesc! Și dispărea ca o rachetă purpurie în ceață, cu ghiozdanul târât în urmă. Știu că în treizeci de secunde capișonul pufos va dispărea în ghiozdan, alături de cărți, hârtii și alte nedorite amintiri ale lumii adulților. O secundă îl zăresc iar pe Pantoufle, sărind în urma ei, și izgonesc în grabă imaginea. O bruscă izbucnire de singurătate – cum voi rezista întreaga zi fără ea? Și, cu greu, îmi înăbuș dorința de a o chema înapoi.

Șase clienți în această dimineață. Unul este Guillaume, care se întorcea de la măcelar cu o bucată de *boudin*⁶ învelită în hârtie.

— Lui Charly îi place *boudin*-ul – îmi spune el cinstit. N-a mâncat prea bine în ultima vreme, dar sunt sigur că asta îi va plăcea.

— Nu uita că trebuie să mănânci și tu, îi amintesc eu blând.

— Desigur. Îmi oferă zâmbetul lui dulce, care se scuză. Mănânc ca un cal. E adevărat. Mă privește îngrijorat. Desigur, acum este Postul Mare, spune el. Dar nu crezi că și animalele ar trebui să postească, nu?

Dau din cap văzându-i expresia speriată. Fața lui are trăsături mici și delicate. Este genul de om care rupe un biscuit în două și păstrează jumătate pentru mai târziu.

— Cred că amândoi ar trebui să vă îngrijiți mai bine.

Guillaume îl scarpină pe Charly pe ureche. Câinele pare placid, prea puțin interesat de conținutul pachetului de la măcelărie din coșul de lângă el.

— Ne descurcăm noi. Zâmbește automat pe când minte. Zău că ne descurcăm.

Își termină ceașca de *chocolat espresso*.

— A fost excelentă, spune el, ca întotdeauna. Complimentele mele, *madame Rocher*. Am renunțat de mult să-i mai cer să-mi spună Vianne. Simțul lui moral i-o interzice. Lasă banii pe tejghea, își ridică pălăria și deschide ușa. Charly se ridică și îl urmează, șchiopătând puțin. De îndată ce ușa se închide în urma lor, îl văd pe Guillaume ridicându-l și cărându-l în brațe.

La vremea prânzului am o altă vizitatoare. O recunosc de îndată în ciuda paltonului bărbătesc deformat pe care-l

⁶ Sângerete.

poartă; figura înțeleaptă, ca un măr de iarnă sub pălăria de pai, fusta neagră, lungă peste ghetetele grele de lucru.

— *Madame Voizin!* Ați spus că veți veni, nu-i așa? Să vă dau ceva să beți. Ochii strălucitori privesc apreciativ dintr-o parte a cofetăriei în alta. Îmi dau seama că observă tot. Privirea ei se oprește pe meniul scris de Anouk:

chocolat choud 10 F
chocolat espresso 15 F
chococcino 12 F
mocha 12 F

Încuviințează.

— Au trecut mulți ani de cand n-am mai văzut așa ceva, spune ea. Aproape uitasem că mai există și astfel de locuri. Există o energie în vocea ei, o forță în mișcări, care-i contrazic vârsta. Gura ei are o înclinare comică care-mi amintește de mama. Pe vremuri îmi plăcea ciocolata, declară ea.

Pe când îi torn un pahar mare cu mocha și adaug o lacrimă de *kahlua*, ea privește taburetele barului cu o urmă de suspiciune.

— Doar nu vrei să mă cocoț până acolo, nu?

Râd.

— Dacă aș fi știut că veneai, aș fi adus o scară. Stai o clipă. Mă duc în bucătărie și îți aduc vechiul scaun portocaliu al lui Pantoufle. Încearcă-l pe ăsta.

Armande se așază pe scaun și își ia paharul cu ambele mâini. Pare poficioasă ca un copil, cu ochii lucitori, cu o expresie încântată.

— *Mmmm*. Era mai mult decât o apreciere. Era aproape adorare. *Mmmm*. Și-a închis ochii pe când gusta băutura. Plăcerea ei era aproape înspăimântătoare.

— Este adevărată, nu? Se oprește o clipă, cu ochii strălucitori pe jumătate închiși. Are frișca și – scortişoară, cred – și mai ce? *Tia Maria*⁷?

— Pe aproape, îi spun.

— Orice lucru interzis este întotdeauna mai gustos, declară Armande, ștergându-și cu satisfacție spuma de la gură. Dar aceasta, soarbe din nou, cu lăcomie, este mai bună decât orice îmi amintesc să fi băut, chiar în copilărie. Pariez că sunt zece mii de calorii aici. Mai vreau.

— De ce ar fi interzisă? Eram curioasă. Mică și rotunjoară ca o prepeliță, pare complet diferită de mult prea conștiințioasa ei fiică.

— Ah, doctorii, zice Armande disprețuitoare. Știi cum sunt. Spun de toate. Se oprește să sugă din nou prin pai. Oh, ce bun este. *Bun*. Caro încearcă să mă ducă la un fel de azil de ani de zile. Nu-i place să mă știe atât de aproape de ea. Nu-i place să i se amintească de unde provine. Chicotește fericită. Zice că sunt bolnavă. Că nu pot avea grijă singură de mine. Îl trimite pe nenorocitul ăla de doctor al ei să-mi spună ce pot mânca și ce nu. Oricine ar putea să creadă că ei *ar vrea* să trăiesc o veșnicie.

Am zâmbit.

— Sunt sigură că fiica ta ține mult la tine, îi spun.

Armande îmi aruncă o privire ironică.

— Zău? Chicotește vulgar. Nu mă lua cu din astea, fato. Știi perfect de bine că fiicei mele nu-i pasă decât de ea însăși. Nu sunt proastă. O pauză pe când privirea ei strălucitoare mă provoacă. Eu îl iubesc doar pe băiat.

⁷ Mătușa Maria – mirodenie.

— Băiat?

— Îl cheamă Luc. Nepotul meu. Va împlini paisprezece ani în aprilie. Poate l-ai văzut prin scuar.

Mi-amintesc vag; un băiat șters, prea corect în pantalonii lui din flanel bine călcați și o jachetă din tweed, cu ochii gri-verzui reci și un breton lins. Încuviințez.

— El este beneficiarul testamentului meu, îmi spune Armande. Jumătate de milion de franci. Aflați într-un fond în bancă până ce va împlini optsprezece ani. Dă din umeri. Nu-l văd niciodată, adaugă ea, sec. Caro nu permite.

Îi văzusem împreună. Îmi amintesc acum; băiatul ținându-și mama de braț pe când treceau înspre biserică. Singur dintre toți copiii din Lansquenet, el nu cumpăraseră niciodată ciocolată de la *Praline*, deși cred că l-am văzut uitându-se la vitrină o dată sau de două ori.

— Ultima oară când a venit să mă vadă avea zece ani. Vocea lui Armande era neobișnuit de plată. Acum o sută de ani, din câte îl interesează pe el. Și-a terminat ciocolata și a pus paharul înapoi pe bar cu un ascuțit sunet final. Era aniversarea lui, din câte îmi amintesc. I-am dat poeziile lui Rimbaud. Era foarte politicos. Vocea ei era plină de amărăciune. Desigur că l-am văzut pe stradă de câteva ori de atunci – a zis ea. Nu pot să mă plâng.

— De ce nu-l suni? Am întrebat eu, curioasă. Scoate-l la o plimbare, stați de vorbă ca să vă cunoașteți.

Armande a clătinat capul.

— Ne-am îndepărtat, Caro și cu mine. Vocea ei era subit certăreață. Iluzia tinereții îi părăsese zâmbetul și părea deodată șocant de bătrână. Îi e rușine de mine. Dumnezeu știe ce-i spune băiatului. A clătinat iar capul. Nu. E prea târziu. Îmi dau seama după privirea de pe fața lui – acea privire *politicoasă* – micile mesaje politicoase și lipsite de

semnificație din felicitările pe care mi le trimite de Crăciun. Un băiat atât de manierat. Râsul ei era amar. Un băiat atât de politicos, de manierat.

S-a întors către mine și a zâmbit curajoasă.

— Dacă aș ști ce face – a mai zis ea. Dacă aș ști ce mai citește, cu ce echipe ține, cine sunt prietenii lui, cât de bine se descurcă la școală. Dacă aș putea afla toate astea...

— Dacă?

— M-aș putea preface... Pentru o clipă mi s-a părut că e gata să plângă. Apoi o pauză, un efort, o adunare a voinței. Știi, cred că aș mai putea să beau încă o ciocolată din asta specială a ta. Ce zici? Era o bravadă, dar o admiram mai mult decât aș putea spune. Putea încă să se joace de-a rebela în ciuda bolii, a mișcărilor ei puțin necoordonate pe când își proptește coatele de bar, sorbind.

— Sodoma și Gomora printr-un pai. *Mmmm*. Cred că am murit și am ajuns în Rai. Oricum sunt aproape.

— Aș putea afla noutăți despre Luc, dacă vrei. Ți le-aș putea transmite.

Armande s-a gândit la propunerea mea în tăcere. Sub pleoapele plecate o puteam simți urmărindu-mă. Analizând.

În cele din urmă a vorbit.

— Tuturor băieților le plac dulciurile, nu? Vocea ei suna normal. Am fost de acord că majorității băieților le plac. Și prietenii lui vin aici, presupun? I-am spus că nu sunt sigură care sunt prietenii lui, dar că majoritatea copiilor veneau întruna aici.

— S-ar putea să mă întorc, s-a hotărât Armande. Îmi place ciocolata ta, chiar dacă scaunele astea sunt groaznice. Aș putea chiar să devin un client regulat.

— Ai fi bine-venită, i-am spus.

O altă pauză. Înțelegem că lui Armande Voizin îi plăcea să facă lucrurile în stilul ei, la momentul pe care-l considera potrivit, refuzând să se lase grăbită sau să primească sfaturi. Am lăsat-o să se gândească.

— Poftim. Ia asta. Se hotărâse. A trântit o hârtie de o sută de franci pe bar.

— Dar eu...

— Dacă-l vezi, cumpără-i o cutie din orice i-o plăcea. Nu-i spune că este de la mine.

Am luat hârtia.

— Și n-o lăsa pe maică-sa să se ia de tine. Cred că se ocupă deja de asta, răspândind bârfe și îngâmfare. Singurul meu copil s-a transformat într-una dintre Surorile Armatei Salvării a lui Reynaud. Ochii i s-au îngustat cu viclenie, formând crețuri adânci în obraji ei rotunzi. Se zvonesc deja multe lucruri despre tine, a mai spus ea. Și dacă ești prietenă cu mine, nu faci decât să înrăutățești lucrurile.

Am râs.

— Cred că pot să mă descurc.

— Cred că da. M-a privit, brusc decisă, cu ironia dispărând-i din voce. E ceva la tine, a spus ea cu o voce blândă. Ceva familiar. Nu cred că ne-am întâlnit înainte de vizita ta în Les Maraude, nu?

Lisabona, Paris, Florența, Roma. Atâția oameni. Atâtea vieți încrucișate, amestecate amestecător, mângâiate în fuga nebună a drumului nostru. Dar nu credeam că o mai întâlnisem.

— Și mai este și un miros. Ceva de ars, mirosul unui trăsnet vara, după zece secunde. Un miros de miez de vară și de câmpuri de grâu în ploaie. Figura ei era transpusă, ochii îi căutau pe ai mei. Este adevărat, nu-i așa? Ceea ce am spus? Ceea ce ești?

Iar cuvântul acela.

A râs încântată și mi-a luat mâna. Pielea ei era rece, mai mult oase decât carne. Mi-a întors mâna ca să-mi vadă palma.

— Știam eu! Degetul ei urmărea linia vieții, linia inimii. Am știut-o din minutul în care te-am văzut! Către ea însăși, ținând capul aplecat, cu vocea atât de înceată încât nu era decât o adiere pe mâna mea: Știam eu. Știam eu. Dar nu m-am așteptat să te vad aici, în orașul ăsta. O privire iute, suspicioasă, în sus.

— Reynaud știe?

— Nu sunt sigură. Era adevărat; habar n-aveam despre ce vorbea. Dar mirosul îl simțeam și eu; aroma vânturilor care se schimbă, atmosfera revelațiilor. O mireasmă îndepărtată de foc și de ozon. Scârțâitul unor roți nefolosite de multă vreme, mașinăria infernală a sincronizării. Sau poate Joséphine avea dreptate și Armande era nebună. La urma urmei, îl văzuse și ea pe Pantoufle.

— Nu-l lăsa pe Reynaud să afle, mi-a spus ea, cu ochii ei nebuni, onești, strălucind. Doar știi cine este *el*, nu?

Am privit-o fix. Cred că-mi imaginasem ceea ce spusese atunci. Sau poate visurile noastre se atinseseră scurt odată, într-una din nopțile fugii noastre.

— *El este Omul Negru.*

Reynaud. Ca o carte rea. Iar și iar. Râsete pe aripile vântului.

Mult după ce am culcat-o pe Anouk, am dat în cărțile mamei mele pentru prima oară de la moartea ei. Le țin într-o cutie din lemn de santal și sunt moi și parfumate cu amintirile ei. Pentru o clipă era să le las deoparte, fără să le mai folosesc, uimită de valul de asociații pe care parfumul lor

mi le declanșase în suflet. New York, tarabe cu hotdogi încărcate de aburi. Café de la Paix, cu ospătarii ei imaculați. O călugăriță mâncând înghețată lângă catedrala Notre-Dame. Camere de hotel pentru o noapte, ușieri acrii, *gendarmes* bănuitori, turiști curioși. Și peste toate, umbra Lui, lucrul implacabil, nenumit, de care fugeam.

Eu nu sunt mama. Nu sunt o fugară. Totuși nevoia să văd, să știu este atât de puternică încât iau cărțile din cutia lor și le împrăștii, așa cum făcea și ea, pe marginea patului. Mă uit în spate să mă asigur că Anouk doarme. Nu vreau să-mi simtă neliniștea. Apoi le amestec, le tai, le mai amestec o dată, le tai, până ce rămân patru cărți.

Zece de pică, Moarte. Trei de pică, Moarte. Doi de pică, Moartea⁸. Carul. Moartea. Pustnicul. Turnul. Carul. Moarte.

Cărțile îi aparțin mamei mele. N-au nicio legătură cu mine, îmi spun eu, deși Pustnicul este ușor de identificat. Dar Turnul? Carul? Moartea?

Moartea, spune vocea mamei în mine, poate să nu prezică întotdeauna moartea fizică a sinelui, ci moartea unui fel de a trăi. Oare asta vrea să însemne?

Nu cred în ghicit. Nu așa cum proceda ea, un fel de a cartografia tiparele aleatoare ale traiectoriei noastre. Nu ca o scuză pentru lipsa de acțiune, o cărjă folosită atunci când lucrurile trec de la rău la și mai rău, o raționalizare a haosului lăuntric. Îi aud vocea acum și este la fel ca pe vas, puterea ei transformată în încăpățănare, umorul ei într-o disperare fatală.

Dar Disneyland? Ce crezi? Florida Keys? Everglades? Sunt atâtea de văzut în Lumea Nouă, atâtea lucruri pe care încă nici

⁸ Carul, Moartea, Turnul, Pustnicul – Numele unor arcanе majore în cărțile de tarot.

nu le-am visat. Asta este, ce crezi? Oare asta vor să spună cărțile?

Pe atunci Moartea apărea în fiecare carte, Moartea și Omul Negru care începuseră să însemne același lucru. Fugeam de el, iar el ne urma, împachetat în cutia din lemn de santal.

Ca un antidot, am citit Jung și Herman Hesse și am aflat despre inconștientul colectiv. Ghicitul este un mod de a ne spune nouă înșine ceea ce știm deja. Lucrurile de care ne temem. Nu există demoni, ci doar o colecție de arhetipuri pe care fiecare civilizație le are în comun. Frica de o pierdere – Moartea. Frica de mișcare – Turnul. Frica de schimbări – Carul. Totuși mama a murit.

Am pus cărțile înapoi în cutia lor parfumată. Adio, mamă. Aici se oprește călătoria noastră. Aici rămânem să înfruntăm orice ne va mai aduce vântul. Nu voi mai da în cărți.

13.

Duminică, 23 februarie

Iertați-mă părinte, căci am păcătuit. Știu că mă puteți auzi, *mon père*, și nimeni altcuiva nu m-aș spovedi. Desigur nu episcopului, plin de el în îndepărtata sa dioceză din Bordeaux. Și biserica pare atât de goală. Mă simt ca un prost lângă altar, privind către Domnul Nostru în agonia Sa poleită – aurul s-a ars din cauza fumului lumânărilor și petele negre îi dau Lui un aspect viclean și ascuns – și rugăciunea, care era o asemenea binecuvântare, o asemenea sursă de bucurie pe vremuri, devine o povară, un strigăt la poalele unui munte sterp care ar putea oricând să prăvălească o avalanșă asupra mea.

Este oare aceasta o îndoială, *mon père*? Această tăcere lăuntrică, această inabilitate de a mă ruga, de a mă curăța de păcate, de a fi umil... oare să fie vina mea? Privesc la biserica care este viața mea și încerc să simt dragoste pentru ea. Dragoste, așa cum ați iubit și dumneavoastră statuile ei – Sfântul Jérôme cu nasul ciobit, Fecioara zâmbitoare, Ioana d'Arc cu flamura ei, Sfântul Francisc cu porumbeii lui pictați. Mie nu-mi plac păsările. Simt că acesta poate fi un păcat pentru sfântul al cărui nume îl port, dar nu am ce să fac. Ciripitul lor, murdăria lor, pereții văruiți mânjiți cu negreală de la găinașurile lor – zgomotul pe care-l fac în timpul predicilor. Otrăvesc șobolanii care infestază sacristia și rod veștmintele de acolo. N-ar trebui să otrăvesc și porumbeii care-mi întrerup slujbele? Am încercat, *mon père*, dar degeaba. Poate Sfântul Francisc îi protejează.

Dacă aș fi mai merituos. Lipsa mea de valoare, inteligența mea – care este mult mai presus decât cea a turmei mele –

nu fac decât să-mi accentueze slăbiciunile, sărăcia vasului pe care Dumnezeu l-a ales să-l servească. Este oare acesta destinul meu? Am visat lucruri mărețe, sacrificii și martiriu. Și, în loc de acestea, mă agit din cauza unor anxietăți nedemne de mine, nedemne de Domnia Voastră.

Păcatul meu este nimicnicia, *mon père*. De aceea Domnul este tăcut în casa Sa. O știu, dar nu știu cum să vindec răul. Am sporit austeritatea postului, și am ales să-l continui chiar și în zilele în care este dată dezlegare. Astăzi, de exemplu, am aruncat libația duminicală și am simțit cum mi se înalță sufletul. De acum, apa și cafeaua vor fi singurele care-mi vor însoți prânzurile, cafeaua neagră și lipsită de zahăr ca să-i accentueze amăreala. Azi am mâncat salată de morcovi cu măsline – rădăcinile și fructele deșertului. Adevărat, mă simt cam amețit acum, dar senzația nu este neplăcută. Chiar simt o înțepătură de vinovăție la gândul că însăși deprivarea îmi aduce plăcere și mă hotărâsc să mă așez de bunăvoie în calea ispitelor. Voi sta cinci minute la vitrina de la *rôtisserie*, urmărind puii care se prăjesc. Dacă Arnauld mă pofteste, cu atât mai bine. Oricum ar fi trebuit să-și închidă magazinul cu ocazia postului.

Iar Vianne Rocher... Nu m-am prea gândit la ea în ultimele zile. Trec pe lângă magazinul ei cu fața întoarsă. A prosperat în ciuda sezonului și a dezaprobării drept-credincioșilor din Lansquenet, dar atribui acest fapt noutății unui astfel de magazin. Va trece. Cei din parohia mea oricum nu au bani destui nici pentru nevoile zilnice, ca să îi mai cheltuiască și într-un loc mai potrivit marilor orașe.

La Céleste Praline. Chiar și numele este o insultă calculată. Voi lua autobuzul înspre Agen, la agenția imobiliară, ca să depun o plângere. De la bun început nu ar fi trebuit să i se acorde permisiunea de a închiria. Locația centrală a

magazinului îi asigură prosperitatea, încurajează ispita. Episcopul ar trebui să fie informat. Poate el va reuși să exercite influența pe care eu nu o am. Îi voi scrie chiar azi. O văd uneori pe stradă. Poartă un trenți galben cu margarete verzi, lungă cât o hăinuță de copil, puțin indecent pentru o femeie adultă. Părul ei rămâne neacoperit chiar și când plouă, lucind neted ca blana de focă. Îl răsuțește ca pe o sfoară când ajunge sub copertina confiseriei. Uneori se mai adăpostesc și alți oameni acolo de interminabila ploaie și se uită în vitrină. Acum a instalat un foc electric, destul de aproape ca să fie plăcut, însă suficient de departe ca să nu-i strice marfa și cu taburetele, cu *cloches*⁹ umplute cu prăjituri și fursecuri, locul seamănă mai curând cu o cafenea decât cu o cofetărie. Adesea văd zece sau mai mulți oameni înăuntru; unii în picioare, alții rezemați de masă și discutând. Duminica și miercurea după-masă mirosul de copt umple aerul umed și ea se reazemă în prag, cu faină până la coate, aruncând remarci neobrăzate trecătorilor. Sunt uimit cât de mulți oameni cunoaște după nume – a durat șase luni până să-mi cunosc turma – și ea întotdeauna pare să fie pregătită cu o întrebare sau un comentariu despre viețile lor, despre problemele lor. Artrita lui Poitou. Fiul militar al lui Lambert. Narcisse și orhideele lui de concurs. Cunoaște chiar și numele câinelui lui Duplessis. O, este vicleană. Imposibil să n-o iei în seamă. Oamenii trebuie să-i răspundă sau să se simtă prost. Chiar și eu – chiar și eu trebuie să zâmbesc și să dau din cap deși, în sinea mea, fierb. Fiica ei îi calcă pe urme, alergând ca o sălbatică prin Les Marauds cu o ceată de fete și băieți mai mari, de opt sau nouă ani, majoritatea și care o tratează cu dragoste, ca pe o soră mai mică, ca pe o mascotă. Întotdeauna sunt împreună, alergând, țipând,

⁹ Clopote din sticlă în care se țin unele dulciuri în confiserii sau patiserii.

întinzând brațele ca niște bombardiere și țipând unul la altul, cântând, chiuind. Jean Drou este și el printre ei, în ciuda îngrijorării mamei lui. O dată sau de două ori ea a încercat să-i interzică, dar el devine din ce în ce mai rebel de la o zi la alta, sărind pe fereastra dormitorului când îl închide în casă. Dar am și griji mai mari, *mon père*, decât proasta comportare a acestor plozi nedisciplinați. Trecând prin Les Marauds înaintea liturghiei am văzut, ancorată la malul râului Tannes, o casă pe apă de tipul pe care și Domnia Voastră și eu le cunoaștem prea bine. O nenorocire, vopsită în verde, dar care se cojește mizerabil, un coș micuț din care iese un fum negru și urât mirositor, un acoperiș ruginit, asemănător acoperișurilor cocioabelor de carton din *bidonville*-urile din Marsilia. Amândoi știm ce înseamnă asta. Ce ne va aduce. Primele margarete de primăvară scoțându-și capetele din iarba de pe marginea drumului. Încearcă în fiecare an, venind în amonte din orașele mai mari și din mahalalele îndepărtate din Algeria și Maroc. Căutând de lucru. Căutând un loc în care să se stabilească, să se înmulțească... Am rostit o predică împotriva lor în această dimineață, dar știu că în ciuda ei câțiva dintre oamenii din parohia mea – Narcisse printre ei – îi vor întâmpina cu plăcere ca să mă sfideze. Sunt nomazi. Nu au respect și nu recunosc nicio valoare. Sunt țigani de pe râu, cei care împrăștie boli, hoți, mincinoși, criminali, atunci când pot să scape fără să fie prinși. N-au decât să rămână și să distrugă toată munca mea, *mon père*. Toată educația pe care le-am dat-o acestor oameni. Copiii lor vor alerga împreună cu ai noștri până ce tot ce am făcut pentru ei va fi distrus. Oricum vor zăpăci mințile copiilor noștri. Îi vor învăța ura și disprețul față de Biserică. Îi vor învăța lenea și fuga de responsabilitate. Îi vor învăța crima și plăcerile drogurilor. Au

uitat oare deja ce s-a întâmplat în acea vară? Sunt atât de proști încât să creadă că același lucru nu se va repeta?

M-am dus la casa plutitoare. În această după-amiază. Au mai apărut două, una roșie și una neagră. Ploaia se oprise și între cele două vase nou-venite era întinsă o frânghie cu rufe, pe care erau atârinate hăinuțele copiilor. Pe puntea vasului negru stătea un bărbat cu spatele la mine, pescuind. Părul roșu legat cu o cârpă, brațele goale tatuat până la umeri cu henna. Am rămas acolo urmărind vasele, minunându-mă de nenorocirea și de sărăcia lor mândră. Ce lucruri bune fac oare acești oameni? Suntem o țară prosperă. O putere europeană. Ar trebui să existe slujbe pentru acești oameni, treburi utile, case civilizate. De ce se complac să trăiască astfel, în sărăcie și mizerie? Sunt oare atât de leneși? Omul cu părul roșu de pe puntea vasului negru a făcut înspre mine semnul împotriva deochiului și s-a întors la pescuitul lui.

— Nu poți rămâne aici, i-am strigat eu. Aceasta este o proprietate privată. Trebuie să vă mutați.

Râsete și bătaie de joc de pe vase. Am simțit o zvâcnitură de mânie la tâmple, dar am rămas calm.

— Puteți vorbi cu mine, am strigat iar. Sunt preot. Poate reușim să găsim o soluție.

Mai multe fețe s-au ivit la geamurile și ușile celor trei vase. Am zărit patru copii, o femeie cu un bebeluș și trei sau patru bărbați mai în vârstă, colorați în cenușiu caracteristic acestor oameni, cu fețele ascuțite și suspicioase. I-am văzut cum se întorc înspre Păr-Roșu. M-am adresat lui.

— Hei, tu!

Postura lui era una de atenție și ironie politicoasă.

— De ce nu vii aici să discutăm? Aș putea să-ți explic mai bine dacă n-ar trebui să țip la tine peste jumătate din râu, i-am zis.

— Explică-mi, a spus omul. Vorbea cu un accent marsiliez atât de puternic încât abia îl înțelegeam. Te aud foarte bine. Oamenii lui de pe vase și-au dat coate și au chicotit. Am așteptat răbdător să se facă liniște.

— Aceasta este o proprietate privată, am repetat. Mi-e teamă că nu puteți rămâne aici. Sunt alți oameni care locuiesc pe acest teren. Le-am arătat casele de pe Avenue des Marais. Este adevărat, câteva dintre ele sunt pustii acum, ruinate din cauza umezelii și a lipsei de reparații, dar câteva sunt încă locuite.

Păr-Roșu m-a privit disprețuitor.

— Sunt oameni care trăiesc și aici, a zis el arătându-mi vasele.

— Înțeleg, dar, cu toate acestea...

M-a întrerupt imediat.

— Nu te îngrijora. Nu rămânem mult. Vocea lui era aspră. Trebuie să facem niște reparații și să strângem provizii. N-o putem face în mijlocul satelor. Vom sta două săptămâni, poate trei. Crezi că poți trăi cu gândul ăsta, hm?

— Poate un oraș mai mare... Simțeam cum mă zbârlesc din cauza tonului lui insolent, dar mi-am păstrat calmul. Un oraș cum ar fi Agen, poate...

Scurt:

— Nu merge. De acolo venim.

Sunt sigur că așa este. Se poartă dur cu vagabonzii în Agen. Dacă am avea și noi poliția lor în Lansquenet...

— Am probleme la motor. Am pierdut benzină mile întregi în lungul râului. Trebuie să-l repar înainte să plecăm mai departe.

Mi-am îndreptat umerii.

— Nu cred că vei găsi aici ceea ce cauți, i-am zis.

— Ei, fiecare are dreptul la părerea lui. Părea disprețuitor, aproape amuzat. Una dintre bătrâne a chicotit. Chiar și un preot are dreptul la așa ceva. Și mai multe râsete. Eu am rămas demn. Acești oameni nu merită mânia mea.

M-am întors să plec.

— Ia uite, este *monsieur le curé*. Vocea venea din spatele meu și, fără să vreau, am dat înapoi. Armande Voizin a răs. Nervos, hm? a spus ea, malițioasă. Așa și trebuie să fii. Nu ești pe teritoriul tău aici, nu? Ce misiune mai ai acum? Să convertești păgânii?

— *Madame*. În ciuda insolenței ei, am salutat-o politicos. Cred că sunteți bine, sănătoasă.

— Zău, așa crezi? Ochii ei negri sclipeau de răs. Aveam impresia că de abia aștepti să-mi dai ultima împărtașanie.

— Nu este așa, *madame*, i-am răspuns eu cu o demnitate rece.

— Bine. Pentru că mielul acesta bătrân nu se va întoarce niciodată la turmă, a declarat ea. Greu pentru tine, oricum. Îmi amintesc cum spunea mama ta...

Am întrerupt-o mai aspru decât aș fi vrut.

— Mi-e teamă că n-am timp de vorbă astăzi, *madame*. Oamenii aceștia – am arătat înspre țiganii de pe râu – acești oameni trebuie luați de aici înainte ca situația să scape de sub control. Trebuie să protejez interesele turmei mele.

— Apă de ploaie, a comentat Armande. *Interesele turmei tale*. Îmi amintesc când erai doar un copil, jucându-te de-a indienii în Les Marauds. Ce te-or fi învățat la oraș, în afară de pompozitate și îngâmfare?

M-am uitat urât la ea. Singură în tot Lansquenet-ul, e încântată să-mi amintească lucruri care mai bine ar fi uitate.

Mă gândesc că atunci când va muri, acea amintire va pieri odată cu ea și aproape sunt bucuros când mă gândesc la asta.

— Dumneavoastră ați putea savura gândul că nomazii se stabilesc în Les Maraude, i-am spus eu aspru. Dar alții – și fiica dumneavoastră printre ei – înțeleg că, dacă le dai un deget...

Armande a chicotit scurt.

— Ea chiar vorbește ca tine, a zis ea. Clișee de amvon și platitudini naționaliste. Mie mi se pare că acești oameni nu fac niciun rău. De ce să transformi expulzarea lor într-o cruciadă când, oricum, vor pleca repede?

Am dat din umeri.

— Observ că nu vrei să înțelegeți deloc care este problema, i-am spus eu, scurt.

— Ei bine, i-am spus deja lui Roux de acolo – a arătat înspre bărbatul de pe vasul negru – i-am spus că el și prietenii lui sunt bine-veniți atâta vreme cât le trebuie să-și repare motorul și să adune mâncare. Mi-a aruncat o privire vicleană, triumfătoare. Așa că nu poți spune că încalcă o proprietate privată. Sunt aici, în fața casei mele, cu aprobarea mea. A subliniat special ultimele cuvinte, de parcă ar fi vrut să mă necăjească.

— La fel cum vor fi și prietenii lor când vor sosi. Mi-a aruncat din nou una dintre privirile ei insolente. *Toți* prietenii lor.

Ei bine, ar fi trebuit să mă aștept la asta. Ar fi făcut-o oricum numai ca să mă necăjească pe mine. Se bucură de notorietatea pe care i-o oferă faptul că este cel mai în vârstă locuitor al orașului și i se permit unele licențe. Nu are niciun rost să mă cert cu ea, *mon père*. O știm deja prea bine. S-ar bucura de ceartă la fel cum se bucură de contactul cu acești

oameni, de poveștile lor, de viețile lor. Nu mă mir că le-a învățat numele. Dar nu-i voi oferi satisfacția de a mă vedea rugându-mă. Nu, trebuie să mă descurc altfel.

Am aflat un lucru de la Armande, în cele din urmă. Vor mai fi și alții. Câți anume, vom aștepta și vom vedea. Dar este exact cum m-am temut. Trei vase astăzi. Câte vor fi mâine?

Am vorbit cu Clairmont când veneam înapoi. El va da de veste. Mă aștept la o anumită rezistență – Armande mai are prieteni – Narcisse ar putea avea nevoie să fie convins. Dar, în general, mă aștept la cooperare. Încă sunt cineva în acest orașel. Părerea mea încă mai contează. L-am văzut și pe Muscat. El întâlnește mulți oameni în cafeneaua lui. Este șeful Comitetului Rezișenților. Un om care gândește corect în ciuda abaterilor sale, un om pios. Și, dacă va fi nevoie de o mână fermă – desigur că tuturor ne displace violența – dar cu acești oameni nu putem elimina și această posibilitate – ei bine, sunt sigur că Muscat va fi la înălțime.

Armande a numit-o cruciadă. A spus-o ca pe o insultă, știu, dar chiar și așa... simt o oarecare exaltare la gândul unui conflict. Oare aceasta să fie sarcina pe care Dumnezeu a ales-o pentru mine?

De aceea am venit în Lansquenet, *mon père*. Ca să lupt pentru oamenii mei. Să-i salvez de ispite. Și când Vianne Rocher va vedea puterea Bisericii – influența mea asupra tuturor sufletelor din această comunitate – atunci își va da seama că a pierdut. Orice ar spera, oricare i-ar fi ambițiile. Va înțelege că nu poate rămâne. Că nu poate lupta și că nu are nicio speranță că va învinge.

Iar eu voi triumfa.

14.

Luni, 24 februarie

Caroline Clairmont a venit chiar după liturghie. Fiul ei era cu ea, cu ghiozdanul aruncat pe umeri, un băiat înalt cu o figură palidă, impasibilă. Ea avea un vraf de postere galbene, scrise de mână.

Le-am zâmbit. Cofetăria era aproape goală – primii clienți apar abia pe la nouă și era opt și jumătate. Doar Anouk stătea în fața galantarului cu un pahar de lapte pe jumătate terminat în mână și o *pain au chocolat* în față. I-a aruncat o privire veselă băiatului, a dat din mână într-un gest vag, de salutare, și s-a întors la micul ei dejun.

— Vă pot ajuta cu ceva?

Caroline a privit în jurul ei cu o expresie de invidie și dezaprobare. Băiatul privea fix în față, dar i-am văzut privirea întoarsă pe furiș către Anouk. Părea politicoș și bosumflat, cu ochii strălucitori și impenetrabili sub un breton mult prea lung.

— Da. Vocea ei este clară și are în ea o veselie falsă, zâmbetul ei este aspru și dulce ca gheața, enervant. Distribui acestea, mi-a arătat pachetul, și mă întreb dacă nu v-ar deranja să puneți una în vitrină. Mi-a arătat-o. Toți ceilalți le-au pus, a adăugat ea, de parcă asta ar fi putut să-mi schimbe decizia.

Am luat posterul. Negru pe galben, cu majuscule clare, întărite:

INTERZIS VÂNZĂTORILOR AMBULANȚI,
VAGABONZILOR SAU CERȘETORILOR.
CONDUCEREA MAGAZINULUI ÎȘI PĂSTREAZĂ DREPTUL

DE A REFUZA SĂ SERVEASCĂ ORICE PERSOANĂ
DIN ACESTE CATEGORII.

— Și de ce aș avea nevoie de ăsta? m-am încruntat eu, nedumerită. De ce aș refuza să servesc pe cineva?

Caroline mi-a aruncat o privire încărcată de milă și dispreț.

— Desigur, sunteți *nouă* aici, a spus ea cu un zâmbet slab. Dar am avut probleme în trecut. Este, oricum, doar o precauție. Mă îndoiesc foarte mult că Oamenii Aceia vă vor vizita. Dar mai bine să fii sigur decât să-ți pară rău, nu?

Tot nu înțelegem.

— De ce să-mi pară rău?

— Ei, țigani. Oamenii râului. În vocea ei se strecurase o notă nerăbdătoare. S-au întors și vor dori să – a făcut o nutriță elegantă de dezgust – facă ceea ce fac ei de obicei.

— Și? am îndemnat-o eu.

— Și va trebui să le arătăm că nu-i mai suportăm! Caroline începea să devină agitată. Ne vom înțelege să nu-i servim pe acei oameni. Să-i obligăm să se întoarcă de unde au venit.

— Oh. M-am gândit la ceea ce spusese. *Putem* să refuzăm să-i servim? am întrebat-o, curioasă. Dacă au bani de cheltuit, îi putem refuza?

Nerăbdătoare:

— Sigur că putem. Cine ne va opri?

M-am gândit o clipă, apoi i-am dat înapoi posterul galben. Caroline m-a privit fix.

— Nu vreți să-l puneți? Vocea i se ridicase cu o jumătate de octavă, pierzând cu această ocazie mult din intonația elegantă.

Am dat din umeri.

— Mie mi se pare că dacă cineva dorește să-și cheltuiască banii aici, n-are rost să încerc să-l opresc, nu?

— Dar comunitatea... a insistat Caroline. Desigur nu doriți ca oameni de acest soi – nomazi, hoți, *arabi*, pentru numele Domnului...

O scurtă amintire, ușieri îmbufnați din New York, doamne din Paris, turiști la Sacré-Coeur, cu aparatele de filmat în mână, cu fețele întoarse ca să evite s-o privească pe fetița cerșetoare cu rochia ei mult prea scurtă și picioarele mult prea lungi... Caroline Clairmont, cu toată educația ei rurală, cunoaște valoarea descoperirii unei modiste bune. Eșarfa discretă pe care o poartă are o etichetă Hermes, iar parfumul ei este Coco de Chanel. Răspunsul meu a fost mai aspru decât intenționasem.

— Mă gândesc că această comunitate ar trebui să se ocupe de treburile ei, i-am spus eu cu acrime. Nu este treaba mea – sau a *oricui altcuiva* – să decidă cum ar trebui acești oameni să-și trăiască viața.

Caroline mi-a aruncat o privire veninoasă.

— Ei bine, dacă gândiți așa, s-a întors discret înspre ușă, nu vă mai rețin de la treburi. O ușoară emfază pe ultimul cuvânt, o privire disprețuitoare către scaunele goale. Sper doar că nu veți regreta decizia pe care ați luat-o, asta-i tot.

— De ce aș regreta-o?

A dat din umeri.

— Ei bine, dacă sunt necazuri, sau altceva. Din tonul ei am înțeles că discuția se apropia de sfârșit. Acești oameni pot aduce tot felul de necazuri, știți dumneavoastră. Droguri, violență... Acrimea zâmbetului ei sugera că dacă vor apărea astfel de necazuri, ea ar fi încântată ca eu să le cad victimă. Băiatul se uita fix la mine, fără să înțeleagă. I-am zâmbit.

— Am văzut-o pe bunica ta ieri, i-am spus. Mi-a povestit multe despre tine. Băiatul s-a înroșit și am mormăit ceva ininteligibil.

Caroline s-a înfuriat.

— Am auzit că a fost pe aici, a spus ea. A zâmbit forțat. Nu ar trebui s-o încurajați pe mama, a adăugat ea cu o seriozitate falsă. Și așa este destul de neascultătoare.

— Oh, mie mi s-a părut foarte amuzantă, am replicat, fără să-mi iau privirea de la băiat. Foarte veselă. Și foarte inteligentă.

— Pentru vârsta ei, a spus Caroline.

— Pentru orice vârstă, i-am spus eu.

— Ei, sunt sigură că așa i se pare unui străin – a spus Caroline, înțepată. Dar familiei ei... Mi-a aruncat unul dintre zâmbetele ei reci. Trebuie să înțelegeți că mama este foarte bătrână – a explicat ea. Minte ei nu mai este cum era. Simțul realității... S-a întrerupt cu un gest nervos. Sunt sigură că nu trebuie să vă explic, a spus.

— Nu, nu trebuie, am răspuns eu nepăsătoare. La urma urmei nu este treaba mea. Am văzut cum i se îngustează ochii pe când a înregistrat ironia. Este ea bigotă, dar nu este proastă.

— Voiam să zic... A ezitat câteva clipe. Am zărit o secundă o sclipire de umor în privirea băiatului, deși s-ar fi putut să-mi închipui. Vreau să spun că mama nu știe întotdeauna ce este bine pentru ea. Era din nou stăpână pe situație, cu zâmbetul la fel de lustruit ca și părul. Magazinul acesta, de exemplu.

Am încuviințat.

— Mama este diabetică, a explicat Caroline. Doctorul a avertizat-o de mai multe ori să evite zahărul în alimentație. Dar ea refuză să-l asculte. Nu acceptă tratamentul. Și-a

privit fiul cu un fel de triumf. Spuneți-mi, *madame* Rocher, este oare *normal*? Este un mod *normal* de comportare? Vocea ei se ridica iar, devenind acidă și irascibilă. Fiul ei a părut vag stânjenit și s-a uitat la ceas.

— *Maman*, voi î-ntârzia. Vocea lui era neutră și politicoasă. Către mine: Scuzați-mă, *madame*, trebuie să merg la ș-școală.

— Poftim, ia una dintre pralinele mele speciale. Din partea casei. I-am întins-o, împachetată în celofan.

— Fiul meu nu mănâncă deloc ciocolată. Vocea lui Caroline era ascuțită. Este hiperactiv. Bolnăvicios. Dar știe și singur ce-i face rău.

Am privit băiatul. Nu părea nici bolnăvicios, nici hiperactiv, doar plictisit și puțin prea serios.

— Ține foarte mult la tine, i-am spus băiatului. Bunica ta. Poate ai putea să treci într-o zi pe aici și să o saluți. Este una dintre clientele mele fidele. Ochii strălucitori au clipit sub bretonul lins.

— Poate. Vocea lui era lipsită de entuziasm.

— Fiul meu nu are timp să se învârtă prin magazinele cu dulciuri, a spus Caroline, trufașă. Fiul meu este un băiat bun. Știe ce le datorează părinților lui. Era un fel de amenințare în spusele ei, o notă de siguranță îngâmfată. S-a întors să treacă de Luc care ajunsese deja la ușă, cu ghiozdanul balansându-se.

— Luc. Vocea mea era scăzută, persuasivă. S-a întors iar, oarecum reluctant. Am ajuns la el înainte să-mi dau seama, văzând dincolo de figura nepăsătoare și politicoasă și văzând – văzând...

— Ți place Rimbaud? i-am spus fără să mă gândesc, cu mintea plină de imagini.

O clipă el a părut vinovat.

— P-poftim?

— Rimbaud. Ți-a dat o carte cu poezii de aniversarea ta, nu-i așa?

— D-da. Răspunsul a fost aproape inaudibil. Ochii lui – de un gri-verzui foarte deschis – s-au ridicat spre mine. L-am văzut clătinând ușor din cap, de parcă ar fi vrut să mă avertizeze. D-dar nu le-am citit, totuși – a spus el, ceva mai tare. Nu sunt un f-fan al p-poeziei. O carte uzată de atâta citit, ascunsă cu grijă în fundul dulapului cu haine. Un băiat murmurând cuvinte frumoase, singur, cu o deosebită mândrie. *Vino te rog*, am șoptit eu în tăcere. *Te rog, de dragul lui Armande*.

Prin ochi i-a trecut o străfulgerare.

— Trebuie să p-plec acum.

Caroline aștepta nerăbdătoare la ușă.

— Te rog. Ia astea. I-am întins pachetul cu praline. Băiatul are secrete. Le puteam simți chinându-se să scape. Îndemânatic, ferindu-se de privirea mamei lui, a luat pachetul și a zâmbit. Aproape că mi-aș fi putut imagina cuvintele pe care le-a spus pe când pleca.

— Spuneți-i că voi fi aici – a șoptit el – când *m-maman* se duce la c-coafor. Apoi a dispărut.

I-am povestit lui Armande despre vizita lor când a apărut mai târziu. A dat din cap și s-a prăpădit de răs când i-am povestit conversația cu fiica ei.

— Ha, ha, ha! Ghemuită în fotoliul prăpădit, o ceașcă de *mocha* în gheara ei delicată, semăna mai mult ca niciodată cu o păpușă.

— Biata mea Caro. Nu-i place să i se amintească, nu? A sorbit lacomă băutura. De unde le tot află, hm? a întrebat ea cu oarecare îndoială. Îmi spune ce pot și ce nu pot să mănânc. Sunt diabetică, nu? Așa ar vrea doctorul acela al ei

să ne facă să credem. A mormăit. Ei, încă mai trăiesc, nu-i așa? Sunt atentă. Dar asta nu este suficient pentru *ei*, nu. Trebuie să dețină controlul. A dat din cap. Săracul băiat. Se bâlbâie, ai observat? Am încuviințat.

— Din cauza maică-si. Armande era supărată. Dacă l-ar lăsa în pace – dar nu. Întotdeauna îl corectează. Întotdeauna e pe capul lui. Face să-i fie mai rău. Îl face să creadă tot timpul că suferă de ceva. A scos un sunet batjocoritor. Nu are nimic din ceea ce o porție bună de viață n-ar putea să vindece – a declarat ea, sigură. Lasă-l să fugă fără să-ți pese ce se va întâmpla dacă o să cadă. Lasă-l liber. Lasă-l să respire.

I-am spus că este normal ca o mamă să-și protejeze copiii.

Armande m-a privit ironic.

— Tu așa îi spui? mi-a zis ea. La fel cum vâscul *protejează* mărul? A chicotit. Aveam meri în grădina mea, mi-a povestit. Toți s-au umplut de vâsc. Rea plântuță, nu pare nimic de capul ei, boboțe frumoase, n-are nicio putere singură, dar Doamne! Ce cotropitor este! A mai băut puțin. Și otrăvește orice atinge. A încuviințat complice. Așa este și Caro a mea, a spus ea. Exact așa.

L-am văzut iar pe Guillaume după prânz. S-a oprit doar ca să mă salute și mi-a spus că este în drum spre chioșc după ziarele lui. Guillaume este dependent de revistele de cinema, cu toate că niciodată nu merge la cinema, și în fiecare săptămână primește o grămadă; *Vidéo* și *Ciné-Club*, *Télérama* și *Film Express*. Are singura antenă de satelit din oraș și în micuța lui casă are un televizor cu ecran lat și un video-recorder Toshiba montat pe un perete deasupra unei videoteci impresionante. Am observat că-l ținea iar în brațe pe Charly, câinele arătând jalnic și apatic în brațele

stăpânului său. La fiecare câteva minute, Guillaume mângâia capul câinelui cu gestul lui familiar de tandrețe și disperare.

— Cum se mai simte? l-am întrebat în cele din urmă.

— Ei, are și zile mai bune, a spus Guillaume. Mai este încă viață în el. Și au plecat pe drumul lor, omulețul prăpădit strângându-și în brațe tristul câine cafeniu de parcă viața i-ar fi depins de el.

A trecut și Joséphine Muscat, dar nu s-a oprit. Am fost puțin dezamăgită că n-a intrat, pentru că sperasem să mai vorbesc cu ea, dar ea mi-a aruncat doar o privire sălbatică pe când trecea cu mâinile înfundate adânc în buzunarele paltonului. Am observat că fața îi era umflată, ochii aproape închiși, deși s-ar fi putut să fie așa din cauza ploii și gura încleștată. O eșarfă groasă era legată în jurul capului ca un bandaj. Am strigat-o, dar n-a răspuns, grăbind pasul de parcă ar fi pândit-o un pericol iminent.

Am dat din umeri și am lăsat-o să treacă. Unele lucruri au nevoie de timp. Uneori, de o veșnicie.

Totuși, mai târziu, pe când Anouk se juca în Les Marauds și eu închisesem deja magazinul pe ziua aceea, m-am trezit plimbându-mă pe Avenue des Francs Bourgeois înspre Café de la République. Este un loc mic și mizer, vitrina săpunită cu o neschimbătoare *spécialité du jour* zgâriată deasupra și cu o copertină ruptă care reduce și mai mult lumina. Înăuntru, două automate muzicale tăcute flanchează mesele rotunde la care stau clienții, discutând posomorâți despre nimicuri la interminabile *demis* și *cafés-crème*. Plutește mirosul uleios și neapetisant al mâncării gătite la microunde și un ventilator unsuros pentru îndepărtarea fumului de țigară se învârte încontinuu, deși nimeni nu pare să fumeze. Am observat unul dintre posterele galbene ale lui Caroline

așezat la vedere lângă ușa deschisă. Deasupra atârnă un crucifix negru.

Mă uit, ezit, apoi intru.

Muscat era la bar. S-a uitat la mine pe când intram, cu gura strânsă. Am văzut cum ochii i se îndreaptă imperceptibil înspre picioarele mele, înspre pieptul meu – *hap, hap* – luminându-se precum cadranele automatului muzical. Ține o mână pe pompă, flexându-și antebrațul solid.

— Cu ce vă pot servi?

— *Café-cognac*, vă rog.

Cafeaua apare într-o ceșcuță maro cu două bucățele de zahăr. Mă duc la o masă de lângă fereastră. Doi bătrâni – unul cu *Légion d'honneur* prinsă de gulerul șifonat – mă privesc cu suspiciune.

— Vrei și companie? rânjește Muscat din spatele barului. Doar că arăți puțin – singuratică, stând acolo.

— Nu, mulțumesc, îi răspund eu politicos. De fapt credeam că o voi vedea pe Joséphine azi. Este aici?

Muscat mă privește acru, veselia dispărându-i.

— A, da. Prietena ta de suflet. Vocea lui este seacă. Ei, tocmai ai ratat-o. S-a dus sus să se întindă. Are iar o migrenă. Începe să lustruiască un pahar cu o ferocitate deosebită. Își petrece toată după-masa la cumpărături, apoi trebuie să se întindă toată afurisita de seară în timp ce eu muncesc.

— Se simte bine?

Mă privește.

— Sigur că da. Vocea lui este aspră. De ce n-ar fi? Dacă Afurisita de Domnia Sa ar putea să-și miște fundul nenorocit pe aici din când în când am putea chiar să ținem negoțul ăsta pe picioare. Săpă, cu cârpa învelită în jurul mâinii, în pahar, gemând din cauza efortului.

— Vreau să zic – face un semn expresiv cu mâna. Vreau să zic, uită-te la locul ăsta. Se uită la mine de parcă ar mai vrea să spună ceva, apoi privirea îi alunecă pe deasupra mea înspre ușă.

— Hei! Înțeleg că se adresează cuiva din afara câmpului meu vizual. Voi ăștia nu înțelegeți? Am închis!

Am auzit o voce de bărbat spunând ceva neinteligibil. Muscat a rânjit larg, lipsit de veselie.

— Voi idiotoșilor nu știți să citiți? A arătat un alt poster galben aflat în spatele barului. Hai valea, plecați!

M-am ridicat să văd ce se întâmplă. Cinci oameni stăteau, nesiguri pe ei, la intrarea cafenelei, doi bărbați și trei femei. Toți îmi erau necunoscuți, și se remarcă doar printr-un aer de alienare; pantalonii peticiți, ghetele grele, de lucru, maieurile spălăcite îi identificau ca fiind străini. Ar fi trebuit să recunosc acest aspect. Fusesem și eu odată așa. Bărbatul care vorbise avea părul roșu legat cu o bandanna verde. Ochii îi erau precauți, tonul neutru.

— Nu vindem nimic, a explicat el. Vrem doar două beri și cafea. Nu vom deranja pe nimeni.

Muscat l-a privit disprețuitor.

— Am spus că am închis.

Una dintre femei, o tânără slabă cu un cercel într-o sprânceană, a tras de haina roșcatului.

— Nu are niciun rost, Roux. Mai bine...

— Stai o clipă. Roux i-a îndepărtat, nerăbdător, mâna. Nu înțeleg. Doamna care era aici cu o clipă înainte – soția dumneavoastră – voia să...

— S-o ia naiba pe nevastă-mea! a exclamat Muscat ascuțit. Nevasta mea nu-și poate găsi fundul cu amândouă mâinile și cu o lanternă! Pe ușă este numele *meu* și eu – spun – că am – *închis!* Plecase din spatele barului și acum stătea barând

ușa, cu mâinile în șolduri, ca un pistolar supraponderal dintr-un western-spaghetti. Puteam observa lucirea gălbuie a pumnilor săi pe curea, îi puteam auzi respirația șuierată. Fața îi era congestionată de mânie.

— Bine. Figura lui Roux era inexpresivă. A aruncat o privire scurtă, ostilă, celor câțiva clienți împrăștiați în încăpere. Este închis. O altă privire prin încăpere. O clipă, ochii noștri s-au întâlnit. Închis pentru *noi*, a spus el calm.

— Nu ești atât de prost pe cât pari, nu? a spus Muscat cu un rânjat acru. Ne-am săturat de voi de data trecută. De data aceasta, nu mai avem de gând să vă suportăm!

— Bine. Roux s-a întors să plece. Muscat l-a condus până afară, mergând țațoș ca un câine care a mirosit că e rost de o luptă.

Am trecut pe lângă el fără un cuvânt, lăsându-mi cafeaua neterminată pe masă. Sper că nu aștepta bacșiș.

I-am ajuns din urmă pe țiganii de la râu pe la jumătatea lui Avenue des Francs Bourgeois. Începuse iar lapovița și cei cinci erau uzi și morocănoși. Le puteam zări deja vasele, în josul cartierului Les Marauds – o duzină – două duzini – o flotilă verde-galben-albastră-albă-roșie, unele arborând frângerii pline de rufe puse la uscat, altele pictate cu scene din „1001 de nopți” și covoare zburătoare și unicorni care se reflectau în apa verde, liniștită.

— Îmi pare rău că s-a întâmplat așa, le-am spus. Cei din Lansquenet-sous-Tannes nu sunt prea primitivi.

Roux mi-a aruncat o privire plată, calculată.

— Mă cheamă Vianne, i-am spus. Am o *chocolaterie* vizavi de biserică. *La Céleste Praline*. Mă urmărea, așteptând. M-am recunoscut pe mine însămi în figura lui lipsită de expresie. Voiam să-i spun – să le spun – că le înțelegeam mânia și umilința, că le cunoscusem și eu, că nu erau singuri. Dar le

înțelegeam și mândria, obstinația care-ți mai rămâne după ce tot restul ți-a fost luat. Ultimul lucru pe care-l doreau, știam, era simpatia mea.

— De ce nu veniți mâine pe la mine? i-am întrebat calmă. Nu am bere, dar cred că veți aprecia cafeaua mea.

M-a privit atent, de parcă s-ar fi așteptat să-mi bat joc de el.

— Vă rog să veniți, am insistat. Serviți cafea și prăjituri din partea casei. Toți. Tânăra slabă și-a privit prietenele și a dat din umeri. Roux a făcut la fel.

— Poate. Nu promitea nimic.

— Avem un program încărcat, a ciripit prompt fata.

Am zâmbit.

— Găsiți voi o pauză, am sugerat.

Din nou privirea măsurată, bănuitoare.

— Poate.

I-am urmărit coborând înspre Les Marauds pe când Anouk urca dealul în grabă către mine, paltonașul roșu fluturându-i ca aripile unei păsări exotice.

— *Maman, maman!* Uite, bărcile!

Le-am admirat o vreme, barjele plate, vasele înalte cu acoperișuri ruginite, coșurile, frescele, steagurile multicolore, sloganurile, picturile care protejau de accidente și avarii, bărcuțele, undițele, oalele pentru crabi strânse deasupra liniei de flux pentru la noapte, umbrelele peticite care acopereau punțile, focuri de tabără în butoaie metalice pe marginea râului. Mirosea a lemn ars, și a benzină, și a pește prăjit, un sunet îndepărtat de muzică se auzea dinspre apă pe când un saxofon își începea plângerea melodioasă, ciudat de asemănătoare vocii omenești. Pe la jumătatea apei am zărit un bărbat roșcat stând singur pe puntea unui vas negru. Pe când îl urmăream, mi-a făcut semn cu mâna. I-am

răspuns la salut. Era aproape întuneric când am pornit-o spre casă. În Les Maraude, o tobă se alăturase saxofonului și bubuiturile ei se auzeau plat pe deasupra apei. Am trecut de Café de la République fără să mă uit înapoi.

De abia ajunseseam pe culmea dealului când am simțit o prezență în apropiere. M-am întors și am văzut-o pe Joséphine Muscat, fără haină, dar cu o eșarfă legată pe cap și care-i acoperea fața pe jumătate. În întunericul care se lăsa, părea palidă, stinsă.

— Fugi acasă, Anouk. Așteaptă-mă acolo.

Anouk m-a privit curioasă, apoi s-a întors și a fugit ascultătoare în susul dealului, paltonul fluturându-i sălbatic.

— Am auzit ce ai făcut. Vocea lui Joséphine era răgușită și blândă. Ai plecat din cauza acelei încurcături cu oamenii râului.

Am încuviințat.

— Desigur.

— Paul-Marie era furios. Nota severă din vocea ei semăna cu admirația. Ar fi trebuit să auzi ce tot spunea.

Am râs.

— Din fericire, eu nu trebuie să ascult ce are de spus Paul-Marie, i-am spus eu, sec.

— De fapt eu nu mai am voie să vorbesc cu tine, a continuat ea. El crede că ai o influență rea asupra mea. O pauză, pe când mă privea cu o nervozitate curioasă. Nu vrea ca eu să am prietene, a mai adăugat.

— Am impresia că aud prea multe despre dorințele lui Paul-Marie, am spus eu, blând. Nu mă interesează chiar așa de mult. Dar pe tine – i-am atins ușor brațul – te găsesc destul de interesantă.

A roșit și a întors privirea, de parcă s-ar fi așteptat ca cineva să stea lângă ea.

— Nu înțelegi, a șoptit.

— Ba cred că da. Cu vârfurile degetelor i-am atins eșarfa care-i ascundea fața. De ce porți asta? am întrebat-o brusc. Vrei să-mi spui?

M-a privit plină de speranță și panică.

— Ești drăguță, i-am spus când eșarfa s-a desfăcut. Ai putea fi frumoasă.

Avea o vânătaie proaspătă chiar sub buza de jos, albăstruie în lumina înserării. A deschis gura să spună automat o minciună. Am întrerupt-o.

— Nu este adevărat, i-am spus.

— Cum de ai știut? Vocea ei era ascuțită. N-am spus nici măcar...

— Nu era nevoie.

Tăcere. Dincolo de malul râului, un flaut împrăștia note sclipitoare printre bătaile tobelor. Când a vorbit în cele din urmă, vocea îi era plină de resentimente.

— Este o prostie, nu-i așa? Ochii ei erau ca niște semilune. Nu dau vina pe el. Nu cu adevărat. Uneori chiar uit ce s-a întâmplat în realitate. A respirat adânc, ca un scafandru care se pregătește de o scufundare. Mă lovesc de uși. Cad pe scări. Calc pe greblă. Părea aproape gata să rătăcească. Simțeam isteria fierbând în spatele cuvintelor. Sunt înclinată spre accidente, așa spune el. Accidente.

— Acum ce s-a mai întâmplat? am întrebat-o blând. A fost din cauza oamenilor de pe râu?

A încuviințat.

— Nu voiau să facă rău. Voiam să-i servesc. Vocea i s-a ridicat, ascuțită, pentru o secundă. Nu înțeleg de ce trebuie să fac tot timpul ce vrea cățeaua aia de Clairmont! Vai, trebuie să fim uniți – a mimat ea. De dragul comunității. Pentru copiii noștri. *Madame Muscat* – a continuat, revenind

la vocea ei obișnuită cu o respirație adâncă – când în mod normal ea nici nu mă salută pe *stradă* – nu mi-ar dar nici praful de pe tobă! A respirat iar adânc, controlându-și ieșirea cu un efort.

— Întotdeauna Caro așa, Caro pe dincolo, am văzut cum se uită la ea în biserică. „De ce nu poți să fii cum e Caro Clairmont?” Acum era soțul ei, cu vocea plină de mânie. Reușea să-i imite chiar și manierismele, bărbia împinsă în afară, atitudinea îngâmfată, agresivă. „Pe lângă ea ești ca o vacă neîndemânică. Ea are *stil. Clasă*. Are un fiu bun și care învață bine. Și tu ce ai, hm?”

— Joséphine.

S-a întors înspre mine cu o expresie necăjită.

— Îmi pare rău. Pentru o clipă aproape am uitat unde...

— Știu. Simțeam cum mi se strângeau pumnii de mânie.

— Crezi că sunt o proastă că am rămas cu el atâta vreme. Vocea ei era monotonă, ochii întunecați și plini de obidă.

— Nu, nu-i așa.

Nu a luat în seamă răspunsul meu.

— Ei bine, așa sunt, a declarat ea. Proastă și slabă. Nu-l iubesc – nici nu-mi mai amintesc dacă l-am iubit *vreodată* – dar când mă gândesc să-l părăsesc în realitate... S-a întrerupt, confuză. Să-l părăsesc în realitate, a repetat ea încet, cu o voce uimită. Nu, nu are niciun rost. M-a privit și acum era hotărâtă. De aceea nu mai pot să-ți mai vorbesc, mi-a spus cu o disperare calmă. N-aș putea să te las crezând – meriți mai mult de atât. Dar așa trebuie să fie.

— Nu, i-am spus eu. Nu trebuie.

— Ba da. Se apără cu amărăciune, cu disperare, de posibilitatea de a fi alinată. Nu-ți dai seama? Nu sunt bună de nimic. Fur. Te-am mințit mai înainte. Fur. Tot timpul!

Blândă:

— Da, știu.

Descoperirea plutește între noi ca un balon.

— Lucrurile pot merge mai bine, i-am spus în cele din urmă. Paul-Marie nu conduce lumea.

— Tot aia ar fi, a replicat Joséphine încăpățânată.

Am zâmbit. Dacă această încăpățânare a ei ar fi putut fi întoarsă în afară, în loc de înăuntru, ce n-ar fi putut realiza? Și eu îmi puteam da seama. Îi puteam simți gândurile, atât de apropiate, invitându-mă înăuntru. Ar fi un fel atât de simplu de a prelua controlul... Am renunțat nerăbdătoare la idee. N-o puteam obliga să ia o decizie.

— Înainte nu aveai unde să te duci, i-am spus. Acum ai.

— Am? în gura ei, era aproape o recunoaștere a înfrângerii.

Nu i-am răspuns. Să răspundă la asta singură.

M-a privit o vreme în tăcere. Ochii ei erau plini de luminile râului. Mi-am dat seama din nou cât de ușor ar fi putut să fie frumoasă.

— Noapte-bună, Joséphine. Nu m-am întors s-o privesc, dar știu că ea mă mai urmărea și când am ajuns în vârful dealului și știu că a rămas uitându-se după mine mult după ce am dat colțul și am dispărut din vedere.

15.

Marti, 25 februarie

Plouă întruna. Ploaia cade ca dintr-un capac deschis în cer pentru a turna mizerie în viața din acvariul de jos. Copiii, cu rațe lucioase din plastic, chițâie și se bălăcesc prin scuar, țipetele lor izbindu-se de norii joși. Eu muncesc în bucătărie cu o jumătate de ochi către copiii de afară. În această dimineață am scos aranjamentul din vitrină, casa din turtă dulce și toate animalele din ciocolată care stăteau în jur urmărind-mă cu ochii lor lucioși și atenți, iar Anouk și prietenii ei și-au împărțit bucățile între drumurile făcute spre mocirlele din Les Marauds. Jeannot Drou mă urmărea prin bucătărie, cu o bucată de *pain d'épices* în fiecare mână, cu ochii strălucitori. Anouk stătea în spatele lui, ceilalți în spatele ei, un zid de ochi și șoapte.

— Ce mai urmează? Era vocea unui băiat mai mare, cu un aer de bravadă și mânăjit cu ciocolată pe bărbie. Ce mai puneți acum în vitrină?

Am dat din umeri.

— Secret, i-am spus, amestecând *crème de cacao* într-un vas emailat pentru glazură.

— Nu zău, insistă el. Ar trebui să faceți ceva pentru Paște. Știți dumneavoastră. Ouă și din astea. Puișori din ciocolată, iepuri, cam așa ceva. Ca la magazinele din Agen.

Mi le amintesc din copilăria mea; acele *chocolateries* din Paris în care erau coșulețe pline cu ouă învelite în staniol, rafturi pline cu iepurași și pui, clopoței, fructe din marțipan și *marrons glace*¹⁰, *amourettes* și cuiburi filigranate umplute

¹⁰ Castane glasate.

cu *petit fours*¹¹ și caramele și o mie și una de epifanii ale călătoriei pe un covor fermecat țesut din zahăr mai potrivite într-un harem arăbesc decât cu solemnitățile Patimilor.

— Mi-o amintesc pe mama povestindu-mi despre ciocolata de Paște. Nu erau niciodată bani suficienți ca să cumpărăm acele bunătăți, dar întotdeauna aveam cornetul meu cu surprize, un con din hârtie în care se aflau cadourile de Paște: monede, flori din hârtie, ouă fierte pictate în culori vii, o cutie din carton colorat – pictată cu pui, iepurași, copii râzând printre flori, aceleași în fiecare an și păstrate cu sfințenie până la următoarea sărbătoare – în care se afla un pachetel cu stafide în ciocolată învelit în celofan, fiecare bună de savurat, îndelung și cu poftă, în orele pierdute în acele stranii nopți dintre orașe, cu strălucirea de neon a firmelor de pe hoteluri clipind printre obloane și respirația mamei mele, lentă și oarecum eternă, în tăcerea umbrită.

— Obișnuia să spună că, în ajunul Vinerii Mari, clopotele își părăsesc locașurile din clopotnițe și din turlele bisericilor în toiul nopții și zboară pe aripi magice la Roma. El încuviințează, cu acea privire care crede pe jumătate, cinică, tipică tinerilor în creștere.

— Se aliniază în fața Papei, îmbrăcat în alb și auriu, cu mitra și toiagul lui poleit, clopotele mari și cele mici, *clochettes* și *bourdons* cele grele, *carillons* și clinchete și *do-si-do-mi-sol*, toate așteptând cu răbdare să fie binecuvântate.

Mama mea era cuprinsă de acest solemn ritual al copiilor, cu ochii aprinși de încântare în fața unei astfel de absurdități. Toate poveștile o încântau – Isus și Eostre¹² și Ali Baba împletind iar și iar țesătura folclorului în strălucitoarea

¹¹ Fursecuri.

¹² Eostre sau Easter – zeiță a fertilității și a primăverii de la care și-a luat numele sărbătoarea de paște în engleză (Easter)

urzeală a credinței. Vindecarea cu ajutorul cristalelor și călătoriile astrale, răpirile de către extraterestrii și combustii spontane, mama le credea pe toate, sau pretindea că le crede.

— Iar Papa le binecuvântează pe toate, pe rând, toată noaptea, miile de clopotnițe din Franța așteptându-le goale întoarcerea, tăcute până în dimineața de Paște.

Iar eu, fiica ei, ascultând, cu ochii mari, apocrifele ei încântătoare, cu povești despre Mithra¹³, și Baldur¹⁴ cel Frumos, și Osiris¹⁵, și Quetzalcoatl¹⁶ întreșesute cu povești despre ciocolate zburătoare și covoare magice și Zeița Triplă¹⁷ și peștera fermecată a lui Aladdin și cripta din care Isus s-a ridicat după trei zile, amin, abracadabra, amin.

— Iar binecuvântările se transformă în ciocolate de toate formele și de toate felurile, iar clopotele se întorc cu susul în jos ca să le transporte acasă. Și zboară toată noaptea și când ajung la clopotnițele lor și la turlele lor în duminica de Paște se răsucesc la loc și încep să se legene de bucurie.

Clopotele din Paris, Roma, Praga. Clopote de dimineată, clopote de doliu, bătând ritmul anilor noștri de exil. Clopote de Paște atât de puternice în memoria mea încât mă doare să le aud.

— Iar ciocolatele zboară peste câmpuri și orașe. Cad prin aer pe când răsună clopotele. Unele lovesc pământul și se sparg. Dar copiii fac cuiburi și le pun sus în copaci ca să

¹³ Zeu persan, judecător al morților.

¹⁴ Zeu scandinav, al doilea fiu al lui Odin, personificarea Soarelui după amiezii, arhetipul eroului etern.

¹⁵ Zeu egiptean, protector al morților.

¹⁶ Șarpele cu pene – Divinitate mexicană precolumbiană, zeu al aerului și apei, protector al naturii.

¹⁷ Morrigan – triplet celt de zeițe ale războiului.

prindă ouăle căzătoare, și pralinele, și puii din ciocolată, și iepurii, și *guimoves*, și migdalele...

Jeannot se întoarce către mine cu un rânjel larg.

— *Cool!*

— Și acesta este motivul pentru care primiți ciocolată de Paște.

Vocea lui este nerăbdătoare, ascuțită de dorință.

— Faceți-o, vă rog! Faceți-o!

Mă întorc să rostogolesc o pralină prin pudra de cacao.

— Ce să fac?

— *Asta!* Povestea de Paște. O să fie așa de grozav – clopotele și Papa și restul – și ați putea organiza un festival al ciocolatei – o săptămână întreagă – și vom face cuiburi – și vânătoare de ouă de Paște – și... Se întrerupe, agitat, și mă trage de mânecă. Doamnă Rocher, *vă rog*.

În spatele lui, Anouk mă urmărește atentă. O duzină de fețe mânjite din fundal mă privesc cu o lăcomie timidă.

— Un *Grand Festival du Chocolat*. Mă gândesc. Într-o lună vor înflori liliicii. Întotdeauna fac un cuib pentru Anouk, cu un ou și cu numele ei scris cu glazură argintie. Ar putea fi festivalul nostru, o celebrare a acceptării noastre aici. Ideea nu este nouă pentru mine, dar faptul c-o aud rostită de un copil o aduce mai aproape de realitate.

— Vom avea nevoie de postere – mă fac eu că ezit.

— Le facem noi! Anouk este prima care o spune, cu fața aprinsă de încântare.

— Și stegulețe – decorații...

— Panglici...

— Și un Isus din ciocolată pe cruce cu...

— Papa din ciocolată albă...

— Miei din ciocolată...

— Întreceri de rostogolit ouă, vânătoarea comorii...

— Îi vom invita pe toți, va fi...

— Grozav!

— Atât de grozav...

Le fac râzând semn cu mâna să tacă. Un arabesc din pudră de ciocolată îmi înconjoară fiecare gest.

— Voi veți face posterele, le spun. Lăsați restul în seama mea.

Anouk sare la mine, cu brațele desfăcute. Miroase a sare și a ploaie, mirosul de bronz al solului și al vegetației putrezite. Părul ei ciufulit este plin de picături de ploaie.

— Veniți în camera mea! îmi strigă în ureche. Pot să vină, nu-i așa, *maman*, spune că pot să vină! Putem începe chiar acum, am hârtie, creioane...

— Pot, îi spun eu.

O oră mai târziu, vitrina era ornată cu un poster mare, proiectul lui Anouk executat de Jeannot. Textul, în litere mari tremurate, era:

GRAND FESTIVAL DU CHOCOLAT
LA CÉLESTE PRALINE
ÎNCEPE ÎN DUMINICA PAȘTELUI
TOATĂ LUMEA ESTE BINE-VENITĂ!!!
CUMPĂRAȚI ACUM, CÂT MAI AVEM ÎN STOC!!!

În jurul textului erau desenate diverse creaturi imaginare. Mi-am închipuit că figura cu robă și o coroană înaltă era Papa. La picioarele lui erau lipite clopote decupate din hârtie. Toate clopotele zâmbeau.

Mi-am petrecut aproape toată după-amiaza lucrând la noul lot de glazură și la ornamentarea vitrinei. Hârtie verde,

groasă, pentru iarbă. Flori din hârtie – narcise și margarete, contribuția lui Anouk – prinse în marginea vitrinei. Cutii verzi, în care fusese pudră de cacao, lipite una de alta, în formă de munți. Ambalaje din celofan formau gheața. Trecând de munți, până în vale, un râu din panglică albastră din mătase, pe care stăteau liniștite vase. Dedesubt, o procesiune de figurine din ciocolată, pisici, câini, iepuri, cu ochii din stafide, urechi roz din marțipan, codițe din bețișoare de lemn-dulce și cu flori din zahăr între dinți... Și șoricei. Pe fiecare suprafață disponibilă, șoricei. Alergând pe coastele dealului, cuibăriți în colțuri, chiar și în bărci. Șoricei alb și roz din zahăr și cocos, șoricei din ciocolată de toate culorile, șoricei marmorati din trufe și cremă de maraschino, șoricei delicat pictați, șoricei din zahăr candel. Și, deasupra lor, Pied Piper, viu colorat în roșu și galben, cu un fluier din zahăr într-o mână și cu pălăria în cealaltă. Am sute de mulaje în bucătărie, unele subțiri din plastic pentru ouă și figurine, altele din ceramică pentru camee și ciocolate cu lichior. Cu ele pot să creez orice expresie facială și să o suprapun peste o cochilie goală, adăugând părul și detaliile cu o pipetă îngustă, să construiesc torsul și membrele din bucăți separate și să le fixeze la locul lor cu sârme și ciocolată topită. Un mic camuflaj – o mantie roșie din marțipan. O tunică, o pălărie din același material, o pană lungă care mătură pământul la picioarele lui. Pied Piper al meu seamănă puțin cu Roux, cu părul lui roșu și hainele bălțate.

Nu pot să mă abțin; vitrina este suficient de atrăgătoare, dar nu pot rezista tentației de a o polei puțin și, închizând ochii, să luminez totul cu o aură de bun-venit. Un semn imaginar care strălucește ca un far – VENIȚI LA MINE. Vreau să dăruiesc, să fac oamenii fericiți; desigur că nu poate fi niciun rău în asta. Îmi dau seama că acest bun-venit poate fi

răspunsul la ostilitatea lui Caroline față de nomazi, dar, în bucuria momentului, nu văd niciun rău în asta. *Vreau* să vină. De când am vorbit ultima oară i-am mai zărit din când în când, dar par bănuitori și precauți, ca vulpile în oraș, gata să înhațe ceea ce pot, dar nu să se apropie de cineva. Mai mult îl văd pe Roux, ambasadorul lor – cărând cutii sau pungii de plastic cu produse de băcănie – uneori pe *Zézette*, fata slabă cu un inel în sprânceană. Noaptea trecută doi copii au încercat să vândă levănțică lângă biserică, dar Reynaud i-a gonit. Am încercat să-i chem înapoi, dar erau prea speriați, urmărindu-mă cu ostilitate, înainte de a se pierde în josul dealului înspre Les Marauds.

Eram atât de absorbită de planurile mele și de vitrină încât am pierdut noțiunea timpului. Anouk le-a făcut prietenilor ei sendvișuri în bucătărie, apoi au dispărut iar în direcția râului. Am dat drumul la radio și am cântat singură în timp ce munceam, aranjând cu grijă ciocolatele în piramide. Muntele magic se deschide pentru a dezvălui uimitoare bogății: grămezi multicolore din zahăr candel, fructe glasate și dulciuri care sclipesc ca niște pietre prețioase. În spate, ascunse de lumină de rafturi, se află produsele de vânzare. Va trebui să încep munca pentru dulciurile de Paște chiar acum, anticipând o vânzare mai mare. E bine că în subsolul răcoros al casei am mult spațiu. Trebuie să comand cutii de cadou, panglici, celofan și ornamente. Eram atât de preocupată încât de abia am auzit-o pe Armande când a intrat pe ușa întredeschisă.

— Ei, salut, a spus, brusc ca de obicei. Am venit pentru una dintre specialitățile tale din ciocolată, dar văd că ești ocupată.

Am ieșit cu grijă din vitrină.

— Nu, sigur că nu, i-am spus. Te așteptam. Și oricum aproape terminasem și mă doare spatele de mor.

— Dacă nu e deranjul prea mare. Manierele ei erau diferite astăzi. Era o încordare în vocea ei, o normalitate studiată care ascundea o mare tensiune. Purta o pălărie neagră, de pai, împodobită cu o fundă și un palton – tot negru – care părea nou.

— Ești foarte șic astăzi, am observat eu.

A râs.

— Așa ceva nu mi-a mai zis nimeni de mult, zău, a spus ea, arătând cu degetul unul dintre taburete. Crezi că aș putea să mă cațăr acolo fără să-mi rup un picior?

— Îți aduc un scaun din bucătărie, i-am sugerat eu, dar bătrâna doamnă m-a oprit cu un gest imperios.

— Prostii! A privit taburetul. În tinerețe mă cățăram destul de bine. Și-a ridicat fusta lungă, arătându-și ghetetele solide și ciorapii gri, groși. În copaci, de obicei. Mă urcam până sus și aruncam rămurele în capul trecătorilor. Ha! Un mormăit de satisfacție pe când se urca pe taburet, ținându-se de galantar ca să se sprijine. Am observat o lucire purpurie bruscă, alarmantă, sub fusta ei neagră.

Armande s-a instalat pe taburet, părând absurd de mulțumită de ea însăși. Și-a aranjat cu grijă fusta înapoi peste juponul purpuriu.

— Mătase roșie, a rânjit ea, observându-mi privirea. Poate crezi că sunt o bătrână nebună, dar mie îmi place. Am fost în doliu atâția ani – se pare că de fiecare dată când pot purta culori decente cineva moare – că am renunțat să mai port altceva în afară de negru. Mi-a aruncat o privire încărcată de râs. Dar pe dedesubt – e ceva diferit. Și-a coborât vocea, conspirativ. Comandate de la Paris, mi-a spus. M-au costat o

avere. S-a legănat de un răs tăcut. Și acum ce e cu ciocolata aia?

I-am făcut-o tare și neagră și, gândindu-mă că este diabetică, i-am adăugat atât de puțin zahăr cât am îndrăznit.

Armande mi-a observat ezitarea și a întins un deget acuzator înspre ceașcă.

— Fără raționalizare, mi-a ordonat. Dă-mi tot ce trebuie. Paiete din ciocolată, o chestie din aia din zahăr de amestecat, totul. Să nu începi să te porți ca ceilalți și să mă tratezi de parcă n-aș fi în stare să-mi port singură de grijă. Ți se pare că sunt senilă?

Am recunoscut că nu părea.

— Ei bine, atunci. A sorbit din amestecul tare, îndulcit, cu o satisfacție vizibilă. Bună. Hm. Foarte bună. Se spune că îți dă energie, nu-i așa? Este un, cum le spune, stimulant?

Am încuviințat.

— Și este și afrodisiac, am auzit, a adăugat Armande șmecherește, privindu-mă pe deasupra ceștii. Bătrânii ăia de la cafenea mai bine s-ar păzi. Niciodată nu ești prea bătrân ca să te distrezi! A răs. Părea agitată, mâinile ei ca niște gheare erau nesigure. De mai multe ori și-a dus mâna la pălărie, ca pentru a o aranja.

M-am uitat la ceas, ascunsă de galantar, dar ea a observat.

— Nu o să apară, a spus ea, scurt. Nepotul ăla al meu. Oricum, nu mă aștept să vină. Fiecare gest al ei îi contrazicea cuvintele. Tendoanele de la gât i se profilau ca cele ale unui dansatoare bătrâne.

Am vorbit o vreme despre nimicuri: ideea copiilor despre un festival al ciocolatei – Armande s-a prăpădit de răs când i-am povestit despre Isus și Papa din ciocolată albă – și țigani de pe râu. Se părea că Armande le comandase alimente pe

numele ei, spre indignarea lui Reynaud. Roux s-a oferit să-i plătească peșin, dar ea preferă să-i repare acoperișul. Asta îl va înfuria pe Georges Clairmont, a spus ea cu un rânjet poznaș.

— Îi place să creadă că este singurul care mă poate ajuta, a spus ea cu satisfacție. Răi și unul și celălalt, cotcodăcind despre întreținere și umezeală. Vor să plec din casa aia, acesta-i adevărul. Afară din casa mea frumoasă într-un azil mizerabil unde trebuie să ceri voie să te duci la baie! Era indignată, ochii ei negri sclipeau.

— Ei bine, le arăt eu lor, a declarat ea. Roux a fost constructor înainte de a pleca pe râu. El și prietenii lui vor face treabă bună. Și mai bine îi plătesc să muncească decât să-mi lucreze acel *imbécile* pe gratis.

Și-a aranjat borul pălăriei cu mâini nesigure.

— Să știi că nu-l aștept.

Știam că nu este vorba de aceeași persoană la care abia se referise. Mi-am privit ceasul. Patru douăzeci. Se lăsa deja noaptea. Totuși fusesem atât de *sigură*... Asta se întâmplă când te amesteci, mi-am spus eu, supărată. Este așa de ușor să-i îndurerezi pe ceilalți sau pe tine însăși.

— Nici nu mi-am imaginat că s-ar putea să vină, a continuat Armande cu vocea ei aspră, hotărâtă. A avut ea grijă de asta. L-a învățat bine. A început să se lupte să coboare de pe taburet. Ți-am răpit deja prea mult timp, a spus ea scurt. Trebuie să...

— *M-mémée*.

Se întoarce atât de repede încât sunt sigură că va cădea. Băiatul stă liniștit lângă ușă. Poartă jeansi și un tricou marinăresc. Are o șapcă udă de baseball pe cap. În mână are o carte mică, cartonată. Vocea lui este domoală și sigură.

— A t-trebuie să aștept p-până ce m-mama a plecat. E la c-coafor. Nu se întoarce p-până la șase.

Armande îl privește. Nu se ating, dar simt cum trece ceva de la unul la altul, ca o sarcină electrică. Prea complexă ca s-o pot analiza, dar e căldură și mânie, stânjenezală, vinovăție – și, dincolo de acestea, promisiunea ușurării.

— Ești ud, să-ți prepar ceva de băut, îi sugerez eu, plecând spre bucătărie. Pe când plec din cameră, aud iar vocea băiatului, înceată și ezitantă.

— M-mulțumesc pentru c-carte, zice el. O am aici, cu mine. O întinde ca pe un steag alb. Nu mai este nouă, dar este uzată ca o carte care a fost citită și răscită, des și cu dragoste. Armande înregistrează acest fapt și privirea fixă îi dispare.

— Citește-mi poemul tău preferat, spune ea.

Din bucătărie, pe când torn ciocolată în două pahare înalte și amestec frișca și kahlua și fac destul zgomot cu oalele și sticlele ca să le dau impresia de intimitate, îi aud vocea ridicată, plată la început, apoi câștigând ritm și încredere. Nu înțeleg cuvintele, dar, de la distanță, sună ca o rugăciune sau o promisiune. Observ că, atunci când citește, băiatul nu se bâlbâie.

Am aranjat două pahare cu grijă pe o tavă. Când am intrat, băiatul s-a oprit la jumătatea frazei și m-a privit cu o politețe bănuitoare, părul căzându-i în ochi ca o coamă a unui ponei sfios. Îmi mulțumește politicoș, își soarbe băutura cu mai multă neîncredere decât plăcere.

— N-nu ar t-trebu să beau asta, spune el, îndoielnic. M-mama zice că ciocolata m-mă face n-nervos.

— Iar pe mine ar putea să mă facă să cad moartă pe loc, a spus Armande. A râs văzându-i expresia. Hai, băiete, chiar ai încredere în tot ce spune mama ta? Sau ți-a spălat creierii de puținul bun-simț pe care s-ar fi putut să-l moștenești de la mine?

Luc o privește uimit.

— Așa s-spune ea, repetă el, jalnic.

Armande dă din cap.

— Ei, dacă vreau să aud ce are Caro de spus, o să-mi fac o programare. Ce ai tu de spus? Ești băiat deștept, sau cel puțin, așa erai. Ce crezi?

Luc a mai băut puțin.

— Cred că a exagerat, a spus el, zâmbind. T-tu arăți bine.

— Fără lingușeli, a comentat Armande.

El a început să râdă. Îmi plăcea mai mult așa, cu ochii verzi strălucind, cu zâmbetul lui poznaș atât de asemănător cu al bunicii sale. Rămânea precaut, dar, în spatele rezervei lui, am întrezărit o inteligență reală și un ascuțit simț al umorului.

Și-a terminat ciocolata, dar a refuzat o felie de tort, deși Armande a mâncat două. În următoarea jumătate de oră au vorbit, în timp ce eu mă prefăceam că mă ocup de treburile mele. O dată sau de două ori l-am surprins privindu-mă curios, contactul vizual dintre noi întrerupându-se imediat. I-am lăsat în pace.

La cinci și jumătate amândoi și-au luat la revedere. N-au discutat despre altă întâlnire, dar felul în care s-au despărțit sugera că amândoi se gândeau la același lucru. M-a surprins puțin să văd cât de asemănători erau, dându-și ocol unul altuia cu precauția prietenilor reuniți după ani lungi de despărțire. Aveau aceleași manierisme, același fel direct de a

privi, pomeții ridicați, bărbia ascuțită. Când trăsăturile lui sunt liniștite, această similaritate este parțial ascunsă, dar animația îl face să semene mai mult cu ea, ștergând de pe fața lui acea politețe aparentă care ei nu-i place. Ochii lui Armande strălucesc sub borul pălăriei. Luc pare aproape relaxat, bâlbâială lui redusă la o ușoară ezitare, greu de observat. Îl văd oprindu-se în ușa, întrebându-se poate dacă n-ar trebui s-o sărute. Dar antipatia lui adolescentină pentru contacte fizice este încă prea puternică. Ridică o mână într-un salut timid, apoi dispare.

Armande se întoarce înspre mine, îmbujorată din cauza triumfului. Pentru o clipă, pe fața ei se disting clar dragostea, speranța, mândria. Apoi rezerva pe care a moștenit-o și nepotul ei revine, o privire de o normalitate forțată și o notă aspră în vocea ei pe când spune:

— Mi-a plăcut, Vianne. Poate mai vin pe aici. Apoi m-a privit direct, atingându-mă pe braț. Tu ești cea care l-a adus aici, a spus ea. Eu n-aș fi știut cum să procedez.

Am dat din umeri.

— Luc nu mai este copil. Trebuie să învețe să se descurce singur.

Armande a dat din cap.

— Nu, tu ești, mi-a spus ea încăpățânată. Era suficient de aproape de mine ca să-i simt mirosul parfumului de lăcrimioare. Vântul s-a schimbat de când ai venit aici. Eu pot să-l simt. Toată lumea îl simte. Toate au început să se miște. *Ura!* A croncănit amuzată.

— Dar eu nu fac nimic special, am protestat, râzând odată cu ea. Doar îmi văd de treburile mele. Mă ocup de magazin. Sunt ca de obicei. În ciuda râsului, nu mă simțeam în largul meu.

— Nu contează, a ripostat Armande. Tot tu le faci. Uite câte schimbări; eu, Luc, Caro, oamenii de la râu – a arătat înspre Les Marauds – chiar și el, în turnul lui de fildeș din scuar. Toți ne schimbăm. Intrăm în viteză. Ca un ceas vechi care a fost întors după ce ani întregi a arătat aceeași oră.

Era prea aproape de propriile mele gânduri. Am dat din cap hotărâtă.

— Nu este din cauza mea, am protestat. Este el. Reynaud. Nu eu.

O imagine bruscă apare în mintea mea, ca o carte întoarsă pe față. Omul Negru în turnul ceasului, întorcând mașinăria mai repede și mai repede, sunând schimbările, dând alarma, gonindu-ne din oraș... Și, odată cu această imagine neliniștitoare, imaginea unui bătrân într-un pat, cu tuburi în nas și în brațe și Omul Negru aplecat deasupra lui plin de supărare sau de triumf în timp ce, în spatele lui, arde focul.

— Este tatăl lui? Am spus primele cuvinte care mi-au trecut prin cap. Vreau să spun – bătrânul pe care-l vizitează. La spital. Cine este?

Armande mă privește surprinsă.

— Cum de știi asta?

— Uneori am – presimțiri – despre oameni. Dintr-un motiv sau altul n-am vrut să admit că ghiceam în ciocolată, nedorind să folosesc terminologia pe care o învățasem de la mama atât de bine.

— Presimțiri. Armande părea curioasă, dar n-a mai întrebat nimic.

— Deci *există* un bătrân, nu? Nu puteam să renunț la gândul că dădusem peste ceva important. O armă poate în războiul secret împotriva lui Reynaud. Cine este? am insistat.

Armande a dat din umeri.

- CHOCOLAT -

— Un alt preot, a spus ea, disprețuitoare, și n-a mai vrut să spună nimic.

16.

Miercuri, 26 februarie

Când am deschis azi-dimineață, Roux mă aștepta la ușă. Purta o salopetă din catifea reiată și părul îi era legat la spate cu sârmă. Părea să fi așteptat o vreme, pentru că părul și umerii lui erau plini de picături de apă de la ceața matinală. Mi-a oferit un zâmbet care nu era tocmai un zâmbet, apoi a privit în spatele meu, în magazin, unde se juca Anouk.

— Salut, străine, i-a spus. De data aceasta zâmbetul lui era adevărat și i-a luminat scurt timp fața.

— Intră, te rog, l-am invitat eu. Ar fi trebuit să bați la ușă. Nu te-am văzut afară.

Roux a mormăit ceva cu accentul lui marsiliez, greoi, și a trecut hotărât pragul. Se mișcă cu o ciudată combinație de grație și stângăcie, de parcă nu s-ar simți în largul lui în case.

I-am turnat ciocolată neagră și kahlua într-o sondă.

— Ar fi trebuit să-ți aduci și prietenii, i-am spus.

A dat din umeri în loc de răspuns. L-am văzut privind de jur-împrejur cu un interes real, dar încărcat de suspiciune.

— De ce nu stai jos? l-am întrebat eu, arătând înspre taburetele de la bar.

Roux a dat din cap.

— Mulțumesc. A luat o gură de ciocolată. De fapt mă întrebam dacă n-ai putea să mă ajuți. Să ne ajuți. Părea stânjenit și mânios în același timp. Nu este vorba despre bani, a adăugat el repede, de parcă ar fi vrut să mă împiedice să spun ceva. Vom plăti, desigur. Doar cu – *organizarea* – avem probleme.

Mi-a aruncat o privire plină de resentimente.

— Armande – doamna Voizin – a zis că ne vei ajuta, a spus el.

Mi-a explicat situația, iar eu l-am ascultat liniștită, încurajându-l când ezita. Am început să înțeleg că ceea ce luasem drept lipsă de coerență era doar neplăcerea de a fi nevoit să ceară ajutor. În ciuda accentului greoi, Roux vorbea ca un om inteligent. Îi promisese lui Armande că-i va repara acoperișul, a explicat el. Era o treabă destul de simplă și care dura doar câteva zile. Din nefericire, singurul furnizor local de cherestea, vopsele și alte materiale necesare pentru reparații era Georges Clairmont care refuzase de-a dreptul să le vândă ceva lui Armande sau lui Roux. Dacă mama vrea reparații la acoperiș, îi spusese el calm, n-avea decât să-i ceară lui, nu unei cete de vagabonzi nomazi. Doar îi ceruse – o implorase – să-l lase pe el să-i facă reparațiile pe gratis de ani întregi. Lasă-i pe țigani în casă și numai Domnul știe ce se poate întâmpla. Bunuri de preț șterpelite, bani lipsă... Doar mai fuseseră bătrâne bătute sau omorâte pentru nimica toată. Nu. Era o idee absurdă și, în cunoștința de cauză, el n-ar fi putut...

— Ticălos fanatic, a spus Roux cu răutate. Nu știe nimic despre noi – nimic! După cum vorbește, ai zice că toți suntem hoți și ucigași. Eu întotdeauna am plătit. N-am cerșit nimic de la nimeni. Întotdeauna am muncit...

— Mai ia niște ciocolată, am sugerat eu cu blândețe, mai turnându-i un pahar. Nu toată lumea gândește ca Georges și Caroline Clairmont.

— Știu asta. Adoptase o poziție defensivă, cu brațele încrucișate pe piept.

— Clairmont a mai lucrat pentru mine, am continuat eu. Îi voi spune că mai am nevoie de niște reparații în casă. Dacă-mi dai o listă cu ce îți trebuie, le voi obține.

— Plătesc pentru tot, a spus Roux iar, de parcă această problemă a banilor era ceva ce nu putea sublinia îndeajuns. Nu banii sunt problema.

— Desigur.

S-a relaxat puțin și a mai băut ciocolată. Pentru prima oară a părut să-și dea seama cât de bună era pentru că mi-a zâmbit foarte dulce.

— Armande a fost foarte bună cu noi, a spus el. Ne-a comandat alimente și doctorii pentru copilul lui Zézette. Ne-a ținut partea când mironosița aia de preot al vostru a apărut iar.

— Nu este preotul meu, l-am întrerupt repede. În mintea lui sunt o intrusă în Lansquenet la fel ca și voi. Roux m-a privit surprins. Nu, e adevărat, am continuat. Cred că mă consideră o influență corupătoare. Orgii cu ciocolată în fiecare noapte. Excese trupești când oamenii decenti ar trebui să fie singuri în pat.

Ochii lui au culoarea cețoasă a cerului în oraș pe ploaie. Când râde, sclipesc malițios. Anouk, care stătuse neobișnuit de tăcută în timp ce el vorbise, a râs și ea.

— Nu vrei micul-dejun? a ciripit Anouk. Avem *pain au chocolat*. Avem și cornuri, dar *pain au chocolat* este mai bună.

A dat din cap.

— Nu cred, a spus el. Mulțumesc.

Am pus o plăcintă pe o farfurie și am așezat-o lângă el.

— Din partea casei, i-am zis. Încearcă una. Le fac singură.

Cumva, a fost un lucru nepotrivit. I-am văzut fața închizându-se la loc, sclipirea de umor înlocuită de aspectul obișnuit nepăsător.

— Pot să plătesc, a zis el, oarecum sfidător. Am bani. S-a chinuit să scoată o mână de monede din buzunarul salopetei. Monedele s-au rostogolit pe masă.

— Ia-i de aici, i-am spus.

— Ți-am spus, pot să plătesc. Încăpățânat, aproape mânios. Nu am nevoie...

Mi-am pus mâna pe a lui. O clipă am simțit cum se împotrivește, apoi ochii lui i-au întâlnit pe ai mei.

— Nimeni nu are *nevoie* de nimic, i-am spus cu blândețe. Îmi dădusem seama că îi rănisem mândria cu încercarea mea prietenoasă. Te-am invitat. Privirea ostilă era neschimbată. Procedez la fel cu toată lumea, am insistat. Caro Clairmont. Guillaume Duplessis. Chiar și Paul-Marie Muscat, cel care te-a dat afară din cafenea. O a doua pauză în care a înregistrat toate acestea. Ce te face să fii așa de special încât să mă refuzi când nimeni dintre ei nu a făcut-o?

Acum părea rușinat, murmurând ceva în dialectul lui greoi. Apoi ochii lui i-au întâlnit pe ai mei și a zâmbit.

— Îmi pare rău, a zis el. Nu înțelesesem. S-a oprit stângaci câteva clipe înainte de a lua plăcinta. Dar data viitoare *voi* veți fi invitatele mele acasă *la mine*, a spus el hotărât. Mă voi simți foarte ofensat dacă veți refuza.

După aceea s-a calmat, pierzându-și mult din ostilitate. Am discutat despre fleacuri o vreme, dar am trecut curând la subiecte mai importante. Am aflat că Roux era pe râu de șase ani, singur la început, apoi cu un grup de prieteni. Fusese constructor pe vremuri și încă mai câștiga făcând reparații și muncind la recolte vara și toamna. Am înțeles că avusese unele probleme care-l obligaseră să ducă viața aceasta de nomad, dar mi-am dat seama că nu era cazul să-i cer amănunte.

A plecat de îndată ce primii dintre clienții mei obișnuiți au început să sosească. Guillaume l-a salutat politico, Narcisse i-a oferit salutul lui obișnuit, dar n-am reușit să-l conving pe Roux să rămână să discute cu ei. Și-a îndesat în gură ce-i mai rămăsese din *pain au chocolat* și a ieșit din magazin cu privirea insolentă și distantă pe care o adoptă în fața străinilor.

Când a ajuns la ușă s-a întors brusc.

— Nu uita invitația, mi-a spus, de parcă atunci și-ar fi adus aminte. Sâmbătă seara, ora șapte. Ad-o pe micuță.

Apoi a dispărut, înainte să pot să-i mulțumesc.

Guillaume a zăbovit mai mult decât de obicei la ciocolată. Narcisse i-a cedat locul lui Georges, apoi a apărut Arnauld ca să cumpere trei trufe cu șampanie – întotdeauna la fel, trei trufe cu ciocolată și o privire de anticipare vinovată – și Guillaume stătea tot la locul lui obișnuit cu o privire tulburată pe fața lui cu trăsături fine. De mai multe ori am încercat să-l atrag într-o conversație, dar mi-a răspuns doar cu monosilabe politicoase, cu gândurile în altă parte. Sub scaunul lui, Charly stătea inert.

— Am discutat ieri cu părintele Reynaud, a spus el în cele din urmă, atât de brusc încât am tresărit. L-am întrebat ce să fac cu Charly.

L-am privit întrebător.

— E atât de greu să-i explic, a continuat Guillaume cu vocea lui domoală, limpede. Crede că sunt încăpățânat și refuz să ascult ceea ce zice veterinarul. Și mai rău, crede că sunt cam prost. Nu e ca și cum Charly ar fi un om, la urma urmei. O pauză în care am putut simți efortul pe care-l făcea ca să-și recapete controlul.

— E chiar atât de rău?

Știam deja răspunsul.

Guillaume m-a privit cu ochii lui triști.

— Cred că da.

— Înțeleg.

S-a aplecat automat ca să-l scarpine pe Charly după urechi. Câinele a dat de câteva ori slab din coadă și a schelălăit încet.

— E un câine bun. Guillaume mi-a oferit zâmbetul lui slab, uimit. *Curé* Reynaud nu este un om rău. Nu vrea să pară crud. Dar să spui că – așa...

— Ce a spus?

Guillaume a dat din umeri.

— Mi-a spus că mă prostesc cu animalul ăsta de prea multă vreme. Lui îi era indiferent ce făceam, dar era ridicol să am grijă de câinele ăsta de parcă ar fi o ființă omenească, sau să-mi risipesc banii pe tratamente inutile pentru el.

Am simțit o împunsătură de mânie.

— A spus un lucru groaznic.

Guillaume a dat din cap.

— El nu înțelege, a spus iar. Nu-i pasă de animale. Dar Charly și cu mine suntem împreună de atâta vreme... Avea lacrimi în ochi și și-a întors repede capul ca să le ascundă.

— Acum mă duc la veterinar, de îndată ce termin de băut. Paharul lui zăcea gol de vreo douăzeci de minute. S-ar putea să nu se întâmple chiar azi, nu? Era aproape disperare în glasul lui. Este încă vesel. În ultima vreme a mâncat mai bine, știu că așa a făcut. Nimeni nu mă poate *obliga* să o fac. Acum părea un copil cu toane. Voi ști când va fi timpul. Voi ști.

Nimic din ce aș fi putut spune nu l-ar fi făcut să se simtă mai bine. Am încercat totuși. M-am aplecat să-l mângâi pe Charly, simțind cum îi ieșeau oasele prin piele sub degetele

mele. Unele lucruri pot fi vindecate. Am făcut ca degetele mele să fie calde, palpând ușor, încercând să văd. Umflătura era deja mai mare. Știam că nu mai are nicio speranță.

— Este câinele tău, Guillaume. Tu știi cel mai bine.

— Așa este. A părut să se liniștească un moment. Medicamentele îi îndepărtează durerea. Nu mai plânge noaptea.

Mi-am amintit-o pe mama în ultimele ei luni. Paloarea ei, felul în care carnea i se topea pe oase, lăsând în urmă frumusețea delicată a oaselor goale, a pieii transparente. Ochii ei strălucitori și febrili – *Florida, iubito, New York, Chicago, Grand Canyon, atâtea de văzut!* – și plânsetele ei ascunse în noapte.

— După o vreme trebuie să te oprești, am spus. Nu are niciun rost. Să te ascunzi în spatele scuzelor, să-ți stabilești obiective pe termen scurt doar ca să mai apuci sfârșitul săptămânii. După o vreme lipsa de demnitate rănește mai mult decât orice altceva. Ai nevoie de odihnă.

Incinerată în New York; cenușa împrăștiată peste port. Ciudat cum îți închipui întotdeauna că vei muri în pat, înconjurat de restul lumii. Și în loc de aceasta, mult prea des, o scurtă întâlnire, brusca înțelegere și fuga plină de panică, atunci când soarele te urmărește din spate, ca un pendul care se balansează, oricât ai încerca să-l depășești.

— Dacă aș avea de ales, asta aș alege. Acul care îndepărtează durerea. Mâna prietenoasă. Mai bine așa, decât singur în noapte, sau sub roțile unui taxi într-o stradă pe care nimeni nu se oprește. Mi-am dat seama că, fără să vreau, gândisem cu voce tare. Îmi pare rău, Guillaume, am spus, văzându-i privirea îndurerată. Mă gândeam la altceva.

— Nu-i nimic, a spus el liniștit, punând monedele pe masă în fața lui. Asta urma să fac, oricum.

Și, luându-și pălăria cu o mână și pe Charly în cealaltă, a ieșit, mai aplecat ca de obicei, o figură tristă, cărând ceea ce ar fi putut să fie o pungă cu legume, sau un pardesiu vechi, sau orice altceva.

17.

Sâmbătă, 1 martie

Am început să-i urmăresc magazinul. Îmi dau seama că așa am făcut întruna de la început, plecările și venirile, întâlnirile furtive. Îl urmăresc la fel cum urmăream cuiburile viespilor în tinerețe, cu ură și fascinație. Au început timid, în orele secrete ale crepusculului și dimineața devreme. Erau deghizați în clienți adevărați. O ceașcă de cafea, un pachet de stafide în ciocolată pentru copii. Dar acum au renunțat la ascunzișuri. Țiganiii vin acum pe față, aruncând priviri sfidătoare către fereastra mea oblonită; roșcatul cu privire insolentă, fata slabă și arabul ras în cap. Ea le spune pe nume: Roux, și Zezette, și Blanche, și Ahmed. Ieri la zece, camionul lui Clairmont a adus o încărcătură de lucruri pentru construcții; cherestea și vopsele și olane pentru acoperiș. Băiatul care conducea a așezat lucrurile în ușa ei fără o vorbă. Ea i-a scris un cec. Apoi am văzut cum prietenii ei zâmbăreți ridicau cutiile și containerele și borcanele pe umeri și le cărau, râzând, către Les Marauds. O șmecherie, asta a fost. O minciună sfruntată. Din anumite motive, ea vrea să-i ajute. Desigur, pentru a-mi face mie în ciudă, se poartă ea așa. Nu pot face altceva decât să păstrez o tăcere demnă și să mă rog pentru căderea ei. Dar îmi îngreunează atâta sarcina! Deja am avut de-a face cu Armande Voizin, care le pune mâncarea pe nota ei de plată. Am aranjat asta, dar prea târziu. Țiganiii de pe râu au deja destule provizii să le ajungă două săptămâni. Își aduc proviziile zilnice – pâine, lapte – de la Agen, din amonte. Gândul că s-ar putea să stea mai mult mă umple de mânie. Dar ce pot face când asemenea oameni le țin partea? Dumneavoastră ar trebui să

știți ce să faceți, *mon père*, doar dacă ați putea să-mi spuneți. Și știu că Domnia Voastră nu ați ezita să vă faceți datoria, oricât ar fi de neplăcută. Dacă mi-ați putea spune ce am de făcut. O mică apăsare a degetelor ar fi de ajuns. O clipire a unei sprâncene. Orice. Orice ca să-mi arătați că sunt iertat. Nu? Nu vă mișcați. Doar zgomotul copleșitor – *hâșșș-zzum!* – al mașinii care respiră pentru dumneavoastră, trimi-țându-vă aer în plămâni atrofiați. Știu că într-o zi, în curând, vă veți trezi, sănătos și purificat, și că numele meu va fi cel pe care-l veți rosti primul. Vedeți, eu cred cu adevărat în miracole. Eu, care am trecut prin foc. Eu cred cu adevărat.

Azi m-am hotărât să vorbesc cu ea. Rațional, fără certuri, ca un părinte cu fiica lui. Desigur că va înțelege. Am început pe picior greșit, noi doi. Poate am putea să o luăm de la capăt. Vedeți, *mon père*, eram gata să fiu generos. Gata să înțeleg. Dar când m-am apropiat de confiserie am văzut prin vitrină că bărbatul Roux era acolo cu ea, ochii lui duri, deschiși la culoare, fixați asupra mea cu acea privire de dispreț amuzat adoptat de cei din neamul lui. În mână avea o băutură oarecare. Părea periculos, violent, în salopeta lui jechoasă și cu părul lung, lăsat liber și, pentru o secundă, m-am temut pentru femeie. Oare nu-și dă seama ce pericole înfruntă doar fiind alături de acești oameni? Nu-i pasă de ea însăși, de copilul ei? Eram gata să mă întorc când un poster din vitrină mi-a atras atenția. M-am prefăcut că-l studiez un minut în timp ce, în secret o urmăream pe ea – îi urmăream pe ei -de afară. Ea purta o rochie dintr-un material de culoarea vinului și avea părul desfăcut, l-am auzit râsul.

Privirea mea s-a oprit iar pe acel poster. Scrisul era copilăresc, neformat.

LA CÉLESTE PRALINE
ÎNCEPE ÎN DUMINICA PAȘTELUI
TOATĂ LUMEA ESTE BINE-VENITĂ!!!
CUMPĂRAȚI ACUM, CÂT MAI AVEM ÎN STOC!!!

L-am citit încă o dată, indignat. Puteam auzi clar din interiorul magazinului vocea ei pe fundalul clinchetelor paharelor. Prea absorbită de conversație, ea încă nu mă observase, ci stătea cu spatele la ușă, un picior ridicat ca al unei dansatoare. Purta pantofi fără tocuri cu niște fundițe mici și nu avea ciorapi.

ÎNCEPE ÎN DUMINICA PAȘTELUI

Acum înțeleg. Răutatea ei, blestemata ei răutate. Cred că a plănuit totul de la bun început, acest festival al ciocolatei, care coincide cu cea mai sfântă ceremonie a Bisericii. De la sosirea ei, în ziua Carnavalului, s-a gândit la asta, s-a gândit să-mi submineze autoritatea, să ia în râs învățăturile mele. Ea și prietenii ei de pe râu.

Prea mânios acum ca să mă pot retrage, am împins ușa și am intrat în magazin. Un sunet vesel de clopoței mi-a anunțat intrarea, iar ea s-a întors către mine, zâmbind. Dacă nu aș fi avut acea dovadă a dorinței ei de răzbunare, aș fi putut jura că zâmbetul ei era sincer.

— *Monsieur Reynaud.*

Aerul este încărcat cu parfum de ciocolată. Spre deosebire de ciocolata ușoară, făinoasă, pe care o știam de mic copil, aceasta are acea bogăție a boabelor parfumate de cafea de la piață, o savoare de amaretto și tiramisu, o aromă de fum, de prăjit, care mă face să-mi lase gura apă. Pe masă este un vas

din argint plin cu ciocolată din care se ridică aburi. Îmi amintesc că nu am mâncat azi-dimineață.

— *Mademoiselle*. Aș fi dorit ca vocea mea să sune mai poruncitor. Mânia mă strângea de gât și, în locul strigătului plin de indignare la care mă așteptam, am reușit să scot doar un orăcăit supărat, ca o broască politicoasă. *Mademoiselle Rocher*. Mă privește nedumerită. Am văzut posterul dumneavoastră!

— Mulțumesc, spune ea. Doriți să beți ceva?

— Nu! Ispititoare:

— *Chococcino* pe care o fac eu este minunată pentru gâturile sensibile.

— Nu am un gât sensibil!

— Nu? Vocea ei este plină de o falsă sollicitudine. Mi s-a părut că sunteți puțin răgușit. Atunci o **grand creme**? Sau o mocha?

Îmi revin cu greu.

— Nu vreau să vă deranjez, mulțumesc.

Lângă ea, roșcatul râde încet și spune ceva în jargonul lui de mahala. Observ că mâinile lui sunt murdare de vopsea, o tentă palidă care-i umple crăpăturile din palme și articulațiile. A muncit oare? mă întreb eu, îngrijorat. Și dacă da, pentru cine? Dacă am fi în Marsilia, poliția l-ar aresta pentru că muncește la negru. O percheziție pe vas ar putea scoate la iveală destule dovezi – droguri, bunuri furate, pornografie, arme – ca să-l bage la închisoare. Dar suntem în Lansquenet. Doar violențele serioase ar aduce poliția aici.

— V-am văzut posterul, încep eu din nou cu toată demnitatea pe care o pot strânge. Ea mă urmărește cu o nedumerire politicoasă, în timp ce ochii îi joacă în cap. Trebuie să spun – acum îmi dreg gâtul care s-a umplut iar de

amărăciune – trebuie să spun că găsesc alegerea datei – a datei – *evenimentului* – dumneavoastră – deplorabilă.

— Alegerea mea? Pare nevinovată. Vă referiți la Festivalul de Paște? Îmi aruncă un mic zâmbet malițios. Eu credeam că oamenii dumneavoastră sunt mai curând responsabili pentru asta. Ar trebui să discutați cu Papa.

O privesc rece.

— Cred că știți exact la ce mă refer.

Din nou acea privire de neînțelegere politicoasă.

— Festivalul ciocolatei. Toți sunt bine-veniți. Mânia mea se umflă ca laptele în clocot, de necontrolat. Pentru o clipă mă simt plin de putere, înviorat de căldura mâniei. Întind înspre ea un deget acuzator.

— Credeți că nu am ghicit despre ce este vorba în realitate?

— Lăsați-mă să ghicesc. Vocea ei este blândă, interesată. Este un atac personal împotriva dumneavoastră. O încercare deliberată de a submina Biserica Catolică. Scoate un râs care se trădează prin sunetul lui ascuțit. Doamne ferește ca o cofetărie să vândă ouă de Paște în ziua de Paște. Vocea ei este nesigură, aproape înspăimântată, deși nu-mi dau seama din ce cauză. Omul cu părul roșu mă privește furios. Ea își revine cu un efort și licărirea de teamă pe care mi s-a părut că am observat-o la ea este înghițită de calm.

— Sunt sigură că este loc aici pentru amândoi, spune ea, cu o voce neutră. Sunteți sigur că nu doriți să beți ciocolată? V-aș putea explica pentru ce...

Scutur furios din cap, ca un câine necăjit de viespi. Chiar calmul ei mă enervează și aud un bâzâit în urechi, o neliniște care face ca încăperea să se învârtă în jurul meu. Mirosul cremos al ciocolatei este înnebunitor. Pentru o clipă simțurile devin nenatural de ascuțite; îi pot mirosi parfumul, o adiere

de levănțică, mirosul cald, înmiresmat, al trupului ei. Dincolo de ea, o briză dinspre mlaștini, un miros aspru de benzină și sudoare și vopsea de la prietenul ei roșcat.

— Eu – nu – eu... Ca într-un coșmar, am uitat ce trebuia să spun. Ceva despre respect, cred, despre comunitate. Despre cum să ne unim toți, îndreptându-ne în aceeași direcție, despre corectitudine, decență, despre moralitate. Dar mă sufoc, iar capul mi se învâрте. Eu – eu... Nu pot să nu mă gândesc că *ea* face asta, trage de simțurile mele, cotrobăie în mintea mea. Se apleacă în față, cu o prefăcută îngrijorare și parfumul ei mă asaltează iar.

— Vă simțiți bine? îi aud vocea de la mare distanță. *Monsieur Reynaud*, vă simțiți bine?

O împing cu mâini tremurătoare.

— N-am nimic. În cele din urmă îmi recapăt glasul. O indispoziție. La revedere...

Orbește, mă îndrept către ușă. Un săculeț roșu agățat de canat îmi atinge fața – altă superstiție a ei -și nu pot îndepărta impresia absurdă că acel lucru ridicol este responsabil pentru felul în care mă simt; ierburi și oase cusute împreună și agățate acolo ca să-mi tulbure mintea. Mă împleticesc afară, în stradă, chinuindu-mă să respir. Capul mi se limpezește de îndată ce este atins de ploaie, dar continui să merg. Să merg.

Nu m-am oprit până ce n-am ajuns la Domnia Voastră, *mon père*. Inima îmi bătea iute, fața îmi era transpirată, dar cel puțin mă simțeam în afara influenței ei. Asta ați simțit și dumneavoastră, *mon père*, în acea zi în vechiul tribunal? Oare ispita purta această față?

Narcisele răsar, cu frunzele lor amare împingând pământul negru, rădăcinile lor albe împinse în adânc, mușcând tare solul. În curând vor înflori. Mă voi întoarce acasă pe râu,

mon père, ca să urmăresc micul oraș plutitor care crește și acum, se întinde peste umflatul Tannes. Au sosit mai multe bărci de când am discutat ultima oară, așa că apa este plină de ele. Cineva ar putea să traverseze râul pe ele.

TOATĂ LUMEA ESTE BINE-VENITĂ

Oare asta intenționează? O adunare a acestor oameni, o celebrare a exceselor? Cum ne-am mai luptat să scăpăm de aceste tradiții păgâne, *père*, cât ne-am mai rugat și am implorat. Oul, iepurele, simboluri încă vii ale rădăcinilor tenace ale păgânismului, expuse drept ceea ce sunt. Pentru o vreme am fost puri. Dar, odată cu ea, purificarea trebuie să reînceapă. Este un pericol mai puternic și ne înfruntă iarăși. Și turma mea, stupida, încrezătoarea mea turmă, se întoarce înspre *ea*, o *ascultă* pe ea... Armande Voizin, Julien Narcisse, Guillaume Duplessis, Joséphine Muscat, Georges Clairmont. Își vor auzi mâine numele rostite în predica de dimineață împreună cu numele tuturor celor care o *ascultă* pe ea. Festivalul ciocolatei este doar o parte a întregului păcat, le voi spune. Împrietenia cu țiganii de pe râu. Nerespectarea deliberată a tuturor obiceiurilor și practicilor noastre. Influența proastă pe care o are asupra copiilor noștri. Toate sunt semne, le voi spune, semne ale efectelor dăunătoare ale prezenței ei aici.

Festivalul acesta al ei va da greș. Este ridicol să-ți imaginezi că va reuși cu o opoziție atât de puternică. Voi predica împotriva ei în fiecare duminică. Voi citi cu voce tare numele colaboratorilor ei și mă voi ruga pentru salvarea lor. Deja țiganii au adus neliniște. Muscat se plânge că prezența lor îi îndepărtează clienții. Zgomotele din tabăra lor, muzica, focurile, au transformat Les Marauds într-un ghetou plutitor,

râul plin cu benzină scursă și gunoaie care plutesc în aval. Iar soția lui i-ar fi primit în cafenea, din câte am auzit. Din fericire Muscat nu se lasă intimidat de oamenii aceștia. Clairmont mi-a spus că i-a gonit repede când au încercat să-i intre în cafenea săptămâna trecută. Vedeți, *mon père*, în ciuda bravadei lor, sunt niște lași. Muscat a blocat cărarea dinspre Les Marauds ca să-i împiedice să mai vină pe acolo. Posibilitatea izbucnirii unor violențe îmi displace, *père*, dar, într-un fel le voi considera bine-venite. Ar putea să-mi ofere pretextul necesar pentru a chema poliția din Agen. Ar trebui să vorbesc iar cu Muscat. El va ști ce are de făcut.

18.

Sâmbătă, 1 martie

Barca lui Roux este cea mai aproape de mal, ancorată la o oarecare distanță de celelalte, vizavi de casa lui Armande. Azi-noapte, la babord și la tribord, erau înșirate felinare de hârtie ca niște fructe strălucitoare și, pe când mergeam prin Les Marauds, am simțit mirosul iute al focurilor de pe malul râului. Ferestrele lui Armande fuseseră deschise larg și lumina din casă crea modele ciudate pe apă. Am fost uimită de absența gunoiului, de grija cu care fiecare rest fusese pus în butoaiile în care se făcea focul. Dinspre una dintre bărci, aflată mai departe, în aval, se auzea sunetul unei chitare. Roux stătea pe un mic debarcader, privind apa. Un mic grup de oameni i se alăturase deja și am recunoscut-o pe Zézette, pe o altă fată, pe nume Blanche, și pe nord-africanul Mahmed. Lângă ei se gătea ceva pe un grătar portabil cu cărbuni.

Anouk a fugit de îndată înspre foc. Am auzit-o pe Zézette avertizând-o încet:

— Ai grijă, scumpo, e fierbinte.

Blanche mi-a întins o cană cu vin cald cu mirodenii pe care am luat-o, zâmbind.

— Vezi ce părere ai despre ăsta.

Băutura era dulce și aromată cu lămâie și scorțișoară, alcoolul atât de tare încât îți lua gâtul foc. Pentru prima oară după mai multe săptămâni, noaptea era frumoasă și respirațiile noastre creau palizi dragoni în aer. O ceață subțire plutea deasupra râului, luminată ici și colo de luminile bărcilor.

— Vrea și Pantoufle, a spus Anouk, arătând înspre vasul cu vin.

Roux a rânjit.

— Pantoufle?

— Iepurele lui Anouk, i-am spus repede. Prietenul ei – imaginar.

— Nu sunt sigur că lui Pantoufle îi va plăcea așa ceva, i-a spus Roux. Poate ar prefera puțin cidru?

— O să-l întreb, a zis Anouk.

Roux pare diferit aici, mai relaxat, subliniat de foc pe când urmărește prepararea mâncării. Îmi amintesc racii prăjiți pe cenușă, sardelele, porumbul dulce timpuriu, cartofii dulci, merele caramelizate date prin zahăr și înecate în unt, prăjiturile, mierea. Am mâncat cu degetele din cutii de conserve și am băut cidru și vin cu mirodenii. Câțiva copii i s-au alăturat lui Anouk într-un joc pe malul râului. Armande a venit și ea, întinzându-și mâinile să și le încălzească la foc.

— Dacă aș fi mai tânără, a oftat ea. Nu m-ar deranja să vin aici în fiecare noapte. A luat un cartof de pe cărbuni și a suflat pe el ca să-l răcească. Asta-i viața la care visam pe când eram copil. O casă pe râu, mulți prieteni, petreceri în fiecare noapte... L-a privit malițios pe Roux. Cred că o să fug cu tine, a declarat, întotdeauna am avut o slăbiciune pentru roșcați. Poate sunt bătrână, dar pariez că te-aș putea învăța un lucru sau două.

Roux a rânjit. Nu mai era plin de el în această noapte. Era binedispus, umplând și reumplând cămile cu vin și cidru, înduioșător de mulțumit că el era gazda. A flirtat cu Armande, făcându-i complimente extravagante, făcând-o să se înece de râs. A învățat-o pe Anouk să arunce pietre plate în apă. În cele din urmă ne-a arătat barca lui, întreținută cu grijă și curată, micuța bucătărie, cala cu rezervorul de apă și

proviziile de alimente, locul de dormit cu acoperișul din plexiglas.

— Nu era decât o epavă când am cumpărat-o, ne-a spus el. Am aranjat-o și acum este la fel de bună ca orice casă de pe uscat. Zâmbetul lui era puțin timid, ca al oricărui bărbat care-și mărturisește o plăcere copilărească. Toate merg bine, așa că pot sta noaptea în pat să ascult apa și să urmăresc stelele.

Anouk l-a aprobat cu exuberanță.

— Îmi place, a declarat ea. Îmi place mult! Și asta nu e o grămadă de băle-bile... cum spune mama lui Jeannot.

— Bălegar, a sugerat Roux blând. L-am privit repede, dar el râdea. Nu, nu suntem atât de răi pe cât cred unii oameni că suntem.

— Noi nu credem deloc că sunteți răi! Anouk era indignată.

Roux a dat din umeri.

Mai târziu a fost muzică, un flaut și o vioară și niște tobe improvizate din canistre și pubele. Anouk li s-a alăturat cu trompeta ei de jucărie și copiii au dansat atât de sălbatic și atât de aproape de malul râului încât am fost obligați să-i trimitem mai departe. Era trecut de unsprezece când am plecat în cele din urmă, Anouk moartă de oboseală, dar protestând furioasă.

— Nu-i nimic, i-a spus Roux. Puteți veni oricând doriți.

I-am mulțumit și am luat-o pe Anouk în brațe.

— Sunteți bine-veniți. O clipă zâmbetul lui s-a stins pe când se uita pe deasupra mea înspre vârful dealului. S-a încruntat ușor.

— Ce s-a întâmplat?

— Nu sunt sigur. Probabil nimic.

În Les Marauds sunt puține lumini pe stradă. Singura lumină provine de la un felinar galben aflat lângă Café de la République, strălucind gros pe aleea îngustă. Dincolo, este Avenue des Franes Bourgeois, lărgindu-se într-un bulevard bine iluminat și mărginit de copaci. El a mai privit o clipă, cu ochii mijiți.

— Mi s-a părut că văd pe cineva coborând dealul, asta-i tot. Cred că a fost o închipuire, din cauza luminii slabe. Nu mai este nimeni acolo acum.

Am dus-o pe Anouk în susul dealului. În spatele nostru, muzica blândă a carnavalului plutitor. Pe ponton, Zézette dansa, profilată pe focul muribund, umbra ei nebunatică sărind sub ea. Pe când am trecut de Café de la République, am observat că ușa era întredeschisă, deși toate luminile erau stinse. Din clădire am auzit o ușă închizându-se ușor, de parcă cineva ne urmărise, dar s-ar fi putut să fie și vântul.

19.

Duminică, 2 martie

Martie a adus sfârșitul ploilor. Cerul este curat acum, de un albastru deschis între norii care se plimbă repede, și un vânt puternic a apărut în timpul nopții, suflând în colțuri, scuturând ferestrele. Clopotele bisericii sună sălbatic de parcă ar fi simțit și ele această schimbare. Morișca de vânt se rotește sub cerul involburat, vocea ei ruginită ridicându-se ascuțit. Anouk își cântă singură în timp ce se joacă în camera ei:

V'la l'bon vent, v'la l'joli vent

V'la l'bon vent, ma vie m'appelle

V'la l'bon vent, v'la l'joli vent

*V'la l'bon vent, ma mie m'attend.*¹⁸

Vântul de martie este un vânt rău, spunea mama. Dar, în ciuda acestora, miroase frumos, a rășină și ozon și a sarea îndepărtatei mări. O lună bună, martie, cu februarie suflând la ușa din spate și primăvara așteptând în față. O lună prielnică schimbării.

Am stat cinci minute singură în scuar cu brațele întinse, simțind suflarea vântului în păr. Am uitat să-mi iau haina și fusta mea roșie se umflă în jurul meu. Sunt un zmeu, simțind vântul, ridicându-mă într-o clipă deasupra turlei bisericii, ridicându-mă deasupra mea însămi. Pentru o clipă mă simt dezorientată, văzând figura în roșu, jos în scuar, în

¹⁸ *Iată bunu' vânt, iată scumpu' vânt, / Iată bunu' vânt, viața mă cheamă, / Iată bunu' vânt, iată scumpu' vânt, / Iată bunu' vânt, prietenii mă-îndeamnă.*

același timp și *aici* și *acolo* – căzând înapoi în mine, cu respirația tăiată și-l văd pe Reynaud urmărindu-mă de la o fereastră de sus, cu ochii întunecați de supărare. Pare palid, strălucitoarea lumină a soarelui abia atingându-i pielea. Măinile îi sunt încleștate pe prichiciul ferestrei și încheieturile sunt la fel de albe ca fața lui.

Vântul mi s-a urcat la cap. Îi trimit o beza veselă pe când mă întorc în magazin. O va considera ca o sfidare, știu, dar în această dimineață nu-mi pasă. Vântul mi-a îndepărtat temerile. Fac cu mâna Omului Negru aflat în turnul lui, iar vântul se joacă vesel cu fusta mea. Mă simt febrilă, nerăbdătoare.

Puțin din curajul acesta pare să fi cuprins și locuitorii din Lansquenet. Îi urmăresc pe când se duc la biserică – copiii fug în vânt cu brațele întinse ca niște zmeie, câinii latră sălbatic fără niciun motiv, chiar și adulții au fețele strălucitoare, cu ochii plini de lacrimi din cauza frigului. Caroline Clairmont cu un pardesiu nou de primăvară și o pălărie, fiul ei ținând-o de mână. O clipă Luc mă privește, îmi oferă un zâmbet ascuns sub mână. Joséphine și Paul-Marie Muscat, ținându-se de braț ca doi îndrăgostiți, deși fața ei este strâmbă și sfidătoare sub bereta cafenie. Soțul ei mă privește prin vitrină și grăbește pasul, dând din gură. Îl văd pe Guillaume, fără Charly, deși încă mai duce lesa lucioasă din plastic atârnată de încheietura mâinii, o figură ciudat de pierdută fără câinele lui. Arnauld se uită înspre mine și dă din cap. Narcisse se oprește să cerceteze un ghiveci cu mușcate de lângă ușă, freacă o frunză între degetele lui groase, miroase seva verde. Este dornic de dulciuri în ciuda ursuzeniei lui și știu că va veni mai târziu pentru mocha și trufe de ciocolată.

Clopotul încetinește la un zumzet insistent – *dum! dum!* – pe când oamenii intră pe ușile deschise. Îl văd din nou pe Reynaud – cu odăjdiile albe acum, brațele încrucișate, plin de solitudine – pe când îi invită înăuntru. Cred că se uită iar la mine, o subtilă îmbățoșare a spinării pe sub robă – dar nu pot să fiu sigură.

Mă așez la masă, cu o ceașcă de ciocolată în mână, să aștept sfârșitul liturghiei.

Slujba a durat mai mult decât de obicei. Presupun că, odată cu apropierea Paștelui, pretențiile lui Reynaud sporesc. A durat mai mult de nouăzeci de minute până ce primii oameni au ieșit furișându-se, ținând capetele aplecate, vântul trăgând nerespectuos de eșarfele și hainele de duminică, ridicând indecent fustele, grăbind turma prin scuar. Arnauld mi-a zâmbit timid pe când trecea pe lângă cofetărie; fără trufe cu șampanie în dimineața asta. Narcisse a venit ca de obicei, dar era și mai puțin comunicativ, scoțând o hârtie din haina lui de tweed și citind-o în tăcere pe când bea. După un sfert de oră jumătate din membrii congregației erau încă înăuntru și am presupus că așteptau să se confeseze. Mi-am mai turnat niște ciocolată și am băut. Duminica este o zi domoală. Mai bine să am răbdare.

Deodată văd o figură familiară într-o haină ecosez strecurându-se prin ușa întredeschisă a bisericii. Joséphine s-a uitat prin scuar și, văzând că este pustiu, a fugit înspre cofetărie. L-a observat pe Narcisse și a ezitat o clipă înainte de a se hotărî să intre. Pumnii ei erau încleștați protector deasupra stomacului.

— Nu pot să stau – a spus ea imediat. Paul este la confesiune. Am două minute. Vocea ei era ascuțită și

nerăbdătoare, cuvintele grăbite căzând unele peste altele ca piesele de domino.

— Trebuie să te ferești de oamenii ăștia, a izbucnit ea. De nomazi. Trebuie să le spui să plece. *Să-i avertizezi*. Fața i se contorsiona din cauza efortului de a vorbi. Își desfăcea și își strângea pumnii.

Am privit-o.

— Te rog, Joséphine. Ia loc. Bea ceva.

— Nu pot! Și-a scuturat capul. Părul ei zburlit de vânt i se învoldura în jurul feței. Ți-am spus că nu am timp. Fă cum ți-am spus. Te rog. Părea tensionată și obosită, uitându-se către ușa bisericii de parcă i-ar fi fost frică să fie văzută cu mine.

— A predicat împotriva lor, mi-a spus ea pe un ton coborât, rapid. Și împotriva ta. A vorbit despre tine. A spus lucruri...

Am dat din umeri, indiferentă.

— Ei și? Ce-mi pasă mie?

Joséphine și-a dus pumnii la tâmpile într-un gest de frustrare.

— Trebuie să-i avertizezi, a repetat. Să le spui să plece. Avertizeaz-o și pe Armande. Spune-i că i-a citit numele în dimineața asta. Și pe al tău. Îl va citi și pe al meu dacă mă vede aici și Paul...

— Nu înțeleg, Joséphine. Ce poate să facă? Și ce-mi pasă mie, oricum?

— Tu doar spune-le, bine? Ochii i s-au îndreptat speriați înspre biserică din care se strecurau afară câțiva oameni. Nu mai pot rămâne, a zis ea. Trebuie să plec. S-a întors înspre ușă.

— Așteaptă, Joséphine...

Fața ei, când s-a întors, era o imagine a nefericirii. Îmi dădeam seama că era pe punctul de a izbucni în plâns.

— Așa se întâmplă întotdeauna, a spus ea cu o voce aspră, nefericită. De câte ori îmi găsesc o prietenă, *el* reușește să ne despartă. O să se întâmple la fel ca întotdeauna. Tu vei fi plecată până atunci, dar *eu*...

Am înaintat un pas, vrând s-o susțin. Joséphine s-a retras cu un gest neîndemânatic de avertizare.

— Nu! Nu pot! Știu că-mi vrei doar binele, dar eu – eu *nu pot!* Și-a revenit cu un efort. Trebuie să înțelegi. Eu *trebuie* să trăiesc aici. Tu ești liberă, poți pleca oricând dorești, tu...

— La fel poți și tu, i-am răspuns eu, blând.

M-a privit și mi-a atins umărul încet cu vârful degetelor.

— Nu înțelegi, a spus, fără resentimente. Tu ești altfel. O vreme mi-am închipuit că și eu pot să fiu altfel.

S-a întors, agitația părăsind-o, fiind înlocuită cu o privire distantă, abstractă, dar blândă. Și-a băgat iar mâinile în buzunare.

— Îmi pare rău, Vianne, a spus ea. Chiar am încercat. Știu că nu este vina ta. O clipă am zărit o scurtă revenire a vioiciunii pe figura ei. Spune-le oamenilor de pe râu, m-a îndemnat. Spune-le că trebuie să plece. Nu este nici vina lor – doar că nu vreau ca cineva să fie rănit – a terminat Joséphine încet. Bine?

Am dat din umeri.

— Nimeni nu va fi rănit, i-am spus.

— Bine. Mi-a oferit un zâmbet dureros în transparența lui. Și nu te îngrijora pentru mine. Sunt bine. Chiar sunt. Din nou zâmbetul forțat, dureros. Pe când trecea pe lângă mine am zărit ceva strălucitor în mâna ei și am observat că buzunarele paltonului ei erau umplute cu gablonzuri. Rujuri, pudre, coliere și inele i se revărsau printre degete.

— Poftim. Asta este pentru tine, a zis ea, împingând o parte din obiectele furate către mine. Este în regulă. Mai am multe altele. Apoi, cu un zâmbet dulce și aiurit a plecat, lăsându-mă cu lăntișoarele și cu cerceii și cu bucățile dintr-o cutie de plastic poleită curgându-mi printre degete înspre podea.

Mai târziu în acea după-amiază am luat-o pe Anouk la o plimbare în Les Marauds. Tabăra nomazilor părea veselă în lumina soarelui, cu rufele întinse la uscat fluturând pe sforile întinse între bărci și toată vopseaua și geamurile strălucitoare. Armande stătea pe un balansoar în grădina din față, uitându-se înspre râu. Roux și Mahmed erau cățărați pe acoperiș, aranjând olanele. Am observat că burlanele ruginite de la capetele frontonului fuseseră înlocuite și vopsite într-un galben aprins. Le-am făcut semn cu mâna celor doi și m-am așezat pe zidul grădinii, lângă Armande, în timp ce Anouk fugea înspre malul râului ca să-și regăsească prietenii din noaptea trecută.

Bătrâna doamnă părea obosită și buhăită la față pe sub borul pălăriei largi de pai. Bucata de tapiserie din mâna ei părea neatinsă. A dat din cap înspre mine, dar n-a zis nimic. Scaunul ei se balansa pe cărare aproape imperceptibil, *tic-tic-tic-tic*. Pisica dormea încovrigată dedesubt.

— Caro a venit pe aici azi-dimineață – a spus ea în cele din urmă. Cred că ar trebui să mă simt onorată. Un gest nervos.

Balans: *tic-tic-tic-tic*.

— Cine crede că e? s-a răstit brusc Armande. Marie – Afurisita – Antoinette? S-a încruntat furioasă o clipă, balansul accentuându-se. Încearcă să-mi spună mie ce pot și ce nu pot să fac. Își aduce aici *doctorul*... S-a întrerupt și m-a fixat cu privirea ei ageră ca a unei păsări. Se amestecă în toate. Așa a fost întotdeauna. Întotdeauna îi spunea povești

tatălui ei. A râs scurt. Nu are aerele astea de la mine în orice caz. Să știi că nu. Nu am avut niciodată nevoie ca un doctor – sau preot – să-mi spună ce să gândesc. Armande și-a împins sfidător bărbia înainte și s-a legănat și mai tare.

— A fost și Luc aici? am întrebat-o.

— Nu. A dat din cap. E plecat la Agen pentru concursul de șah. Privirea ei fixă s-a îmblânzit. Ea nu știe că a venit ieri, mi-a declarat cu satisfacție. Și nici nu va afla. A zâmbit. Nepotul meu este un băiat bun. Știe să-și țină gura.

— Am auzit că s-a vorbit despre noi două azi la biserică, i-am spus. Împrietenindu-ne cu indezirabili, așa mi s-a spus.

Armande a furnăit.

— Ceea ce fac în casa mea este treaba mea, a spus ea scurt. I-am spus lui Reynaud și lui *père* Antoine înaintea lui. Dar ei nu învață niciodată. Întotdeauna toacă aceleași nimicuri. Spiritul comunității. Valori tradiționale. Același vechi joc al moralității.

— Deci s-a mai întâmplat? Eram curioasă.

— O, da. A dat din cap. Cu ani în urmă. Cred că Reynaud avea vârsta lui Luc pe atunci. Desigur, au mai fost nomazi de atunci, dar n-au rămas. Nu până acum. S-a uitat în sus înspre casa ei pe jumătate vopsită. Va arăta bine, nu? a spus ea cu satisfacție. Roux spune că o termină până noaptea. S-a încruntat brusc. Pot să-i cer să lucreze pentru mine dacă așa vreau, a declarat ea, iritată. Este un om cinstit și un muncitor destoinic. Georges n-are niciun drept să spună altceva... Niciun drept.

Și-a luat tapiseria neterminată, dar a lăsat-o iar jos fără să facă o împunsătură.

— Nu pot să mă concentrez, a spus ea, supărată. Este destul de rău că mă trezesc în zori toate clopotele alea fără să mai trebuie s-o văd și pe Caro smiorcăindu-se la prima oră.

„Ne rugăm pentru tine în fiecare zi, mamă”, a imitat-o ea. „Vrem să înțelegi că ne îngrijorăm atât de mult din cauza ta.” Se îngrijorează mai curând despre ceea ce spun vecinii. Este destul de supărător să ai o mamă ca mine care să-ți amintească tot timpul de felul în care ai început.

A surâs satisfăcută.

— Cât timp trăiesc vor ști că este cineva care-și amintește totul, a declarat ea. Necazul cu acel băiat. Și cine a plătit pentru asta, hm? Iar el – Reynaud, domnul Mai-Alb-Decât-Albul. Ochii ei erau strălucitori și malițioși. Pariez că sunt singura în viață care-și aduce aminte de povestea *aceea* veche. N-au știut mulți, oricum. Ar fi putut să fie cel mai mare scandal din comitat dacă n-aș fi știut să-mi țin gura. Mi-a aruncat o privire răutăcioasă. Și nu te uita așa la mine, fetițo. Încă mai știu să țin un secret. De ce crezi că mă lasă în pace? Ar putea face multe, dacă ar vrea. Caro știe. A încercat deja. Armande a chicotit încântată – *he-he-he*.

— Am înțeles că Reynaud nu e de pe aici, i-am spus eu curioasă.

Armande a dat din cap.

— Nu multă lume ține minte, a zis ea. A plecat din Lansquenet când era copil. A fost mai ușor pentru toți așa. Pentru o clipă s-a oprit, pradă amintirilor. Dar ar fi mai bine să nu încerce nimic de data aceasta. Nu împotriva lui Roux sau a prietenilor lui. Umorul îi dispăruse de pe față și părea mai bătrână, mai certăreață, mai bolnavă. Îmi *place* că stau aici. Mă face să mă simt tânără. Mâinile mici, ca niște gheare, au împuns tapiseria din poale. Pisica, simțind mișcarea, s-a ridicat, a ieșit de sub balansoar și a sărit pe genunchii ei, torcând. Armande a scărpinat-o pe cap, iar ea a mieunat și a împuns-o cu bărbia într-un gest jucăuș.

— Lariflete, a spus Armande. După o clipă mi-am dat seama că este numele pisicii. O am de nouăsprezece ani. O face să fie aproape de vârsta mea, în ani pisicești. A cloncănit înspre pisică, iar aceasta a început să toarcă și mai tare. Ei spun că sunt alergică, a zis Armande. Astm sau cam așa ceva. Le-am spus că mai bine mă sufoc decât să scap de pisicile mele. Deși sunt unii oameni la care aș renunța fără să mă gândesc de două ori. Lariflete a dat leneșă din mustăți. Am privit peste apă și am văzut-o pe Anouk jucându-se sub ponton cu doi copii bruneți ai râului. Din câte îmi puteam da seama, Anouk, cea mai tânără din cei trei, părea să conducă operațiile.

— Rămâi la o cafea, m-a invitat Armande. Tocmai voiam să fac atunci când ai apărut și, oricum, am și niște limonadă pentru Anouk.

Am făcut cafeaua în bucătăria mică, ciudată, a lui Armande, cu soba ei din fier și tavanul jos. Totul este curat aici, dar singura ferestruică deschisă înspre râu, dă luminii un aspect verzui, subacvatic. Atârinate de grinzile întunecate, din lemn, sunt mănunchiuri de ierburi în săculețe din muselină. De pereții tencuiți atârnă tigăi din aramă prinse în cârlige. Ușa – ca toate ușile casei – are o gaură tăiată în partea de jos ca să permită libera trecere pisicilor ei. O altă pisică mă urmărea curioasă de pe o poliță înaltă pe când făceam cafeaua într-un ibric emailat. Limonada, am observat, era fără zahăr, și în cutie era un înlocuitor de zahăr. În ciuda bravadei afișate, am observat că-și lua totuși niște precauții.

— Scârboasă chestie, a comentat ea calmă, bând dintr-una din cămile pictate de mână. Se spune că nu poți simți diferența. Dar se poate. S-a strâmbat. O aduce Caro când vine pe aici. Cred că are intenții bune. E o prostuță.

I-am spus că ar trebui să aibă mai multă grijă.

Armande a furnizat.

— Când ajungi la vârsta mea, mi-a spus, toate încep să se strice. Dacă nu e una, e alta. Așa e viața. A mai băut puțină cafea amară. Când avea șaisprezece ani, Rimbaud a spus că dorește să experimenteze cât mai multe lucruri și cât mai intens. Ei bine, eu am aproape optzeci acum și încep să cred că avea dreptate. A râs și am fost din nou izbită de tinerețea figurii ei, o calitate care are mai puțină legătură cu structura oaselor sau coloritul, cât mai curând cu strălucirea interioară și vioiciunea, privirea cuiva care abia a început să descopere ce are viața de oferit.

— Cred că ești puțin prea bătrână ca să te înrolezi în Legiunea Străină, i-am spus, zâmbind. Și Rimbaud nu s-a cam dat exceselor din când în când?

Armande mi-a aruncat o privire vicleană.

— Așa este, a replicat. Mi-ar prinde bine câteva excese. De acum înainte voi fi lipsită de moderație – și volatilă – mă voi bucura de muzica tare și de poezia scandalosă. Voi fi *rampant*¹⁹, a declarat ea cu satisfacție.

Am râs.

— Ești absurdă, i-am spus cu o severitate falsă. Nu-i de mirare că ți-ai adus familia la disperare.

Însă, cu toate că a râs odată cu mine, balansându-se veselă în scaun, ceea ce-mi amintesc acum nu este râsul ei, ci ceea ce am perceput *în spatele* râsului; acea privire pierdută, de o veselie disperată.

Doar mai târziu, noaptea, când m-am trezit transpirată dintr-un coșmar întunecat, pe care nu mi-l mai aminteam prea bine, mi-am dat seama unde mai văzusem privirea aceea înainte.

¹⁹ Termen heraldic, aici aproximativ – violentă, nestăpănită.

Și ce zici de Florida, scumpo? Everglades? Keys? Dar Disneyland, chérie, sau New York, Chicago, Grand Canyon, Chinatown, New Mexico, Rocky Mountains?

Dar în cazul lui Armande nu exista niciuna dintre temerile mamei mele, niciuna dintre delicatele ei tatonări și lupte cu moartea, niciunul dintre zborurile fantastice și nebunești în necunoscut ale imaginației ei. În cazul lui Armande era doar foamea, dorința, teribila conștiință a timpului.

Mă întreb ce i-a zis doctorul în această dimineață și cât de mult înțelege ea cu adevărat. Stau trează de ceva vreme și mă întreb și, când adorm în cele din urmă, mă visez pe mine și pe Armande plimbându-ne prin Disneyland cu Reynaud și Caro braț la braț ca Regina de Cupă și Iepurele Alb din *Alice în Țara minunilor*, cu mănuși mari, albe, din carton, în mâini. Caro avea o coroană roșie pe capul ei gigantic, iar Armande avea vată de zahăr în fiecare mână.

Undeva în depărtare pot auzi sunetele traficului din New York, țipetele claxoanelor din ce în ce mai apropiate.

— O, nu, o, nu mânca asta, este otravă, a chițăit Reynaud ascuțit, dar Armande a continuat să mănânce cu poftă vata de zahăr, fața ei lucioasă și hotărâtă. Am încercat s-o avertizez că vine un taxi, dar ea m-a privit și mi-a răspuns cu vocea mamei mele: „Viața este un carnaval, *chérie*, mai mulți oameni mor în fiecare zi traversând strada, este o observație statistică.” – și a continuat să mănânce în felul acela teribil, lacom, iar Reynaud s-a întors către mine și a chițăit cu o voce amenințătoare din cauza lipsei rezonanței: „Totul este vina ta, tu și festivalul tău de ciocolată, totul era bine până ai venit tu și acum toți mor MOR MOR MOR...”

Am ridicat mâinile într-un gest de apărare: „Nu este din cauza mea”, am șoptit eu. „Tu ești, trebuie să fii tu, tu ești Omul Negru, tu ești...” Apoi cădeam prin oglindă și cărțile se

răspândeau peste tot în jurul meu – nouă de pică, MOARTEA, trei de pică, MOARTEA. Turnul, MOARTEA. Carul, MOARTEA.

M-am trezit țipând cu Anouk aplecată deasupra mea, fața ei întunecată năucită de somn și de spaimă.

— *Maman*, ce s-a întâmplat?

Brațele ei sunt calde în jurul gâtului meu. Miroase a ciocolată și vanilie și somn pașnic, netulburat.

— Nimic. Un vis. Nimic.

Murmură cu vocea ei dulce și am impresia enervantă că lumea s-a întors pe dos, că eu mă topesc în ea ca un melc în cochilie, în spirală, simt mâna ei rece pe frunte, gura ei lipită de părul meu.

— *Afară-afară-afară* – murmură ea automat. *Spirite rele, plecați de aici*. E în regulă acum, *maman*. Au plecat. Nu știu de unde culege toate astea. Mama spunea așa, dar nu-mi amintesc s-o fi învățat și pe Anouk. Totuși o folosește ca pe o veche rețetă de familie. Mă agăț de ea o clipă, paralizată de dragoste.

— Totul va fi bine, nu-i așa, Anouk?

— Desigur. Vocea ei este limpede și matură și sigură. Sigur că da. Își pune capul pe umărul meu și se tolănește, somnoroasă, în brațele mele. Și eu te iubesc, *maman*.

Afară, zorile se întrezăresc la orizontul cenușiu. Îmi țin fiica strâns în brațe pe când ea adoarme din nou, buclele ei gâdilându-mi fața. Oare de asta se teme mama? Mă întreb pe când ascult păsările – un singur *cip-cirip* la început, apoi întreaga congregație – de asta fugea ea oare? Nu de moartea ei, ci de miile de mici intersecții ale vieții ei cu ceilalți, de legăturile rupte, de legăturile nedorite, de *responsabilități*? Oare am petrecut toți acei ani fugind de dragostea noastră,

de prietenii noștri, de cuvintele spuse în treacăt care pot schimba cursul unei vieți?

Încerc să-mi amintesc visul meu, fața lui Reynaud – expresia lui pierdută de teamă, *am întârziat, am întârziat* – și el fugind de sau înspre o soartă inimaginabilă din care fac, fără să vreau, parte. Dar visul era fragmentat, bucățile lui împrăștiate ca niște cărți în vânt. Greu să-mi amintesc dacă Omul Negru urmărește sau este urmărit. Greu să-mi dau seama acum dacă el *este* Omul Negru. În loc de asta, revine fața Iepurelui Alb, asemănătoare cu cea a unui copil speriat pe roata de la carnaval, disperat să coboare.

— Cine aduce schimbările?

În confuzia mea, mi se pare că este vocea altcuiva; după o clipă îmi dau seama că am vorbit cu voce tare. Dar, pe când mă cufund iar în somn, sunt aproape sigură că aud altă voce care îmi răspunde, o voce care seamănă cu cea a lui Armande, cu cea a mamei mele.

Tu, Vianne, îmi spune încet. Tu ești aceea.

20.

Marti, 4 martie

Primul verde al grâului de primăvară dă pământului un aspect mai blând decât suntem obișnuiți Domnia Voastră și eu. De la distanță pare luxuriant – câțiva bondari timpurii țin aerul pe deasupra, dând câmpurilor un aspect somnolent. Dar noi știm că peste două luni totul va fi ars de soare, pământul gol, și crăpat, și roșu, pe care până și ciulinii refuză să crească. Un vânt fierbinte șterge ce mai rămâne, aducând cu el seceta și, în urma lui, o liniște urât mirositoare care împrăștie bolile. Îmi amintesc vara lui 75, *mon père*, căldura moartă și cerul alb, fierbinte. Am avut nenorociri după nenorociri în acea vară. Mai întâi țigani de pe râu, mănjind ce mai rămăsese din apă cu cocioabele lor plutitoare împrăștiate, eșuați în Les Maraude, în mărul de pe maluri. Apoi boala care a lovit mai întâi animalele lor, apoi pe ale noastre; un fel de nebunie cu roșogolirea ochilor, zvâcnetul slab al picioarelor, umflarea trupurilor în timp ce animalele refuzau să se adape, apoi sudoarea, tremuratul și moartea într-un roi purpuriu-negru de muște; oh, Doamne, aerul era plin de ele, copt și dulce ca sucul unui fruct stricat. Vă amintiți? Atât de fierbinte încât animalele sălbatice veneau prin *marais*²⁰ uscate la apă. Vulpi, dihori, câini. Multe dintre ele turbate, gonite din habitatul lor de foame și de secetă. Le-am împușcat pe când se împleticeau pe malurile râului, le-am împușcat, sau le-am omorât cu pietre. Și copiii aruncau cu pietre în țigani, dar ei erau la fel de încolțiți și de disperați ca animalele lor și se tot întorceau. Aerul era albastru de muște și de fum pe când încercau să

²⁰ Mlaștini.

țină boala în frâu. Mai întâi au murit caii, apoi vacile, bivoliile, caprele, câinii, l-am ținut la distanță, refuzând să le vindem produse sau apă, refuzându-le medicamentele. Încolțiți pe malul aproape secatului Tannes, beau bere din sticle și apă din râu. Îmi amintesc cum îi urmăream în Les Maraude, figuri tăcute, aplecate noaptea peste focurile lor, auzind plânsul cuiva – o femeie sau un copil, cred – deasupra apei negre.

Unii oameni, slabi de înger, printre care și Narcisse – au început să vorbească despre caritate. Despre milă. Dar dumneavoastră ați rămas neînduplecați. Știați ce aveți de făcut.

La liturghie ați citit numele celor care au refuzat să coopereze. Muscat – bătrânul Muscat, tatăl lui Paul – le-a tot interzis să mai intre în cafenea până ce s-au conformat. Noaptea au început lupte între țigani și localnici. Biserica a fost pângărită. Dar Domnia Voastră ați rămas pe poziție.

Într-o zi i-am văzut încercând să-și tragă bărcile peste câmpie către largul râului. Noroiul era încă moale și ei se înfundau până la genunchi pe alocuri, chinându-se să se agațe de pietrele alunecoase. Unii trăgeau, înhămați cu funii de bărcile lor, alții împingeau din spate. Văzând că îi priveam, unii ne-au înjurat cu vocile lor aspre, răgușite. Dar a mai durat două săptămâni până ce au plecat, lăsându-și bărcile prăpădite în urmă. Un foc, ați spus, *mon père*, un foc lăsat nesupravegheat de un bețiv și de ceata lui care aveau acea barcă, flăcările răspândindu-se în aerul uscat și electrizat până ce și râul va dansa în flăcări. Un accident.

Unii au vorbit; așa se întâmplă întotdeauna. Au zis că l-ați adus cu predicile Domniei Voastre; au încuviințat cu înțelepciune către bătrânul Muscat și fiul lui care erau atât de bine plasați ca să vadă și să audă totul, dar care, în acea

noapte, nu văzuseră și nu auziseră nimic. Predomina mai curând ușurarea. Și când au venit ploile de iarnă și Tannes s-a umflat iar, chiar și carcasele bărcilor au fost acoperite.

Am fost pe acolo iar azi-dimineață, *père*. Locul mă bântuie. Puțin diferit față de cum era acum douăzeci de ani, mai există în acel loc o liniște vicleană, un aer de așteptare. Perdelele flutură la ferestrele murdare pe când trec pe acolo. Mi se pare că aud un râs încet, continuu, urmărindu-mă din spațiile pustii. Voi fi suficient de puternic, *père*? În ciuda tuturor bunelor mele intenții, voi eșua oare?

Trei săptămâni. Deja am petrecut trei săptămâni în sălbăticie. Ar fi trebuit să fiu purificat de nesiguranță și de slăbiciuni. Dar frica rămâne. Am visat-o azi-noapte. Oh, nu era un vis erotic, ci unul neînțeles de amenințător. Ea aduce dezordinea, *père*, care mă enervează atât de tare. Sălbăticia.

Joline Drou îmi spune că fiica ei este la fel de rea. Fuge ca o sălbatică prin Les Marauds, vorbește despre ritualuri și superstiții. Joline îmi spune că fetița n-a fost niciodată la biserică, n-a învățat să se roage, îi vorbește despre Paște și Reînviere; copilul îi răspunde cu o amestecătură de nonsensuri păgâne. Și acest festival; există câte un poster al ei acum în fiecare vitrină. Copiii sunt înnebuniți de excitație.

— Lasă-i în pace, *père*, ești tânăr doar o dată, spune Georges Clairmont indulgent. Soția lui se uită încruntată la mine pe sub sprâncenele ei pensate.

— Ei bine, chiar nu văd ce *râu* ar putea să facă, spune și ea, miorlăindu-se. Adevărul este, bănuiesc eu, că fiul lor este interesat de acest festival. Și orice lucru care subliniază mesajul Paștelui...

Nu încerc să-i fac să înțeleagă. Să te împotrivești sărbătorii unui copil înseamnă să frizezi ridicolul. Deja Narcisse a fost

auzit vorbind despre *brigade anti-chocolat* a mea, în timp ce chicotea, lipsit complet de lealitate. Dar mă doare. Că ea folosește o celebrare a Bisericii ca să submineze Biserica – ca să mă submineze *pe mine*. Deja mi-am periclitat demnitatea. Nu îndrăznesc să merg mai departe. Și, cu fiecare zi, influența ei crește. O parte se datorează magazinului. Pe jumătate *café*, pe jumătate *confiserie*, împrăștie un aer de tihnă propice confidențelor. Copiii adoră figurinele de ciocolată la prețuri de nimic. Adulții apreciază atmosfera de răutate subtilă, de secrete șoptite, de mâhniri împărțite. Mai multe familii au început să comande câte un tort de ciocolată în fiecare duminică; îi urmăresc după liturghie pe când iau cutiile legate cu funde. Locuitorii din Lansquenetsous-Tannes n-au mâncat niciodată așa de multă ciocolată. Ieri, Denise Arnauld mânca – mânca! – în confesional. Îi puteam simți dulceața respirației, dar trebuia să mă prefac că păstrez anonimatul.

— *Binecuvântează-mă, mon père, căci am păcătuit*. O puteam auzi mestecând, auzeam micile sunete pe care le scotea pe când își sugea dinții. Am ascultat cu o mânie crescândă pe când îmi mărturisea niște păcate neimportante pe care de abia le-am auzit, mirosul ciocolatei devenind, cu fiecare secundă, din ce în ce mai puternic în aerul închis. Vocea ei era îngroșată și am simțit cum și mie îmi lasă gura apă. În cele din urmă n-am mai putut suporta.

— Mâncați ceva? m-am răstit eu.

— Nu, *père*. Vocea ei era indignată. Să mănânc? De ce așa...

— Sunt sigur că v-am auzit mâncând. Nu m-am deranjat să-mi cobor vocea, ci am rămas pe jumătate ridicat în întunericul confesionalului, cu mâinile strânse pe Biblie. Drept ce mă luați, drept un idiot? Din nou am auzit sunetul de sugere al salivei pe limbă și m-am mâniat și mai tare. Vă

pot auzi, *madame*, i-am spus aspru. Sau vă imaginați că sunteți inaudibilă așa cum sunteți invizibilă?

— *Mon père*, vă asigur...

— Tăceți, *madame* Arnauld, înainte de a vă înjosi și mai rău! am țipat eu și deodată n-a mai existat niciun miros de ciocolată, niciun plescăit, doar un oftat de ultraj temător și un foșnet rapid pe când ea fugea din confesional cu tocurile ei înalte alunecând pe parchet.

Singur în confesional am încercat să prind din nou mirosul, sunetul, siguranța pe care o simțisem, indignarea – dreptatea – mâniei mele. Dar pe când întunericul se închidea în jurul meu, aromat cu tămâie și fum de lumânare și fără nicio urmă de ciocolată, am început să mă îndoiesc. Apoi absurditatea întâmplării m-a izbit și am izbucnit într-un râs paroxistic atât de neașteptat încât era alarmant. Am rămas tremurând și ud de transpirație, cu stomacul zbuciumat. Gândul neașteptat că *ea* ar fi singura persoană care ar aprecia cu adevărat umorul situației a fost suficient să-mi provoace o altă convulsie și am fost nevoit să opresc confesiunile, plângându-mă de o ușoară indispoziție. Mersul meu era nesigur pe când m-am întors în biserică și am observat cum mai mulți oameni mă priveau ciudat. Trebuie să fiu mai atent. Bârfele deja abundă în Lansquenet.

De atunci, lucrurile sunt liniștite. Bănuiesc că izbucnirea mea din confesional s-a datorat unei febre ușoare care a trecut în timpul nopții. Incidentul nu s-a mai repetat. Din precauție, am redus masa de seară încă și mai mult, pentru a preveni tulburările digestive care ar fi putut fi responsabile pentru acea criză. Totuși simt o nesiguranță – aproape o așteptare – în jurul meu. Vântul a făcut copiii să se agite, țopăind prin scuar cu brațele întinse, strigându-se unul pe altul cu voci ca de păsări. Și adulții par ariereni, trecând

nesiguri pe ei dintr-o extremă în alta. Femeile vorbesc prea tare, tăcând precaute atunci când trec pe lângă ele; unele sunt gata să plângă; altele, agresive. Am vorbit cu Joséphine Muscat în această dimineață pe când stătea în ușa de la Café de la République și femeia aceea plicticoasă, monosilabică, s-a răstit la mine, cu ochii scânteietori și vocea tremurând de furie.

— Să nu vorbiți cu mine, a șuiert ea. Nu ați făcut deja destul rău?

Mi-am păstrat demnitatea și nu am catadicsit să-i răspund de teamă să nu fiu implicat într-o ceartă. Dar ea s-a schimbat; este oarecum mai dură, posomorea de pe figura ei a dispărut fiind înlocuită de o *concentrare* plină de ură. Un alt membru convertit de tabăra inamică.

De ce nu văd, *mon père*? De ce nu văd ce ne face femeia aceasta? Distruge spiritul comunității, simțul nostru de împlinire. Comandă ceea ce este mai slab și mai rău în secretul inimii noastre. Își câștigă pentru ea un fel de afecțiune, de lealitate pe care – Dumnezeu să mă ajute! – sunt suficient de slab ca s-o invidiez. Predicând o prefăcătorie de bunăvoință, de toleranță, de milă pentru sărmanii exilați de pe râu în timp ce coruperea crește din ce în ce mai mult. Diavolul nu acționează prin rău, ci prin slăbiciune, *père*. Domnia Voastră, dintre toți oamenii, ar trebui s-o știți. Fără tăria și puritatea convingerilor noastre, unde ne aflăm? Cât de în siguranță suntem? Cât va dura până ce boala se va răspândi până în sânul Bisericii? Am văzut cât de repede s-a împrăștiat putreziciunea, în curând vor milita pentru *slujbe nedenuminale* care să includă *sistemele de credințe alternative*, abolind confesionalul ca fiind un sistem *punitiv inutil*, celebrând *sinele* și, înainte de a-și da seama, toate aceste atitudini așa-zis progresiste,

nevinovate, liberale, o vor porni sigur și irevocabil pe drumul pavat cu bune intenții către iad.

Ironie, nu-i așa? Cu o săptămână în urmă încă mă mai îndoiam de propria mea credință. Eram prea absorbit de mine însumi ca să văd semnele. Prea slab ca să-mi joc rolul. Totuși Biblia ne spune foarte limpede ce trebuie să facem. Buruienile și grâul nu pot crește în pace alături. Orice grădinar v-ar putea spune același lucru.

21.

Miercuri, 5 martie

Luc a venit iar astăzi ca să discute cu Armande. Pare mai sigur de el acum, deși încă se mai bâlbâie destul de rău, dar se relaxează suficient ca să spună câte o glumă în timpul căreia zâmbește cu o surprindere ușoară, de parcă rolul de umorist îi este nefamiliar. Armande era într-o formă excelentă, și își schimbase pălăria ei neagră de pai cu o eșarfă de mătase albă cu ape. Obrajii ei sunt roșii ca mărul -deși bănuiesc că aceasta, ca și neobișnuita strălucire a buzelor ei se datora mai mult cosmeticelor decât veseliei. Într-un timp atât de scurt ea și nepotul ei au descoperit că au mai multe în comun decât își imaginaseră vreodată; liberi de prezența inhibitoare a lui Caro, amândoi par remarcabil de în largul lor. Este greu să-ți amintești că până săptămâna trecută de abia se salutau. Acum există un fel de intensitate în ei, un ton scăzut, o sugestie de intimitate. Politică, muzică, șah, religie, rugby, poezie – trec de la un subiect la altul ca niște *gourmets* la un bufet din care nu pot suporta să lase vreun fel de mâncare negustat. Armande își îndreaptă întreaga intensitate de laser a farmecului ei spre el – și vulgară, și erudită, fermecătoare, copilăroasă, solemnă, înțeleaptă.

Nu am nicio îndoială; este vorba despre seducție.

De data aceasta Armande a observat ora.

— Se face târziu, băiete, a spus ea brusc. Este timpul să te întorci acasă.

Luc s-a oprit la jumătatea propoziției, părând absurd de supărat.

— Eu – nu mi-am dat s-seama că s-se face așa de t-târziu. S-a oprit, de parcă n-ar fi vrut să plece. Cred că t-trebuie – a spus el, fără entuziasm. Dacă întârzii, m-mama o să se enerveze. S-au așa c-ceva. Știi c-cum este ea.

Cu înțelepciune, Armande s-a abținut să pună la încercare lealitatea băiatului față de Caro, păstrând orice comentarii neplăcute la minimum. La critica lui implicită, a zâmbit malițios.

— Chiar că știi, a spus ea. Spune-mi, Luc, nu simți uneori nevoia să te răzvrățești – doar puțin? Ochii ei râdeau. La vârsta ta ar trebui să te răzvrățești – să-ți lași părul lung și să asculți muzică rock, să cucerești fete, sau cam așa ceva. Altfel vei avea al naibii de multe de recuperat când vei avea optzeci de ani.

Luc a dat din cap.

— P-prea riscant, a spus el scurt. P-prefer să t-trăiesc.

Armande a râs încântată.

— Atunci rămâne pe săptămâna viitoare? De data aceasta el a sărutat-o ușor pe obraz. În aceeași zi?

— Cred că voi reuși. A zâmbit.

— Dau o petrecere mâine seară, a spus ea deodată. Ca să le mulțumesc tuturor pentru munca depusă la acoperișul meu. Poți veni și tu dacă vrei.

Pentru o clipă Luc a părut descumpănit.

— Desigur, dacă mama ta va obiecta... A lăsat propoziția în suspans, ironică, fixându-l cu privirea ei luminoasă, provocatoare.

— S-sunt s-sigur că voi p-putea găsi o s-scută, a spus Luc, revenindu-și. Ar p-putea s-să fie nostim.

— Sigur că da, a spus Armande repede. Toți vor fi acolo. Cu excepția lui Reynaud, bineînțeles, și a fanilor Bibliei. I-a

aruncat un zâmbet viclean. Ceea ce, după mine, este oricum un câștig.

Pe fața lui trece o privire de amuzament vinovat și zâmbește.

— F-fanii B-bibliei, repetă el. *Mémée*, asta-i grozav.

— Eu sunt întotdeauna grozavă, răspunde Armande cu demnitate.

— Voi vedea c-ce p-pot f-face.

Armande își termina băutura și eu eram gata să închid magazinul când a intrat Guillaume. Nu prea îl văzusem în această săptămână și acum părea oarecum ponosit, lipsit de culoare și cu ochii oboșiți pe sub borul pălăriei sale de fetru. Politicos ca întotdeauna, ne-a salutat în fel lui curtenitor obișnuit, dar îmi puteam da seama că era supărat. Hainele păreau să-i atârne vertical pe umerii căzuți, de parcă sub ele nu s-ar fi aflat nimic. Trăsăturile lui fine erau tulburate și ochii îi erau dilatați ca ai unui capuțin²¹. Charly nu-l acompania, deși am observat că tot mai purta lesa câinelui prinsă de încheietură. Anouk l-a privit curioasă din bucătărie.

— Știu că închideți. Vocea lui era întretăiată și precisă ca a unei mirese din timpul războiului dintr-unul din filmele lui preferate, englezești. Nu vă țin mult. I-am turnat o jumătate de ceașcă din cea mai neagră *choc, espresso* și am adăugat două dintre florentinele lui preferate. Anouk s-a cocoțat pe un taburet și le-a privit cu poftă.

— Nu mă grăbesc, i-am spus.

— Nici eu, a declarat Armande în stilul ei brusc, dar pot să plec dacă preferi.

Guillaume a dat din cap.

²¹ Specie de maimuță neagră, cu ochii mari, înconjurați de blană albă.

— Nu, sigur că nu. A zâmbit slab. Nu e mare lucru.

L-am așteptat să explice, deși îmi dădeam seama ce se întâmplase. Guillaume a luat o florentină și a mușcat din ea automat, ținând o mână dedesubt ca să nu împrăștie firimituri.

— Tocmai l-am îngropat pe bătrânul Charly, a spus el cu o voce spartă. Sub o tufă de trandafiri din grădina mea. I-ar fi plăcut.

Am încuviințat.

— Sunt sigură.

Acum îi puteam simți mirosul tristeții, un gust acru ca de pământ și rouă. Cum își ținea florentina am observat că avea pământ sub unghii.

Anouk îl privea solemnă.

— Bietul Charly, a spus ea.

Guillaume a părut să n-o audă.

— A trebuit să-l duc la veterinar în cele din urmă, a continuat el. Nu mai putea merge și scheuna când îl luam în brațe. Noaptea trecută nu se mai oprea din scheunat. Am stat cu el toată noaptea, dar știam. Guillaume ne-a privit de parcă și-ar fi cerut scuze, cuprins de o mâhnire prea mare pentru a putea fi rostită. Știu că este o prostie, a mai spus. Doar un câine, după cum a spus *curé*. O prostie să te agiți atât din cauza lui.

— Nu este chiar așa, l-a întrerupt Armande pe neașteptate. Un prieten este un prieten. Iar Charly a fost un prieten bun. Nu te aștepta ca Reynaud să înțeleagă lucrurile acestea.

Guillaume a privit-o cu recunoștință.

— Este amabil din partea dumneavoastră să-mi spuneți așa ceva. S-a întors înspre mine. Și dumneavoastră la fel, *madame* Rocher. Ați încercat să mă avertizați săptămâna trecută, dar eu nu eram pregătit să ascult. Cred că mi-am

imaginat că ignorând toate semnele, aş fi putut să-l fac pe Charly să trăiască la nesfârşit.

Armande l-a privit cu o expresie ciudată în ochii ei întunecaţi.

— Uneori supravieţuirea este cea mai rea alternativă posibilă, a comentat ea, blând.

Guillaume a aprobat.

— Ar fi trebuit să-l duc mai devreme, a zis el. Să-i ofer puţină demnitate. Zâmbetul lui era dureros prin goliciunea lui. Cel puţin ne-ar fi scutit pe amândoi de suferinţa din noaptea trecută.

Nu ştiam prea bine ce să-i spun. Într-un fel cred că nu se aştepta să-i spun ceva. Voia doar să vorbească. Am evitat clişeele obişnuite şi n-am mai zis nimic. Guillaume şi-a terminat florentina şi ne-a oferit iar unul dintre zâmbetele lui teribil de goale.

— Este groaznic, a spus el, dar am *aşa* o poftă de mâncare. Mă simt de parcă n-aş fi mâncat de o săptămână. Abia ce mi-am îngropat câinele şi aş putea mânca o... S-a oprit, confuz. Ca şi când aş mânca carne în Vinerea Mare.

Armande a chicotit şi a pus o mână pe umărul lui Guillaume. Pe lângă el părea foarte solidă, foarte capabilă.

— Vino cu mine, i-a ordonat. Am pâine şi *rillettes* şi o Camembert tocmai bună. Oh, Vianne – întorcându-se către mine cu un gest imperativ – vreau şi o cutie mare cu chestii din alea din ciocolată, cum le spune? Florentine? O cutie mare şi drăguţă.

Asta cel puţin am putut să-i ofer. O mângâiere slabă pentru cineva care-şi pierduse cel mai bun prieten. În secret, cu vârful degetului, am trasat pe capacul cutiei un semn pentru noroc şi protecţie.

Guillaume a început să protesteze, dar Armande i-a tăiat-o scurt:

— Prostii! Nu i se putea răspunde, energia ei pătrunzându-l pe omuleț în ciuda lui.

— Ce ai altceva mai bun de făcut? Să stai în casă și să plângi? A dat din cap. Nu. A trecut mult de când am avut un bărbat în vizită. Îmi va face plăcere. Și, oricum, a adăugat ea gânditoare, aș vrea să-ți spun ceva.

Armande obține întotdeauna ce vrea. Este ca o maximă. I-am urmărit pe când împachetam cutia de florentine și o legam cu panglici mari, argintii. Guillaume reacționa deja la căldura ei, confuz, dar recunoscător.

— *Madame Voizin...*

Hotărâtă:

— Armande. *Madame* mă face să mă simt așa de bătrână.

— Armande.

Este o mică victorie.

— Și poți lăsa și asta. I-a desfăcut ușor lesa câinelui mort de pe încheietură. Simpatia ei este robustă, dar nu obositoare. Nu are niciun rost să cari un balast inutil. Nu va schimba nimic.

Am urmărit-o pe când îl conducea pe Guillaume afară. La jumătatea drumului s-a oprit și a clipit complice către mine. M-a covârșit un val de simpatie bruscă pentru amândoi. Apoi au dispărut în noapte.

Stând în pat, mai târziu și, urmărind rostogolirea lentă a cerului peste fereastra mansardei noastre, Anouk și cu mine suntem încă treze. Anouk a fost foarte solemnă de la vizita lui Guillaume, lipsită de exuberanța obișnuită. A lăsat ușa dintre dormitoarele noastre deschisă și eu aștept inevitabila întrebare cu un simțământ de teamă; am pus-o și eu în acele

noapți de după moartea mamei mele și încă n-am aflat răspunsul. Dar întrebarea nu vine. În loc de asta, mult după ce am fost sigură că adormise, s-a strecurat în patul meu și am simțit o mână rece în mâna mea.

— *Maman?* Știe că sunt trează. *Tu* nu vei muri, nu-i așa?
Râd încet în întuneric.

— Nimeni nu poate să promită un asemenea lucru, îi spun eu cu blândețe.

— Dar va mai trece mult timp oricum, insistă ea. Ani și ani.

— Așa sper.

— Oh. Digerează informația o clipă, tolănindu-se confortabil lângă mine. Noi trăim mai mult decât câinii, nu?

Îi spun că așa este. Altă tăcere.

— Unde crezi că este Charly acum, *maman?*

Există minciuni pe care i le-aș putea spune; minciuni liniștitoare. Dar descopăr că nu sunt în stare.

— Nu știu, Nanou. Aș vrea să cred că începem o altă viață. Într-un corp nou care nu este bătrân sau bolnav. Sau într-o pasăre, sau într-un arbore. Dar nimeni nu știe cu adevărat.

— Oh. Vocea micuță este plină de îndoială. Chiar și câinii?

— Nu văd de ce nu.

Este o fantezie frumoasă. Uneori mă prind singură în ea, ca un copil în propria imaginație; mă trezesc văzând fața mamei mele în cea a micuței mele străine.

Cu strălucire:

— Ar trebui să-i găsim câinele lui Guillaume, atunci. Am putea s-o facem mâine. Nu l-ar face să se simtă mai bine?

Încerc să-i explic că nu este așa de ușor, dar ea este hotărâtă.

— Am putea merge pe la toate fermele și să aflăm care cățea are pui. Crezi că-l vom putea recunoaște pe Charly?

Oftez. Ar fi trebuit să mă obișnuiesc cu acest drum întortocheat până acum. Convingerile ei îmi amintesc atât de mult de mama încât sunt aproape gata să plâng.

— Nu știu.

Cu încăpățănare:

— Pantoufle îl va recunoaște.

— Culcă-te, Anouk. Mâine ai școală.

— Îl va recunoaște. *Știi* că îl va recunoaște. Pantoufle vede *totul*.

În sfârșit îi aud respirația lentă. Fața ei adormită este întoarsă înspre geam și pot vedea lumina stelelor pe genele ei umede. Dacă aș putea fi *sigură*, de dragul ei. Dar nu există siguranță în această problemă. Magia în care credea implicit mama nu a salvat-o în cele din urmă; lucrurile pe care le-am făcut împreună ar fi putut să fie explicate prin simple coincidențe. Nimic nu este atât de ușor, îmi spun eu; cărțile, lumânările, tămâia, incantațiile sunt doar niște trucuri de copii menite să țină departe întunericul. Totuși mă doare să mă gândesc la dezamăgirea lui Anouk. În somn, fața ei este liniștită, increzătoare. Mă imaginez mâine umblând aiurea, inspectând cățeluși, și inima mea tresare. Nu ar fi trebuit să-i spun ceea ce nu pot *dovedi*...

Cu grijă, ca să n-o trezesc, cobor din pat. Podeaua este netedă și rece sub picioarele mele goale. Ușa scârțâie puțin când o deschid, dar, deși fetița murmură ceva în somn, nu se trezește. Am o responsabilitate, îmi spun eu. Fără să vreau, făcusem o promisiune.

Lucrurile mamei mele sunt încă în cutia ei, împachetate cu santal și levănțică. Cărțile, ierburile, uleiurile, cerneala aromată pe care o folosea la ghicit, runele, farmecele, cristalurile, lumânările de mai multe culori. Deschid de obicei cutia doar ca să iau lumânări. Miroase prea puternic a

speranțe deșarte. Dar, de dragul lui Anouk – Anouk care îmi amintește atât de mult de ea – cred că trebuie să încerc. Mă simt puțin ridicolă. Ar trebui să dorm, să-mi câștig puterile pentru ziua grea de mâine. Dar figura lui Guillaume mă urmărește. Cuvintele lui Anouk fac somnul imposibil. Există un pericol în toate astea, îmi spun eu disperată; folosind aceste puteri aproape uitate îmi întăresc alienarea și fac ca șederea noastră aici să fie și mai dificilă.

Obiceiurile ritualului, abandonate de atâta vreme, îmi revin cu o ușurință neașteptată. Trasarea cercului – apă într-o sticlă, o farfurie cu sare și o candelă aprinsă pe jos – este aproape o liniștire a sufletului, o întoarcere la zilele când toate erau ușor de explicat. Mă așez cu picioarele încrucișate pe podea, închid ochii și încep să respir lent.

Mama era încântată de ritualuri și de incantații. Eu eram mai puțin dornică. Eram inhibată, îmi spunea ea chicotind. Mă simt foarte aproape de ea acum, cu ochii închiși și cu mirosul ei în praful de pe degetele mele. Poate de aceea în această noapte mi se pare că este ușor. Oamenii care nu știu nimic despre magia adevărată își închipuie că este un proces dramatic. Cred că de aceea mama, care îndrăgea spectacolul, făcea un asemenea circ. Totuși, adevărata magie nu este teatrală; o simplă focalizare a minții către obiectivul dorit. Nu există miracole, nici apariții bruște. Pot vedea în minte câinele lui Guillaume foarte clar, înconjurat de o aură de bun-venit, dar în cerc nu apare niciun câine. Poate mâine, sau după încă o zi, o apariție oarecare, precum scaunul portocaliu sau taburetele de bar pe care ni le-am imaginat în prima zi. Poate nu va apărea nimic.

Privind la ceasul pe care l-am lăsat pe jos văd că este aproape trei și jumătate. Probabil că am stat aici mai mult decât crezusem pentru că lumânarea este aproape terminată

și membrele mele sunt reci și înțepenite. Totuși neliniștea mea a dispărut, lăsându-mă ciudat de odihnită, mulțumită pentru niciun motiv aparent pe care să-l pot înțelege.

Mă întorc în pat – Anouk și-a extins imperiul, întinzându-și brațele peste perne – și mă strecor la căldură. Micuța mea străină pretențioasă va fi liniștită. Pe când alunec ușor în somn, pentru o clipă mi se pare că aud vocea mamei mele, foarte aproape, șoptindu-mi.

22.

Vineri, 7 martie

Țiganii pleacă. M-am plimbat prin Les Marauds azi-dimineață și ei deja se pregăteau, strângându-și vasele de pescuit și interminabilele frânghii cu rufe. Unii au plecat noaptea, pe întuneric – am auzit fluierăturile și sirenele vaselor ca pe o sfidare finală – dar cei mai superstițioși au așteptat zorile. Era aproape șapte când am trecut pe acolo. În verdele-gri palid al zorilor păreau niște refugiați de război, cu fețele albe, legând îmbufnați în grămezi rămășițele cercului lor plutitor. Ceea ce era straniu și încărcat de magie în noaptea trecută este acum doar o mizerie lipsită de farmec. Un miros de ars și benzină plutește în ceață. Zgomotele velilor care se umflă în vânt, zumzetul motoarelor matinale. Puțini catadicsesc să mă privească și își văd de treburile lor cu buzele strânse și ochii mijiiți. Nimeni nu vorbește. Nu-l văd pe Roux printre ei. Poate a plecat cu ceilalți. Au mai rămas cam treizeci de bărci pe râu care au carenele scufundate mult în apă din cauza încărcăturii. Tânăra *Zézette* muncește pe lângă barca avariata, transportând piese de nerecunoscut, înnegrite, în barca ei. Un coteț cu găini se reazemă instabil peste o saltea arsă și o cutie cu reviste. Fata îmi aruncă o privire încărcată de ură, dar nu spune nimic.

Să nu credeți că nu simt nimic pentru oamenii aceștia. Nu este vorba de o pică personală, *mon père*, dar eu trebuie să mă gândesc la propria mea congregație. Nu-mi pot pierde timpul predicând, fără să mi se ceară, unor străini, doar ca să fiu batjocorit și insultat. Totuși nu sunt de neabordat. Oricare dintre ei ar fi bine-venit în biserica mea, dacă s-ar

căi sincer. Dacă vor avea nevoie vreodată de îndrumare spirituală știu că pot veni la mine.

Am dormit prost noaptea trecută. De la începutul Postului Mare am avut numai nopți agitate. Îmi părăsesc adesea patul târziu în noapte, sperând să-mi găsesc somnul în paginile unei cărți sau pe străzile pustii și liniștite din Lansquenet, sau pe malurile râului. În noaptea trecută am fost mai neliniștit ca de obicei și, dându-mi seama că nu voi reuși să adorm, am plecat pe la unsprezece de acasă pentru o oră de plimbare în lungul râului. Am trecut prin Les Marauds și pe lângă tabăra țiganilor și mi-am făcut drum peste câmpii în susul râului, deși sunetele activității lor se auzeau clar în spatele meu. Privind în jos, în aval, puteam vedea focurile de pe maluri, figuri dansând profilate în lumina portocalie. M-am uitat la ceas și mi-am dat seama că mersesem aproape o oră, așa că m-am întors din drum. Nu intenționasem să trec prin Les Marauds, dar, dacă aș mai fi trecut încă o dată pe câmp, aș fi adăugat încă o jumătate de oră drumului meu spre casă și mă simțeam deja plictisit și amețit de oboseală. Și mai rău, combinația aerului rece cu lipsa de somn îmi stârnise o foame teribilă pe care știam că nu voi reuși s-o potolesc cu gustarea mea obișnuită de dimineață compusă din pâine și cafea. De aceea m-am întors prin Les Marauds, *mon père*, ghetele mele groase afundându-se adânc în lutul de pe malul râului și respirația strălucindu-mi în lumina focurilor lor. Am ajuns în curând destul de aproape ca să-mi dau seama ce se întâmplase. Se desfășura un soi de petrecere. Am văzut felinare, lumânări lipite de marginile bărcilor, dând scenei de carnaval un aspect ciudat de religios. Un miros de fum și de ceva înnebunitor care ar fi putut să fie sardele fripte; dincolo de acestea aroma iute, amăruie, a ciocolatei lui Vianne Rocher plutea pe deasupra

râului. Ar fi trebuit să-mi dau seama că va fi aici. Dacă nu ar fi fost ea, țigani ar fi plecat de mult. O puteam vedea pe pontonul de lângă casa lui Armande Voizin, cu paltonul ei lung, roșu și părul lăsat liber care-i dădeau un aspect straniu, păgân, printre flăcări. O clipă s-a întors înspre mine și am văzut o sclipire de foc albastrui ridicându-se din mâinile ei întinse, ceva arzând între degetele ei, iluminând purpuriu fețele celor din jur...

Pentru o clipă am înghețat de groază. Gânduri iraționale – sacrificii păgâne, adorarea diavolului, ofrande aduse pe rug unui sălbatic zeu antic – au răsărit în mintea mea, iar eu aproape am luat-o la fugă, împiedicându-mă în noroiul gros, cu mâinile întinse înainte ca să nu cad în tufișurile de scaieți care mă ascundeau. Apoi ușurare. Ușurare, înțelegere și o stânjeneală supărătoare față de propria mea absurditate pe când ea s-a întors cu spatele la mine, flăcările stingându-se chiar în timp ce priveam.

— Sfântă Fecioară! Picioarele aproape îmi cedaseră din cauza intensității reacției mele. Clătite. Clătite flambate. Asta era totul.

Aproape râdeam acum, cu respirația poticnită din cauza crizei isterice. Stomacul mă durea și mi-am înfipt pumnii în burtă ca să mă opresc din râs. Pe când o urmăream, ea a aprins un alt munte de clătite și le-a împărțit cu îndemănare din tigaie, arzând ca focul Sfântului Elmo.

Clătite. Asta au făcut din mine, *mon père*. Aud lucruri – văd lucruri – care nu există. Asta mi-a făcut ea mie, ea și prietenii ei de pe râu. Totuși pare atât de inocentă. Fața ei este deschisă, încântată. Sunetul vocii ei peste apă – râsul ei amestecat cu al celorlalți – este atrăgător, vibrând de umor și afecțiune. Mă întreb oare cum ar suna vocea mea printre ale

celorlalți, propriul meu răs amestecat cu al ei și noaptea este deodată foarte singuratică, foarte rece, foarte pustie.

Doar dacă aș putea, m-am gândit. Să ies din ascunzișul meu și să mă alătur lor. Să mănânc, să beau – deodată gândul la mâncare devine un imperativ delirant, gura salivându-mi de poftă. Să mă îndop cu clătite, să mă încălzesc la foc și la lumina pieii ei de aur.

Oare aceasta este ispita, *mon père*? Îmi spun că i-am rezistat, că puterea mea lăuntrică a învins-o, că rugăciunea mea – te implor, oh te implor – era una de eliberare, nu de dorință.

Ați simțit și dumneavoastră așa ceva? V-ați rugat? Și când ați cedat în acea zi în consistoriu, era plăcerea strălucitoare și caldă ca focul țiganilor, sau era pigmentată cu un oftat amarnic de epuizare, un strigăt final mut proferat în întuneric?

Nu ar fi trebuit să vă blamez. Un om oarecare – chiar și un preot – nu poate ține piept fluxului pe vecie. Iar eu eram prea tânăr ca să cunosc singurătatea care duce la ispită, gustul amar al dorinței. Eram foarte tânăr, *père*. V-am privit de sus. Nu era atât vorba de natura actului în sine – sau chiar de persoana cu care l-ați îndeplinit – cât de simplul fapt că și dumneavoastră erați *în stare* să păcătuiți. Chiar și dumneavoastră, *mon père*. Și, știind acest fapt, mi-am dat seama că nimeni nu era ferit de ispită. Nimeni. Nici chiar eu.

Nu mai știu cât timp i-am urmărit, *père*. Prea mult, pentru că atunci când m-am mișcat în cele din urmă, mâinile și picioarele îmi erau înțepenite. L-am văzut pe Roux în mijlocul adunării și prietenii lui, Blanche și Zézette, Armande Voizin, Luc Clairmont, Narcisse, arabul, Guillaume Duplessis, fata tatuată, femeia cea grasă cu o eșarfă verde. Chiar și copiii -mai mult copii de pe râu, dar și Jeannot Drou și,

bineînțele, Anouk Rocher – erau acolo, unii dintre ei aproape adormiți, alții dansând pe malul râului sau mâncând cârnați înveliți în clătite groase din orz, sau bând limonada fierbinte aromată cu ghimbir. Mirosul meu părea anormal de dezvoltat astfel încât aproape că aș fi putut gusta din fiecare mâncare – peștele prăjit pe cenușa arzătorului, brânza de capră prăjită, clătitele întunecate și prăjitura ușoară, fierbinte, de ciocolată, *confit de canard* și *merguez* aromate. Auzeam vocea lui Armande peste celelalte; râsul ei era ca al unui copil obosit. Pe deasupra apei pluteau lumânări și candelă care păreau luminițe de Crăciun.

La început am luat țipătul de alarmă drept unul de amuzament. Un strigăt vesel, poate râs sau isterie. O clipă m-am gândit că unul dintre copii căzuse în apă. Apoi am văzut focul.

Era pe una dintre bărcile ancorate cel mai aproape de mal, la distanță de petrecăreți. Un felinar căzut, o țigară lăsată unde nu trebuia, o lumânare din care a curs ceară fierbinte pe o prelată uscată. Oricare ar fi fost cauza, s-a împrăștiat repede. O secundă era pe acoperișul unei bărci, în următoarea se răspândise pe punte. Flăcările aveau la început același albastru vaporos ca al clătitelor flambate, dar s-au înfierbântat pe măsură ce se împrăștiau, căpătând portocaliul viu al unei căpițe în flăcări într-o noapte fierbinte de august. Bărbatul cu părul roșu, Roux, a fost primul care a reacționat. Am presupus că era vorba de barca lui. Flăcările de abia își schimbaseră culoarea și el era deja în picioare, sărind dintr-o barcă în alta ca să ajungă la foc. Una dintre femei l-a strigat disperată, dar el nu i-a dat atenție. Este surprinzător de agil. A traversat două bărci în treizeci de secunde, trăgând de parâmele care le legau una de alta ca să le elibereze, împingând o barcă neamarată departe de cea de

alături și și-a continuat fuga. Am văzut-o pe Vianne Rocher urmărindu-l cu brațele întinse; ceilalți stăteau într-un cerc tăcut pe ponton. Bărcile eliberate de amare au început să alunece ușor în aval și chiar și apa era agitată de ruliul lor. Barca lui Roux nu mai putea fi salvată, bucăți negre de *debris* purtate de vânt ridicându-se într-o coloană de fum deasupra apei. În ciuda acesteia, l-am văzut prinzând o bucată de prelată pe jumătate arsă și încercând să stingă flăcările, dar căldura era prea mare. O scânteie a sărit pe blugii lui, alta pe cămașă; lăsând prelata, le-a stins cu mâinile goale. O altă încercare de a ajunge în cabină, cu un braț acoperindu-i fața; l-am auzit înjurând în dialectul lui greoi. Armande îl chema, cu vocea ascuțită de îngrijorare. Am înțeles că spunea ceva despre benzină și canistre.

Frică și exaltare, scurmând atât de dulce, de nostalgic, în măruntaiele mele. Era la fel ca data trecută, mirosul de cauciuc încins, răgetul focului, reflexiile... Aș fi putut crede că eram din nou copil, că dumneavoastră erați *curé*, amândoi absolviți printr-un miracol de orice responsabilitate.

După zece secunde, Roux a sărit din barca fumegândă în apă. L-am văzut înotând înapoi, deși canistra cu benzină nu a explodat decât după câteva minute și atunci s-a auzit doar un bubuit înfundat și nu strălucitoare artificii la care mă așteptasem. Câteva minute nu l-am mai văzut, fiind ascuns de cortina de flăcări care aluneca fără niciun efort pe apă. M-am ridicat, nemaifiindu-mi frică că o să fiu văzut, întinzându-mi gâtul ca să-l zăresc. Cred că mă rugam.

Vedeți, *mon père*, nu sunt lipsit de compasiune. Mă *temeam* pentru el.

Vianne Rocher era deja în apă, afundată până la coapse în Tannes, cu mantia ei roșie udată până la subraț, cu o mână peste ochi, privind râul. Lângă ea Armande, părând

neliniștită și bătrână. Și când l-au tras ud-learcă pe ponton, am simțit o ușurare atât de mare încât genunchii mi s-au încovoiat și am căzut în noroi pe malul râului, rugându-mă. Dar exaltarea care mă cuprinsese văzându-le tabăra arzând – era ceva sublim, o amintire din copilărie, bucuria urmării secrete, a cunoașterii... În întunecimea mea am simțit puterea, *mon père*, am simțit că, într-un fel, eu fusesem cauza evenimentului – focul, confuzia, salvarea bărbatului – că, într-un fel, fiind aproape de acel loc, adusesem o reluare a acelei veri îndepărtate. Nu un miracol. Nimic atât de stângaci. Ci un semn. Cu siguranță, un semn.

M-am strecurat spre casă în tăcere, rămânând ascuns în umbră. În mulțimea de privitori, de copii care plângeau, de adulți mânioși, de străini tăcuți care se țineau de mână în fața râului în flăcări ca niște copii speriați într-o înspăimântătoare poveste, oricine poate să treacă ușor neobservat. Un bărbat – sau doi.

L-am văzut pe când am ajuns în vârful dealului. Transpirând și rânjind, era roșu la față de extenuare, cu ochelarii mânjiți. Mânele cămășii lui ecosez erau suflecate până deasupra coatelor și în ademenitoarea lumină a focului părea dur și roșu ca lemnul de cedru lustruit. Nu a arătat niciun semn de surpriză văzându-mă, ci a rânjit doar. Un rânjet prostesc, viclean, ca al unui copil prins de un părinte indulgent. Am observat că mirosea tare a benzină.

— Bună seara, *mon père*.

N-am îndrăznit să-l salut, de parcă procedând așa aș fi fost obligat să accept o responsabilitate de care tăcerea m-ar fi putut absolvi. Am aplecat doar capul, un conspirator reluctant, și m-am grăbit mai departe. În spatele meu l-am simțit pe Muscat urmărindu-mă, cu fața lucioasă de sudoare

și reflexii, dar când m-am uitat în cele din urmă în spate, dispăruse.

O lumânare din care curge ceara. O țigară aruncată pe deasupra apei, nimerind într-o grămadă de lemne de foc. Unul dintre felinarele lor, cu hârtia lucioasă aprinsă, împrăștiind scânteii în întuneric. Orice ar fi putut declanșa focul.

Orice.

23.

Sâmbătă, 8 martie

Am vizitat-o iar pe Armande azi-dimineață. Stătea în balansoar, în sufrageria ei cu tavanul jos, cu una dintre pisici tolănită pe genunchi. De când cu incendiul din Les Marauds pare fragilă, dar hotărâtă, cu fața ei rotundă ca mărul scofâlcindu-se încet, ochii și gura înghițite de riduri. Purta un capot gri și ciorapi negri, lăsați pe vine, iar părul îi era pleoștit și lăsat liber.

— Au plecat, cred că ai observat. Vocea ei era plată, aproape indiferentă. N-a mai rămas nicio barcă pe râu.

— Știu.

Coborând dealul în Les Marauds resimțisem lipsa lor ca un șoc, precum urâta cărare de iarbă îngălbenită pe care se aflase pe vremuri cortul unui circ ambulat. Doar epava bărcii lui Roux a mai rămas, o carcasă plină de apă, la câteva picioare sub suprafața apei, vizibilă ca o pată întunecată în mărul râului.

— Blanche și Zézette s-au mutat puțin mai jos pe râu. Au spus că vor reveni astăzi să vadă cum mai merg lucrurile.

A început să-și împletească părul ei lung, grizonat, în coada obișnuită. Degetele îi erau țepene și neîndemânatice ca niște bețe.

— Și Roux? Ce mai face?

— Este furios.

Și are și dreptul să fie așa. Știe că focul nu a fost un accident, știe că nu are nicio dovadă, știe că, chiar dacă ar avea, nu l-ar ajuta cu nimic. Blanche și Zézette i-au oferit un loc în barca lor aglomerată, dar le-a refuzat. Munca la casa lui Armande este încă neterminată, a spus el sec. Trebuie să

termine treaba mai întâi. Eu nu mai vorbisem cu el din noaptea incendiului. Îl mai văzusem o dată, pe malul râului, arzând gunoaiele lăsate de nomazi. Părea posomorât și inabordabil, cu ochii înroșiți de fum, și a refuzat să-mi răspundă când i-am vorbit. O parte din păr îi fusese ars și-și ciopârțise restul foarte scurt așa încât acum arată ca un băț de chibrit proaspăt aprins.

— Ce va face acum?

Armande a dat din umeri.

— Nu sunt sigură. Cred că a dormit într-una dintre casele ruinate din josul drumului. Noaptea trecută i-am lăsat niște mâncare pe prag, iar azi-dimineață dispăruse. I-am mai oferit și bani, dar i-a refuzat. S-a tras nervoasă de coada pe care și-o împletise. Tânăr nebun și încăpățânat. La ce-mi mai trebuie bani la vârsta mea? Mai bine îi dau lui decât clanului Clairmont. Știindu-i cum sunt, vor ajunge probabil în cutia milei din biserica lui Reynaud.

A scos un sunet dezaprobat.

— Încăpățânare, asta este. Bărbații roșcați, să ne ferească Dumnezeu. Și-a scuturat capul, țâfnoasă. Ieri a plecat nervos și nu l-am mai văzut de atunci.

Am zâmbit fără să vreau.

— Vă potriviți, i-am spus. Unul mai încăpățânat decât celălalt.

Armande m-a privit indignată.

— *Eu?* a exclamat ea. Mă compari pe mine cu Morcoveața ăla scandalagiu...

Râzând, am retras ceea ce spuseseam.

— O să văd dacă-l pot găsi, i-am mai zis.

Nu l-am găsit, deși am petrecut o oră pe malurile râului căutându-l. Chiar și metodele mamei mele nu au reușit să

dezvăluie locul în care se afla. Am descoperit totuși unde dormea. O casă nu departe de casa lui Armande, una dintre cele mai puțin păărăginite ruine. Pereții sunt plini de igrasie, dar podeaua pare în bună stare și există sticlă la majoritatea ferestrelor. Trecând pe acolo, am descoperit că ușa fusese forțată și că în căminul din sufragerie fusese aprins un foc de curând. Mai erau și alte semne că cineva locuia acolo; un rulou de prelată cam arsă, salvată din incendiu, o stivă de lemne, câteva piese de mobilier, probabil lăsate în casă pentru că n-aveau nicio valoare. L-am strigat pe Roux, dar nu a răspuns nimeni.

Pe la opt și jumătate trebuia să deschid *La Praline* așa că am abandonat căutarea. Roux va apărea atunci când va dori. Guillaume aștepta în afara magazinului când am sosit, deși ușa era deschisă.

— Ar fi trebuit să intri și să mă aștepți acolo, i-am spus.

— Oh, nu. Fața lui era de o solemnitate ironică. Ar fi însemnat să-mi iau prea multe libertăți.

— Trăiește periculos, l-am sfătuit râzând. Intră și încearcă una dintre noile mele *religieuses*.

Pare încă diminuat de la moartea lui Charly, micșorat mai mult ca de obicei, fața lui tânăr-bătrână vicleană și ridată de supărare. Dar și-a păstrat umorul, un umor plin de alean, ironic, dar care-l salvează de la auto-compătimire. În această dimineață era cu gândul doar la ceea ce se întâmplase cu țiganiile de pe râu.

— Nicio vorbă de la *curé* Reynaud la liturghie în această dimineață, a declarat el pe când își turna ciocolată din vasul de argint. Nici ieri, nici azi. Nici un singur cuvânt. Am recunoscut că, dat fiind interesul lui Reynaud pentru comunitatea nomadă, această tăcere era neobișnuită.

— Poate știe ceva ce nu poate spune, a sugerat Guillaume. Știți dumneavoastră. Secretul confesionalului.

Îl văzuse pe Roux, mi-a spus, vorbind cu Narcisse lângă seră. Poate reușește să-i dea lui Roux o slujbă. Așa sper.

— Știi că mai primește muncitori sezonieri, a spus Guillaume. Este văduv. Nu a avut niciodată copii. Nu are pe nimeni care să îngrijească ferma decât un nepot din Marsilia. Și nu-i pasă pe cine ia vara când are mult de lucru. Atâta timp cât sunt de încredere, nu contează dacă se duc sau nu la biserică. Guillaume a zâmbit ușor, așa cum face de obicei când spune ceva care i se pare îndrăzneț. Mă întreb uneori, a spus el gânditor, dacă Narcisse nu este un creștin mai bun, în adevăratul sens al cuvântului, decât mine sau Georges Clairmont – sau chiar decât *curé* Reynaud. A sorbit o gură de ciocolată. Vreau să spun că Narcisse *ajută*, a continuat el serios. Dă de lucru celor care au nevoie de bani. Îi lasă pe țigani să-și facă tabăra pe terenul lui. Toată lumea știe că s-a culcat cu menajera lui în toți acești ani și niciodată nu-și bate capul cu biserica decât ca un mijloc de a-și întâlni clienții, dar, cel puțin, el ajută.

Am descoperit platoul cu *religieuses* și am pus una pe farfuria lui.

— Nu cred că există creștini buni sau răi, i-am spus. Există doar oameni buni sau răi.

A încuviințat și a luat o prăjiturică rotundă între arătător și degetul mare.

— Posibil.

O pauză lungă. Mi-am turnat și eu un pahar cu lichior de *noisette* cu alune sfărâmate. Mirosul era cald și intoxicant, ca cel al unei stive de lemne în soarele târziu de toamnă. Guillaume și-a mâncat prăjitura cu o încântare grijulie, culegând firimiturile de pe farfurie cu arătătorul.

— În acest caz, lucrurile în care am crezut toată viața – despre păcat și ispășire și despre mortificarea trupului – dumneavoastră spuneți că toate acestea nu înseamnă nimic, nu-i așa?

Am zâmbit de seriozitatea cu care vorbea.

— Aș spune că ați vorbit cu Armande, i-am răspuns blând. Și aș mai spune că dumneavoastră și ea aveți dreptul la convingerile voastre. Atâta vreme cât vă fac fericiți.

— Oh. M-a urmărit îngrijorat, de parcă aș fi fost pe punctul de a-mi crește coarne. Și în ce – dacă nu este o întrebare impertinentă – în ce credeți *dumneavoastră*?

Călătorii pe covoare zburătoare, magia runelor, Ali Baba și viziuni ale Sfintei Fecioare, călătorii astrale și citirea viitorului în resturile dintr-un pahar cu vin roșu...

Florida? Disneyland? The Everglades? Ce spui, chérie? Ce ai spune despre astea, hm?

Buddha. Călătoria lui Frodo²² în Mordor. Transsubstanțierea²³ împărtășaniei. Dorothy²⁴ și Toto. Iepurașul de Paște. Extratereștrii. Creatura din dulap, Învierea și Viața la întoarcerea unei cărți... Crezusem în toate acestea la un moment sau altul. Sau pretinsesem. Sau pretinsesem că nu cred.

Orice vrei, mamă. Orice te-ar face fericită.

— Și acum? În ce cred acum?

— Cred că a fi fericit este lucrul cel mai important, i-am spus în cele din urmă.

Fericirea. Simplă ca un pahar cu ciocolată sau întortocheată precum inima. Amară. Dulce. Vie.

²² Personaj principal din „Stăpânul Inelelor” de J.R.R. Tolkien.

²³ Credință catolică conform căreia azima de împărtășanie este transformată chiar în trupul lui Iisus Christos.

²⁴ Personaj principal din filmul „Vrăjitorul din Oz”.

Joséphine a apărut după-amiază. Anouk se întorsese de la școală și a fugit aproape imediat să se joace în Les Marauds, înfolfită în hanoracul ei roșu și cu instrucțiuni stricte să se întoarcă imediat dacă va începe ploaia. Vântul are un miros iute ca al lemnului proaspăt tăiat, cutreierând jos, viclean, în jurul colțurilor caselor. Joséphine purta paltonul încheiat până la gât, bereta ei roșie și o eșarfă nouă roșie care-i flutura sălbatic în față. A intrat în magazin cu o privire sfidătoare și, pentru o clipă, a părut fermecătoare, cu obrajii îmbujorați și ochii strălucind din cauza vântului. Apoi iluzia a dispărut și a redevenit ea însăși, cu mâinile înfipite în buzunare și capul aplecat de parcă ar fi înfruntat un agresor invizibil. Și-a scos bereta dezvăluind părul sălbatic de încâlcit și o rană proaspătă pe frunte. Părea în același timp înspăimântată și euforică.

— Am făcut-o, a declarat ea. Vianne, am făcut-o.

Pentru o clipă groaznică am fost sigură că va mărturisi că și-a asasinat soțul. Avea acea privire – acel aspect sălbatic și fermecător de abandon – cu buzele dezvelindu-i dinții de parcă ar fi mușcat dintr-un fruct amar. Frica radia dinspre ea în valuri alternativ fierbinți și reci.

— L-am părăsit pe Paul, a spus ea. Am făcut-o, în cele din urmă.

Ochii îi erau ca două cuțite. Pentru prima oară de când am întâlnit-o, am văzut-o pe Joséphine așa cum fusese înainte cu zece ani, până ce Paul-Marie Muscat o transformase într-o creatură istovită și neatrăgătoare. Pe jumătate nebună de groază, dar sub toată nebunia, de o sănătate care îți îngheța inima.

— El știe? am întrebat-o, luându-i haina. Buzunarele erau grele, dar nu credeam că din cauza bijuteriilor.

Joséphine a dat din cap.

— El crede că sunt la băcănie, a spus ea, cu respirația întretăiată. Rămăsesem fără pizza. M-a trimis să cumpăr. A zâmbit ca un copil care face o năzbâtie. Și am luat o parte din banii din casă, mi-a spus. Îi ține într-o cutie de biscuiți sub bar. Nouă sute de franci. Sub palton, era îmbrăcată cu un pulover roșu și o fustă neagră. Era prima oară când o vedeam purtând altceva decât blugi. S-a uitat la ceas.

— Aș vrea o *chocolat espresso*, te rog, a spus ea. Și o pungă mare de alune. A pus banii pe masă. Am timp suficient până pleacă autobuzul.

— Autobuzul? Eram nedumerită. Încotro?

— La Agen. Privirea ei era încăpățânată, defensivă. După aceea, nu știu. Poate la Marsilia. Cât de departe de *el* pot ajunge. Mi-a aruncat o privire suspicioasă. Să nu-mi spui că n-ar fi trebuit s-o fac, Vianne. Tu ai fost cea care m-a încurajat. Nu m-aș fi gândit la asta, dacă nu mi-ai fi dat tu ideea.

— Știu, dar...

Cuvintele ei sunau ca o acuzare.

— Mi-ai spus că sunt liberă.

Adevărat. Liberă să alerge, liberă să zboare îndemnată de cuvântul unei străine, să se elibereze ca un balon și să plutească pe vânturile schimbătoare. Frica s-a transformat brusc în inima mea într-o siguranță înghețată. Oare acesta era prețul rămânerii noastre aici? S-o trimit pe ea departe, în locul meu? Și o lăsasem oare să aleagă?

— Dar erai în siguranță. Am rostit cuvintele cu greutate, văzând fața mamei mele în a ei. Să renunțe la siguranță pentru puțină cunoaștere, o licărire a oceanului... și apoi ce mai urma? Vântul ne aduce întotdeauna înapoi la marginea

aceluiși zid. Un taxi din New York. O alee întunecată. Un ger cumplit.

— Nu poți fugi departe de toate astea, i-am spus. Eu știu. Am încercat.

— Ei bine, nu pot să rămân în Lansquenet, s-a răstit ea și am observat că era gata să plângă. Nu cu el. Nu acum.

— Îmi amintesc când trăiam și noi așa. Întotdeauna în mișcare. Întotdeauna pe fugă.

Și ea are propriul ei Om Negru. Îl pot zări în ochii ei. El are vocea sigură a autorității, o anume logică care te ține înghețată, ascultătoare, înfricoșată. Să te eliberezi de această frică, să fugi plină de speranță și disperare, să fugi și să descoperi că în tot acest timp l-ai purtat în tine ca pe un copil malign. În cele din urmă, mama și-a dat seama. Îl vedea la fiecare colț de stradă, în zațul din fiecare cană. Zâmbindu-i de pe o reclamă, urmărind-o în spatele volanului unei mașini rapide. Apropiindu-se cu fiecare bătaie a inimii.

— Dacă începi să fugi, vei fugi tot restul vieții, i-am spus supărată. Rămâi la mine. Rămâi și luptă cu mine.

Joséphine m-a privit.

— Cu tine? Uimirea ei era aproape comică.

— De ce nu? Am o cameră liberă, un pat pliant... Ea dădea deja din cap și mi-am suprimat dorința de a mă agăța de ea, de a o *obliga* să rămână. Știam c-o pot face. Doar pentru o vreme, până vei găsi altceva, până îți vei găsi o slujbă...

A râs cu o voce plină de isterie.

— O slujbă? Dar ce știu să fac? Doar să fac curățenie – să gătesc – să șterg scrumiere și – să trag băutura din butoi și să sap grădina și să m-mă c-culc cu s-soțul m-meu în fiecare vineri noaptea... Râdea tare acum, ținându-se de stomac.

Am încercat s-o iau de braț.

— Joséphine. Vorbesc serios. Vei găsi ceva. Nu trebuie să...

— Ar trebui să-l vezi uneori. Încă mai râdea, fiecare cuvânt aruncat ca un glonț amar, cu vocea metalică din cauza disprețului față de sine. Porcul în călduri. Porcul gras, păros. Apoi a început să plângă scoțând aceleași sunete ascuțite ca atunci când răsese, cu ochii închiși și mâinile apăsate pe obraji de parcă ar fi vrut să oprească o explozie interioară. Am așteptat.

— Și, când termină, se întoarce cu spatele și-l aud sforăind. Iar dimineața încerc – fața i s-a contorsionat, gura strâmbându-se pentru a putea rosti cuvintele – încerc – *să scutur – putoarea lui* – de pe cearșafuri și tot timpul mă gândesc: *ce s-a întâmplat cu mine?* Cu Joséphine Bonnet, care era atât de b-bună la ș-școală și care visa să ajungă balerină...

S-a întors brusc înspre mine, cu fața înfierbântată, dar calmă.

— Pare o prostie, dar mă gândeam că trebuie să se fi strecurat vreo greșeală pe undeva, că într-o zi cineva o să vină sa-mi spună că nu este adevărat, că totul este visul unei alte femei și că nimic din toate astea nu mi s-a întâmplat mie...

I-am luat mâna. Era rece și tremura. Una dintre unghii era ruptă din carne și era mânjită cu sânge în palmă.

— Este nostim că încerc să-mi amintesc cum era când îl iubeam, dar nu găsesc nimic. Este totul gol. Nimic. Îmi amintesc tot restul – prima oară când m-a lovit, oh, îmi amintesc de *asta* – dar ți-ai putea imagina chiar și în cazul lui Paul-Marie că ar fi *ceva* demn de amintit. Ceva care să scuze totul. Tot acest timp pierdut.

S-a oprit brusc și s-a uitat la ceas.

— Am vorbit prea mult, a spus ea surprinsă. N-o să mai am timp de o ciocolată dacă vreau să prind autobuzul.

M-am uitat la ea.

— Mai bine ia o ciocolată în loc să iei autobuzul, i-am spus. Din partea casei. Aș fi vrut doar să fie șampanie.

— Trebuie să plec, a spus ea supărată. Pumnii ei săpau repetat stomacul. Capul i se aplecase ca al unui taur pregătit de atac.

— Nu – am privit-o. Trebuie să rămâi aici. Trebuie să-l înfrunți față în față. Altfel, mai bine nu l-ai fi părăsit.

Mi-a întors o clipă privirea, sfidătoare.

— Nu pot. Era o notă disperată în vocea ei. Nu voi fi în stare. El va spune lucruri, va răstălmăci totul...

— Ai prieteni aici, i-am răspuns blând. Și, chiar dacă nu-ți dai încă seama, ești puternică.

Atunci Joséphine s-a așezat hotărâtă pe unul dintre taburete, și-a lăsat fața pe bar și a început să plângă tăcut.

Am lăsat-o. Nu i-am spus că totul va fi bine. N-am încercat s-o consolez. Uneori este mai bine să lași lucrurile așa cum sunt, să lași mâhnirea să-și urmeze cursul. M-am dus în bucătărie și am pregătit foarte încet *chocolat espresso*. Până ce am turnat-o, am adăugat coniac și paiete de ciocolată, am pus cănila pe o tavă galbenă cu bucățele de zahăr pe fiecare farfurioară, era din nou calmă. Este o magie minusculă, știu, dar uneori merge.

— De ce te-ai răzgândit? Am întrebat-o când ceașca era pe jumătate terminată. Ultima oară când am discutat păreai foarte sigură că nu-l vei părăsi niciodată pe Paul. A dat din umeri, evitând deliberat să-mi întâlnească privirea. E din cauză că te-a lovit din nou?

De data aceasta a părut surprinsă. Și-a dus mâna la frunte unde rana părea mâniaoasă, în flăcări.

— Nu.

— Atunci de ce?

Și-a întors din nou privirea. Cu vârfurile degetelor a atins ceașca de *espresso*, de parcă ar fi vrut să-i testeze realitatea.

— Așa. Nu știi de ce. Așa.

Este o minciună, una evidentă. Automat, m-am întins înspre gândurile ei, atât de deschise cu o clipă în urmă. Aveam nevoie să știu dacă plecase din cauza *mea*, dacă, în ciuda bunelor mele intenții, o obligasem eu în vreun fel. Dar acum gândurile ei sunt fără formă, cețoase. Nu văd nimic acolo decât întuneric.

Ar fi fost inutil s-o forțez. În Joséphine există un filon de încăpățănare care nu-i permite să se lase grăbită. Îmi va spune odată. Dacă va dori.

Se făcuse deja seara când a venit Muscat s-o caute. Îi făcusem patul în camera lui Anouk – deocamdată Anouk va dormi pe un pat pliant lângă mine. A acceptat sosirea lui Joséphine așa cum acceptă atâtea lucruri. Simt o oarecare durere pentru fiica mea, pentru că aceasta este prima cameră doar a ei pe care a avut-o vreodată, dar i-am promis că nu va dura mult.

— Am o idee, i-am spus. Poate putem transforma spațiul din pod într-o cameră doar pentru tine, cu o scară pe care să te urci, și o trapă deasupra, și ferestre mici, rotunde, decupate în acoperiș. Ți-ar plăcea?

Este o noțiune periculoasă, atrăgătoare. Sugerează că vom rămâne aici multă vreme.

— Voi putea vedea stelele de acolo? – întreabă Anouk, încântată.

— Desigur.

— Foarte bine! – spune Anouk și țopăie în sus pe scări să-i spună lui Pantoufle.

Ne-am așezat la masă în bucătăria înghesuită. Masa provenea de pe vremea brutăriei, o piesă masivă din lemn de pin cioplit manual, căreia cicatricile lăsate de cuțite în care se află bucățele de chifle, întărite ca cimentul, îi oferă un finisaj ca de marmură. Farfuriile nu sunt asortate: una verde, una albă, cea a lui Anouk, cu flori. Paharele sunt și ele diferite: unul înalt, unul mic, unul care are încă eticheta *Moutarde Amora*. Totuși aceasta este prima oară când posedăm cu adevărat astfel de lucruri. Eram obișnuite cu vesela de hotel, cuțite și furculițe din plastic. Chiar și la Nisa, unde am stat mai mult de un an, vesela și mobila erau împrumutate, închiriate odată cu magazinul. Noutatea posesiei ne este încă străină, un lucru prețios, intoxicant. Invidiez cicatricile mesei, urmele de arsură lăsate de tăvile scoase de la cuptor, îi invidiez simțul calm al timpului și aș dori să pot spune: am făcut-o acum cinci ani. Eu am lăsat această urmă, acest inel lăsat de o ceașcă umedă de cafea, această arsură de țigară, aceste tăieturi în fibra groasă a lemnului. Aici Anouk și-a gravat inițialele când avea șase ani, în acest loc secret în spatele piciorului mesei. Am făcut-o pe asta într-o zi caldă, de acum șapte veri, cu un cuțit. Îți amintești? Îți amintești vara în care a secat râul? Îți amintești?

Invidiez masa pentru simțul ei calm al locului. Este aici de multă vreme. Apartține acestui loc.

* * *

Joséphine m-a ajutat să prepar cina: o salată de fasole verde și roșii în sos tomat, măsline roșii și verzi de la piața de joi, pâine cu semințe, mărar proaspăt de la Narcisse, brânză de capră, vin roșu de Bordeaux. Am discutat la masă, dar nu

despre Paul-Marie Muscat. I-am povestit despre mine și despre Anouk, despre locurile pe care le văzusem, despre *chocolaterie* din Nisa, despre timpul petrecut la New York chiar după nașterea lui Anouk și despre călătoriile anterioare la Paris, la Neapole, de toate escalele pe care mama și cu mine le făcusem în cămine temporare în lunga noastră călătorie prin lume. În această seară vreau să-mi amintesc doar lucrurile frumoase, nostime, bune. Există deja prea multe gânduri triste în aer. Am pus o lumânare albă pe masă ca să îndepărteze influențele nefaste, iar parfumul ei este nostalgic, reconfortant. Mi-am amintit pentru Joséphine micul canal din Ourcq, Panteonul, Place des Artistes, frumosul bulevard Unter den Linden, feribotul din Jersey, pateurile vieneze mâncate pe stradă, faleza de la Juan-les-Pins, dansul pe străzile din San Pedro. Am observat cum fața ei își pierde puțin din expresia îmbufnată. Mi-am amintit cum mama a vândut un măgar unui fermier într-un sat lângă Rivoli și cum animalul se tot întorcea la noi, iar și iar, până aproape de Milano. Apoi povestea florăreselor din Lisabona și cum am părăsit orașul în camionul frigorific al florăriei care ne-a lăsat, pe jumătate înghețate, după patru ore, lângă docurile fierbinți și albe din Porto. A început să zâmbească, apoi să râdă. Erau vremuri când aveam bani, mama și cu mine, și Europa era însoțită și plină de promisiuni. Mi le-am amintit în această seară; domnul arab în limuzina albă care i-a cântat mamei o serenadă în acea zi în San Remo, cum am mai râs și cât de fericită era ea și cât de mult am trăit după aceea din banii pe care ni-i dăduse el.

— Ai văzut atât de multe. Vocea ei era plină de invidie și puțin înfricoșată. Și ești încă atât de tânără.

— Am aproape aceeași vârstă ca tine.

A dat din cap.

— Eu am o mie de ani. A zâmbit dulce și melancolic. Mi-ar plăcea să fiu o aventurieră, a spus ea. Să urmez soarele cu nimic altceva decât o valiză și să nu-mi pese unde voi fi mâine.

— Crede-mă, i-am spus eu blând, ai obosi. Și după o vreme, toate locurile încep să semene.

A părut să se îndoiască.

— Crede-mă, i-am zis. Așa este.

Nu este chiar adevărat. Fiecare loc are caracterul lui și, întorcându-te într-un oraș în care ai mai stat e ca și cum ai veni în vizită la un vechi prieten. Dar *oamenii* încep să arate la fel; aceleași fețe apar în orașe aflate la o mie de mile depărtare, aceleași expresii. Privirea ostilă, plată, a oficialităților, privirea curioasă a țăranului. Privirile plictisite, pe care nimic nu le mai poate surprinde, ale turiștilor. Aceiași îndrăgostiți, aceleași mame, aceiași cerșetori, ologi, vânzători, sportivi, copii, polițiști, șoferi de taxi, pești. După o vreme începi să te simți puțin paranoic, de parcă aceiași oameni te-ar urmări în secret dintr-un oraș în altul, schimbându-și hainele și figurile, dar rămânând în esență neschimbați, văzându-și de treburile lor monotone cu o jumătate de ochi aruncat viclean înspre noi, intrusele. La început simți o oarecare superioritate. Noi suntem o rasă aparte, noi suntem călători. Am văzut, am experimentat mult mai multe decât ei. Mulțumiți să-și vadă de viețile lor triste într-un cerc infinit de somn-muncă-somn, să-și îngrijească micile lor grădini curate, căsuțele lor identice de la periferie, micile lor vise; noi îi disprețuim puțin. Apoi, după o vreme, începem să-i invidiem. Prima oară este aproape nostim; o înțepătură subită care dispare aproape imediat. O femeie într-un parc, aplecată deasupra unui copil într-un căruț, ambele figuri luminate, dar nu de soare. Apoi vine a doua

oară, a treia oară; doi tineri pe faleză, îmbrățișați; un grup de funcționare în pauza de prânz, chicotind în timp ce beau cafea și mănâncă croasanți... nu după mult devine o durere continuă. Nu, locurile nu-și pierd identitatea, oricât de departe ar călători cineva. Inima este cea care începe să se erodeze după o vreme. Fața din oglinda hotelului pare încețoșată în unele dimineți, de parcă ar fi fost privită neatent de prea multe ori. La zece, cearșafurile vor fi duse la spălat, covorul dat cu aspiratorul. Numele din registrele hotelurilor se schimbă pe când trecem dintr-un loc în altul. Nu lăsăm nicio urmă când plecăm mai departe. Ca niște fantome, nu avem umbre.

Am fost trezită din gândurile mele de un ciocănit puternic la ușa din față. Joséphine aproape se ridicase de pe scaun, cu frică în ochi, ambii pumni încleștați pe coaste. Acest lucru îl așteptasem; masa, conversația, fuseseră doar o pretenție de normalitate. M-am ridicat.

— E în regulă, i-am spus. Nu-l voi lăsa înăuntru.

Ochii ei sunt sticloși de frică.

— Nu vorbesc cu el, a spus ea încet. Nu pot.

— S-ar putea să fii obligată, i-am răspuns. Dar nu-i nimic. Nu poate trece prin ziduri.

A zâmbit slab.

— Nici nu vreau să-i aud vocea, a spus ea. Tu nu știi cum este el. Va spune...

M-am îndreptat către zona întunecată a confiseriei.

— Știi exact cum este, i-am spus hotărâtă. Și orice ai crede, nu este unic. Avantajele drumeției sunt că, după o vreme, începi să-ți dai seama că, oriunde te-ai afla, oamenii nu sunt chiar așa de diferiți.

— Urăsc *scenele*, a murmurat Joséphine pe când aprindeam luminile în magazin. Și urăsc țipetele.

— Se va termina repede, i-am spus eu pe când bubuiturile în ușa începuseră iar. Anouk, ai putea să faci niște ciocolată.

Ușa are un lanț de siguranță. L-am pus când am sosit, obișnuită cum eram cu măsurile de siguranță din orașele mari, deși nu avusesem nevoie de el până acum. În lumina care ieșea prin ușa magazinului, fața lui Muscat era congestionată de mânie.

— Nevasta mea e aici? Vocea lui este groasă, de alcoolic, respirația îi miroase urât.

— Da. Nu am de ce să recurg la subterfugii. Mai bine să termin acum și să-i arăt cum stă. Mi-e teamă că v-a părăsit, *monsieur* Muscat. Am invitat-o să doarmă aci câteva nopți, până se aranjează lucrurile. Părea cel mai bun lucru posibil. Am încercat să vorbesc neutru, politicos. Cunosc oamenii de tipul lui. L-am întâlnit de o mie de ori, mama și cu mine, într-o mie de locuri. Se holbează stupefiat la mine. Apoi inteligența meschină din ochii lui preia controlul, privirea i se îngustează, desface mâinile ca să-mi arate că nu este periculos, ci uimit, gata să se amuze. Pentru o clipă pare aproape fermecător. Apoi se apropie cu un pas de ușa. Simt mirosul rânced al respirației lui, miros de bere, și fum, și mânie.

— *Madame* Rocher. Vocea lui este blândă, aproape rugătoare. Vreau să-i spuneți vacii ăleia grase să-și miște fundul de aici imediat, sau intru eu după ea. Și dacă *tu* îmi stai în drum, cățea bl-afurisită... Zguduie ușa. Scoate lanțul. Zâmbește strâmb, mânia radiind dinspre el un miros vag, chimic. Am zis să scoți afurisitul ăla de lanț! Vocea lui devine

aproape feminină din cauza furiei. Schelălăitul pe care-l scoate seamănă cu cel al unui porc supărat.

Încerc să-i explic calm situația. El înjură și țipă, frustrat. Lovește de mai multe ori în ușă, făcând balamalele să scârțâie.

— Dacă intri forțat în casa mea, *monsieur* Muscat, îi spun eu liniștită, voi presupune că sunteți un intrus primejdios. Am o canistră de *Contre-Attaq*, în sertarul din bucătărie, de pe când trăiam la Paris. L-am încercat o dată sau de două ori. Este foarte eficient.

Amenințarea îl calmează. Bănuiesc că-și închipuie că doar el are dreptul să amenințe.

— Nu înțelegeți, se plânge el. Este soția mea. Țin la ea. Nu știu ce v-a spus, dar...

— Nu contează ce mi-a spus, *monsieur*. Decizia îi aparține. Dacă aș fi în locul dumneavoastră nu m-aș mai da în spectacol, ci m-aș duce acasă.

— La dracu! Gura lui este prea aproape de ușă și, când vorbește, mă împroașcă cu șrapnele fierbinți, puturoase. E din vina ta, cățea. Tu i-ai băgat în cap toate rahaturile astea cu emanciparea. O imită pe Joséphine într-un falsetto sălbatic. Oh, tot timpul *Vianne spune asta și Vianne crede aia*. Lăsați-mă să vorbesc cu ea doar un minut și vom vedea ce mai spune acum.

— Nu cred că este...

— E în regulă. Joséphine apăruse în spatele meu, încet, cu o ceașcă de ciocolată ținută cu amândouă mâinile de parcă ar fi vrut să le încălzească. Trebuie să vorbesc cu el, altfel nu mai pleacă de aici.

O privesc. Este mai calmă, ochii ei sunt mai limpezi. Încuviințez.

— Bine.

Mă dau la o parte și Joséphine se duce la ușă. Muscat începe să vorbească, dar ea îl întrerupe repede, cu vocea surprinzător de sigură și calmă.

— Paul, ascultă-mă.

Vocea ei îi întrerupe izbucnirea, aducându-l la tăcere la jumătatea frazei.

— Pleacă. Nu mai avem nimic de discutat. Bine?

Ea tremură, dar vocea îi este calmă și egală. Simt o izbucnire bruscă de mândrie pentru ea și o strâng încurajator de braț. Muscat tace o clipă. Apoi tonul plângăreț revine în vocea lui, deși încă mai aud mânia ascunsă, ca pe o interferență într-un semnal radio îndepărtat.

— José, zice el încet, este o prostie. Hai afară să discutăm ca lumea. Ești nevasta *mea*, José. Nu mai merit măcar o încercare?

Ea dă din cap.

— Prea târziu, Paul, îi spune cu o voce hotărâtă, îmi pare rău.

Apoi închide ușa foarte încet, foarte sigur, și, cu toate că el mai bate câteva minute, înjurând și implorând și amenințând, chiar plângând când devine sentimental și începe să creadă în poveștile lui, noi nu-i mai răspundem.

La miezul nopții îl aud strigând afară și un bulgăr de pământ lovește vitrina cu un sunet înfundat, lăsând o pată de noroi pe geamul curat. Mă ridic să văd ce se întâmplă și-l zăresc pe Muscat, asemănător cu un goblin²⁵ solid, răutăcios, în scuar, cu mâinile înfundate în buzunare, așa că-i pot zări stomacul lăsat peste cureaua pantalonilor. Pare beat.

²⁵ Goblin sau kobold – spirit malefic în folclorul anglo-saxon.

— Nu puteți sta acolo o veșnicie! Văd o lumină aprinzându-se la una dintre ferestrele din spatele lui. Vă trebui să ieșiți până la urmă! Și atunci, cățelelor! Și *atunci!* Automat fac cu mâna semnul de întoarcere a ghinionului înapoi spre el cu o mișcare iute a degetelor.

Îndepărtează-te. Spirit malefic, pleacă acum de aici.

Încă unul dintre reflexele căpătate de la mama. Totuși este ciudat cât de sigură mă simt acum. Rămân calmă și trează mult timp după asta, ascultând respirația dulce a fiicei mele și urmărind formele aleatoare ale luminii lunii printre frunze. Cred că am încercat să ghicesc iar, căutând în tiparele mișcătoare un semn, un cuvânt de alinare... Noaptea este mai ușor să crezi în astfel de lucruri, cu Omul Negru stând de pază afară și morișca de vânt scârțâind ascuțit, *cri-criii*, din vârful turnului bisericii. Dar nu văd nimic, nu simt nimic și, în cele din urmă adorm iar, și-l visez pe Reynaud stând la căpătâiul unui bătrân aflat pe un pat de spital cu o cruce într-o mână și o cutie de chibrituri în cealaltă.

24.

Duminică, 9 martie

Armande a venit devreme în această dimineață pentru o bârfă și o ciocolată. Purtând o pălărie nouă de pai galbenă, decorată cu o fundă roșie, pare mai proaspătă și mai vioaie decât ieri. Bastonul cu care a început să meargă este o afectare; legat cu o fundă roșie, strălucitoare, arată ca un steguleț sfidător. A comandat *chocolat viennois* și o felie din checul meu marmorat și s-a așezat confortabil pe un taburet. Joséphine, care mă ajută la cofetărie câteva zile până se va hotărî ce să facă în continuare, a privit puțin speriată din bucătărie.

— Am auzit că a fost un scandal aici noaptea trecută, zice Armande în felul ei brusc. Blândețea din ochii ei negri îi compensează bruschețea. Am auzit că derbedeul de Muscat a fost pe aici și a țipat.

I-am explicat cât de liniștită am putut. Armande a ascultat cu încântare.

— Mă întreb doar de ce nu l-a părăsit de mai multă vreme, a spus ea după ce am terminat. Tatăl lui era la fel de rău. Prea liberi în exprimarea părerilor, amândoi. Și, de obicei, cu ajutorul pumnilor. A salutat-o pe Joséphine care stătea în ușă cu o cană cu lapte într-o mână. Întotdeauna am știut că-ți va veni mintea la cap până la urmă, fata mea, a continuat. Să nu lași pe cineva să te facă să te răzgândești acum.

Joséphine a zâmbit.

— N-ai nicio grijă. Nu voi lăsa pe nimeni.

Am avut mai mulți clienți în această dimineață în *La Praline* decât am avut în orice duminică de când Anouk și cu mine ne-am mutat. Obişnuiții noștri – Guillaume, Narcisse,

Arnauld și câțiva alții – n-au prea spus nimic, au salutat-o amabil pe Joséphine și s-au comportat cât se poate de normal.

Guillaume a apărut la prânz, odată cu Anouk. În agitația ultimelor zile vorbisem cu el doar de două ori, dar când a intrat am fost izbită de brusca schimbare pe care o suferise. Îi dispăruse privirea stinsă, abătută. Acum mergea țațoș și purta o eșarfă roșie, strălucitoare, în jurul gâtului, care-i dădea un aer aproape îndrăzneț. Cu coada ochiului am zărit o pată încețoșată la picioarele lui. Pantoufle. Anouk a fugit pe lângă Guillaume, cu rucsacul agitându-i-se aiurea, aplecându-se în spatele mesei să mă sărute.

— *Maman?* mi-a șoptit ea la ureche. Guillaume a găsit un *câine!*

M-am întors să privesc, îmbrățișând-o încă pe Anouk. Guillaume stătea în pragul ușii, îmbujorat. La picioarele lui, o corcitură mică, maro cu alb, un pui, se clătina încântat.

— Șșt, Anouk. Nu este câinele meu. Expresia lui Guillaume era un amestec de plăcere și stânjeneală. L-am găsit în *Les Marauds*. Cred că cineva a vrut să scape de el.

Anouk îi dădea bucățele de zahăr cățelului.

— Roux l-a găsit, a ciripit ea. L-a auzit scheunând pe lângă râu. Așa mi-a spus.

— Zău? L-ai văzut pe Roux?

Anouk a încuviințat absentă și a gădilat câinele care s-a rostogolit fericit pe-o parte.

— E așa de dulce, a zis ea. Îl păstrezi?

Guillaume a zâmbit, puțin trist.

— Nu cred, scumpo. Știi, după Charly...

— Dar s-a *pierdut*, nu are unde să...

— Sunt sigur că există mulți oameni care ar dori să-i ofere acestui cățeluș drăguț un cămin bun. Guillaume s-a aplecat

și a tras ușor de urechile cățelului. Este prietenos, plin de viață.

Cu insistență:

— Cum o să-i spui?

Guillaume a dat din cap.

— Nu cred că-l voi ține suficient de mult pentru asta, *mami*.

Anouk mi-a oferit una dintre nutrițele ei nostime, dar eu am clătinat capul înspre ea, ca un avertisment tăcut.

— M-am gândit că poate ați putea să puneți un anunț în vitrina confiseriei, a spus Guillaume, așezându-se la masă. Ca să vedem dacă-l caută cineva, știți dumneavoastră.

I-am turnat o ceașcă de mocha și am pus-o în fața lui, cu două florentine alături.

— Desigur, am zâmbit eu.

Când m-am uitat, o clipă mai târziu, câinele stătea pe genunchiul lui Guillaume, mâncând florentinele. Anouk m-a privit și mi-a făcut cu ochiul.

Narcisse mi-a adus un coș cu andive din sera lui și, văzând-o pe Joséphine, i-a înmănat un buchet de anemone purpurii pe care le-a scos din buzunarul hainei, mormăind că vor înveseli locul.

Joséphine s-a îmbujorat, dar a părut încântată și a încercat să-i mulțumească. Narcisse s-a îndepărtat, stânjenit, protestând morocănos.

După cei amabili au venit cei curioși. Se aflase în timpul slujbei că Joséphine Muscat se mutase în *La Praline* și toată dimineața au curs vizitatorii. Joline Drou și Caro Clairmont au sosit în taioarele lor de primăvară cu eșarfe din mătase și cu o invitație pentru o serată de strângere a fondurilor pentru Duminica Floriilor.

Armande a chicotit încântată văzându-le.

— Măi să fie, este duminica paradei de modă! a exclamat ea.

Caro a părut supărată.

— N-ar trebui să fii aici, *maman*, a spus ea, cu reproș. Doar știi ce-a spus doctorul, nu?

— Chiar că știi! a replicat Armande. Ce s-a întâmplat, nu mor suficient de repede pentru tine? De aceea mi-ai trimis craniul acela pe un băț ca să-mi strici dimineața?

Obrajii pudrați ai lui Caro s-au îmbujorat.

— Zău, *maman*, n-ar trebui să spui astfel de...

— O să am grijă ce spun atunci când o să-ți vezi de treburile tale! s-a răstit Armande indignată, iar Caro aproape a spart gresia cu tocurile în graba în care a plecat.

Apoi a venit Denise Arnauld să vadă dacă avem nevoie de mai multă pâine.

— Așa, să fie, a spus ea cu ochii strălucindu-i de curiozitate. Acum că ai un musafir, și toate celelalte. Am asigurat-o că, dacă vom mai avea nevoie de pâine, vom ști unde să venim.

Apoi Charlotte Edouard, Lydie Perrin, Georges Dumoulin: una voia un cadou pentru o onomastică; alta detalii despre festivalul ciocolatei – așa o idee originală, *madame*; altul își scăpase portmoneul lângă St Jerome și se întreba dacă nu l-am văzut. Am ținut-o pe Joséphine în spatele galantarului cu unul dintre șorțurile mele galbene ca să-și protejeze hainele și ea s-a descurcat surprinzător de bine. Se chinuise mult ca să arate bine astăzi. Puloverul roșu și fusta neagră sunt curate și au un aspect profesional, părul negru și l-a strâns cu o panglică. Zâmbetul ei este profesional, își ține capul sus și, cu toate că ochii i se îndreaptă înspre ușă într-o așteptare

plină de anxietate, ținuta ei nu dă de bănuțit că ar fi o femeie care se teme pentru ea însăși și pentru reputația ei.

— Necuviincioasă, asta este, a șuierat Joline Drou către Caro Clairmont pe când ieșeau repede pe ușă. De-a dreptul necuviincioasă. Și când mă gândesc ce a trebuit să suporte bietul om...

Joséphine era cu spatele întors, dar am văzut-o încordându-se. O pauză în conversație făcuse ca vorbele lui Joline să se audă foarte bine și, cu toate că Guillaume s-a prefăcut că tușește ca să le acopere, știam că le-a auzit.

A urmat o tăcere stânjenitoare.

Apoi a vorbit Armande.

— Ei bine, fato, știi că ai făcut ceea ce trebuie dacă astea două nu sunt de acord, a spus ea scurt. Bine ai venit în cealaltă tabără!

Joséphine a privit-o cu suspiciune, apoi, parcă asigurându-se că gluma nu era îndreptată împotriva ei, a răs. Sunetul era deschis, lipsit de grijă; surprinsă, și-a dus mâna la gură de parcă ar fi vrut să verifice dacă ea răsese. Asta a făcut-o să râdă și mai tare și ceilalți au răs împreună cu ea. Mai râdeam încă atunci când a sunat clopoțelul de la ușă și Francis Reynaud a intrat liniștit în cofetărie.

— *Monsieur le Curé* – am văzut cum se schimbă la față chiar înainte să-l văd pe el, cum a redevenit ostilă și proastă, cu mâinile întorcându-i-se în poziția lor obișnuită pe stomac.

Reynaud a dat grav din cap.

— *Madame Muscat*. A subliniat în mod special primul cuvânt. Mi-a părut rău că nu te-am văzut la biserică azi-dimineața.

Joséphine a bombănit ceva nepoliticos și de neauzit. Reynaud s-a îndreptat înspre masă, iar ea s-a întors pe

jumătate de parcă era gata să fugă în bucătărie, apoi s-a răzgândit și s-a întors cu fața înspre el.

— Bravo, fetiço, a spus Armande, aprobatoare. Nu-l lăsa să te impresioneze. L-a privit pe Reynaud și a gesticulat sever cu o bucată de chec. Lasă fata în pace, Francis. Mai bine i-ai da binecuvântarea ta.

Reynaud a ignorat-o.

— Ascultă-mă, *ma fille*, a spus el solemn. Trebuie să discutăm. Ochii i s-au îndreptat cu dezgust către săculețul-amuletă roșu de la ușa. Dar nu aici.

Joséphine a scuturat capul.

— Îmi pare rău. Trebuie să muncesc. Și nu vreau să ascult ce aveți să-mi spuneți.

Gura lui Reynaud s-a strâns cu încăpățănare.

— Niciodată n-ai avut mai multă nevoie de Biserică ca acum. O privire rapidă, rece, în direcția mea. Ai slăbit. Le-ai permis altora să te conducă pe cărări greșite. Sanctitatea jurământului de căsătorie...

Armande l-a întrerupt iar cu un croncănit.

— Sanctitatea jurământului de căsătorie? Pe asta de unde ai scos-o? Aș fi crezut că tu, dintre toți oamenii...

— Vă rog, *madame Voizin*. În sfârșit o urmă de sentiment în vocea lui seacă. Aș aprecia foarte mult dacă...

— Vorbește așa cum ai fost învățat din naștere, s-a răstit Armande. Mama aia a ta nu te-a învățat niciodată să vorbești cu prune în gură, nu? A chicotit. Să pretinzi că ești mai bun decât ceilalți, hm? Ai uitat totul despre noi la școala aia grozavă?

Reynaud s-a încordat. Puteam simți tensiunea radiind dinspre el. Pierduse mult din greutate în ultimele săptămâni, pielea îi era întinsă ca o membrană peste găurile săpate în tâmpile, articulațiile maxilarului clar vizibile sub carnea

slabă. O şuviță de păr lins peste frunte îi dă un aer viclean; restul este sută la sută eficiență.

— Joséphine. Vocea lui era blândă, atrăgătoare, excluzându-ne pe restul de parcă ar fi fost singuri. Știu că vrei să te ajut. Am vorbit cu Paul-Marie. Mi-a spus că ai fost foarte stresată. Spune...

Joséphine a dat din cap.

— *Mon père*. Expresia pustie îi părăsise fața și acum era liniștită. Știu că aveți intenții bune. Dar nu mă voi răzgândi.

— Dar sanctitatea căsătoriei... părea agitat acum, aplecându-se peste masă cu fața schimonosită de dezamăgire. Măinile i se încleștaseră pe marginea mesei ca pentru a se susține. O altă privire furișă către săculețul de la ușă. Știu că ai fost tulburată. Ai fost influențată de alții. Cu subînțeles: Dacă am putea vorbi între *patru ochi*...

— Nu. Vocea ei era hotărâtă. Rămân aici la Vianne.

— Cât timp? În vocea lui se simțea dezaprobarea și încerca să pară neîncredător. *Madame* Rocher poate să fie prietena ta, Joséphine, dar este o femeie de afaceri, are un magazin de condus, un copil de care trebuie să aibă grijă. Cât timp crezi că va tolera o străină în casa ei? Această încercare a avut mai mult succes. Am observat că Joséphine ezita, privirea nesigură revenindu-i în ochi. O zărisem de prea multe ori pe fața mamei mele ca să mă înșel; o privire de neîncredere, de frică.

Nu avem nevoie de nimeni, doar una de alta. O șoptă fierbinte în întunericul fierbinte al unei anonime camere de hotel. *De ce naiba am avea nevoie și de altcineva?* Cuvinte curajoase și, dacă erau însoțite de lacrimi, acestea erau ascunse de întuneric. Dar o simțeam tremurând, aproape imperceptibil, pe când mă îmbrățișa pe sub cuvertură, ca o femeie care avea un acces de febră. Poate de aceea fugea de

ei, de acei bărbați amabili, de acele femei blânde, care voiau să se împrietenească, s-o iubească, s-o înțeleagă. Eram bolnave, bolnave de lipsă de încredere, de mândria pe care o duceam cu noi, ultimul refugiu al celor nedoriți.

— I-am oferit lui Joséphine o slujbă aici, la mine. Vocea mea era blândă și sigură. Voi avea nevoie de mult ajutor dacă vreau să reușesc să pregătesc festivalul ciocolatei pentru Paște.

Privirea lui, pe care și-o ridicase în sfârșit, era încărcată de ură.

— O învăț lucruri de bază în prepararea ciocolatei, am continuat eu. Poate să stea în locul meu în magazin în timp ce eu sunt în spate. Joséphine mă privea cu o expresie de uimire vagă. I-am făcut cu ochiul.

— Îmi va face un serviciu și sunt sigură că banii îi vor prinde bine și ei, am spus eu, domol. În ceea ce privește locuitul – mă adresam direct ei, fixând-o cu privirea – Joséphine, ești bine-venită să stai aici oricât vei dori. Este o plăcere să ne fii oaspete.

Armande a chicotit.

— Așa că vezi, *mon père*, a spus ea ironică. Nu mai e nevoie să pierzi timpul. Totul merge foarte bine fără matală. A sorbit din ciocolată cu un aer de malițiozitate. O băutură din asta ți-ar face foarte bine, a sugerat ea. Pari mahmur, Francis. Te-ai împiedicat iar de vinul de comuniune, hm?

El i-a oferit un zâmbet care semăna cu un pumn.

— Foarte amuzant, *madame*. Este bine că nu v-ați pierdut simțul umorului.

Apoi s-a întors brusc și, cu o aplecare a capului și un scurt: „*Messieurs-Dames*” către clienți a dispărut, ca un nazist politicoș dintr-un film de război de mâna a șaptea.

25.

Luni, 10 martie

Răsetele lor m-au urmărit până afară din magazin și în stradă ca un stol de păsări. Aroma ciocolatei, ca cea a mâniei mele, mă amețea, și eram aproape euforic din cauza furiei. Aveam dreptate, *mon père*. Acest lucru justifică pe deplin acțiunile noastre. Lovind în cele trei zone apropiate nouă – comunitatea, ceremoniile religioase și acum într-una dintre cele mai sfinte taine ale Bisericii – s-a dat în sfârșit de gol. Influența ei se insinuează și crește rapid, încolțind deja într-o duzină, două duzini de minți. Am văzut prima narcisă a primăverii în cimitir, ascunsă după o piatră de mormânt. A crescut deja mult mai departe decât pot eu ajunge, groasă cât un deget, căutând întunericul de sub piatră. Într-o săptămână, planta va fi ca înainte, sau chiar mai puternică.

L-am văzut pe Muscat la împărțășanie azi-dimineață, cu toate că nu a fost prezent la confesiune. Pare slăbit și mânios, nelalocul lui în hainele lui de duminică. Se simte foarte rău din cauza fugii soției sale.

Când am plecat din *chocolaterie*, mă aștepta, fumând, rezemat de mica arcadă de lângă intrarea principală.

— Ei bine, *père*?

— Am vorbit cu soția ta.

— Când vine acasă?

Am dat din cap.

— Nu aș vrea să-ți dau speranțe false, i-am spus eu blând.

— Este o vacă încăpățânată, a spus el, aruncând țigara și strivind-o sub picior. Scuzați-mi limbajul, *mon père*, dar asta este. Și când mă gândesc la toate lucrurile la care am

renunțat pentru cățeaua asta nebună – *banii* care m-a costat...

— Și ea a avut multe de suportat, i-am spus eu cu subînțeles, gândindu-mă la multele noastre discuții din confesional.

Muscat a dat din umeri.

— Oh, nu sunt un înger, a spus el. Îmi cunosc slăbiciunile. Dar spuneți-mi, *père* – și-a întins brațele rugător – nu aveam și eu motivele mele? Să mă trezesc văzându-i fața tâmpită în fiecare dimineață? S-o prind iar și iar cu buzunarele pline de marfă furată de la piață, rujuri, și sticle de parfum, și bijuterii? Știind că toată lumea mă privește în biserică și râde de mine? *He?* M-a privit triumfător.

— *He, père?* Nu am avut și eu crucea mea de purtat?

Am mai auzit toate acestea și mai înainte. Urâțenia ei, prostia ei, hoțiile, lenea ei. Nu trebuie să am o părere despre astfel de lucruri. Rolul meu este să ofer sfaturi și pace sufletească. Totuși el mă dezgustă cu scuzele lui și convingerea că, dacă n-ar fi fost ea, ar fi realizat lucruri mărețe, vitejești.

— Nu ne aflăm aici ca să stabilim a cui este vina, l-am muștrat eu. Ar trebui să încercăm să găsim o modalitate de a-ți salva căsătoria.

S-a liniștit imediat.

— Îmi pare rău, *père*. Eu – eu nu ar fi trebuit să spun toate astea. Acum încerca sinceritatea, arătându-și dinții de culoarea fildeșului vechi. Să nu credeți că nu țin la ea, *père*. Adică, vreau s-o iau înapoi, nu?

Oh, da. Ca să-i gătească. Să-i calce hainele. Să aibă grijă de cafea. Și să le dovedească prietenilor lui că nimeni nu-și bate joc de Paul-Marie Muscat, nimeni. Disprețuiesc această

ipocrizie. Trebuie s-o aducă înapoi, într-adevăr. Cu asta sunt de acord. Dar nu pentru aceste motive.

— Dacă o vrei înapoi, Muscat, îi spun sever, să știi că te-ai comportat remarcabil de stupid până acum.

S-a supărat.

— Nu cred că este necesar...

— Nu fi prost.

Doamne, *père*, cum de-ați avut atâta răbdare cu oamenii aceștia?

— Amenințări, blasfemii, rușinoasa beție de ieri noaptea? Cum de ai crezut că toate *acestea* te vor ajuta?

Îmbufnat:

— Nu puteam s-o las să scape cu ce a făcut, *père*. Toată lumea spune că nevastă-mea m-a părăsit. Și cățeaua aia de Rocher care se amestecă în toate... Ochii lui meschini se îngustează în spatele ochelarilor. Ce bine ar fi dacă magazinul ăla al ei modern ar păți ceva, a spus el, calm. Am scăpa de-a binelea de cățea.

L-am privit cu atenție.

— Oh?

Era așa de aproape de ceea ce mă gândisem eu însumi, *mon père*. Dumnezeu să mă ajute, când am văzut barca aceea arzând... Este o încântare primitivă, nedemnă de chemarea mea, un sentiment păgân pe care n-ar trebui de fapt să-l încerc. M-am luptat cu mine însumi, *père*, în orele mici ale dimineților. L-am învins în sinea mea, dar, la fel ca narcisele, crește iar, trimițându-și rădăcinuțele insidioase peste tot. Poate din această cauză – pentru că *am înțeles* – vocea mea a fost mai aspră decât aș fi vrut când i-am răspuns.

— Și la ce anume te-ai gândit, Muscat?

A mormăit ceva abia audibil.

— Un foc, poate? Un foc convenabil? Puteam simți presiunea mâniei crescându-mi în suflet. Gustul ei, care este atât metalic, cât și de un dulce ranced, mi-a umplut gura.

— Ca focul care ne-a scăpat de țigani?

El a rânjit.

— Poate. Casele astea vechi prezintă un mare risc de foc.

— Ascultă-mă. Mi-am dat seama brusc că el ar fi putut să considere din greșeală tăcerea mea din acea noapte drept complicitate.

— Dacă m-aș fi gândit – chiar dacă aș fi bănuit – în afara confesionalului că ai fost implicat într-un astfel de lucru – dacă se întâmplă ceva cu magazinul... Îl apucasem de umeri acum, înfingându-mi degetele în carnea lui.

Muscat a părut necăjit.

— Dar, *père*, chiar dumneavoastră ați spus că...

— *Nu am spus nimic!* Mi-am auzit vocea ricoșând plat peste scuar – *tat-tat-tat* – și m-am grăbit să vorbesc mai încet. Niciodată n-am spus ca tu... Mi-am dres vocea, care devenise brusc răgușită din cauza furiei. Nu trăim în Evul Mediu, Muscat, i-am spus aspru. Noi nu – *interpretăm* – legile acestei țări, am adăugat în grabă, privindu-l în ochi. Cornéele ochilor lui erau acum la fel de galbene ca și dinții. Ne-am înțeleș?

Cu ranchiună:

— Da, *mon père*.

— Pentru că, dacă se întâmplă ceva, Muscat, *orice*, o fereastră spartă, un mic foc, *orice*... Îl depășesc în înălțime cu un cap. Sunt mai tânăr, mai în formă decât el. El reacționează instinctiv la amenințarea fizică. Îi dau un mic ghiont care-l aruncă cu spatele în zidul de piatră. De abia îmi mai pot ține mânia în frâu. Că el ar îndrăzni – că ar *îndrăzni!*
—să-mi ia rolul, *père*. El, acest prost mizerabil și plin de

ifose. Că ar putea să mă pună într-o astfel de situație; să fiu obligat să *protejez* oficial femeia care este inamica mea. Mă stăpânesc cu un efort.

— Ține-te departe de confiserie, Muscat. Dacă va fi ceva de făcut, eu o voi face. Ai înțeles?

Umil acum, cu mânia evaporându-se:

— Da, *père*.

— Lasă totul în seama mea.

Mai sunt trei săptămâni până la marele ei festival. Atât mi-a mai rămas. Trei săptămâni în care să gădesc o modalitate de a-i restrânge influența. Am predicat împotriva ei în biserică fără niciun alt efect decât că m-am făcut de răs. Ciocolata, mi s-a spus, nu este o problemă morală. Chiar și familia Clairmont consideră convingerile mele puțin în neregulă, ea mieunând cu o îngrijorare afectată că par extenuat, el rânjind de-a dreptul. Vianne Rocher nici nu se sinchisește. În loc să încerce să se încadreze în mediul nostru, își afișează statutul ei de străină, salutându-mă impertinent peste scuar, încurajând comicăriile lui Armande și ale altora ca ea, înconjurată veșnic de copii a căror sălbăticie din ce în ce mai mare este atrasă de sălbăticia ei. Chiar și în mijlocul mulțimii poate fi recunoscută imediat. Acolo unde ceilalți merg pe stradă, ea aleargă. Părul ei, hainele ei; tot timpul ciufulită de vânt, în culori țipătoare, oranj și galben și cu buline, și cu modele florale. În sălbăticie, un peruş aflat în mijlocul vrăbiilor, este repede rupt în bucăți din cauza penajului sclipitor. Aici, ea este acceptată cu afecțiune, chiar cu amuzament. Ceea ce în altă parte i-ar face pe oameni să ridice sprâncenele, aici este tolerat pentru că este vorba de Vianne. Nici măcar Clairmont nu este imun la farmecul ei și antipatia soției lui nu are nicio

legătură cu superioritatea morală, ci cu invidia care îi este caracteristică lui Caro. Cel puțin, Vianne Rocher nu este ipocrită, folosindu-se de vorbele Domnului ca să-și ridice statutul social. Totuși gândul – sugestia unei oarecare simpatii, chiar a dragostei, pe care un bărbat în poziția mea nu și-o poate permite – este un alt pericol. Eu nu pot avea simpatii. Mânia și dragostea sunt la fel de nepotrivite. Eu trebuie să fiu imparțial, de dragul comunității și al Bisericii, într-acolo se îndreaptă lealitatea mea.

26.

Miercuri, 12 martie

N-am mai vorbit cu Muscat de câteva zile. Joséphine, care o vreme nu voise să iasă din *La Praline*, poate fi convinsă acum să coboare strada până la brutărie, sau să traverseze scuarul la florărie, fără s-o însoțesc și eu. Cum refuză să se întoarcă în Café de la République, i-am împrumutat câteva dintre hainele mele. Astăzi poartă un pulover albastru și un sarong înflorat și arată proaspătă și drăguță. În doar câteva zile s-a schimbat; privirea ostilă i-a dispărut, la fel ca manierismele defensive. Pare mai înaltă, mai subțire, abandonându-și veșnica poziție cocoșată și multele straturi de haine care-i dădeau un aspect așa de îngălat. Are grijă de cofetărie cât timp eu muncesc în bucătărie și am învățat-o deja cum să amestece tipurile de ciocolată și să facă pralinele mai simple. Are mâini iuți și îndemânatice. Îi amintesc în răs de viteza ei de pistolar din acea primă zi și ea se înroșește.

— N-aș lua nimic de la tine! Indignarea ei este mișcătoare, sinceră. Vianne, doar nu crezi că așa...

— Sigur că nu.

— Știi că așa...

— Sigur că da.

Ea și Armande, care de abia se cunoșteau pe vremuri, au devenit bune prietene. Bătrâna doamnă vine acum în fiecare zi, uneori ca să vorbească, alteori pentru un *cornet* cu trufele ei preferate din caise. Adesea vine împreună cu Guillaume, care a devenit un client regulat. Astăzi a fost și Luc și cei trei au stat împreună în colț cu un ibric cu ciocolată și câteva *éclair*s. Auzeam ocazionale râsete și exclamații scoase de micul grup.

Chiar înainte de închidere a venit și Roux, părând precaut și neîncredător. Era prima oară când îl vedeam din apropiere de la incendiu și am fost izbită de schimbările pe care le suferise. Pare mai slab, părul îi este dat pe spate, dezvăluind o față rece, îmbufnată. Pe o mână are un bandaj murdar. Pe o parte a feței încă se mai văd urme aprinse care seamănă cu o insolație.

A părut surprins văzând-o pe Joséphine.

— Îmi pare rău, credeam că Vianne era... S-a întors brusc, parcă dorind să plece.

— Nu. Te rog. Este în spate. Atitudinea ei a devenit mai relaxată de când a început să lucreze în cofetărie, dar acum părea stângace, intimidată poate de aspectul lui.

Roux a ezitat.

— Ești de la cafenea, a spus el în cele din urmă. Ești...

— Joséphine Bonnet, l-a întrerupt ea. Acum stau aici.

— Oh.

Am ieșit din bucătărie și l-am văzut privind-o atent cu ochii lui de culoare deschisă. Dar el n-a mai continuat discuția și Joséphine s-a retras mulțumită în bucătărie.

— Mă bucur să te văd din nou, Roux, i-am spus eu, sinceră. Voiam să-ți cer un serviciu.

— Da?

El poate face ca o singură silabă să sune plină de înțeles. Acum se simțea neîncrederea politicoasă, suspiciunea. Arăta ca o pisică nervoasă gata să zgârie.

— Trebuie făcute unele lucruri prin casă și mă întrebam dacă n-ai putea... Este dificil să formulezi această cerere corect. Știam că el nu ar accepta ceea ce i s-ar părea a fi pomană.

— Nu are nicio legătură cu prietena noastră Armande, nu? Tonul lui era calm, dar dur. S-a întors înspre locul în care

stăteau Armande și ceilalți. Să fac iar bine pe furiș, asta e? a întrebat el ironic.

Întorcându-se iar înspre mine, cu figura atentă și lipsită de expresie.

— Nu am venit să cer de lucru. Voiam să te întreb dacă ai văzut pe cineva dând târcoale bărcii mele în acea noapte.

Am dat din cap.

— Îmi pare rău, Roux. N-am văzut pe nimeni.

— Bine. S-a întors să plece. Mulțam.

— Stai, așteaptă, l-am strigat. Nu poți cel puțin să rămâi să bei ceva?

— Altă dată. Vocea lui era răstită, aproape grosolană. Îi puteam simți mânia căutând ceva să lovească.

— Noi mai suntem încă prietenii tăi, i-am spus pe când ajunsese la ușă. Armande, și Luc, și eu. Nu fi așa de defensiv. Încercăm să te ajutăm.

Roux s-a întors brusc. Figura lui era palidă. Ochii îi erau ca niște semilune.

— Vă rog să înțelegeți asta, toți. Vorbea cu o voce înceată, plină de ură, cu un accent atât de puternic încât de abia înțelegeam ce spune. Nu am nevoie de ajutor. Nu ar fi trebuit să mă amestec cu voi de la început. Am rămas aici atât de mult doar pentru că speram că voi afla cine mi-a incendiat barca.

Apoi a plecat, împiedicându-se stângaci de pragul ușii într-un sunet vesel de clopoței.

După ce a dispărut ne-am privit unii pe alții.

— Bărbații roșcați, a spus Armande cu subînțeleș, încăpățânați ca niște catâri.

Joséphine părea tulburată.

— Ce om oribil, a spus ea până la urmă. Doar nu *tu* i-ai dat foc la barcă. Ce drept are să se ia de tine?

Am dat din umeri.

— Se simte lipsit de apărare și mâniaș și nu știe pe cine să dea vina, i-am spus eu cu blândețe. Este o reacție naturală. Și crede că-i oferim ajutor pentru că ne este milă de el.

— Urăsc scenele, a declarat Joséphine și mi-am dat seama că se referea la soțul ei. Mă bucur că s-a dus. Credeți că va pleca din Lansquenet acum?

Am negat.

— Nu cred, i-am spus. La urma urmei, unde să meargă?

27.

Joi, 13 martie

Ieri după-amiază m-am dus în Les Marauds să vorbesc cu Roux, fără mai mult succes decât ultima oară. Casa ruinată era încuiată din interior și obloanele erau trase. Mi-l pot imagina prins în întuneric, împreună cu mânia sa, ca un animal speriat. L-am strigat și știu că m-a auzit, dar nu mi-a răspuns. M-am gândit să-i las un mesaj la ușă, dar m-am răzgândit. Dacă vrea să vină, trebuie s-o facă în condițiile impuse de el. Anouk era cu mine, cu o barcă din hârtie pe care i-o făcusem din coperta unei reviste. Pe când stăteam în fața ușii lui Roux, a coborât pe mal ca s-o lanseze, împiedicând-o să se îndepărteze prea mult cu o ramură flexibilă. Când am văzut că Roux nu-și face apariția, m-am întors la confiserie, unde Joséphine începuse să prepare deja glazura pentru săptămâna în curs și am lăsat-o pe Anouk la joacă.

— Fii atentă la crocodili, i-am spus eu, serioasă.

Anouk a zâmbit de sub bereta ei galbenă. Cu o trompetă de jucărie într-o mână și bățul în cealaltă, a început să sune o alarmă tare și neritmată, țopăind de pe un picior pe celălalt, într-o agitație crescândă.

— Crocodili! Crocodilii atacă! A chițăit ea. Manevrați tunurile!

— Fii atentă, am avertizat-o. Să nu cazi în apă.

Anouk mi-a aruncat un sărut extravagant și s-a întors la joaca ei. Când am ajuns în vârful dealului, ea tocmai bombardă crocodilii cu bucățele de turbă și puteam încă auzi sunetul ascuțit al trompetei – *țiu-pum-țiu!* – amestecat cu efecte sonore – *prșș! bum!* – pe când bătălia continua.

Este uimitor că încă mă mai poate surprinde această tandrețe bruscă. Dacă privesc atent în lumina soarelui, aproape pot vedea crocodilii, lungile forme maronii care dau din fălci în apă, luminile tunurilor. Pe când ea se plimbă printre case, roșul și galbenul hainei și beretei ei aruncă scântei luminoase din umbră și aproape reușesc să văd menajeria pe jumătate vizibilă care o înconjoară. Pe când o urmăresc, ea se întoarce și îmi face semn cu mâna, țipă: *Te iubesc!* și se întoarce la afacerea mai serioasă a jocului.

Azi după-masă am închis magazinul, iar Joséphine și cu mine am muncit din greu să facem destule praline și trufe ca să ne ajungă pentru tot restul săptămânii. Am început deja să prepar ciocolatele pentru Paște, iar Joséphine a devenit foarte îndemânică la ornarea figurinelor de animale și ambalarea lor în cutii legate cu panglici multicolore. Pivnița este locul ideal în care să le stocăm: rece, deși nu atât de rece încât ciocolata să capete luciul albicios care este de obicei produs de refrigerare; întunecată și uscată, astfel încât putem pune întregul nostru stoc acolo, ambalat în cutii de carton, și încă să mai avem loc pentru proviziile necesare gospodăriei. Podeaua este făcută din pietre vechi, lustruite ca lemnul de stejar, rece și netedă sub tălpi. Un singur bec deasupra. Ușa pivniței este din lemn de pin, cu o ușiță tăiată la bază pentru o pisică de mult dispărută. Chiar și lui Anouk îi place pivnița care miroase a piatră și a vin vechi și a desenat figuri din cretă colorată pe jos și pe zidurile văruiute; animale, și palate, și păsări, și stele. În magazin, Armande și Luc au rămas o vreme să discute apoi au plecat împreună. Se întâlnesc mai des acum, deși nu întotdeauna aici; Luc mi-a spus că a fost acasă la ea de două

ori săptămâna trecută și a muncit de fiecare dată câte o oră în grădină.

— Are n-nevoie de ceva m-muncă la s-straturile de f-flori, acum că s-a t-terminat m-munca la c-casă, îmi spune el. Ea nu mai poate să sape așa cum o făcea, dar spune că ar vrea niște f-flori anul acesta în loc de b-buruieni.

Ieri a adus o tăviță cu plante de la sera lui Narcisse și le-a plantat în pământul proaspăt săpat la marginea zidului casei.

— Am adus l-levănțică și ghiocei și lalele și n-narcise, mi-a explicat el. Îi plac cel mai mult florile strălucitoare, parfumate. Nu mai vede așa de bine, așa că i-am adus liliac și hortensii și iederă și alte plante pe care le poate observa. Zâmbește timid. Vreau să le aranjez înainte de ziua ei de naștere, mi-a spus.

L-am întrebat când era ziua de naștere a lui Armande.

— Pe douăzeci și opt martie, mi-a spus. Va împlini optzeci și unu de ani. M-am g-gândit deja la un c-cadou.

— Da?

A încuviințat.

— M-am g-gândit să-i c-cumpăr c-chiloți de m-mătase. Tonul lui era puțin defensiv. Îi place lenjeria.

Suprimându-mi un zâmbet, i-am spus că mi se pare o idee foarte bună.

— Mă voi duce la Agen, a spus el serios. Și v-va trebui să-l ascund de m-mama, altfel o v-vor apuca d-dracii. A rânjit subit. Poate am p-putea da o p-petrecere pentru ea. Știți dumneavoastră, să-i urăm bun-venit în noua d-decadă.

— Putem s-o întrebăm ce părere are, i-am sugerat.

* * *

La ora patru Anouk a venit acasă obosită și veselă și plină de noroi până la gât, iar Joséphine i-a făcut un ceai cu lămâie în timp ce eu îi pregăteam baia. Strângându-i rufele murdare, am aruncat-o pe Anouk în apa fierbinte cu parfum de miere, apoi ne-am așezat să mâncăm *pains au chocolat* și *brioche*s cu gem de afine și caise dolofane și dulci de la sera lui Narcisse. Joséphine părea preocupată, răsucindu-și caisa, iar și iar, în palmă.

— Mă tot gândesc la omul acela, a zis ea până la urmă. Știi tu, cel care a fost aici dimineața.

— Roux.

A încuviințat.

— Barca lui a luat foc... A spus ea cu precauție. Nu crezi că a fost un accident, nu-i așa?

— El nu crede. A spus că a simțit miros de petrol.

— Ce crezi că ar face dacă ar afla – cu un efort – cine a făcut-o?

Am dat din umeri.

— Chiar că nu știi. Dar, Joséphine, ai cumva idee cine a fost?

Repede:

— Nu. Dar dacă cineva ar ști – și nu ar spune... A lăsat fraza să eșueze lamentabil. Ar – vreau să zic – ce ar...

Am privit-o. A refuzat să-mi întâlnească privirea, rostogolind absentă caisa, iar și iar, în palmă. Am prins un subit miros de fum în gândurile ei.

— Știi cine a fost, nu-i așa?

— Nu.

— Ascultă, Joséphine, dacă știi ceva...

— Nu știu nimic. Vocea ei era neutră. Aș vrea să știu.

— Nu-i nimic. Nimeni nu dă vina pe tine. Vocea mea era blândă, invitând la confidențe.

— Nu știu nimic! a țipat ea. Chiar că nu știu. Și oricum el pleacă, așa a spus, el nu este de pe aici și n-ar fi trebuit să vină aici și... A întrerupt fraza cu un clinchet audibil al dinților.

— L-am văzut în dimineața asta, a spus Anouk, cu gura plină de *brioche*. I-am văzut casa.

M-am întors oarecum curioasă înspre ea.

— Ți-a vorbit?

A încuviințat, mândră.

— Sigur că mi-a vorbit. A spus că-mi va face el o barcă data viitoare, una adevărată din lemn care nu se va scufunda. Adică dacă ticăloșii n-o vor incendia și pe aia. Reușește să-i imite accentul foarte bine. În gura ei, fantomele vorbelor lui mârâie și atacă. M-am întors ca să-mi ascund un zâmbet.

— Casa lui e grozavă, a continuat Anouk. În mijlocul covorului a făcut un foc. A spus că pot veni pe acolo de câte ori vreau. Oh. Și-a dus o mână vinovată la gură. A spus că atât timp cât nu-ți spun ție. A oftat teatral. Și am făcut-o, *maman*. Nu-i așa? Am îmbrățișat-o, râzând.

— Ai făcut-o.

O puteam vedea pe Joséphine care părea agitată.

— Nu cred că ar trebui să intri în casa aceea, i-a spus, speriată. Nu-l cunoști cu adevărat pe omul acela, Anouk. Ar putea să fie violent.

— Cred că este un om bun. I-am făcut cu ochiul lui Anouk. Atâta vreme cât *ea îmi spune*. Anouk mi-a făcut și ea cu ochiul.

Astăzi a fost o înmormântare – una dintre bătrânele de la Les Mimosas din aval – și treaba a mers încet, din teamă și respect. Decedata era o femeie de nouăzeci și patru de ani,

spune Clothilde la florărie, o rudă a mamei decedate a lui Narcisse. L-am văzut pe Narcisse, singura concesie acordată ocaziei fiind o cravată neagră la vechea lui haină din tweed, iar Reynaud stătea țeapăn în pragul ușii, în alb și negru, cu o cruce de argint într-o mână și cu cealaltă întinsă binevoitor ca să-i întâmpine pe cei în doliu. Erau puțini. Poate o duzină de femei bătrâne pe care nu le-am recunoscut, una dintre ele aflată într-un scaun pe roțile împins de o asistentă blondă, unele rotunjoare și vioaie ca Armande, altele având slăbiciunea translucență a celor foarte bătrâni, toate în negru, ciorapi negri și bonete și eșarfe, unele cu mănuși, altele cu mâinile lor palide și strâmbe de reumatism strânse pe pieptul lor plat ca fecioarele lui Grunewald²⁶. Le-am văzut mai ales capetele pe când se îndreptau spre St Jerome într-un grup strâns și cloncănitor; printre capetele aplecate, ocazionala privire scurtă a unei fețe de culoarea cenușii, ochi negri și strălucitori clipind suspicios înspre mine din siguranța acelei enclave în timp ce asistenta, competentă și de o veselie profesională, le împingea din spate. Nu păreau să fie mâhnite. Cea aflată în cărucior ținea o cărticică mică, neagră, de rugăciuni, într-o mână și cânta cu o voce înaltă și tremurătoare pe când au intrat în biserică. Celelalte au rămas tăcute în cea mai mare parte a timpului, înclinându-și capetele înspre Reynaud când au pășit în întuneric, una dându-i o hârtie cu un chenar negru pentru a fi citită în timpul slujbei. Singurul dric din oraș a venit târziu. În interior se afia un coșciug drapat în negru și cu o singură tulpină de floare. Un clopot a sunat dogit. Pe când așteptam în magazinul gol am auzit orga cântând câteva note oarecare,

²⁶ Matthias Grunewald – pictor german (1460-1528), specializat în picturi cu teme religioase.

plângărețe, nepăsătoare, ca niște pietricele aruncate într-o fântână.

Joséphine, care era în bucătărie scoțând o tavă de merenguri de ciocolată, a intrat în liniște și s-a cutremurat.

— Este sinistru, a spus ea.

Îmi amintesc crematoriul municipal, muzica de orgă – o tocată de Bach – coșciugul ieftin, lucitor, mirosul de vopsea și de flori. Oficiantul a pronunțat greșit numele mamei mele – *Jean Roacher*. S-a sfârșit în zece minute.

Moartea ar trebui să fie o sărbătoare, îmi spunea ea. Ca o zi de naștere. Aș vrea să dispar ca o rachetă când îmi va sosi timpul și să cad într-o ploaie de stele și să-i aud pe toți exclamând: Ahhh!

Am împrăștiat cenușa ei deasupra portului în noaptea de Patru Iulie. Erau artificii și vată de zahăr și tiribombe care cădeau pe ponton și mirosul iute al corditei în aer și miros de cârnați și ceapă prăjită și o urmă de miros de gunoi dinspre apă. Era America așa cum o visase mama, un gigantic parc de distracții, cu sclipiri reci de neon, muzică, tot bălciul sclipitor, sentimental și lipsit de gust pe care-l îndrăgise ea. Am așteptat partea cea mai spectaculoasă a serbării, când cerul a devenit o tremurătoare erupție de lumină și culoare și le-am lăsat așa să plutească ușor în curent, devenind albastre-alb-roșii în cădere. Ar fi trebuit să spun ceva, dar nu părea să mai fi rămas ceva de spus.

— Sinistru, a repetat Joséphine. Urăsc funeraliile. Nu mă duc niciodată la ele. N-am răspuns, ci am urmărit în continuare piața tăcută și am ascultat orga. Cel puțin nu era aceeași tocată. Ajutoarele de la pompe funebre duceau sicriul în biserică. Părea foarte ușor, iar pașii lor erau agili și nu prea sunau plini de reverență pe pietrele caldarâmului.

— Aș vrea să nu fim așa de aproape de biserică, a spus Joséphine neliniștită. Nici nu mă pot gândi cu toate acestea chiar alături.

— În China, oamenii se îmbracă în alb la funeralii, i-am spus. Oferă daruri învelite în pachețele de un roșu strălucitor, pentru noroc. Aprind artificii. Vorbesc și râd și dansează și plâng. La sfârșit, toată lumea sare peste cenușa rugului, unul câte unul, ca să binecuvânteze fumul care se ridică.

M-a privit curioasă.

— Ai fost și acolo?

Am dat din cap.

— Nu. Dar cunoșteam mulți chinezi în New York. Pentru ei moartea era o celebrare a întregii vieți a persoanei răposate.

Joséphine nu părea convinsă.

— Nu înțeleg cum cineva ar putea să *celebreze* moartea, a spus ea în cele din urmă.

— Voi nu, i-am răspuns. *Voi celebrați viața*. Întreaga viață. Chiar și sfârșitul ei. Am luat vasul cu ciocolată de pe aragaz și am turnat în două pahare.

După o vreme m-am dus în bucătărie să iau două merenguri care erau încă moi și calde în interiorul glazurii lor din ciocolată și le-am servit cu *crème Chantilly* și alune pisate.

— Nu pare corect să faci așa ceva acum, a spus Joséphine, dar am observat că le-a mâncat, totuși.

Era aproape de prânz când au plecat bătrânele, amețite și clipind în lumina strălucitoare a soarelui. Ciocolata și merengurile se terminaseră, întunericul ținut încă scurtă vreme la distanță. L-am văzut iar pe Reynaud în pragul ușii, apoi bătrânele s-au urcat în minibusul lor – pe care scria Les

Mimosas cu galben strălucitor – iar scuarul a revenit la normal. Narcisse a intrat după ce condusese bătrânele, transpirând rău din cauza gulerului strâns. Când i-am prezentat condoleanțele mele, a dat din umeri.

— Nu am cunoscut-o cu adevărat niciodată, a spus el, indiferent. Străbunica soției mele. A plecat în Le Mortoir²⁷ acum douăzeci de ani. Era senilă.

Le Mortoir. Am văzut-o pe Joséphine făcând o grimasă când a auzit numele. În spatele parfumului dulce de mimoză, chiar asta era cu adevărat. Un loc în care să mori. Narcisse urmase doar convențiile. Femeia murise de fapt cu mult timp în urmă.

Am turnat ciocolată neagră și dulce-amară.

— Vreți și o prăjitură? – l-am întrebat.

S-a gândit o clipă.

— Mai bine nu când sunt în doliu, a declarat el, nehotărât. Din care este?

— *Bavaroise*, cu glazură din caramel.

— Poate o bucățică.

Joséphine se uita pe geam în scuarul pustiu.

— Iar se învârte bărbatul acela pe aici, a observat ea. Cel din Les Marauds. Intră în biserică.

M-am uitat prin ușa deschisă. Roux stătea chiar lângă ușa de la St Jerome. Părea agitat, deplasându-se nerăbdător de pe un picior pe altul, cu brațele strânse în jurul corpului de parcă i-ar fi fost frig.

Ceva nu era în regulă. Am simțit-o cu o siguranță bruscă, plină de panică. Pe când mă uitam, Roux s-a întors înspre *La Praline*. A venit aproape în fugă lângă ușă și a rămas acolo, cu capul aplecat, rigid din cauza vinovăției și a supărării.

²⁷ Morgă.

— Este vorba de Armande, a spus el. Cred că am omorât-o.

O clipă l-am privit fix amândouă. El a făcut un gest stângaci cu mâinile, parcă ar fi vrut să îndepărteze gândurile negre.

— Mă duceam să aduc preotul. Ea nu are telefon și m-am gândit că poate el... S-a întrerupt. Amărăciunea îi făcuse vorbirea și mai greoaie astfel încât cuvintele lui păreau exotice și de neînțeles, un limbaj format din sunete guturale stranii și țipete care semănau a arabă, spaniolă, sau *verlan*, sau un amestec straniu al celor trei.

— Mi-am dat seama că ea - mi-a spus să mă duc la frigider și - erau doctorii acolo... S-a întrerupt iar, din ce în ce mai agitat. Nu am atins-o. N-am atins-o niciodată. Eu nu... A scuiat vorbele cu un efort, ca pe niște dinți rupți. Vor spune că am atacat-o. Că voiam să-i iau banii. Nu este adevărat. I-am dat doar niște coniac și ea a...

S-a oprit. Îmi dădeam seama că se lupta să-și recapete controlul.

— Nu-i nimic, i-am spus eu, calmă. Poți să-mi povestești pe drum. Joséphine va rămâne în cofetărie. Narcisse poate telefona la doctor de la florărie.

Cu încăpățănare:

— Nu mă mai întorc acolo. Am făcut tot ce am putut. Nu vreau...

L-am înșfăcat de braț și l-am tras după mine.

— Nu avem timp de asta. Trebuie să vii cu mine.

— Vor spune că este vina mea. Poliția...

— *Armande are nevoie de tine. Hai odată!*

Pe drumul înspre Les Marauds am auzit restul poveștii incoerente. Roux, simțindu-se rușinat de ieșirea lui din *La Praline* de ieri și văzând ușa de la Armande deschisă, s-a

hotărât să intre la ea și a găsit-o zăcând pe jumătate inconștientă în fotoliu. A reușit s-o trezească suficient cât s-o facă să scoată câteva vorbe. *Doctorii... frigidier...* Pe frigidier era o sticlă cu coniac. El a turnat un pahar și i-a strecurat puțin lichid printre buze.

— Și atunci, s-a prăbușit. N-am putut s-o fac să-și mai vină în fire. Disperarea radia dinspre el. Apoi mi-am amintit că este diabetică. Probabil că am ucis-o încercând s-o ajut.

— N-ai omorât-o tu. Îmi pierdusem respirația din cauza goanei și un cârcel mi se pusese în partea stângă. Va fi bine. Ai chemat ajutor la timp.

— Dar dacă moare? Cine crezi că mă va crede? Vocea lui era aspră.

— Economisește-ți răsuflarea. Doctorul va ajunge în curând.

Ușa lui Armande este tot deschisă; o pisică încolăcită în fereastră. În afară de asta, casa este liniștită. O bucată de țeava spartă picură apă de pe acoperiș. Văd cum ochii lui Roux se îndreaptă înspre ea cu expresia lui profesională: *Va trebui s-o aranjez*. Se oprește la ușă de parcă ar aștepta să fie invitat înăuntru.

Armande zace pe covor, cu fața cenușie, cu buzele învinetite. Cel puțin el a pus-o într-o poziție corectă, cu un braț ridicat peste cap ca să elibereze căile respiratorii. Ea nu se mișcă, dar un tremur al buzelor îmi spune că încă respiră. Tapiseria la care lucra zace alături, o ceașcă de cafea vărsată formează o pată în formă de virgulă pe covor. Scena este straniu de neutră, ca o secvență dintr-un film mut. Pielea ei este rece și umedă sub degetele mele, irisurile întunecate clar vizibile pe sub pleoapele subțiri ca mătasea umedă. Fusta ei neagră s-a ridicat puțin mai sus de genunchi, arătând un

jupon roșu. Simt o mâhnire bruscă pentru bătrânii ei genunchi artritici în ciorapii negri și lenjeria de mătase de sub capotul jerpelit.

— Ei? îngrijorarea îl face pe Roux să mârâie.

— Cred că va fi bine.

Ochii lui sunt întunecați de neîncredere și suspiciune.

— Trebuie să aibă niște insulină în frigider – îi spun eu. Cred că asta voia să spună. Adu-o repede.

O ține împreună cu ouăle. O cutie Tupperware conține șase fiole de insulină și câteva ace de unică folosință. De cealaltă parte, o cutie cu trufe pe al cărei capac scrie *La Céleste Praline*. În afară de acestea nu prea mai este altceva de mâncat prin casă; o cutie deschisă cu sardele, o bucată de hârtie în care se află câteva *rillettes*, câteva roșii. Îi fac o injecție în venă. Este o tehnică pe care o cunosc bine. În ultima fază a bolii pentru care mama încercase atâtea terapii alternative – acupunctura, homeopatie, vizualizare creativă – am revenit în cele din urmă la bătrâna morfină, morfină de pe piața neagră când nu puteam obține rețetă și, cu toate că mama ura drogurile, era fericită s-o capete, cu trupul încordat și turnurile din New York înotând în fața ochilor ei ca un miraj. Armande e ușoară ca un fulg în brațele mele, capul i se rostogolește liber. O urmă de ruj pe un obraz îi dă un aspect disperat, de clown. Îi țin mâinile reci, rigide între ale mele, eliberând încheieturile, masându-i degetele.

— Armande. Trezește-te. *Armande*.

Roux ne privește nesigur, expresia lui un amestec de nedumerire și speranță. Degetele ei se simt ca un mănunchi de chei în mâinile mele.

— Armande. Vocea mea devine puternică, comandă. Nu poți dormi acum. Trebuie să te trezești.

Asta a fost. Un tremur imperceptibil, ca o frunză care se atinge de alta.

— *Vianne.*

Într-o clipă, Roux a ajuns în genunchi lângă noi. Are culoarea cenușii, dar ochii îi strălucesc.

— Oh, mai spune o dată, bătrână încăpățânată! Ușurarea lui este atât de intensă încât doare. Știu că ești acolo, Armande, știu că mă auzi! Se uită la mine, plin de speranță, aproape râzând. A vorbit, nu-i așa? Nu mi-am închipuit?

Dau din cap.

— Este puternică, îi spun eu. Iar tu ai găsit-o la timp, înainte de a intra în comă. Lasă-i injecției timp să-și facă efectul. Vorbește cu ea.

— Bine. A început să vorbească, sălbatic, pierzându-și răsufierea, privind-o în față pentru a vedea dacă-l recunoaște. Eu am continuat să-i frec mâinile, simțind căldura revenind încetul cu încetul.

— Nu păcălești pe nimeni, Armande, vrăjitoare bătrână. Ești puternică precum un cal. Ai putea trăi veșnic. Și, în afară de asta, tocmai ți-am reparat acoperișul. Doar nu crezi că am muncit atât doar ca fiică-ta să moștenească totul, nu? Știu că mă auzi, Armande. Ce mai aștepți? Vrei să-mi cer iertare? Bine, îmi cer iertare. Lacrimile îi curgeau pe față. Ai auzit? Mi-am cerut iertare. Sunt un ticălos nerecunoscător și îmi pare rău. Acum trezește-te și...

— ... *ticălos tare...*

S-a oprit la jumătatea frazei. Armande a chicotit încet. Buzele i se mișcau fără să scoată un sunet. Ochii îi străluceau și era conștientă. Roux i-a luat delicat fața în mâini.

— *V-am speriat, nu? Vocea îi era subțire ca o dantelă.*

— Nu.

— Ba da. Cu o urmă poznașă de satisfacție.

Roux și-a șters ochii cu dosul mâinii.

— Tot îmi mai datorezi bani pentru munca mea, a spus el cu o voce tremurătoare. M-am speriat doar că nu o să-ți revii ca să mă plătești.

Armande a chicotit iar. Acum își recăpăta puterile și amândoi împreună am reușit s-o ridicăm și s-o așezăm în fotoliul ei. Era încă foarte palidă, cu fața pe jumătate prăbușită în ea însăși ca un măr stricat, dar ochii îi erau limpezi și lucizi. Roux s-a întors înspre mine, cu privirea lipsită de grijă pentru prima oară după incendiu. Mâinile noastre s-au atins. Pentru o secundă am surprins o licărire a feței sale în lumina lunii, curba rotunjită a unui umăr gol în iarbă, un miros fantomatic de liliac... Am simțit cum ochii mi se măresc din cauza surprizei. Și Roux simțise ceva pentru că s-a dat înapoi, stânjenit. În spate, am auzit chicotitul blând al lui Armande.

— I-am spus lui Narcisse să-l sune pe doctor, i-am spus, prefăcându-mă nepăsătoare. Va fi aici imediat.

Armande m-a privit. Cunoașterea a trecut între noi și, nu pentru prima oară, m-am întrebat cât de clar vedea ea lucrurile.

— Nu vreau să-l primesc pe capul ăla de mort în casa mea, a spus ea. Să-l trimiți înapoi de unde a venit. Nu am nevoie să-mi spună el ce să fac.

— Dar ești bolnavă, am protestat eu. Dacă Roux n-ar fi venit pe aici, ai fi putut muri.

Mi-a aruncat una dintre privirile ei batjocoritoare.

— Vianne, mi-a spus ea, răbdătoare. Așa fac oamenii bătrâni. Mor. Se întâmplă. Se întâmplă tot timpul.

— Da, dar...

— Și nu am de gând să ajung la Le Mortoir, a continuat ea. Să le spui asta din partea mea. Nu mă pot obliga să merg. Am trăit în casa asta șaiszeci de ani și când voi muri, se va întâmpla tot aici.

— Nimeni nu te va obliga să mergi nicăieri, a spus Roux hotărât. N-ai fost atentă cu doctoriile, asta-i tot. Data viitoare nu vei mai face aceeași greșeală.

Armande a zâmbit.

— Nu este chiar așa de simplu, a spus ea.

Cu încăpățănare:

— De ce nu?

Ea a dat din umeri.

— Guillaume știe, i-a spus ea. Am vorbit mult cu el. El înțelege. Părea aproape normală acum, deși era încă slăbită. Nu vreau să iau doctorii în fiecare zi, a spus ea calmă. Nu vreau să țin diete interminabile. Nu vreau să fiu păzită de surori amabile care să-mi vorbească de parcă aș fi la grădiniță. Am optzeci de ani, pot s-o spun cu voce tare, și dacă nu pot fi crezută că știu ceea ce vreau la vârsta mea... S-a întrerupt brusc. Ce este asta?

Aude foarte bine. Auzisem și eu sunetul slab al unei mașini care mergea pe cărarea denivelată de afară. Doctorul.

— Dacă este farsorul acela plin de ifose, spune-i că-și pierde timpul, s-a răstit Armande. Spune-i că mă simt bine. Spune-i să caute pe altcineva căruia să-i pună diagnosticul. Nu-l vreau aici.

M-am uitat afară.

— Cred că a adus jumătate din Lansquenet cu el, am comentat eu, blând. Mașina, un Citroën albastru, era plină de oameni. În afară de doctor, un bărbat palid într-un costum cenușiu, îi puteam vedea pe Caroline Clairmont, prietena ei, Joline, și Reynaud înghesuiți pe bancheta din spate. În față

stătea Georges Clairmont, părând nedumerit și nelalocul lui, supărat. Am, auzit portiera mașinii trântindu-se și vocea ascuțită a lui Caroline ridicată într-o jeluire subită.

— *I-am spus! Nu i-am spus, Georges? Nimeni nu mă poate acuza că mi-am neglijat datoria de fiică, am făcut totul pentru femeia asta și uitați-vă cum...*

Un scârțâit ușor de pași peste pietriș, apoi vocile au izbucnit într-o cacofonie pe când vizitatorii nedoriți au deschis ușa din față.

— *Maman? Maman?* Rezistă iubit, sunt eu! Am venit! Pe aici, *monsieur* Cussonnet, pe aici în – ah, da, cunoașteți drumul, nu? Oh, Doamne, de câte ori i-am spus – *știam* aproape sigur că ceva de genul acesta se va întâmpla...

Georges protestând slab:

— Chiar crezi că ar trebui să ne amestecăm, Caro, iubit? Adică lasă-l pe doctor să-și vadă de treabă, da?

Joline pe tonul ei rece, condescendent:

— Lumea se poate întreba ce căuta *el* în casa ei.

Reynaud, foarte încet:

— Ar fi trebuit să vină la mine...

L-am simțit pe Roux încordându-se chiar înainte ca ei să intre în cameră, căutând disperat o ieșire. Dar era prea târziu. Mai întâi Caroline și Joline, coafate imaculat, cu taioare identice și eșarfe Hermes, urmate îndeaproape de Clairmont – costum închis la culoare și cravată, neobișnuită pentru o zi de muncă pe șantier, sau îl convinsese ea să-și schimbe hainele pentru această ocazie? – doctorul, preotul, ca o scenă dintr-o melodramă, înghețați în pragul ușii, cu figurile șocate, palide, vinovate, mânioase, furioși. Roux îi privea cu acea privire insolentă, o mână bandajată, părul umed în ochi, eu în ușa, fusta portocalie împroșcată cu noroi din cauza drumului până în Les Maraude și Armande, albă

la față, dar liniștită, balansându-se veselă în fotoliul ei vechi cu ochii negri sclipind răutăcios și cu un deget îndoit, ca o vrăjitoare.

— Deci au venit hoitarii. Părea afabilă, periculoasă. Nu v-a trebuit mult ca să ajungeți, nu? O privire atentă către Reynaud, care stătea în spatele grupului. Credeai că ai în sfârșit noroc, așa-i? a spus ea ironică. Credeai că vei putea strecura o binecuvântare sau două în timp ce eu nu eram *compos mentis*? A chicotit vulgar. Păcat, Francis. Nu sunt gata încă pentru ultima împărțășanie.

Reynaud părea supărat.

— Așa se pare, a zis el. S-au uitat scurt înspre mine. Ați avut noroc că *mademoiselle* Rocher este atât de – competentă – la folosirea acelor. În spatele cuvintelor se ascunde o batjocură implicită.

Caroline era rigidă, cu fața o mască zâmbitoare de supărare.

— *Maman, chérie*, ai văzut ce pățești când ești lăsată singură. Să ne sperii pe toți așa.

Armande părea plictisită.

— Atâta vreme, să pui oamenii pe drumuri... Lariflete i-a sărit pe genunchi în timp ce Caro vorbea și bătrâna a început să mângâie absentă pisica. Acum înțelegi de ce îți spunem...

— Că m-aș simți mai bine la Le Mortoir? – a terminat Armande, sec. Zău, Caro. Nu renunți, nu-i așa? Semeni leit cu taică-tu, să știi. Prost, dar încăpățânat. Era una dintre cele mai simpatice trăsături ale lui.

Caro era agitată.

— Nu-i zice Le Mortoir, ci Les Mimosas și dacă ai vrea doar să te uiți pe *acolo*...

— Mâncare prin tub, cineva să te ducă la toaletă ca să nu cazii...

— Nu fi absurdă.

Armande a râs.

— Draga mea, la vârsta mea pot fi cum doresc. Pot fi și absurdă dacă am chef. Sunt destul de bătrână ca să pot să fac *orice*.

— Acum te comporti ca un copil. Caro era îmbufnată. Les Mimosas este un cămin foarte elegant, foarte *exclusivist*, vei avea oameni de vârsta ta cu care să discuți, să ieși la plimbare, să ai totul aranjat...

— Sună minunat. Armande continua să se legene agale în fotoliu. Caro s-a întors înspre doctor, care stătea stângaci lângă ea. Un bărbat subțire, nervos, ce părea stânjenit să se afle acolo, ca un om timid în mijlocul unei orgii. Simon, *spune-i!*

— Ei bine, nu cred că este necesar să...

— Simon este de acord cu mine, l-a întrerupt Caro, cu încăpățânare. În starea și la vârsta ta, nu *poți* continua să stai aici singură. Oricând ai putea...

— Da, *madame* Voizin. Vocea lui Joline era caldă și rezonabilă. Poate ar trebui să țineți seama de ceea ce Caro – vreau să spun, desigur nu vreți să vă pierdeți independența, dar pentru *binele dumneavoastră*...

Ochii lui Armande sunt iuți și strălucitori și tăioși. A privit-o pe Joline în tăcere câteva clipe. Joline s-a încruntat, apoi s-a uitat în altă parte, înroșindu-se.

— Vreau să plecați de aici, a spus Armande cu blândețe. *Toți*.

— Dar, *maman*...

— Toți, a repetat Armande, sec. Îi voi da vraciului vostru două minute în particular – mi se pare că ar trebui să-ți amintesc jurământul lui Hippocrat, domnule Cussonnet – și până termin cu el mă aștept ca voi, restul hoitarilor, să

dispăreți de aici. A încercat să se ridice, împingându-se cu greu din fotoliu. I-am luat brațul ca s-o susțin și ea mi-a oferit un surâs obosit, răutăcios.

— Mulțumesc, Vianne, a spus ea amabilă. Și ție – către Roux, care încă stătea în colțul cel mai îndepărtat al camerei părând obosit și indiferent. Vreau să discut cu tine după ce termin cu doctorul. Nu pleca.

— Cu mine? Roux era stânjenit.

Caro l-a privit cu un dispreț neascuns.

— Cred că în timpuri ca acestea, *maman*, familia ar trebui...

— Dacă am nevoie de tine, știu unde să te găsesc, a întrerupt-o Armande, acră. Acum am niște aranjamente de făcut.

Caro l-a privit pe Roux.

— Oh? Exclamația era plină de neplăcere. Aranjamente? S-a uitat la el în sus și în jos și el s-a strâns ușor. Era același reflex pe care-l observasem la Joséphine; o strângere țeapănă a umerilor, cotrobăitul cu mâinile prin buzunare, de parcă ar fi dorit să ofere inamicului o țintă mai redusă. Sub acea privire scrutătoare se vede orice defect. Pentru o clipă, el se vede așa cum îl vede ea: murdar, expus.

Cu perversitate, își joacă rolul pe care i l-a oferit ea, mârâind:

— La ce dracu' crezi că te uiți?

Ea îl privește speriată și se dă înapoi.

Armande rânjește.

— Ne vedem mai târziu, îmi spune. Și îți mulțumesc.

Caro mă urmărește cu o supărare vizibilă. Prinsă între curiozitate și reluctanța ei de a vorbi cu mine, devine politicoasă și condescendentă. I-am prezentat faptele așa cum s-au desfășurat. Reynaud asculta și el, lipsit de

expresie, ca una dintre statuile din biserică. Georges a încercat să fie diplomat, zâmbind prostește și oferindu-ne platitudini. Nimeni nu s-a oferit să mă conducă acasă.

28.

Sâmbătă, 15 martie

M-am dus iar azi-dimineață să vorbesc cu Armande Voizin. Din nou a refuzat să mă vadă. Câinele ei de pază cu păr roșu mi-a deschis ușa și a mormăit la mine în dialectul lui ciudat, rezemându-și umerii de ușă ca să mă împiedice să intru. Armande se simte destul de bine, îmi spune. Puțină odihnă o va face să-și revină complet. Nepotul ei este cu ea și prietenii o vizitează în fiecare zi – asta cu un sarcasm care mă face să-mi mușc limba. Nu trebuie să fie deranjată. Nu-mi place că trebuie să mă rog de acest individ, *père*, dar îmi cunosc datoria. În orice companie de proastă calitate s-ar complăcea, oricum ar vrea să mă tachineze, datoria mea rămâne clară. Să liniștesc – chiar acolo unde liniștea este imposibilă – și să îndrum. Dar este imposibil să discut cu acest om despre suflet – ochii lui sunt negri și indiferenți ca ai unui animal. Încerc să-i explic. Armande este bătrână, îi spun. Bătrână și încăpățânată. Ne-a mai rămas prea puțin timp amândurora. Nu-și dă și el seama? Îi va permite să se omoare din neglijență și aroganță?

Dă din umeri.

— Se simte bine, îmi spune, cu fața strâmbă din cauza dezgustului. Nimeni n-o neglijează. Acum va fi bine.

— Nu este adevărat. Vocea mea este aspră în mod deliberat. Joacă la ruleta rusească cu medicamentele. Refuză să-l asculte pe doctor. Mănâncă *chocolats*, pentru numele Domnului! Te-ai gândit ce ar putea să-i facă în starea în care este?

Fața lui se închide, devine ostilă și rece. Sec:

— Nu vrea să te vadă.

— Dar nu-ți pasă? Nu-ți pasă că se omoară singură din lăcomie?

Dă din umeri. Îi pot simți mânia prin masca subțire de indiferență. Este imposibil să apelez la sufletul lui – el pur și simplu stă de gardă, așa cum a fost instruit. Muscat mi-a spus că Armande i-a dat bani. Poate preferă s-o vadă murind. Îi cunosc perversitatea. Să-și dezmoștenească familia de dragul acestui străin, ar fi un amuzament pentru ea.

— Voi aștepta, îi spun. Toată ziua, dacă este nevoie.

Am așteptat două ore afară, în grădină. După aceea, a început să plouă. Nu aveam umbrelă și sutana mea era grea de umezeală. Am început să mă simt amețit și rece. După o vreme, s-a deschis o fereastră și am simțit mirosul înnebunitor de cafea și pâine caldă din bucătărie. L-am văzut pe câinele de pază privindu-mă cu acea figură de dispreț acru și mi-am dat seama că s-ar putea să leșin fără ca el să facă o mișcare ca să-mi vină în ajutor. I-am simțit ochii în spate pe când am pornit încet în susul dealului către St Jerome. Undeva, dincolo de râu, mi s-a părut că am auzit râsete.

Am eșuat și cu Joséphine Muscat. Deși refuză să vină la biserică, am vorbit cu ea de mai multe ori, dar fără niciun folos. Acum în sufletul ei există o vână adâncă de încăpățănare, un fel de sfidare, deși rămâne politicoasă și vorbește încet. Nu se îndepărtează de *La Céleste Praline* și azi am văzut-o chiar lângă magazin. Mătura trotuarul lângă ușă, cu părul legat cu o eșarfă galbenă. Când m-am îndreptat către ea, am auzit-o cântându-și singură.

— Bună dimineața, *madame* Muscat. Am salutat-o politicos. Știu că, dacă va fi s-o recâștig, va fi doar prin

blândețe și rațiune. Poate fi făcută să se căiască mai târziu, după ce o voi îmblânzi.

Mi-a zâmbit subțire. Arată mai încrezătoare acum, cu spatele drept, capul sus, manierisme pe care le-a învățat de la Vianne Rocher.

— Acum mă cheamă Joséphine Bonnet, *père*.

— Nu conform legii, *madame*.

— *Paf*, legea. A dat din umeri.

— Legea lui Dumnezeu, îi spun eu serios, privind-o cu reproș. M-am rugat pentru tine, *ma fille*. M-am rugat pentru eliberarea ta.

A râs, dar fără răutate.

— Atunci s-a răspuns rugăciunilor dumneavoastră, *père*. Nu am fost niciodată mai fericită.

Pare de nepătruns. Este supusă doar de o săptămână influenței femeii aceleia și deja pot auzi altă voce vorbind prin gura ei. Râsul lor este de nesuportat. Bătaia lor de joc, ca și a lui Armande, devine o țepușă care mă face prost și mânios. Deja simt cum ceva din mine răspunde, *père*, ceva slab la care credeam că sunt imun. Privesc peste scuar la *chocolaterie*, la fereastra ei strălucitoare, la cutiile cu mușcate roz, și roșii, și portocalii, din balcoane și de lângă ușă. Simt cum îndoiala mi se strecoară insidios în minte și gura îmi salivează din cauza memoriei mirosului său, de frișcă și de bezele și de zahăr ars și de amestecul de coniac și cacao proaspăt prăjită. Este parfumul părului femeii, chiar acolo unde ceafa atinge capul, aroma caiselor coapte la soare, a brișelor calde și a rulourilor cu scorțișoară, a ceaiului cu lămâie și a lăcrămioarelor. Este o esență împrăștiată de vânt care se desfășoară lent ca drapelul unor răsculați, acest pinten al diavolului care nu are miros de pucioasă așa cum am învățat când eram copil, ci acest parfum ușor, aducător

de amintiri, o esență combinată a o mie de mirodenii, care face capul să-mi vâjâie și spiritul să se coboare. Stau în fața bisericii, ținându-mi capul ridicat în vânt, chinându-mă să prind o urmă a acestui parfum. Îmi îneacă visele și mă trezesc transpirat și flămând. În visele mele mă îndop cu ciocolată, mă rostogolesc în ciocolate, și textura lor nu este aspră, ci moale precum carnea, ca o mie de guri pe trupul meu, devorându-mă cu mușcături delicate. Să mor sub tandra lor lăcomie mi se pare a fi culmea tuturor tentațiilor pe care le-am avut vreodată și, în astfel de momente, aproape o înțeleg pe Armande Voizin, care-și riscă viața cu fiecare înghițitură delicioasă.

Am spus *aproape*.

Îmi cunosc datoria. Dorm foarte puțin acum, pentru că mi-am extins penitența astfel încât să cuprindă și aceste momente rătăcite de abandon. Mă dor încheieturile, dar mă bucură distragerea pe care mi-o oferă aceste dureri. Plăcerea fizică este crăpătura în care diavolul își îngroapă rădăcinile. Evit mirosurile dulci. Mănânc o singură dată pe zi și atunci doar cele mai simple și mai lipsite de gust mâncăruri. Când nu îmi îndeplinesc datoriile parohiale, muncesc în curtea bisericii, săpând straturile de flori și scoțând buruienile din preajma mormintelor. În ultimii doi ani a fost neglijată și sunt conștient de simțământul de neliniște care mă încearcă atunci când văd jalea în care s-a transformat această grădină pe vremuri ordonată. Levănțică, măgheran, gălbenele și salvie purpurie au ieșit într-un abandon încântător printre ierburi și mărăcini. Atâtea parfumuri mă tulbură. Aș vrea doar șiruri ordonate de tufișuri și flori, poate un gard viu de jur-împrejur. Această sălbăticie pare oarecum greșită, ireverențioasă, o izbucnire sălbatică a vieții, o plantă înăbușind-o pe alta într-o vană încercare de a domina. Ni s-a

dat stăpânire asupra acestor lucruri, ne spune Biblia. Totuși eu nu simt nicio stăpânire. Ceea ce simt este un fel de neajutorare, pentru că în timp ce sap și curăț și tai, armatele verzi umplu spațiul pe la spatele meu, întinzându-și limbi lungi și verzi, râzând de eforturile mele. Narcisse mă privește cu un dispreț amuzat.

— Mai bine ați planta ceva, *père*, îmi spune el. Umpleți spațiile astea cu ceva rezistent. Altfel, buruienile vor câștiga întotdeauna.

Are dreptate, desigur. Am comandat o sută de puieți de la sera lui, plante docile pe care le voi sădi în șiruri. Îmi plac begoniile albe și irisul pitic și daliile galbene și liliacul de Paște, lipsite de miros, dar atât de frumoase în splendoarea lor încărcată de frunze. Drăguțe, dar nu cotropitoare, îmi promite Narcisse. Natura domesticită de om.

Vianne Rocher apare să mă privească muncind. O ignor. Poartă un pulover turcoaz și jeanși cu cizmulițe de piele întoarsă purpurii. Părul ei este ca un steag de pirat în vânt.

— Aveți o grădină frumoasă, comentează ea. Își plimbă o mână pe o creangă; își strânge pumnul și-l duce, încărcat de miros, la nas.

— Atâtea ierburi, spune ea. Lămâiță și mentă și salvie...

— Nu le cunosc numele. Vocea îmi sună sec. Nu sunt grădinar. Oricum, sunt doar buruieni.

— Îmi plac buruienile.

Mă așteptam la asta. Simt cum inima mi se umple de mânie – sau este din cauza parfumului? Stăteam înfundat până la coapse în ierburile unduitoare și-mi simțeam vertebrele trosnind din cauza presiunii.

— Spuneți-mi ceva, *mademoiselle*.

M-a privit zâmbind.

— Spuneți-mi ce credeți că obțineți încurajându-mi membrii parohiei să-și dea viețile peste cap, să renunțe la siguranța lor...

M-a privit indiferentă.

— Să-și dea viețile peste cap? S-a uitat nesigură la grămada de buruieni de pe cărare.

— Mă refeream la Joséphine Muscat, m-am răstit eu.

— Oh. Sucește o tulpină de levănțică. Era nefericită. Pare să creadă că asta explică totul.

— Și acum, după ce și-a rupt legămintele de la căsătorie, a lăsat tot ce avea, credeți că va fi mai fericită?

— Desigur.

— O filosofie bună, mormăi eu, *dacă* ești genul de persoană care nu crede în păcat.

Râde.

— Eu nu cred, spune ea. Nu cred deloc.

— Atunci mi-e milă de bietul copil, îi spun supărat. Crescut fără Dumnezeu și moralitate.

Îmi aruncă o privire lipsită de amuzament.

— Anouk știe diferența dintre bine și rău, a spus ea și îmi dau seama că de data aceasta am reușit s-o ating. Un mic punct câștigat. În ceea ce-L privește pe Dumnezeu – se întrerupe. Nu cred că gulerul alb vă dă acces nelimitat la Divin – sfârșește ea mai amabilă. Cred că poate fi loc undeva pentru noi amândoi, nu?

Nu binevoiesc să-i răspund. Pot vedea prin pretinsa ei toleranță.

— Dacă vreți cu adevărat să faceți bine, îi spun eu cu demnitate, atunci convingeți-o pe *madame* Muscat să-și reconsidere decizia pripită. Și faceți-o pe Armande Voizin să-și vină în fire.

— În fire? Se prefăce că este ignorantă, dar știe la ce mă refeream.

I-am repetat cele ce-i spuseseam câinelui ei de pază. Armande este bătrână, îi spun eu. Încăpățânată și voluntară. Dar generația ei nu înțelege problemele medicale. Importanța dietei și a medicației – refuzul încăpățânat de a asculta sfaturile bune.

— Dar Armande este fericită acolo unde este. Vocea ei sună rezonabil. Nu vrea să-și părăsească casa pentru un azil. Vrea să moară acolo unde este.

— Nu are niciun drept! Îmi aud vocea răsunând ca un bici prin tot scuarul. Nu este decizia ei. Ar putea trăi multă vreme, încă zece ani, poate...

— Ar putea și așa. Vocea ei este încărcată de reproș. Este încă mobilă, lucidă, independentă...

— *Independentă!* De abia mai puteam să-mi ascund supărarea. Când va orbi peste șase luni? Ce va face atunci?

Este prima oară când pare nedumerită.

— Nu înțeleg, spune ea până la urmă. Armande nu are nimic la ochi, nu? Adică nici măcar nu poartă ochelari.

O privesc cu atenție. Nu știa.

— Nu ați vorbit cu doctorul, nu?

— De ce aș fi făcut-o? Armande...

I-am tăiat-o scurt.

— Armande are o problemă, îi spun eu. Una pe care o neagă sistematic. Ați văzut cât de încăpățânată este. Refuză să admită, chiar și pentru ea, chiar pentru familia ei...

— Spuneți-mi. Vă rog. Ochii ei sunt duri precum agatele.

I-am spus.

29.

Duminică, 16 martie

La început Armande a pretins că nu știa despre ce era vorba. Apoi, trecând la un ton ridicat, a cerut să știe cine bârfise în timp ce declara că prea mă amestec în toate și că nu avea habar despre ce vorbeam.

— Armande, i-am spus de îndată ce s-a oprit ca să răsuflă. Vorbește-mi. Spune-mi ce înseamnă. Retinopatie diabetică...

A dat din umeri.

— Atunci ar fi mai bine să-ți spun, dacă afurisitul ăla de doctor are de gând să împrăștie veștile prin tot orașul. Părea exuberantă. Se poartă de parcă n-aș mai fi în stare să iau deciziile de una singură. M-a privit severă. Și nici tu nu ești mai bună, *madame*, a zis ea. Dădăcindu-mă, agitându-te – nu sunt un copil, Vianne.

— Știu că nu ești.

— Ei, bine. S-a întins după ceașca de ceai de lângă ea. Am văzut grija cu care a prins-o între degete, verificându-i poziția înainte s-o ridice. Nu ea era oarbă, ci eu. Bastonul de promenadă legat cu o fundă roșie, gesturile nehotărâte, tapiseria neterminată, ochii ascunși sub pălărie...

— Nu este ca și cum ai putea să mă ajuți cumva, a continuat Armande pe un ton mai blând. Din câte am înțeles, este incurabilă, așa că nu este treaba nimănui, doar a mea. A luat o înghițitură de ceai și s-a strâmbat. Mușețel, a spus ea, lipsită de entuziasm. Ar trebui să elimine toxinele. Are gust de pipi de pisică. A lăsat ceașca jos cu aceleași mișcări atente. Îmi lipsește cititul, a spus ea. Îmi este greu să văd literele tipărite acum, dar Luc îmi citește uneori. Îți amintești

cum l-am făcut să-mi citească din Rimbaud la prima noastră întâlnire?

Am încuviințat.

— O spui de parcă s-ar fi întâmplat cu mulți ani în urmă, i-am zis.

— Așa a fost. Vocea ei era calmă, aproape lipsită de inflexiuni. Am avut ceea ce nu-mi închipuiam că voi avea vreodată, Vianne. Nepotul meu mă vizitează în fiecare zi. Este un băiat bun, suficient de cumsecade ca să plângă puțin pentru mine...

— Te iubește, Armande, am întrerupt-o eu. Toți te iubim.

A chicotit.

— Poate nu chiar toți, a spus ea, dar nu contează. Am tot ceea ce mi-am dorit vreodată aici și acum. Casa mea, prietenii mei, Luc... Mi-a aruncat privirea ei încăpățânată. Nu vreau ca toate acestea să-mi fie luate, a declarat ea, cu revoltă în glas.

— Nu înțeleg. Nimeni nu te poate obliga să...

— Nu vorbesc despre o persoană anume, m-a întrerupt ea. Cussonnet poate vorbi cât are chef despre implanturi de retină și tomografii și terapii cu laser și ce mai vrea – disprețul ei față de asemenea lucruri era evident – dar asta nu schimbă nimic. Adevărul este că orbesc și nimeni nu poate face nimic ca să oprească asta. Și-a împreunat brațele cu un gest de finalitate.

— Ar fi trebuit să mă duc la el mai devreme, a continuat ea fără amărăciune. Acum procesul este ireversibil și este din ce în ce mai rău. Șase luni de vedere parțială este tot ce-mi poate promite, apoi Le Mortoir, vreau sau nu, până voi muri. S-a oprit. Aș mai putea trăi încă zece ani, a spus ea, gânditoare, ecou al cuvintelor mele către Reynaud.

Am deschis gura să protestez, să-i spun că poate nu va fi așa de rău, dar am închis-o la loc.

— Nu mă privi așa, fetițo. Armande m-a împins ușor. După un banchet cu cinci feluri de mâncare ai mai vrea și cafea și lichior, nu? Nu te-ai hotărî să sfârșești totul cu o înghițitură de papă moale, nu? Doar așa, ca să mai mănânci?

— Armande...

— Nu mă întrerupe. Ochii îi străluceau. Vreau să spun că trebuie să știi când trebuie să te oprești, Vianne. Trebuie să știi când să dai farfuria deoparte și să ceri lichiorul. Voi împlini optzeci și unu de ani peste două săptămâni...

— Nu ești chiar atât de bătrână, am oftat eu fără să vreau. Nu pot crede că vrei să renunți așa de ușor!

M-a privit.

— Și totuși tu ai fost cea care i-ai spus lui Guillaume să-l lase pe Charly să-și păstreze puțină demnitate.

— Dar tu nu ești un câine! am replicat eu, mânioasă.

— Nu – a replicat Armande încet – așa că eu pot să aleg.

Un loc amar, New Yorkul, cu toate misterele lui țipătoare; rece iarna și sclipind de căldură vara. După trei luni chiar și zgomotul devine familiar, neobservabil, sunetele mașinilor – vocilor – taxiurilor topindu-se într-o singură pânză sonoră care acoperă locul precum ploaia. Traversând drumul de la magazinul de delicatese cu prânzul nostru într-o pungă maro strânsă în brațe, eu întâlnind-o la jumătatea drumului, prinzându-i privirea peste strada aglomerată, un panou cu reclame la țigări Marlboro în spate; un bărbat profilat pe un șir de munți roșii. L-am văzut cum vine. Am deschis gura să țip, s-o avertizez... Am înghețat. O secundă, asta a fost totul, o singură secundă. Oare frica îmi lipise limba de cerul gurii? Fusesse doar încetineala trupului când este înfruntat cu

iminența pericolului, durând o eternitate de la gândul care ajunge la creier până la reacția plicticoasă a trupului? Sau era *speranța*, tipul de speranță care vine atunci când toate visele au dispărut și ceea ce a mai rămas nu este decât o lungă și înceată agonie a închipuirii?

Desigur, maman, desigur, vom ajunge în Florida. Sigur că vom ajunge.

Fața ei, pe care s-a întipărit un zâmbet rigid, ochii mult prea strălucitori, strălucitori ca artificiile de Patru Iulie.

Și ce-o să mă fac, ce o să fac fără tine?

E în regulă, maman. Ne vom descurca. Îți promit. Ai încredere în mine.

Omul Negru stă pe loc cu un zâmbet pâlپător pe față și pentru o clipă interminabilă știu că există lucruri mai rele, *mult* mai rele, decât moartea. Apoi paralizia dispare și eu țip, dar strigătul de avertizare vine prea târziu. Ea își întoarce fața către mine, un zâmbet pe buzele ei palide – *Ce e, ce s-a întâmplat, dragă?* – și strigătul care ar fi trebuit să fie numele ei se pierde în scrâșnetul frânelor.

— *Florida!* Sună ca un nume de femeie, străpungător, tânăra care fuge în mijlocul traficului scăpându-și pungile de cumpărături pe când fuge – un braț de legume, o cutie de carton cu lapte – cu fața contorsionată. Sună ca un nume, de parcă femeia mai bătrână care moare pe stradă se numește cu adevărat *Florida* și moare până să ajung la ea, în liniște și lipsită de dramatism, așa încât mă simt stânjenită că am făcut atâta scandal și o femeie grasă într-un costum sport roz își pune brațele dolofane în jurul meu, dar eu simt de fapt *ușurare*, ca atunci când se sparge un furuncul, o ușurare amară și arzătoare că am ajuns în sfârșit acolo. Că am ajuns până acolo intactă, sau aproape intactă.

— Nu ar trebui să plângi, spune Armande blând. Nu ești tu cea care spune că doar fericirea contează?

Sunt surprinsă ca fața mea este umedă.

— Și, oricum, am nevoie de ajutorul tău. Pragmatică ca întotdeauna, mi-a dat o batistă din buzunarul ei. Mirosea a levănțică. Dau o petrecere de ziua mea, declară ea. Ideea lui Luc. Nu contează cheltuielile. Vreau să te ocupi tu de catering.

— Cum? Eram confuză, trecând de la moarte la petreceri și înapoi.

— Ultima mea sărbătoare, mi-a explicat Armande. Îmi voi lua doctoriile până atunci, ca o fetiță bună. O să beau chiar și ceaiul ăsta scârbos. Vreau să-mi văd cea de-a optzeci și una aniversare, Vianne, cu toți prietenii în jurul meu. Dumnezeu știe, aș putea chiar s-o invit și pe proasta de fiică-mea. Vom lansa cu pompă festivalul tău de ciocolată. Și apoi... Un gest indiferent. Nu toți sunt așa de norocoși, a comentat ea. Să ai norocul să planifici totul, să cureți peste tot. Și încă ceva – mi-a aruncat o privire cu intensitatea unui laser – niciun cuvânt, nimănui – a spus ea. *Nimănui*. Nu vreau să se amestece nimeni. Este alegerea mea, Vianne. Petrecerea mea. Nu vreau să plângă sau să fie îngrijorat nimeni la petrecerea mea. Ai înțeles?

Am încuviințat.

— Promiți? Parcă aș fi vorbit cu un copil foarte voluntar.

— Promit.

Fața ei a adoptat privirea mulțumită pe care o adoptă întotdeauna când vorbește de o mâncare bună. Și-a frecat mâinile.

— Și acum să discutăm despre meniu.

30.

Martți, 18 martie

Joséphine a observat că eram tăcută atunci când ne-am apucat împreună de treabă. Făcusem deja trei sute de cutii pentru Paște rânduite frumos în pivniță, legate cu funde, dar voiam de două ori mai multe. Dacă aș fi putut să le vând pe toate aș fi obținut un profit frumos, poate suficient să mă stabilesc de-a binelea aici. Dacă nu – nu mă gândesc la această posibilitate, deși morișca de vânt râde tare de mine din turla ei. Roux a și început să muncească la camera lui Anouk din pod. Festivalul este un risc, dar viețile noastre au fost întotdeauna conduse de astfel de lucruri. Și am făcut tot ce se putea ca să facem din festival un succes. Trimisesem postere în Agen și în celelalte localități învecinate. Radioul local îi va face reclamă în fiecare zi a săptămânii. Va fi muzică – câțiva dintre prietenii lui Narcisse făcuseră o orchestră – flori, jocuri. Am discutat cu unii dintre comercianții de la târgul de joi și în scuar vor fi tarabe care vor vinde suveniruri. O vânătoare de ouă de Paște pentru copii, condusă de Anouk și de prietenii ei, *cornets-surprise* pentru fiecare participant. Și în *La Céleste Praline*, o uriașă statuie din ciocolată a lui Eostre cu un corn într-o mână și un coș cu ouă în cealaltă, pentru a fi împărțite între participanți. Mai puțin de două săptămâni. Am făcut delicatele ciocolate cu lichior, petalele de trandafir din ciocolată, monedele învelite în foite aurii, violetele din zahăr, vișinele în ciocolată și rulourile cu migdale în loturi de câte cincizeci odată, lăsându-le în tăvi unse cu grăsime să se răcească. Ouă goale în interior și figurine de animale sunt deschise cu grijă și umplute cu aceste bunătăți. Cuiburi din

caramel cu ouă din zahăr ars, fiecare având în vârf o găină dolofană din ciocolată; iepuri pestriți plini de migdale zaharisite stau în șiruri, gata să fie împachetați și băgați în cutii; creaturi din marțipan mășăluiesc pe rafturi. Mirosul de esență de vanilie, și coniac, și mere coapte, și ciocolată amăruie umple casa.

Și acum mai am și petrecerea lui Armande de pregătit. Am o listă cu ceea ce vrea să comande din Agen – pateu de ficat, șampanie, trufe și *chan-terelles*²⁸ proaspete de Bordeaux, *plateaux de fruits de mer* de la *traiteur*-ul din Agen. Eu voi aduce torturile și ciocolatele.

— Pare amuzant, strigă Joséphine veselă din bucătărie când îi spun de petrecere. Să nu uit promisiunea pe care i-am făcut-o lui Armande.

— Ești invitată și tu, îi spun. Mi-a zis ea.

Joséphine se îmbujorează de plăcere la gândul petrecerii.

— Ce frumos din partea ei, spune ea. Toată lumea a fost atât de amabilă.

Este remarcabil de calmă, îmi spun eu, gata să vadă ce este mai bun în fiecare. Nici măcar Paul-Marie nu i-a distrus optimismul. Purtarea lui, îmi spune ea, i se datorează și ei. El este de felul lui un om slab; ar fi trebuit să-l înfrunte mai demult. Pe Caro Clairmont și gașca ei le alungă din minte cu un zâmbet.

— Sunt doar niște proaste, îmi spune ea cu înțelepciune.

Ce suflet simplu. Este calmă acum, în pace cu lumea. Eu sunt din ce în ce mai puțin calmă însă, dintr-un spirit pervers de contradicție. Totuși, o invidiez. A trebuit atât de puțin s-o aduc în această stare. Puțină căldură, câteva haine împrumutate și siguranța unei camere de oaspeți... Se îndreaptă ca o floare înspre lumină, fără să se gândească sau

²⁸ Burete galben (*Cantharella*, lat.).

să examineze procesul care o face să se poarte astfel. Aș vrea să pot face și eu la fel.

Mă gândesc iar la conversația de duminică cu Reynaud. Ceea ce-l motivează este, ca întotdeauna, un mister pentru mine. Are o privire disperată acum când muncește în curtea bisericii, săpând și plivind furios – uneori îndepărtând tufișuri și flori împreună cu buruienile – transpirația curgându-i pe spate, făcând un triungi întunecat pe spatele sutanei. Nu-i place munca fizică. Îi văd figura pe când muncește, trăsăturile strâmbate din cauza efortului. Pare să urască solul pe care-l sapă, plantele cu care se luptă. Arată ca un sărăntoc forțat să arunce bancnote într-un furnal: foame, dezgust și o fascinație reluctantă. Dar nu renunță. Când îl urmăresc, simt un junghi familiar de teamă, dar nu știu din ce cauză. Este ca o mașină, bărbatul acesta, inamicul meu. Privindu-l, mă simt straniu de expusă atenției sale. Trebuie să-mi adun tot curajul ca să-i întâlnesc ochii, să-i zâmbesc, să mă prefac nepăsătoare... În interiorul meu ceva țipă și se luptă frenetic să evadeze. Nu doar festivalul ciocolatei îl enervează. O știu la fel de sigur de parcă i-aș fi captat gândurile anoste. Chiar existența mea îl supără. Pentru el sunt o nenorocire vie. Mă urmărește acum, ascuns în grădina lui neterminată, cu ochii alunecându-i ageri către fereastra mea, apoi înapoi la muncă, cu o satisfacție ascunsă. N-am mai vorbit de duminică și el crede că a marcat un punct în defavoarea mea. Armande nu s-a întors la *Praline* și-i pot vedea în ochi credința că este meritul lui. Lasă-l să se gândească așa, dacă asta îl face fericit.

Anouk mi-a spus că ieri a fost la școală. Le-a vorbit despre semnificația sărbătorii de Paște – lucruri nedăunătoare, deși mă înfioară oarecum gândul că fiica mea este în grija lui – le-

a citit o poveste și le-a promis că va reveni. Am întrebat-o pe Anouk dacă a vorbit cu ea.

— Oh, da, a spus ea veselă. Este drăguț. Mi-a spus că aş putea veni să-i văd biserica dacă vreau. Să-l văd pe Sfântul Francisc și toate animăluțele.

— Și vrei să te duci?

Anouk a dat din umeri.

— Poate, mi-a spus.

Îmi spun mie însămi – în orele mici ale dimineții când totul pare posibil și nervii mei scârțâie ca balamalele neunse ale moriștii de vânt – că teama mea este irațională. Ce ne-ar putea face el? Cum ar putea să ne rănească, chiar dacă ar vrea? Nu știe nimic. Nu poate să știe nimic despre noi. Nu are nicio putere.

Ba sigur că are, îmi spune vocea mamei mele. El este Omul Negru.

Anouk se răsuțește neliniștită în somn. Sensibilă la starea mea de spirit, știe că sunt trează și se luptă să se trezească și ea din marasmele visului. Respir adânc până ce ea se liniștește.

Omul Negru este o ficțiune, îmi spun eu hotărâtă. O întrupare a temerilor, ascunsă sub o mască de carnaval. O poveste de spus în nopțile întunecate. Umbre într-o încăpere străină.

În loc de răspuns văd din nou acea imagine strălucitoare ca celofanul: Reynaud la capul patului unui bătrân, așteptând, cu buzele mișcându-se de parcă s-ar ruga și flăcări în spatele lui ca lumina soarelui printr-un geam pătat. Nu este o imagine liniștitoare. Există ceva dintr-un prădător în postura preotului, o asemănare între cele două figuri înroșite, lucirea flăcărilor dintre ei întunecat de amenințătoare. Încerc să-mi amintesc cursurile de

psihologie. Imaginea Omului Negru este Moartea, un arhetip care reflectă teama mea de necunoscut. Acea parte din mine care încă îi aparține mamei mele îmi vorbește mult prea elocvent.

Tu ești fiica mea, Vianne, îmi spune ea inexorabil. Știi ce înseamnă asta.

Înseamnă să pleci când se schimbă vântul, văzând viitorul într-o carte de joc, viețile noastre, o fugă permanentă.

— Nu sunt cu nimic specială. De abia îmi dau seama că am vorbit cu voce tare.

— *Maman?* Vocea lui Anouk, neclară de somn.

— Șșt, îi spun eu. Nu este încă dimineață. Mai dormi.

— Cântă-mi ceva, *maman*, murmură ea, întinzându-și prin întuneric mâna înspre mine. Cântă-mi despre vânt.

Și atunci cânt, ascultându-mi propria voce pe fundalul micilor gemete scoase de morișca de vânt:

V'la l'bon vent, v'la l'joli vent

V'la l'bon vent, ma mie m'apelle

V'la l'bon vent, v'la l'joli vent

V'la l'bon vent, ma mie m'attend.

După o vreme aud cum respirația lui Anouk se liniștește și știu că a adormit. Mâna ei încă se odihnește într-a mea, moale de somn. Când Roux va termina munca, ea va avea din nou o cameră a ei și amândouă vom dormi mai liniștite. Noaptea aceasta seamănă prea mult cu nopțile petrecute în camerele de hotel pe care le împărțeam, mama și cu mine, scăldate în umezeala respirațiilor noastre, cu condensul alunecând pe geamuri și interminabilele sunete ale traficului de afară.

- JOANNE HARRIS -

V'la l'bon vent, v'la l'joli vent...

Dar nu și de data aceasta, îmi promit eu pe tăcute. De data aceasta vom rămâne. Orice s-ar întâmpla. Dar, chiar pe când alunec înapoi în somn, mă gândesc la aceasta nu numai cu alean, ci și cu neîncredere.

31.

Miercuri, 19 martie

Pare să fie mai puțină agitație la cucoana Rocher în zilele acestea. Armande Voizin nu mai vine în vizită, deși am văzut-o de câteva ori de când și-a revenit, mergând cu un pas hotărât și ajutându-se doar puțin de baston. Guillaume Duplessis este adesea cu ea, târând și cățelușul lui costeliv, iar Luc Clairmont merge acum în Les Marauds în fiecare zi. Aflând că fiul ei se vede în secret cu Armande, Caroline Clairmont s-a strâmbat supărată.

— Nu mai pot face nimic cu el, *père*, se plânge ea. Un băiat atât de *bun, de ascultător* și pe urmă... Își ridică unghiile date cu oja la piept într-un gest teatral.

— Și doar i-am spus – în *cel mai blând* fel posibil, că poate ar fi trebuit să-mi spună și mie că se duce în vizită la bunica lui. A oftat. De parcă s-ar fi gândit că eu *n-aș fi fost de acord*, prostuțul. Desigur că n-am nimic împotriva, i-am spus. Este *minunat* că te înțelegi cu ea atât de bine – la urma urmei, vei moșteni totul într-o bună zi – și deodată a început să țipe la mine și să-mi spună că *nu-i pasă* de bani, că motivul pentru care nu voia ca eu să știu era că știa el bine că eu voi strica totul, că sunt o fanatică religioasă care-mi bag nasul în toate – cuvintele ei, *père*, aș paria pe asta. S-a frecat la ochi cu dosul mâinii, având grijă să nu-și strice machiajul.

— Dar ce-am făcut, *père*? se văicărește ea. Am făcut *totul* pentru băiatul ăsta, i-am dat totul. Și să-l văd cum este întors împotriva mea, cum îmi aruncă toate prostiile în față din cauza *acelei femei*... Vocea ei era aspră în spatele lacrimilor. Mai otrăvitoare decât dinții unui șarpe, se plânge

ea. Nu vă puteți închipui ce înseamnă asta pentru o mamă, *père*.

— Oh, nu sunteți singura persoană care ați avut de suferit din cauza amestecului bine-intenționat al doamnei Rocher, i-am spus eu. Priviți în jur la toate schimbările pe care le-a făcut în doar câteva săptămâni.

Caroline a furnizat.

— Bine-intenționată! Sunteți prea amabil, *père*, a mârâit ea. Este răutăcioasă, asta este. Aproape a omorât-o pe mama, l-a întors pe fiul meu împotriva mea...

Am dat din cap aprobator.

— Fără să mai spunem și ce a făcut din familia Muscat, a continuat Caroline. Mă uimește că aveți atâta răbdare, *père*. Chiar mă uimește. Ochii îi lucesc de mânie. Mă mir că nu v-ați folosit influența, *père* – a adăugat ea.

Am dat din umeri.

— Ei, eu sunt doar un preot de țară, i-am spus. Nu am nicio influență ca atare. Pot dezaproba, dar...

— Puteți face mai mult decât să dezaprobați, s-a răstit Caroline, enervată. Ar fi trebuit să vă ascultăm de la bun început, *père*. N-ar fi trebuit s-o tolerăm aici.

Am dat din umeri.

— Oricine poate spune asta acum, i-am reamintit eu. Chiar dumneavoastră i-ați patronat confiseria, din câte îmi amintesc.

S-a înroșit.

— Ei bine, am putea să vă ajutăm acum, a spus ea. Paul Muscat, Georges, familia Arnauld, familia Drou, Prudhomme... Ne-am putea strânge laolaltă. Să împrăștiem cuvântul. Am putea întoarce vântul împotriva ei, chiar și acum.

— Și pentru ce motiv? Femeia n-a călcat nicio lege. Ar spune că este vorba de bârfe și nu veți câștiga nimic.

Caroline a zâmbit strâmb.

— I-am putea distruge prețiosul ei festival, asta-i sigur, a spus ea.

— Zău?

— Desigur. Intensitatea sentimentelor o fac să fie urâtă. Georges vede o mulțime de oameni. Este un om înstărit. Și Muscat este influent. Cunoaște multă lume. Poate fi convingător; Comitetul Rezidenților...

Sigur că da. Mi-l amintesc pe tatăl lui, în vara aceea, a țiganilor de pe râu.

— Dacă pierde cu festivalul – și am auzit că a cheltuit destul de mult pentru pregătiri deja – atunci ar putea fi forțată...

— Ar putea, am repetat eu, blând. Desigur că eu n-aș putea participa la așa ceva. Ar putea să pară – lipsă de caritate.

Mi-am dat seama din expresia ei că a înțeles perfect.

— Desigur, *mon père*. Vocea ei este nerăbdătoare și plină de ură. Pentru o clipă simt un profund dispreț pentru ea, așa cum găfâie și se agită ca o cățea în călduri, dar cu astfel de unelte demne de dispreț, *père*, se înfăptuiește adesea lucrarea noastră.

La urma urmei, *père*, Domnia Voastră ar trebui să știți mai bine.

32.

Vineri, 21 martie

Podul este aproape gata, tencuiala încă umedă pe alocuri, dar noua fereastră, rotundă și cu o giurgiuvea din alamă ca un hublou de pe vapor este terminată. Mâine, Roux va pune podelele și, după ce le va lustrui și le va vopsi, o vom muta pe Anouk în noua ei cameră. Nu există nicio ușă. Singura intrare este o trapă cu o duzină de trepte. Deja Anouk este foarte agitată. Își petrece multă vreme strecurându-și capul prin trapă, păzind și dând instrucțiuni precise referitoare la ceea ce trebuie făcut. În restul timpului stă cu mine în bucătărie, urmărind pregătirile pentru Paște. Jeannot este adesea cu ea. Stau amândoi în ușa bucătăriei, vorbind deodată. Am fost obligată să-i mituiesc ca să plece. Roux pare să-și fi revenit după boala lui Armande, fluierând pe când finisează pereții camerei lui Anouk. A făcut o treabă excelentă, deși regretă pierderea uneltelor sale. Cele pe care le folosește le-a închiriat de pe șantierul lui Clairmont și spune că sunt inferioare. De îndată ce va putea, își va cumpăra el altele.

— E un loc în Agen unde se vând ambarcațiuni vechi pentru râu, mi-a spus el ieri la o ciocolată și ecleruri. Aș putea să cumpăr o barcă veche și să o aranjez la iarnă. Aș putea s-o fac bună și confortabilă.

— De câți bani ai avea nevoie?

Dă din umeri.

— Poate cinci mii de franci pentru început, poate patru. Depinde.

— Ți i-ar putea împrumuta Armande.

— Nu. Este de neclintit. A făcut deja destul. Trasează un cerc pe marginea cãinii cu degetul arãtãtor. Oricum, Narcisse mi-a oferit de lucru, mi-a spus. La serã, apoi sã-l ajut cu *vendanges*²⁹ în sezonul strugurilor, apoi sunt cartofii, mazãrea, castraveții, vinetele... Destulã muncã sã mã ținã ocupat pãnã în noiembrie.

— Asta e bine. Mã cuprinde un val de cãldurã pentru entuziasmul lui, pentru revenirea lui. Deja și aratã mai bine, mai relaxat și fãrã acea privire groaznicã de ostilitate și suspiciune care-l fãceau sã semene cu o casã bãntuitã. Și-a petrecut ultimele nopti acasã la Armande, la cererea ei.

— În caz cã mai am un alt atac, spune ea serioasã, privindu-mã comic prin spatetele lui. Înșelat sau nu, mã bucur cã este acolo.

Dar nu și Caro Clairmont: a venit la *Praline* miercuri dimineața cu Joline Drou, evident ca sã discute despre Anouk. Roux stãtea la masã, bãnd mocha. Joséphine, cãreia încă pare sã-i fie fricã de Roux, era în bucãtãrie, ambalãnd ciocolatã. Anouk își termina micul dejun, vasul ei galben cu *chocolat au lait* și o jumãtate de croasant pe masã, în fața ei. Cele douã femei i-au zãmbit dulce lui Anouk, apoi l-au privit disprețuitoare pe Roux. Roux le-a privit insolent.

— Sper cã nu am venit într-un moment nepotrivit? Joline are o voce dulce, educatã, plinã de îngrijorare și simpatie. Dedesubt însă, doar indiferență.

— Deloc. Tocmai luam micul dejun. Pot sã vã ofer ceva de bãut?

— Nu, nu. Eu nu mãnãnc niciodatã dimineața.

O privire furișã înspre Anouk care, având capul scufundat în castron, nu o observã.

²⁹ Culesul viilor.

— Mă întrebam dacă aş putea să discut cu dumneavoastră, a zis Joline dulce. În *particular*.

— Da, sigur, i-am spus. Dar cred că nu este nevoie. Nu puteţi spune ce aveţi de spus aici? Sunt sigură că Roux n-o să se supere.

Roux a rânjit şi Joline s-a uitat acru.

— Ei bine, este puţin *delicat*, a zis ea.

— Atunci sunteţi sigură că vorbiţi cu cine trebuie? Aş spune că *monsieur* Reynaud ar fi mult mai potrivit...

— Nu, sigur trebuie să vorbesc cu dumneavoastră, a zis Joline, printre buzele strânse.

— Oh. Politicoasă. Despre ce?

— Este vorba de fiica dumneavoastră. Mi-a aruncat un zâmbet rece. După cum ştiţi, eu am clasa ei la şcoală.

— Ştiu. Am mai turnat o mocha pentru Roux. Ce s-a întâmplat? A rămas în urmă? Are probleme?

Ştiu perfect de bine că Anouk nu are probleme. Citeşte cu lăcomie de la patru ani jumătate. Vorbeşte englezeşte aproape la fel de bine ca franţuzeşte, o moştenire din zilele noastre la New York.

— Nu, nu, mă linişteşte Joline. Este o fetiţă sclipitoare. O scurtă privire înspre Anouk, dar fiica mea este prea absorbită de croasantul ei. Cu viclenie, crezând că n-o văd, şterpeleşte un şoricel de ciocolată din galantar şi îl strecoară în mijlocul pâinii pentru a-şi face *pain au chocolat*.

— Atunci purtarea ei? întreb eu cu o îngrijorare exagerată. Nu este cuminte? E neascultătoare? Nepoliticoasă?

— Nu, nu. *Sigur* că nu. Nimic de genul acesta.

— Atunci ce?

Caro mă priveşte cu figura ei oţetită.

— *Curé* Reynaud a vizitat şcoala de mai multe ori în săptămâna aceasta, mă informează ea. Ca să le vorbească

celor mici despre Paște și despre semnificația sărbătorii Bisericii și așa mai departe.

Am dat aprobator din cap. Joline mi-a oferit iar unul dintre zâmbetele ei pline de milă.

— Ei bine, Anouk pare să fie – o privire vicleană în direcția lui Anouk – ei, nu chiar *nepoliticoasă*, dar i-a pus niște întrebări foarte ciudate. Zâmbetul i s-a îngustat în două paranteze dezaprobatoare.

— Niște întrebări foarte ciudate, a repetat ea.

— Ah, bine, am spus eu calmă. Întotdeauna a fost curioasă. Sunt sigură că n-ați vrea să descurajați spiritul cercetător al elevilor dumneavoastră. Și oricum, am adăugat eu răutăcioasă, să nu-mi spuneți că există vreun subiect la care *monsieur* Reynaud nu este pregătit să răspundă.

Joline a protestat imediat.

— Îi tulbură pe ceilalți copii, *madame*, a spus ea înverșunată.

— Da?

— Se pare că Anouk le-a spus că Paștele nu este o sărbătoare creștină și că învierea Domnului este un fel de *referire* la o zeiță a recoltei sau cam așa ceva. O zeitățe a fertilității din timpurile păgâne. A râs forțat, dar vocea i-a rămas de gheață.

— Da. Am mângâiat ușor bucelele lui Anouk. A citit mult micuța asta, nu-i așa, Nanou?

— Întrebam doar despre Eostre, a spus repede Anouk. *Curé* Reynaud spune că nimeni nu-i mai ține sărbătoarea, și eu i-am spus că noi o facem.

Mi-am ascuns zâmbetul în spatele mâinii.

— Nu cred că înțelege, scumpo, i-am spus eu. Poate n-ar trebui să-i pui atâtea întrebări dacă-l tulbură.

— Îi tulbură pe copii, *madame*, a spus Joline.

— Nu-i adevărat, a replicat Anouk. Jeannot spune că ar trebui să facem un foc de tabără când vine sărbătoarea ei și să avem lumânări roșii și albe și restul. Jeannot spune...

Caroline a întrerupt-o.

— Se pare că Jeannot spune foarte multe, a comentat ea.

— Probabil că seamănă cu maică-sa, am zis eu.

Joline a părut ofensată.

— Nu cred că luați toate astea în serios, a spus ea, zâmbetul pălindu-i puțin.

Am dat din umeri.

— Nu văd care este problema, i-am răspuns calmă. Fiica mea participă la discuțiile din clasă. Nu asta vreți să spuneți?

— Unele subiecte *n-ar trebui* să fie discutate, s-a răstit Caro și, pentru o clipă, în spatele dulceții ei suave, am zărit-o pe mama ei în ea, poruncitoare și hotărâtă. Îmi plăcea mai mult așa. Unele subiecte ar trebui să fie acceptate pe baza *credinței* și atunci când copilul are o *educație* morală corectă... S-a întrerupt, confuză. Departe de mine gândul să vă spun cum să vă creșteți copilul, a terminat ea, rece.

— Foarte bine, i-am zâmbit eu. N-aș fi vrut să mă cert cu dumneavoastră. Ambele femei m-au privit cu aceeași expresie de antipatie nedumerită.

— Sunteți sigure că nu vreți să beți ciocolată?

Ochii lui Caro s-au îndreptat înspre vitrină, spre praline, trufe, amandine și nugale, ecleruri, florentine, vișine cu lichior, migdale zaharisite.

— Mă mir că fetița nu are dinții stricați, a zis ea acru.

Anouk a rânjit, afișându-și dinții. Albeața lor a părut să sporească supărarea lui Caro.

— Ne pierdem vremea aici, i-a spus rece lui Joline. Nu am spus nimic, iar Roux a chicotit. Din bucătărie auzeam

cântând micuțul radio al lui Joséphine. Câteva secunde nu s-a mai auzit decât zumzetul stins al difuzorului.

— Hai, i-a spus Caro prietenei ei. Joline părea nesigură.

— Am spus *că mergem!* Cu un gest iritat a ieșit furtunos din magazin cu Joline pe urmele ei. Să nu credeți că nu știu de-a ce vă jucați, a scuipat ea în loc de la revedere, tocurile lor înalte făcând zgomot pe pavaj pe când traversau scuarul, îndreptându-se către St Jerome.

În următoarea zi am găsit primul dintre pamflete. Strâns ghem și aruncat în stradă, Joséphine l-a adunat pe când mătura trotuarul și l-a adus în confiserie. O singură pagină tipărită, fotocopiată pe hârtie roz și îndoită. Nu era semnată, dar ceva din stilul ei dădea de bănuit cine ar fi autorul.

Titlul: „Pastele și întoarcerea la Credință”. Am parcurs pamfletul repede. Mare parte a textului era previzibilă. Bucuria și auto-purificarea, păcatul și bucuriile binecuvântării și ale rugăciunii. Dar, pe la jumătatea paginii, în caractere mai îngroșate, era un paragraf care mi-a atras privirea.

Noii păgâni. Coruperea spiritului sărbătorii de Paște.

Va exista întotdeauna o minoritate de oameni care va încerca să se folosească de sfintele noastre tradiții pentru a dobândi câștiguri personale.

Industria de felițări. Lanțurile de supermarketuri. Dar și mai sinistri sunt cei care pretind că reînvie vechile tradiții, implicându-ne copiii în practicile păgâne ca amuzament. Prea mulți dintre noi consideră aceste lucruri nedăunătoare și le privesc cu toleranță. De ce

altfel ar fi permis comunitatea noastră să aibă loc un așa-numit Festival al Ciocolatei lângă biserică, chiar în Duminica de Paște? Acest lucru face de batjocură tot ceea ce simbolizează Paștele. Vă îndemnăm să boicotați acest așa-numit Festival precum și toate evenimentele similare de dragul copiilor voștri inocenți.
BISERICA, nu CIOCOLATA, este ADEVĂRATUL
MESAJ al PAȘTELUI!

— Biserică, nu ciocolată, am răs eu. De fapt este o lozincă destul de bună. Nu credeți?

Joséphine părea neliniștită.

— Nu te înțeleg, a zis ea. Nu pari să fii deloc îngrijorată.

— De ce să mă îngrijorez? Am dat din umeri. E doar o fițuică. Și sunt sigură că știu cine a compus-o.

Ea a încuviințat.

— Caro. Tonul ei era emfatic. Caro și Joline. Este exact stilul lor. Toate poveștile alea despre inocența copiilor. A furnăit batjocoritoare. Dar oamenii le ascultă, Vianne. S-ar putea ca unii să se gândească de două ori înainte de a veni. Joline este învățătoare. Iar Caro este membră în Comitetul Rezidenților.

— Zău? Nici nu știam că există un Comitet al Rezidenților. Bigoți plini de ei, cu gust pentru bârfe. Și ce ar putea să facă? Să aresteze toată lumea?

Joséphine a dat din cap.

— Și Paul este în comitetul acela, a șoptit ea.

— Ei și?

— Și știi ce e în stare să facă, a spus Joséphine disperată. Am observat că atunci când este stresată revine la vechile ei manierisme, săpând cu pumnii în stern. Este nebun, știi că așa este. Este doar...

S-a întrerupt nefericită, cu pumnii încheștați. Am avut din nou impresia că vrea să-mi spună ceva, că știa ceva. I-am atins mâna, încercând ușor să-i percep gândurile, dar n-am văzut nimic altceva decât înainte: fum, cenușiu și unsuros, pe fundalul unui cer purpuriu.

Fum! Mâna mi s-a încheștat pe a ei. *Fum!* Acum că înțelegeam viziunea, puteam să disting și detaliile: fața lui palidă în întuneric, zâmbetul lui tăios, triumfător. Ea mă privea în tăcere, cu ochii încărcăți de cunoaștere.

— De ce nu-mi povestești? am spus în cele din urmă.

— Nu vei putea dovedi nimic, a spus Joséphine. Nu ți-am spus nimic.

— Nu era nevoie. De aceea ți-e atât de frică de Roux? Pentru ceea ce a făcut Paul?

Și-a ridicat încăpățânată bărbia.

— Nu mi-e *frică* de el.

— Dar nu vrei să vorbești cu el. Nici măcar să stai în aceeași încăpere cu el. Nici nu-l poți privi în ochi.

Joséphine și-a încrucișat brațele cu privirea uneia care nu mai are nimic de spus.

— Joséphine? Am întors-o înspre mine, am obligat-o să mă privească. *Joséphine?*

— Bine. Vocea ei era aspră și îmbufnată. Știam, bine? Știam ce va face Paul. I-am spus că voi spune dacă va încerca ceva, l-am avertizat. Atunci m-a lovit. M-a privit cu ură, cu gura plină de lacrimile nerevărsate. Așa că sunt o lașă, a spus cu glas tare. Acum știi cum sunt; nu sunt curajoasă ca tine, sunt o mincinoasă și o lașă. L-am lăsat s-o facă, cineva ar fi putut fi omorât, Roux ar fi putut fi omorât, sau Zézette, sau copilul ei și totul ar fi fost din *vina mea!* Respira greu. Să nu-i spui, a mai zis ea. N-aș putea suporta.

— Eu nu-i voi spune nimic lui Roux, i-am zis cu blândețe. Tu o vei face.

A dat cu violență din cap.

— Nu. Nu. N-aș putea.

— Este în regulă, Joséphine, am îndemnat-o. Nu a fost vina ta. Și *n-a murit* nimeni, nu?

Cu încăpățânare:

— N-aș putea. Nu pot.

— Roux nu este ca Paul, i-am zis eu. Seamănă mai mult cu tine decât ți-ai putea imagina.

— Nu știu ce-aș putea spune. Își suceea mâinile. Aș vrea să plece, a spus ea mâniaasă. Aș vrea să-și ia banii și să plece în altă parte.

— Nu, nu vrei, i-am spus. Și, oricum, nu are de gând să plece. I-am povestit ce-mi spusese despre munca lui la Narcisse și despre barca din Agen. Merită să știe cel puțin cine este responsabil, am insistat. Așa va înțelege că vina pentru cele întâmplate îi aparține doar lui Muscat și că nimeni altcineva de aici nu-l urăște. Tu ar trebui să-l înțelegi, Joséphine. Știi cum este când te simți așa cum se simte el. Joséphine a oftat.

— Nu astăzi, a zis ea. Îi voi spune, dar altă dată. Bine?

— Nu va fi mai ușor în altă zi decât este astăzi, am avertizat-o. Vrei să vin cu tine la el?

M-a privit fix.

— Ei, trebuie să facă în curând o pauză, i-am explicat. I-ai putea duce o cană cu ciocolată.

O pauză. Fața ei era lipsită de emoții și palidă. Mâinile îi tremurau. Am luat o *rocher noir* dintr-o grămadă de lângă mine și i-am strecurat-o în gura întredeschisă înainte să aibă timp să spună ceva.

— Îți va da curaj, i-am spus, întorcându-mă să amestec ciocolata într-un vas mare. Hai, mestecă. Am auzit-o scoțând un sunet încet, pe jumătate râs. I-am dat cana.

— Ești gata?

— Cred că da. Gura îi era plină de ciocolată. Voi încerca.

I-am lăsat singuri. Am recitat pamfletul pe care-l găsisese Joséphine în stradă. *Biserică, nu ciocolată*. De fapt, este chiar nostim. Omul Negru și-a descoperit în sfârșit simțul umorului.

Afară era cald în ciuda vântului. Les Marauds sclipea în lumina soarelui. Am mers încet pe jos către Tannes, bucurându-mă de căldura soarelui în spate. Primăvara venise fără avertisment, ca atunci când ocolești un colț stâncos și intri într-o vale și grădinile și marginile au înflorit brusc, bogate în narcise, iriși, lalele. Chiar și casele părăginite din Les Marauds sunt atinse de culorile primăverii, dar aici grădinile ordonate devin de o excentricitate grotescă: un soc în floare crescând pe balconul unei case deasupra apei; un acoperiș plin cu păpădii; violete răsărind printre crăpăturile unei fațade gata să se prăbușească. Plante, pe vremuri domesticate, întoarse la starea lor de sălbăticie, micuțe mușcate răsărind printre cucute, maci sălbatici împrăștiați la întâmplare și aduși de sălbăticire de la roșul lor original la o gamă de culori de la portocaliu la movul cel mai palid. Câteva zile de soare sunt suficiente să le trezească din somn; după o ploaie se desfac și-și întind capetele către lumină. Dacă smulgi o mână din aceste presupuse buruieni descoperi salvie și iriși, și garofițe și levănțică sub docuri și gunoaie. Am rătăcit pe malul râului suficient de mult ca Joséphine și Roux să aibă timp să-și rezolve problemele, apoi m-am întors încet înspre casă prin

străzile lăturalnice, până la Rue des Frères de la Révolution și Rue des Poètes cu zidurile lor apropiate, întunecate, aproape lipsite de ferestre, întrerupte doar de frânghiile cu rufe atârinate de la un balcon la altul sau de la o singură fereastră din care atârnă festoane verzi de iederă.

I-am găsit împreună în confiserie cu un o cană de ciocolată pe jumătate goală între ei. Joséphine avea ochii roșii, dar părea ușurată, aproape fericită. Roux râdea de vreun comentariu oarecare al ei, un sunet straniu, neobișnuit, exotic prin raritatea lui. O clipă am simțit un fel de invidie, gândindu-mă: *Se simt bine împreună.*

Am vorbit mai târziu cu Roux, după ce ea plecase la cumpărături. El este atent să nu se trădeze cu nimic atunci când vorbește despre ea, dar în ochi îi apare întotdeauna o privire luminoasă ca răsăritul unui zâmbet. Se pare că-l bănuia deja pe Muscat.

— A făcut bine că l-a părăsit pe ticălosul ăla, spune el, veninos. Lucrurile pe care le-a făcut... Pentru o clipă pare stânjenit, se întoarce, mișcă o cană pe masă fără niciun motiv, o pune înapoi. Un astfel de bărbat nu merită să aibă o soție, mormăie el.

— Și tu ce vei face? îl întreb.

Dă din umeri.

— N-am ce să fac, îmi spune el pragmatic. Va nega totul. Poliția nu este interesată. Și, oricum, prefer să nu se amestece.

Nu mai continuă ideea. Bănuiesc că există lucruri în trecutul lui care nu trebuie cercetate prea adânc.

De atunci însă, Joséphine și Roux au vorbit de multe ori. Ea îi duce ciocolată și biscuiți când el este în pauză și îi aud adesea râzând. Ea și-a pierdut privirea absentă și speriată.

Am observat că a început să se îmbrace mai atent. În această dimineață a anunțat chiar că voia să se întoarcă la cafenea să-și ia niște lucruri.

— Merg cu tine, i-am propus eu.

Joséphine a dat din cap.

— Mă voi descurca și singură. Pare fericită, aproape exuberantă, acum că a luat această decizie. Oricum, nu mă voi lupta cu Paul... Se întrerupe, părând vag tulburată. M-am gândit să mă duc pe acolo, asta-i tot, a spus ea. Fața îi era îmbujorată, plină de încăpățănare. Am cărți, haine... Vreau să le iau până ce Paul nu se hotărăște să le arunce.

Am încuviințat.

— Când vrei să te duci?

Fără nicio ezitare:

— Duminică. Va fi la biserică atunci. Cu puțin noroc voi putea să intru și să ies din cafenea fără să-l întâlnesc. Nu va dura mult.

Am privit-o.

— Ești sigură că nu vrei companie?

A dat din cap.

— Cumva, nu mi se pare corect.

Comentariul ei politicos mă face să zâmbesc, dar știu de fapt ce voia să spună. Era teritoriul lui – teritoriul *lor* – marcat inefabil de urmele vieții lor în comun. Nu aveam ce să caut acolo.

— Nu voi păți nimic. Zâmbește. Știu cum să mă port cu el, Vianne. Am mai făcut-o și înainte.

— Sper că nu se va ajunge la asta.

— Nu se va ajunge. În mod absurd, se întinde și mă prinde de mână ca și cum ar fi vrut să mă încurajeze. Îți promit că nu.

33.

Duminică, 23 martie Duminica Floriilor

Dangățul clopotului lovește plat de morișca de vânt și zidurile caselor și ale magazinelor. Chiar și pietrele din pavaj răsună din cauza zgomotului; îi pot simți zumzetul monoton plin tălpile pantofilor. Narcisse a oferit *rameaux*³⁰, crucile din frunze de palmier pe care le împart la sfârșitul slujbei și care vor fi ținute la reverele hainelor, pe cămine, la capătul patului, pentru tot restul Săptămânii Mari. Vă voi aduce și dumneavoastră una, *père*, și o candelă care să rămână aprinsă la căpătâiul patului; nu văd niciun motiv pentru care ar trebui să fiți lipsit de ele. Asistentele mă privesc cu un amuzament abia ascuns. Doar frica și respectul pentru haina mea le împiedică să râdă cu voce tare. Fețele lor rozalii de dădace lucesc cu un râs ascuns. Pe coridor, vocile lor de fetiță se ridică și cad în fraze ininteligibile din cauza distanței și a acusticii proaste a spitalului:

Crede că poate să-l audă – oh da – crede că se va mai trezi – Nu, zău? – Nu! – Vorbește cu el, dragă – l-am auzit o dată – se roagă – Apoi un râs de școlăriță – hihihhi! – ca niște mărgele împrăștiate pe faianță.

Desigur că nu îndrăznesc să-mi râdă în față. Poate sunt călugărițe în uniformele lor albe și curate, cu părul strâns sub bonetele apretate, cu ochii coborâți. Copii de mănăstire, murmurând formulele de respect – *oui, mon père, non, mon père* – cu inima plină de o veselie secretă. Și congregația mea are același spirit de chiul – o privire obraznică în timpul

³⁰ Coronițe din frunze de palmier.

predicii, o grabă nelalocul ei către *chocolaterie* după – dar astăzi, sunt cumiți. Mă salută cu respect, aproape cu teamă. Narcisse se scuză că *rameaux* nu sunt din palmieri adevărați, ci din cedru răsucit și împletit ca să aproximeze frunzele tradiționale.

— Nu este un copac de pe aici, *père*, explică el cu vocea lui aspră. Nu crește bine aici. Frigul îl scorojește.

Îl bat pe umăr cu un gest părintesc.

— Nu te îngrijora, *mon fils*. Întoarcerea lor pe calea dreaptă mi-a îndulcit dispoziția așa că sunt părintesc, indulgent. Nu te îngrijora.

Caroline Clairmont îmi ia mâna între degetele ei înmănușate.

— O predică minunată. Vocea ei este caldă. O predică *atât* de minunată. Georges îi ține isonul. Luc stă lângă ea, părând îmbufnat. În spatele lor, familia Drou, cu fiul lor, caraghios cu gulerul lui marinăresc. Nu-l văd pe Muscat printre cei care pleacă, dar presupun că trebuie să fie acolo.

Caroline Clairmont zâmbeste cu subînțeles.

— Se pare că am făcut-o, spune ea cu satisfacție. Avem o petiție cu mai mult de o sută de semnături pe ea...

— Festivalul ciocolatei. O întrerup în șoaptă, nemulțumit. Este un loc prea public ca să discutăm despre așa ceva. Ea nu înțelege aluzia.

— Desigur! Vorbește tare, ațâțată. Am distribuit două sute de fluturași. Am strâns semnături de la jumătate din oamenii din Lansquenet. Am vizitat toate casele – se întrerupe, corectându-se – ei, *aproape* toate casele. Rânjește. Cu câteva excepții evidente.

— Înțeleg. Îi vorbesc rece. Ei, poate reușim să discutăm altă dată.

În sfârșit înțelege. Se înroșește.

— Desigur, *père*.

Are dreptate, desigur. Efectele au fost previzibile. Magazinul de ciocolată a fost aproape pustiu în ultimele câteva zile. La urma urmei dezaprobarea Comitetului Rezidenților nu este o nimica toată într-o astfel de comunitate restrânsă, la fel ca și dezaprobarea tacită a Bisericii. Să cumperi, să poftești, să te *îndopi* chiar sub aceste priviri dezaprobatoare... Acest lucru cere un mare curaj, un spirit de revoltă mai puternic decât crede femeia Rocher că posedă cetățenii noștri. La urma urmei, de câtă vreme este aici? Oile rătăcite se întorc la turmă, *père*. Din instinct. Ea este. Doar o mică diversiune pentru ei, asta-i tot. Dar, până la urmă, se întorc pe calea cea dreaptă. Nu mă înșel singur crezând că o fac dintr-un sentiment puternic de pocăință sau dintr-o adâncă cugetare – oile nu sunt gânditori de seamă – dar instinctele lor, semănate în ei din leagăn, sunt sănătoase. Pașii lor îi aduc acasă, chiar dacă mințile le-au mai rătăcit. Astăzi simt o izbucnire puternică de afecțiune pentru ei, pentru turma mea, pentru oamenii mei. Vreau să le simt mâinile în mâinile mele, să le ating carnea caldă, proastă, să mă scald în teama și în încrederea lor.

Pentru asta m-am rugat oare, *père*? Este oare aceasta lecția pe care trebuia s-o învăț? Mă uit iar prin mulțime căutându-l pe Muscat. El întotdeauna vine duminica la biserică, iar astăzi, în această duminică deosebită, n-ar fi putut să lipsească... Totuși, pe când biserica se golește, tot nu-l văd. Nici nu-mi amintesc să se fi împărțit. Și, în mod sigur, n-ar fi plecat fără să schimbe câteva cuvinte cu mine. Poate așteaptă încă în St Jerome, îmi spun eu. Problemele cu nevasta lui l-au tulburat puternic. Poate are nevoie de îndrumări speciale.

Mormanul de frunze de palmier de lângă mine scade. Fiecare este muiată în aghiasmă, o binecuvântare murmurată, o atingere a mâinii. Luc Clairmont se retrage cu o șoaptă mânioasă. Mama lui îl ceartă încet, zâmbindu-mi slab pe deasupra capetelor aplecate. Tot nu-l zăresc pe Muscat. Verific interiorul bisericii: cu excepția câtorva oameni în vârstă încă aplecați în rugăciune lângă altar, biserica este goală. Sfântul Francisc stă la ușă, absurd de vesel pentru un sfânt, înconjurat de porumbei din plastic, fața lui rânjită mai asemănătoare cu a unui nebun sau bețiv decât cu a unui sfânt. Simt o zvâcnire de supărare față de cel care a plasat statuia acolo, atât de aproape de intrare. Tizul meu, simt eu, ar trebui să aibă mai multă forță, mai multă demnitate. Și, în loc de acestea, acest nebun dolofan, zâmbitor, pare să-și bată joc de mine, cu o mână ținută într-un gest vag de binecuvântare, cu cealaltă ținând o pasăre din plastic lângă pântecul lui rotund, de parcă ar visa la o plăcintă de porumbel. Încerc să-mi amintesc dacă sfântul era în aceeași poziție când am plecat din Lansquenet, *père*. Vă amintiți cumva, sau a fost mutat de atunci, poate de oameni invidioși care vor să-și bată joc de mine? Sfântul Jerome, patronul bisericii acesteia, este mai ascuns: în alcovul lui întunecat cu picturile în ulei înnegrite în spate, este o umbră abia vizibilă, vechea marmură din care a fost sculptat pătată în galben de fumul miilor de lumânări. Sfântul Francisc, pe de altă parte, rămâne de un alb de ciupercă, în ciuda umezelii ghipsului, sfărâmându-se în nepăsarea fericită a dezaprobării tacite a colegilor lui. Îmi amintesc că ar trebui să-l mut într-un loc mai potrivit de îndată ce voi putea.

Muscat nu este în biserică. Verific grădina, crezând încă pe jumătate că s-ar putea să mă aștepte acolo, dar niciun semn de el. Poate este bolnav, îmi spun eu. Doar o boală gravă ar

împiedica un om atât de pios să lipsească de la slujbă în Duminica Floriilor. Îmi schimb odăjdiile curate cu sutana de zi cu zi, lăsând veșmintele ceremoniale în vestiar. Închid caliciul și tava sacramentală. Pe vremurile dumneavoastră, *père*, nu ar fi fost nevoie să procedez așa, dar în timpurile acestea nesigure, nimeni nu mai poate fi considerat demn de încredere. Cerșetori și țigani – ca să nu mai vorbim despre unii dintre cetățenii noștri – ar putea considera că banii peșin sunt mai de încredere decât damnarea eternă.

Îmi croiesc repede drum către Les Marauds. Muscat a fost tăcut de săptămâna trecută; l-am văzut doar în trecere și mi s-a părut slăbit și bolnav, încovoiat ca un penitent mâhnit, cu ochii pe jumătate ascunși de pleoapele căzute. Puțini oameni mai vizitează acum cafeneaua, înfricoșați poate de privirile rătăcite ale lui Muscat și de temperamentul lui iute. Am fost chiar eu acolo vineri; barul era aproape pustiu. Podeaua n-a mai fost măturată de la plecarea lui Joséphine. Mucuri de țigări și ambalaje de bomboane alunecă sub picioare. Pahare goale răspândite peste tot. Câteva sendvișuri și o chestie roșie, încrețită, care ar fi putut să fie o felie de pizza, stau rătăcite în galantar. Lângă ele, un vraf din pamfletele lui Caroline, ținute sub un pahar de bere murdar. Se simțea o putoare de vomă și mucegai sub mirosul țigărilor Gauloises. Muscat era beat.

— Tu erai. Tonul lui era morocănos, puțin supărat. Ai venit să-mi spui să întorc și celălalt obraz, nu? A tras zdravăn din țigara ținută bine între dinți. Ar trebui să fii mulțumit. Nu m-am mai apropiat de cățea de câteva zile.

Am dat din cap.

— Nu ar trebui să fii așa de amar, i-am spus.

— Pot să fiu cum vreau în barul meu, a zis Muscat în felul lui confuz, agresiv. *Este barul meu, nu-i așa, père?* Vreau să zic, doar nu vrei să i-l oferi și pe *ăsta* pe o farfurie, nu?

I-am spus că înțeleg cum se simte. El a mai tras din țigară și a tușit un miros de bere răncedă în fața mea.

— Asta-i bine, *père*. Răsuflarea lui era urât mirositoare și fierbinte, ca a unui animal. Este foarte bine. *Desigur* că tu înțelegi. Sigur că da. Biserica ți-a șparlit boașele când ai depus jurământul. Este de înțeles că nu vrei ca *eu* să le păstrez pe *ale mele*.

— Ești beat, Muscat, m-am răstit eu.

— Corectă observație, *père*, a rânjit el. Nu-ți scapă mai nimic, nu? A făcut un gest ca de măturare cu mâna în care ținea țigara. Tot ceea ce trebuie este ca ea să vadă locul ăsta arătând așa, a spus el, aspru. Este tot ceea ce-i mai trebuie ca s-o facă fericită acum. Știind că m-a ruinat – acum era aproape gata să plângă, cu ochii plini de autocompătimirea bețivilor – știind că ea a aruncat căsătoria noastră pentru oameni care rād de... A scos un sunet oribil, pe jumătate hohot de plâns, pe jumătate râgâială. Știind că mi-a distrus afurisita de *inimă!* Și-a șters nasul cu dosul mâinii.

— Să nu crezi că nu știu ce se întâmplă aici, a continuat el, pe un ton mai scăzut. Căteaua și prietenii ei ciudați. Știu ceea ce fac. Din nou ridică vocea; m-am uitat în jur și i-am văzut pe cei trei sau patru clienți rămași holbându-se curioși la el. I-am apăsat mâna în semn de avertizare.

— Nu-ți pierde speranța, Muscat, l-am îndemnat eu, luptându-mă cu dezgustul de a fi atât de aproape de el. Nu așa o vei recâștiga. Amintește-ți că multe cupluri au avut momentele lor de cumpănă, dar...

A rânjit.

— Cumpănă, hm? A rânjit iar. Să-ți spun ceva, *père*. Lasă-mă singur cinci minute cu ea și voi rezolva problema aceea de tot. *O voi câștiga* în mă-sa înapoi, nicio îndoială în privința asta.

Vorbea vicios și stupid, cu vorbele abia formate în jurul rânjetului lui de rechin. L-am luat de umeri și i-am spus clar, sperând că va înțelege măcar ceva.

— Nu vei face nimic de genul acesta, i-am spus în față, ignorând bețivanii care se zgâiau de la bar. Te vei comporta *decent*, Muscat, vei urma *procedura* corectă dacă vrei să faci ceva și te vei feri de amândoi! Ai înțeles?

Îl țineam cu mâinile strâns de umeri. Muscat a protestat, țipând obscenități.

— Te avertizez, Muscat, i-am mai zis. Am tolerat multe din partea ta, dar acest mod de comportare – *tiranică* – nu-l voi tolera, înțelegi?

A bombănit ceva, scuze sau amenințări, n-aș putea spune. Atunci credeam că a zis *Îmi pare rău*, dar gândindu-mă mai târziu, mi-am dat seama că ar fi putut tot la fel de bine să însemne *O să-ți pară rău*, cu ochii lucind meschin în spatele lacrimilor de bețiv.

Îmi pare rău. Dar cui ar trebui să-i pară rău? Și pentru ce?

Grăbind-mă în jos pe deal înspre Les Marauds, m-am întrebat iar dacă nu cumva înțelesesem greșit semnele. Ar putea fi el oare capabil de violență îndreptată împotriva lui însuși? Aș fi putut eu, în dorința mea de a preveni alte tulburări, să nu dau atenție faptului că individul era, de fapt, pe culmile disperării? Când am ajuns la Café de la République, aceasta era închisă, dar un cerc de oameni stăteau afară, privind la una dintre ferestrele de la etajul întâi. Le-am recunoscut pe Caro Clairmont și pe Joline Drou

printre ei. Duplessis era și el acolo, o figură mică și demnă cu pălăria lui de fetru și cățelul ghemuit la picioarele lui. Pe deasupra sunetului vocilor am auzit un sunet mai înalt, mai penetrant, care se ridica și cobora, transformându-se uneori în cuvinte, fraze, un țipăt...

— *Père*. Caro era cu respirația tăiată, îmbujorată la față. Expresia ei semăna cu cele ale eternelor frumuseți cu ochi mari și gura deschisă din anumite magazine de lux și m-am înroșit când m-am gândit la asta.

— Ce s-a întâmplat? Vocea mea era tăioasă. Muscat?

— Este Joséphine, a spus Caro, agitată. A dus-o în camera de sus, *père*, și ea *țipă*.

Chiar în timp ce vorbea, o altă cascadă de sunete – țipete, gemete de durere și sunetul unor obiecte sparte – a ieșit pe fereastră și un morman de spărturi s-a împrăștiat pe asfalt. Vocea unei femei, suficient de ridicată ca să spargă geamurile, a urlat – deși nu, m-am gândit eu, de groază, ci cu o mânie sălbatică și primitivă – urmată aproape imediat de altă explozie de șrapnele casnice. Cărți, cârpe, discuri, bibelouri... artileria mondenă a luptelor domestice.

Am strigat în sus.

— Muscat? Mă auzi? *Muscat?*

O colivie goală a zburat prin aer.

— *Muscat!*

Din casă nu s-a auzit niciun răspuns. Cei doi adversari păreau inumani – un trol și o harpie – și pentru o clipă m-am simțit nelalocul meu, de parcă lumea ar fi alunecat puțin mai departe pe tărâmul umbrelor, lărgind semiluna de întuneric care ne desparte de lumină. Dacă voi deschide ușa, ce voi vedea?

Într-o clipă groaznică vechea amintire îmi revine și am iar șaisprezece ani, deschizând ușa acelei vechi anexe a bisericii

care mai este numită de unii cancelarie, trecând din penumbra măloasă a bisericii într-un întuneric mai adânc, picioarele mele pășind neuzite pe parchetul lustruit, cu ciudatele gemete și mormăieli ale monstrului nevăzut răsunându-mi în urechi. Deschid ușa, cu inima în gât, cu pumnii încleștați, cu ochii mari... și văd pe podea în fața mea palida bestie arcuită, cu proporții oarecum familiare, dar bizar dublate, două fețe ridicate înspre mine cu o expresie înghețată de mânie-oroare-dezgust.

Maman! Père!

Ciudat, știu. Nu poate fi nicio legătură. Totuși, privind figura înlăcrimată și febrilă a lui Caro Clairmont mă întreb dacă nu aude și ea țipătul violent erotic, momentul puterii atunci când chibritul se aprinde, lovitura cade, benzina se aprinde...

Nu a fost o simplă trădare ce ați făcut dumneavoastră, *père*, mi-a făcut sângele să-mi înghețe și pielea de pe tâmpile să se întindă ca pe tobă. Știu despre păcat – despre păcatele cărnii – doar ca despre un fel de abstracție dezgustătoare, ca și cum ai coborî la nivelul animalelor. Că ar putea exista o *plăcere* în asemenea lucruri mi se pare aproape de neînțeles. Și totuși Domnia Voastră și mama mea – înfierbântați, roșii la față, lucrând mecanic, transpirați și lipiți unul de celălalt ca niște pistoane, nu chiar goi, nu, dar și mai lascivi din cauza resturilor de îmbrăcăminte – o bluză, o fustă șifonată, sutana trasă în sus... Nu, nu carnea m-a dezgustat, pentru că priveam scena cu un dezinteres distant, dezgustat. Era din cauză că mă *compromisesem* în fața dumneavoastră, *père*, cu doar două săptămâni înainte – sticla de benzină netedă în palma mea, țipătul de putere al celui îndreptățit, oftatul de încântare pe când sticla zboară prin aer și se aprinde, improșcând puntea acelei bărci nenorocite cu un val

de flăcări *flic-flic* flămânde pe prelata uscată, *hrșșt* pe lemnul uscat, lingându-l cu o veselie lascivă. Au bănuț cã este vorba de o incendiere intenționată, *père*, dar niciodată bunul și liniștitul băiat Reynaud, nu Francis, care cânta în corul bisericii și stătea atât de palid și de cuminte în timpul predicilor. Nu tânărul Francis care nici măcar nu spãrsese vre o fereastrã pânã atunci. Muscat, posibil. Bãtrânul Muscat și derbedeul lui de băiat ar fi putut s-o facã. O vreme au fost întâmpinați cu răcealã, cu speculații dușmãnoase. Dar, de data aceasta, lucrurile merseserã prea departe, însã ei au negat cu înverșunare și, de fapt, nu exista nicio dovadã. Victimele nu făceau parte dintre ai noștri. Nimeni n-a făcut legãtura dintre incendiu și schimbãrile din soarta familiei Reynaud, divorțul pãrinților, plecarea băiatului la o școalã selectã din nord... Am făcut-o pentru dumneavoastrã, *père*. Din dragoste pentru dumneavoastrã. Barca arzând pe câmpiile uscate lumineazã noaptea cafenie, oamenii fug de colo-colo, agãțându-se de malurile arse de soare ale râului aproape uscat, unii încercând în zadar sã scoatã cele câteva gãleți pline cu mъл din albia râului și sã le arunce peste barca în flãcãri, eu așteptând în tufișuri, cu gura uscatã, cu pântecul plin de o bucurie aprinsã.

Nu aveam de unde sã știu de cei care dormeau în barcã, mi-am spus. Înveliți atât de strâns în întunericul lor de bețivani încât nici focul nu a reușit sã-i trezeascã. I-am visat mai târziu, arși, strânși unul lângã altul, topiți unul într-altul ca niște amanți perfecti. Luni de zile am țipat în toiul nopții, vãzând acele brațe întinse spre mine, auzindu-le vocile – o adiere de cenușã – strigându-mi numele cu buzele lor albite.

Dar m-ați absolvit, *père*. Doar un bețivan și târfa lui, mi-ați spus. Gunoaie netrebnice pe râul murdar. Douãzeci de *Pater* și tot atâtea *Ave* ca preț pentru viețile lor. Hoți care

vandalizaseră biserica noastră, îl insultaseră pe preotul nostru și care nu meritau altceva. Eram un tânăr cu un viitor strălucit în față, cu părinți care mă îndrăgeau și care ar jeli, care ar fi groaznic de nefericiți dacă ar afla. Oricum, mi-ați spus cu multă convingere, ar fi putut să fie un accident. Nu se putea ști niciodată, mi-ați spus. Dumnezeu ar fi putut să *vrea* să se întâmple așa.

Am crezut. Sau m-am prefăcut că o cred. Și încă sunt recunoscător.

O atingere pe brațul meu. Tresar speriat. Privind în puțul adânc al amintirilor mele, sunt momentan amețit de revenirea la prezent. Armande Voizin stă lângă mine, cu ochii ei negri, înțelepți, ațintiți asupra mea. Duplessis este lângă ea.

— Ai de gând să faci ceva, Francis, sau ai de gând să-l lași pe ursul acela de Muscat să comită o crimă? Vocea ei este aspră și rece. O gheară strânge bastonul, cealaltă face semn înspre ușa închisă.

— Nu este... Vocea mea este ascuțită și copilăroasă, parcă nu-mi aparține. Nu este treaba mea să mă ames...

— Prostii! Mă atinge peste degete cu bățul. Vreau să opresc circul ăsta, Francis. Vii cu mine sau ai de gând să stai toată ziua aici să te holbezi?

Nu așteaptă să-i răspund, ci împinge ușa cafenelei.

— Este încuiată, îi spun eu, încet.

Dă din umeri. O lovitură cu mânerul bastonului sparge unul dintre ochiurile de sticlă ale ușii.

— Cheia este în broască – spune ea. Răsuțește-o, Guillaume.

Ușa se deschide. O urmez pe scări în sus. Țipetele și zgomotele de sticlă spartă sunt mai puternice acum, amplificate de cochilia goală a scării. Muscat stă în ușa

camerei de sus, trupul lui gras blocând pe jumătate palierul. Camera este închisă; se vede o mică gaură între ușa și canatul ei, prin care se strecoară o rază îngustă de lumină pe scări. Pe când îl privesc, Muscat se aruncă în ușa blocată; se aude un zgomot de spart când ceva se răstoarnă și, cu un mormăit de satisfacție, el se aruncă în cameră.

O femeie țipă. Este lipită de peretele din spate al camerei. Mobila – o comodă, un dulap, scaunele – au fost lipite de ușă, dar Muscat reușește să-și croiască drum printre ele în cele din urmă. Ea n-a putut mișca patul, un obiect masiv din fier forjat, dar salteaua încă o acoperă pe când ea se ghemuiește, ținând în mână niște proiectile. A rezistat tot timpul slujbei, îmi spun eu cu o oarecare uimire. Pot vedea urmele luptei ei; sticlă spartă pe scări, urme de forțare a ușii dormitorului, măsuța de cafea folosită ca un berbec de asediu. Și pe fața lui, când se întoarce înspre mine, văd urmele zgârieturilor ei desperate, o semilună purpurie la tâmpla lui, nasul umflat, cămașa sfâșiată. Pe scări sunt urme de sânge, o picătură, o urmă de alunecare, o improșcătură. Amprente însângerate lângă ușă.

— Muscat! Vocea mea este ridicată, tremurătoare. *Muscat!*

Se întoarce nepăsător. Ochiul lui seamănă cu niște împunsături de ac într-o gogoasă.

Armande este lângă mine, cu bastonul ridicat ca o sabie. Pare cel mai bătrân spadasin din lume. O strigă pe Joséphine.

— Ai pățit ceva, dragă?

— Scoateți-l de aici! Spuneți-i să plece!

Muscat îmi arată mâinile însângerate. Pare mânios, dar în același timp confuz, extenuat, ca un copilăș prins într-o luptă între băieți mai mari.

— Vedeți ce voiam să spun, *père*? se jeluiește el. Ce v-am spus? Vedeți ce voiam să *spun*?

Armande își face loc pe lângă mine.

— Nu poți câștiga, Muscat. Pare mai tânără și mai puternică decât mine și trebuie să mă forțez să-mi amintesc că este bătrână și bolnavă. Nu poți face ca lucrurile să fie cum au fost. Dă-te înapoi și las-o să plece.

Muscat o scui pă și pare uimit când Armande îl scui pă și ea cu precizia și viteza unei cobre. Își șterge fața, înroșindu-se.

— Hei, bătrână...

Guillaume se așază în fața ei, un gest absurd de protector. Câinele lui scheaună ascuțit, dar ea trece pe lângă ei, râzând.

— Să nu încerci să mă tiranizezi, Paul-Marie Muscat, se răstește Armande. Îmi amintesc când erai doar un puști mucos, ascunzându-te în Les Marauds ca să scapi de bețivanul de taică-tu. Nu te-ai schimbat prea mult, doar că ești mult mai mare și mai urât. Și acum, *dă-te înapoi!*

Părănd amețit, el se dă deoparte. Pentru o clipă pare gata să mă cheme în ajutor.

— *Père*. Spuneți-i. Ochii lui arată de parcă i-ar fi frecat cu sare. Știți despre ce vorbesc, nu?

Mă prefac că nu înțeleg. Nu este nimic între noi, între acest bărbat și mine. Nu există nicio asemănare, îi pot simți mirosul, putoarea cămășii lui nespălate, mirosul de bere rancedă al respirației. Mă ia de braț.

— V-am ajutat cu țigani. Vă amintiți? V-am ajutat. Poate că este pe jumătate oarbă, dar vede totul, afurisita. *Totul*. Îi văd ochii ațintiți spre fața mea.

— Zău, așa ai făcut? Rânjește vulgar. Cine se aseamănă se adună, nu, *curé*?

— Nu știu despre ce tot vorbești, omule. Vocea mea devine dură. Ești beat ca un porc.

— Dar, *père*, luptându-se să vorbească, cu fața contorsionată, purpurie – *père*, chiar dumneavoastră ați spus...

Rece:

— N-am spus nimic.

Își deschide iar gura ca un pește pe uscat pe bancurile înnămolite ale râului Tannes.

— *Nimic!*

Armande și Guillaume o iau pe Joséphine de acolo, cu un braț pe după umeri. Femeia îmi aruncă o privire ciudată, aprinsă, care aproape mă sperie. Fața îi este pătată de murdărie și mâinile îi sunt însângerate, dar în acest moment este frumoasă, tulburătoare. Mă privește de parcă în acea clipă ar putea să vadă prin mine. Încerc să-i spun să nu dea vina pe mine, pentru că eu nu sunt ca el; nu sunt *bărbat*, ci *preot*, o specie diferită... dar gândul este absurd, aproape eretic.

Apoi Armande o conduce afară și rămân singur cu Muscat, cu lacrimile lui care-mi curg pe gât, cu brațele lui fierbinți în jurul meu. O clipă mă simt dezorientat, încându-mă cu el în supa amintirilor mele. Apoi îl dau deoparte, încercând mai întâi cu blândețe, dar până la urmă din ce în ce mai violent, împingându-i pânțele umflat cu palmele, pumnii, coatele. Și tot timpul, strigând ca să-i acopăr gemetele, cu o voce care nu este a mea, o voce ascuțită, amară:

— Pleacă de lângă mine, ticălosule, ai stricat totul, ai...

Francis, îmi pare rău, eu...

— *Père...*

— Ai stricat totul – *totul* – *pleacă!* Gâfâind din cauza efortului și reușind în cele din urmă să mă desprind din

îmbrățișarea lui fierbinte, eliberându-mă cu o bucurie bruscă, disperată – liber în cele din urmă! – apoi alergând în jos pe scări, sucindu-mi o gleznă pe covorul întors, lacrimile lui, văicărelile lui stupide urmărindu-mă ca un copil nedorit.

Mai târziu am avut timp să discut cu Georges și Caro. Nu voi vorbi cu Muscat. Oricum, se zvonește că el a plecat deja, a strâns ce a putut în mașina lui veche și s-a dus. Cafeneaua este închisă, doar geamul spart mai arată ce s-a întâmplat azi-dimineață. Am coborât până acolo la căderea nopții și am stat multă vreme în fața ferestrei. Cerul peste Les Maraude era rece și verde-sepia, cu o singură fâșie lăptoasă de lumină la orizont. Râul era întunecat și tăcut.

I-am spus lui Caro că Biserica nu o va susține în campania ei împotriva festivalului ciocolatei. *Eu* nu o voi susține. Nu-și dă oare seama? Comitetul nu mai avea nicio credibilitate după ce făcuse el. Era prea public de data aceasta, prea brutal. Trebuie să-i fi văzut fața așa cum i-am văzut-o eu, înroșită de furie și nebunie. Să știi că un bărbat își bate nevasta – s-o știi în secret – este un lucru. Dar să-l vezi în toată urâtenia lui... Nu. El n-ar fi supraviețuit aici. Deja Caro le povestește celorlalți că ea văzuse prin el, că știuse de multă vreme. Se disociază de întreaga afacere pe cât de bine poate – *A mai existat vreodată o biată femeie atât de nenorocită!* – și eu fac la fel. Am fost mult prea aproape, i-am spus. L-am folosit când aveam nevoie. Nu trebuie să pară că o mai facem și acum. Pentru propria noastră protecție, trebuie să stăm deoparte. Nu i-am spus despre cealaltă problemă, cea a oamenilor de pe râu, dar și aceasta mă apasă pe suflet. Armande bănuiește ceva. Ar putea să vorbească din pură răutate. Și *cealaltă* problemă, uitată de atâta vreme, dar încă vie în capul ei bătrân. Nu. Nu mai pot fi

ajutat. Și mai rău, trebuie să se vadă că privesc festivalul cu indulgență. Altfel vor începe bârfele și cine știe unde vor sfârși? Măine voi predica despre toleranță, voi întoarce marea pe care am pornit-o și le voi schimba părerile. Pamfletele rămase vor fi arse. Posterele, care urmau să fie afișate din Lansquenet până la Montauban, trebuie să fie distruse și ele. Mi se rupe inima, *père*, dar ce pot face altceva? Scandalul mă va ucide.

Este Săptămâna Mare. A mai rămas o singură săptămână până la festivalul ei. Și ea a câștigat, *père*. A câștigat. Doar un miracol ne-ar mai putea salva acum.

34.

Miercuri, 26 martie

Încă niciun semn de la Muscat. Joséphine a rămas la *Praline* aproape toată ziua de luni, dar ieri dimineață s-a hotărât să se întoarcă la cafenea. Roux s-a dus cu ea de data aceasta, dar n-au găsit decât mizeria rămasă. Se pare că zvonurile erau îndreptățite. Muscat plecase. Roux, care a terminat noul dormitor al lui Anouk din pod, a început deja să muncească la cafenea. A pus lacăte noi la ușă, a scos linoleumul vechi și perdelele urâte de la ferestre. El crede că doar cu puțin efort – o spoială pe pereți, puțină vopsea pe mobila veche și obosită, multă apă și săpun – barul ar putea fi transformat într-un loc luminos și plăcut. S-a oferit să muncească pe gratis, dar Joséphine nici n-a vrut să audă. Bineînțeles că Muscat golise contul lor din bancă, dar ea are niște bani ai ei și este sigură că noua cafenea va fi un succes. Firma aproape ștearsă pe care scria Café de la République de treizeci și cinci de ani a fost în cele din urmă dată jos. În locul ei, o copertină strălucitoare roșu cu alb – asemănătoare cu a mea – și o firmă pictată în șantierul lui Clairmont pe care scrie Café des Maraude. Narcisse a plantat mușcate în cutiile de fier forjat de la geamuri și ele alunecă în jos pe ziduri, bobocii lor roșii deschizându-se din cauza încălzirii bruște. Armande urmărește aprobatoare din grădina ei din josul dealului.

— Este o fată bună, îmi spune ea în felul ei brusc. Va reuși acum că a scăpat de nătărăul cu care s-a măritat.

Roux locuiește pe moment într-una din camerele goale ale cafenelei și Luc ia locul lângă Armande, spre supărarea mamei lui.

— Nu este un loc potrivit pentru tine, se răstește ea. Eu stau în scuar pe când ei ies din biserică, el în costumul de duminică, ea în altul din numeroasele ei taioare pastel cu o eșarfă de mătase legată în păr.

Răspunsul lui este politicos, nepăsător.

— Doar până la petrecere, spune el. Nu mai este nimeni care să aibă grijă de ea. Ea ar putea avea un alt atac.

— Prostii! Tonul ei este dezaprobator. Îți spun eu ce face ea. Încearcă să ne despartă. Îți interzic, îți interzic cu desăvârșire, să stai cu ea în această săptămână. În ceea ce privește petrecerea aceea ridicolă...

— Nu c-cred c-că m-ai putea opri, *m-maman*.

— Și de ce nu? Doar ești fiul meu, fir-ar să fie, nu poți să stai pur și simplu acolo și să-mi spui că mai curând ai asculta-o pe nebuna aia bătrână decât pe mine! Ochii i se umplu de lacrimi de mânie. Vocea îi tremură.

— E în regulă, *maman*. El nu este impresionat de spectacol, ci își pune un braț în jurul umerilor ei. Nu va dura mult. Doar până la petrecere. Îți p-promit. Și tu ești invitată, s-să știi. Ar fi fericită dacă ai v-veni și t-tu.

— Nu *vreau* să vin! Vocea ei este plină de obidă și înlăcrimată, ca a unui copil obosit.

El dă din umeri.

— Atunci nu veni. Dar nu mă aștept s-să asculte ceea ce v-vrei tu după aceea.

Îl privește.

— Asta ce vrea să însemne?

— Adică aș putea v-vorbi cu ea. Aș putea s-o c-conving. Își cunoaște mama, băiatul acesta isteț. O înțelege mai bine decât își dă ea seama. Aș putea s-o aduc la s-sentimente mai b-bune – spune el. D-dar dacă t-tu nu v-vrei să încerci...

— N-am spus asta. Dintr-un impuls subit își pune brațele în jurul lui. Tu ești băiatul meu deștept, spune ea, resemnată. Ai putea s-o faci, nu-i așa? Îl sărută răsunător pe obraz și el se supune, răbdător. Băiatul meu *bun și deștept*, repetă ea mângâietor și pleacă împreună, braț-la-braț, băiatul deja mai înalt decât mama, privind-o cu figura răbdătoare a unui părinte tolerant pentru un copil plin de toane.

Oh, el știe.

Cu Joséphine ocupată cu afacerile proprii am avut puțin ajutor pentru pregătirile mele de Paște; din fericire, majoritatea treburilor sunt gata acum, au mai rămas doar câteva cutii de făcut. Muncesc după-amiezile la torturi și trufe, la clopoței din turtă-dulce și auriile *pain d'epices*. Îmi lipsește talentul lui Joséphine la ambalaje și decorații, dar Anouk mă ajută cum poate, aranjând pompoane din celofan și prinzând trandafiri din mătase pe nenumăratele săculețe.

Am ascuns vitrina pe când munceam la aranjarea ei pentru duminică și fațada magazinului arată cam la fel ca atunci când am venit, cu o fâșie de staniol acoperind geamul. Anouk a decorat fundalul cu ouă și animale decupate din hârtie colorată și în centru am pus un poster mare pe care scrie:

GRAND FESTIVAL DU CHOCOLAT

Duminică, Place St Jérôme

Acum că a început vacanța, scuarul este plin de copii care-și lipesc nasurile de geam sperând să zărească câte ceva din pregătiri. Eu am primit deja comenzi în valoare de mai mult de opt mii de franci – unele chiar din Montauban și chiar din Agen – și mai primesc încă, așa că magazinul este rareori gol.

Campania de pamflete a lui Caro pare să se fi oprit. Guillaume mi-a spus că Reynaud și-a asigurat congregația că festivalul ciocolatei are sprijinul lui absolut, în ciuda zvonurilor răspândite de persoane rău-voitoare. Chiar și așa, îl zăresc uneori urmărindu-mă de la geamul lui micuț, iar ochii lui sunt flămânzi și plini de ură. Știu că îmi vrea răul, dar cumva otrava i-a fost extrasă. Am încercat s-o întreb pe Armande, dar ea doar a dat din cap.

— Asta s-a întâmplat cu multă vreme în urmă, îmi spune ea, neclar. Memoria mea nu mai e cum a fost. În schimb vrea să știe în detaliu meniul pe care l-am pregătit pentru petrecerea ei, bucurându-se de pe acum de toate. Este plină de sugestii. *Brandade truffée*³¹, *vol-au-vent aux trois champignons*³², gătit cu vin și cremă cu *chanterelles* sălbatice ca garnitură, *langoustines* prăjite cu salată de cresson, cinci feluri diferite de prăjituri cu ciocolată, preferatele ei, înghețată de casă din ciocolată... Ochii îi sclipesc de încântare și malițiozitate.

— N-am avut niciodată petreceri când eram mică, îmi explică ea. Nici măcar una singură. M-am dus odată la dans, în Montauban, cu un băiat de pe coastă. *Uau!* A făcut un gest expresiv, lasciv. Întunecat ca melasa era, și la fel de dulce. Am băut șampanie din căpșuni și am dansat... A oftat. Ar fi trebuit să mă vezi atunci, Vianne. N-ai fi crezut că pot ajunge așa. El spunea că semăn cu Greta Garbo, lingușitorul, și amândoi ne-am prefăcut că spunea adevărul. A chicotit încet. Desigur, nu era genul care se însoară, a adăugat ea filosofic. Genul ăsta nu e niciodată.

Stau trează aproape în fiecare noapte acum, prune zaharisite dansându-mi în fața ochilor. Anouk doarme în

³¹ Morun pregătit în stil provensal, cu ulei, usturoi și trufe.

³² Pateu din aluat franțuzesc cu umplutură de ciuperci.

camera ei nouă și eu visez, mă trezesc, picotesc, mă trezesc, visez și iar picotesc până ce pleoapele mi se îngreunează din cauza lipsei de somn și camera se învâрте în jurul meu ca o corabie în tangaj. Încă o zi, îmi spun, încă o zi.

Noaptea trecută m-am ridicat din pat și am luat cărțile din cutia în care-mi promisesem că vor rămâne pentru totdeauna. Le simțeam reci între degetele mele, reci și netede ca fildeșul, culorile răspândindu-mi-se în palmă – albastru-roșu-verde-negru – figurile familiare alunecând în privirile mele ca niște flori presate între fâșii înguste de sticlă neagră. Turnul. Moartea. Îndrăgostiții. Moartea. Șase de pică. Moartea. Pustnicul. Moartea. Mi-am spus că nu însemnau nimic. Mama credea, dar unde au dus-o? Să fugă și iar să fugă. Morișca de vânt de la St Jérôme este tăcută acum, ciudat de calmă. Vântul s-a oprit. Liniștea mă deranjează mai tare decât scârțâitul fierului ruginit. Aerul este cald și îndulcit de miresmele verii care se apropie. Vara vine repede în Lansquenet în urma vânturilor de martie și miroase a circ; a rumeguș, și turte, și lemn verde tăiat, și balegă. Mama îmi șoptește din sufletul meu: *Este timpul schimbării*. Casa lui Armande este luminată; pot vedea micul pătrat galben din geam de aici, aruncând umbre ca o tablă de șah peste Tannes. Mă întreb ce face. De atunci nu mi-a mai vorbit direct despre planul ei. Dar vorbește despre rețete, despre cel mai potrivit mod de a păstra un chec pufos, raportul zahăr-alcool pentru cel mai bun *cherry-brandy*. Am căutat amănunte despre boala ei într-un dicționar medical. Jargonul de acolo este o altă cale de evadare, obscură și ipotetică, la fel ca imaginile din cărțile de ghicit. Este de neconceput că asemenea cuvinte se pot aplica cărnii adevărate, începe să orbească și insule de întuneric îi plutesc

în fața ochilor astfel că tot ceea ce mai vede este bălțat, șters, obscur. Apoi va urma întunericul deplin.

Îi înțeleg situația. De ce s-ar mai lupta să-și mențină o stare condamnată la o tragedie inevitabilă? Gândul la *risipă* – gândul mamei mele, născut din ani de economii și incertitudine – este desigur nepotrivit în acest caz, îmi spun eu. Mai bine un gest extravagant, explozia, lumina strălucitoare și brusca întunecime de apoi. Totuși ceva din interiorul meu țipă copilărește că *nu este drept*. Încă mai sper într-un miracol. Din nou, gândul mamei mele. Armande știe mai bine.

În ultimele săptămâni – morfina începuse să o întovărășească în permanență și ochii îi erau în permanență sticloși – pierdea contactul cu realitatea ore în șir, alunecând printre fantasme ca un fluture printre flori. Unele erau dulci, vise în care plutea, vedea lumini, avea întâlniri extracorporale cu staruri de cinema moarte și creaturi din planurile eterice. Unele însă erau paranoice. Omul Negru nu era niciodată departe de acestea, bântuind în colțurile străzilor, așezat la fereastra unui restaurant, în spatele teighelei unui magazin. Uneori era șofer de taxi, taxiul lui o limuzină neagră ca acelea din Londra, cu o șapcă de baseball trasă peste ochi. Cuvântul DODGERS apărea pe șapca lui, spunea ea, pentru noi, pentru toți cei care-i scăpaseră³³ în trecut, dar nu pentru totdeauna, zicea ea, dând din cap cu înțelepciune, dar niciodată pentru totdeauna. Într-unul dintre aceste momente negre, a adus un portofel galben din plastic și mi l-a arătat. Era plin cu tăieturi din ziare, cele mai multe de pe la sfârșitul anilor șaiszeci și începutul anilor șaptezeci. Majoritatea erau în franceză, dar erau unele și în

³³ Joc de cuvinte – to dodge – a scăpa, a evita, a eschiva.

italiană, gemană, greacă. În toate era vorba despre răpiri, dispariții, atacuri asupra copiilor.

— Este atât de ușor, mi-a spus ea cu ochi mari și tulburi. Locuri mari. Așa de ușor să pierzi un copil. *Să pierzi un copil ca tine. Mi-a făcut obosită cu ochiul. Am mângâiat-o pe mână ca s-o liniștesc.*

— E în regulă, *maman*, i-am zis eu. Tu ai avut întotdeauna grijă. M-ai păzit. Nu m-am pierdut niciodată.

Mi-a făcut iar cu ochiul.

— Oh, ba te-ai pierdut, a spus ea, zâmbind. Te-ai *pie-erdu*t. A privit în gol și după aceea a zâmbind-strâmbându-se, cu mâna ca un mănunchi de vreascuri în mâna mea. *Pie-erdu*t, a repetat amețită și a început să plângă. Am liniștit-o pe cât de bine am putut, punând tăieturile la loc. Precum am observat, majoritatea se referau la același caz, dispariția lui Sylviane Caillou, în vârstă de optsprezece luni, din Paris. Mama ei o lăsase în mașină două minute și, când se întorsese, copilul nu mai era. Dispăruseră și punga cu scutece și jucăriile copilului, un elefant roșu, din pluș, și un ursuleț cafeniu.

Mama m-a văzut citind articolul și a zâmbit iar.

— Cred că aveai doi ani atunci, a spus cu o voce vicleană, sau aproape doi ani. Și ea era mult mai blondă decât tine. *N-ar fi putut* fi vorba despre tine, nu? Și, oricum, eu eram o mamă mai bună decât ea.

— Sigur că da, am zis eu. Ai fost o mamă foarte bună, o mamă minunată. Nu te îngrijora. Tu n-ai fi putut face nimic care să mă pună în pericol.

Mama s-a legănat și a zâmbit.

— Lipsă de grijă, a bombănit. Doar lipsă de grijă. N-ar fi meritat o fetiță atât de frumoasă, nu?

Am dat din cap, simțindu-mă brusc înghețată.

Ca un copil:

— N-am fost atât de rea, nu-i așa, Vianne?

M-am cutremurat. Între degetele mele, paginile de ziar păreau să aibă solzi.

— Nu, am asigurat-o. Nu ai fost rea.

— Am avut bine grijă de tine, nu-i așa? N-am renunțat niciodată la tine. Nici măcar când preotul a spus, a spus ceea ce a spus. Niciodată.

— Nu, *maman*. Niciodată.

Frigul mă paralizase deja, făcându-mă să nu mai pot gândi. Mă gândeam doar la *nume*, atât de asemănător cu al meu, la *date*... Și nu-mi aminteam oare ursulețul, elefantul, cu plușul ros până la pâna de dedesubt, cărate de la Paris la Roma, de la Roma la Viena? Desigur că ar fi putut fi vorba despre una dintre fantezmele ei. Mai erau și altele, ca șarpele ascuns în cearșafuri și femeia din oglindă. Ar fi putut fi o închipuire. Mult din viața mamei mele era doar atât. Totuși... după atâta vreme, ce mai conta?

La ora trei m-am dat jos din pat. Patul era fierbinte și inconfortabil; somnul, la milioane de mile depărtare. Am aprins o lumânare și am dus-o în dormitorul gol al lui Joséphine. Cărțile erau la locul lor în cutia mamei, răsucindu-se nerăbdătoare la atingerea mea. Le-am amestecat cu ceva mai mult decât o simplă nepăsare. Turnul, cu oamenii care cad din el, zidurile dărâmandu-se. Înțelegeam. Reprezintă veșnica mea teamă de deplasare, de drumuri, de pierderi. Pustnicul cu glugă și o candelă seamănă foarte mult cu Reynaud, fața lui palidă și vicleană pe jumătate ascunsă în umbră. Moartea o cunosc foarte bine și am încrucișat degetele deasupra cărții – *piei!* – cu vechiul gest automat. Dar Amanții? M-am gândit la Roux și Joséphine, atât de asemănători fără să-și dea seama și n-am

putut suprima o zvâcnire de invidie. Totuși am simțit că această carte încă nu-și dezvăluisese toate secretele. Un miros de liliac s-a răspândit în cameră. Poate una dintre sticlulele mamei mele se spărsese. Mi-era cald în ciuda răcorii nopții, degete de fierbințeală atingând-mă până în stomac. *Roux? Roux?*

Am întors cartea în grabă, cu degete tremurătoare.

Încă o zi. Orice ar fi poate să mai aștepte încă o zi. Am amestecat cărțile iar, dar eu nu am îndemânarea mamei mele și mi-au alunecat din mână pe jos. Pustnicul a căzut cu fața în sus. Arăta mai asemănător cu Reynaud ca niciodată în lumina tremurătoare a lumânării. Fața lui părea să rânjească victorioasă în umbră. *Voi găsi o cale*, îmi promitea el cu viclenie. *Crezi că ai câștigat, dar eu tot voi găsi o cale*. Îi pot simți răutatea în vârful degetelor.

Mama l-ar fi numit un semn.

Deodată, dintr-un impuls pe care nu l-am înțeles decât pe jumătate, am luat Pustnicul și l-am ținut deasupra flăcării lumânării. O clipă flacăra a flirtat cu plasticul dur, apoi suprafața a început să se umfle. Fața palidă se strâmba și se înnegrea.

— Îți arăt eu, am șoptit. Încearcă să te amesteci și voi...

O flacăra a țâșnit alarmant în sus și am scăpat cartea pe podea. Flacăra s-a stins, împrăștiind scânteii și cenușă pe lemn.

Mă simțeam triumfătoare. *Cine comandă schimbările acum, mamă?*

Totuși, în această noapte, nu pot scăpa de sentimentul că am fost cumva manipulată, împinsă să dezvălui ceea ce mai bine ar fi rămas nedevăluit. N-am făcut nimic, mi-am spus eu. Nu am vrut să fac nimic rău.

- CHOCOLAT -

Dar, în această noapte, nu-mi pot scoate ideea din cap. Mă simt ușoară, lipsită de substanță, ca puful de păpădie. Gata să fiu suflată departe de aici de oricare vânt.

35.

Vineri, 28 martie

Vinerea Mare

Ar trebui să fiu împreună cu turma, *père*, știu. Biserica este plină de miros de tămâie, funebră în roșu și negru, fără nicio piesă din argint, cu o singură floare. Ar trebui să fiu acolo. Astăzi este ziua mea cea mare, *père*, solemnitatea, pietatea, orga răsunând ca un imens clopot subacvatic – clopotele însă rămân tăcute, desigur, în doliu pentru Isus cel crucificat. Eu însumi în negru și roșu, vocea, semitonul orgii care îngână cuvintele. Ei mă urmăresc cu ochii mari și întunecați. Chiar și renegații au apărut astăzi aici, îmbrăcați în negru și cu părul lins. *Nevoia* lor, *așteptările* lor umplu golul din mine. Pentru un scurt moment chiar simt dragoste, dragoste pentru păcatele lor, pentru mântuirea lor târzie, pentru micile lor griji, pentru lipsa lor de importanță. Știu că înțelegeți, pentru că și Domnia Voastră ați fost părintele lor. Într-un fel oarecum real, ați murit pentru ei la fel cum a făcut-o și Domnul nostru. Pentru a-i proteja de păcatele dumneavoastră și de ale lor. N-au știut niciodată, nu, *père*? N-au aflat niciodată adevărul despre mine. Dar când v-am găsit cu mama în cancelarie... Un atac cerebral masiv, a spus doctorul. Șocul probabil că a fost prea mare. V-ați retras. V-ați retras în sinea dumneavoastră, deși știu că mă puteți auzi, știu că puteți vedea mai bine ca înainte. Și știu că într-o zi vă veți întoarce. Am postit și m-am rugat, *père*. M-am umilit. Dar tot mă simt nedemn. Mai este un lucru pe care nu l-am făcut.

După slujbă, un copil – Mathilde Arnauld – a venit la mine. Și-a pus mâna în mâna mea și a șoptit, zâmbind:

— Vă vor aduce și dumneavoastră ciocolată, *monsieur le curé*?

— Cine să-mi aducă ciocolată? am întrebat eu, nedumerit.

Cu nerăbdare:

— *Clopotele*, desigur! A chicotit. *Clopotele zburătoare!*

— Ah, clopotele. Desigur.

Am fost zăpăcit o clipă și n-am știut ce să răspund. M-a tras de sutană, insistând.

— Știți, *clopotele*. Care zboară la Roma să-l vadă pe Papă și care aduc *ciocolată* înapoi.

A devenit o obsesie. Un refren dintr-un singur cuvânt, un cor de șoapte-țipete pentru fiecare gând. N-am putut să mă opresc să nu țip supărat, făcând ca figura fetei să se strâmbe de dezamăgire și teamă. Am strigat:

— De ce toată lumea nu se poate gândi decât la ciocolată? Iar copilul a fugit prin scuar, plângând, micuța confiserie cu vitrina împodobită rânjind triumfătoare la mine pe când, prea târziu, am strigat la fetiță să se întoarcă la mine.

Azi-noapte va fi înmormântarea ceremonială a ostiei, reînvierea ultimelor momente ale lui Iisus de către copiii parohiei și aprinderea lumânărilor la căderea nopții. Acesta este de obicei unul dintre cele mai intense momente ale anului pentru mine, momentul în care toți îmi aparțin, copiii mei, îmbrăcați în negru și gravi. Dar în acest an se vor gândi oare la Patimi, la solemnitatea Euharistiei, sau gurile lor vor saliva în anticipație? Poveștile ei – clopote zburătoare și petreceri – sunt convingătoare, atractive. Încerc să umplu predica cu seducțiile noastre, dar gloria întunecată a Bisericii nu se poate compara cu zborurile ei pe covorul magic.

Azi după-masă am trecut pe la Armande Voizin. Este ziua ei și este agitație mare în casă. Desigur, știam că va organiza un fel de petrecere, dar nu mă așteptam chiar la așa ceva. Caro îmi spusese o dată sau de două ori – nu prea vrea să participe, dar speră că aceasta va fi o ocazie să se împace cu mama ei o dată pentru totdeauna – deși bănuiesc că nici măcar ea nu știe cât de important este evenimentul. Vianne Rocher era în bucătărie, pierzându-și timpul cu gătitul mâncărurilor. Joséphine Muscat a oferit bucătăria cafenelei ca un spațiu suplimentar de gătit, pentru că la Armande spațiul este prea mic pentru asemenea pregătiri și, când am sosit, o întreagă armată de ajutoare aduceau farfurii, tigăi și oale de la cafenea la casa lui Armande. Un miros apetisant ieșea pe fereastra bucătăriei și, fără să vreau, mi-a lăsat gura apă. Narcisse muncea în grădină, aranjând florile într-un fel de arcadă care lega casa de poartă. Efectul este izbitor: clematite, petunii, lileci se întind pe structura de lemn, formând o pată de culoare prin care soarele se filtrează blând. N-am văzut-o pe Armande.

M-am întors, tulburat de aceste pregătiri excesive. Tipic pentru ea să alegă Vinerea Mare pentru această sărbătoare. Frumusețea tuturor amenajărilor – florile, mâncarea, lăzile cu șampanie aflate la ușă, împachetate în gheață ca să rămână reci – este aproape o blasfemie, un strigăt batjocoritor în fața Dumnezeuului sacrificat. Eram gata să plec când l-am văzut pe Guillaume Duplessis lângă zid, mângâind una dintre pisicile lui Armande. Și-a ridicat politicos pălăria.

— Ajuți și tu, nu-i așa? l-am întrebat.

Guillaume a încuviințat.

— Am spus că s-ar putea să dau o mână de ajutor, a admis el. Mai este mult de lucru până diseară.

— Mă mir că vrei să ai de-a face cu asta, i-am spus eu sever. Și încă astăzi, dintre toate zilele! Zău, cred că Armande merge prea departe de data aceasta. *Cheltuielile*, ca să nu mai vorbim despre lipsa de respect față de Biserică...

Guillaume a dat din umeri.

— Are dreptul să-și aniverseze ziua de naștere, a spus el blând.

— Este mai probabil că se va omori din cauza suprasolicitării, m-am răstit eu, acru.

— Cred că este destul de mare că să facă ceea ce-i place, a spus Guillaume.

L-am privit dezaprobator. S-a schimbat de când s-a împrietenit cu femeia Rocher. Privirea de umilință posomorâtă i-a dispărut și a fost înlocuită de ceva plin de voință, aproape sfidător.

— Nu-mi place cum familia lui Armande încearcă să-i conducă viața, a continuat el cu încăpățânare.

Am dat din umeri.

— Mă miră că tocmai tu, dintre toți ceilalți, poți să-i ții partea acum, i-am spus.

— Viața este plină de surprize, a zis Guillaume.

Aș vrea să fie.

36.

Vineri, 28 martie

Vinerea Mare

Destul de repede am uitat despre ce era de fapt vorba și am început să mă distrez. În timp ce Anouk se juca în Les Marauds, eu am aranjat cea mai frumoasă și gustoasă cină pe care am gătit-o vreodată și m-am pierdut în suculentele detalii. Aveam trei bucătării: cuptoarele mele mari din *La Praline*, unde am pregătit prăjiturile, Café des Marauds în susul drumului pentru fructele de mare și micuța bucătărie a lui Armande pentru supă, legume, sosuri și garnituri. Joséphine s-a oferit să-i împrumute lui Armande tacâmurile și farfuriile suplimentare de care ar fi putut avea nevoie, dar Armande a dat din cap, zâmbind.

— S-a aranjat totul, a replicat ea. Și așa fusese; joi dimineața, devreme, a sosit un camion de la o firmă importantă din Limoges și a livrat două cutii de pahare și argintărie și una cu porțelanuri fine, ambalate în hârtie creponată. Omul care le-a livrat a zâmbit când Armande i-a semnat chitanța de primire a bunurilor.

— Se mărită una dintre nepoatele dumneavoastră, hm? a întrebat el, vesel.

Armande a chicotit.

— S-ar putea, a replicat ea. S-ar putea.

Și-a petrecut ziua de vineri veselă, prefăcându-se că supervizează treburile, dar mai mult încurcându-ne. Ca un copil răutăcios, își băga degetele în sosuri, se uita pe sub capacele oalelor până ce, într-un târziu, l-am implorat pe Guillaume s-o ducă la coafor în Agen pentru vreo două ore, doar ca să ne-o ia din drum. Când s-a întors, era complet

transformată: părul coafat elegant și aranjat sub o luxoasă pălărie nouă, mănuși noi, pantofi noi. Pantofii, mănușile și pălăria aveau aceeași nuanță de roșu-cireașă, culoarea preferată a lui Armande.

— O să muncesc sus, m-a informat ea cu satisfacție pe când se așeza în balansoar că să ne urmărească. Până la sfârșitul săptămânii poate voi avea curajul să-mi cumpăr și o rochie nouă, roșie. Imaginează-ți cum ar fi să intru în biserică îmbrăcată așa. *Uau!*

— Odihnește-te, i-am spus eu cu severitate. Diseară este petrecerea. Nu vreau să adormi în mijlocul desertului.

— N-o să adorm, a spus ea, dar a acceptat să tragă un pui de somn în soarele după-amiezii în timp ce eu aranjam masa și ceilalți plecaseră acasă să se odihnească și să se aranjeze pentru petrecere. Masa este mare, absurd de mare pentru micuța încăpere în care se afla și, cu puțină atenție, vom avea loc toți la ea. Este o piesă din stejar masiv și patru oameni au dus-o sub copertina amenajată de Narcisse, unde stătea în mijlocul frunzelor și al florilor. Fața de masă este din damasc, cu o broderie fină și miroase a levănțica în care a fost păstrată după nunta ei – un cadou, niciodată folosit până acum, de la bunica ei. Farfuriile de Limoges sunt albe și cu o mică garnitură de flori galbene pe margine; paharele – trei feluri diferite – sunt din cristal, cuiburi de lumină, aruncând pete de curcubeu peste pânza albă. Un aranjament de flori de primăvară lângă fiecare farfurie de la Narcisse. Pe fiecare șervețel, cărți de vizită cu numele meseanului: *Armande Voizin, Vianne Rocher, Anouk Rocher, Caroline Clairmont, Georges Clairmont, Luc Clairmont, Guillaume Duplessis, Joséphine Bonnet, Julien Narcisse, Michel Roux, Blanche Dumand, Cerisette Plançon.*

Pentru o clipă nu am recunoscut ultimele două nume, apoi mi le-am amintit pe Blanche și Zézette, încă amareate în susul râului, așteptând. Mi-am dat seama că până acum nu știusem prenumele lui Roux și presupusesem că Roux este o poreclă, poate din cauza părului său roșu.

Oaspeții au început să sosească la opt. Ieșisem din bucătărie pe la șapte ca să fac un duș și să mă schimb și, când m-am întors, barca era deja amarată lângă casă și oamenii râului soseau. Blanche, cu un *dirndl*³⁴ roșu și o bluză din dantelă, Zézette cu o rochie neagră de seară cu brațele tatuată cu henna și un rubin în sprânceană, Roux, în blugi curați și cu tricou alb, toți aducând cadouri învelite în staniol, sau hârtie, sau bucăți de pânză. Apoi a apărut Narcisse în costumul lui de duminică, apoi Guillaume, cu o floare galbenă la butonieră, apoi familia Clairmont, aparent veseli, Caro urmărind oamenii râului cu atenție, dar gata totuși să se distreze dacă se aștepta de la ea un astfel de sacrificiu. La aperitive, alune sărate și mici biscuiți, am urmărit-o pe Armande desfăcându-și darurile: de la Anouk, desenul unei pisici într-un plic roșu, de la Blanche, un borcan cu miere, Zézette adusese săculețe cu levănțică brodate cu litera B:

— N-am avut timp să brodez unul cu inițiala ta – a explicat ea, amuzată – dar promit că îți voi face unul la anu’.

De la Roux sculptura unei frunze de stejar, delicată ca una adevărată, cu un ciorchine de ghinde prins de codiță, de la Narcisse un coș mare cu fructe și flori. Cadouri și mai somptuoase de la familia Clairmont; o eșarfă de la Caro – *nu* Hermes, am observat, dar totuși din mătase, de la Luc ceva lucios și strălucitor într-un ambalaj din celofan pe care-l ascunde de maică-sa cât poate de bine în spatele unui vraf

³⁴ Fustă lungă, de modă spaniolă, cu elastic în talie.

de hârtii de ambalaj goale. Armande se strâmbă și îmi face semn pe mutește: *Uau!* – în spatele mâinilor duse la gură. Joséphine aduce un pandantiv mic din aur, zâmbind și scuzându-se.

— Nu este nou, spune ea.

Armande și-l pune în jurul gâtului, o îmbrățișează pe Joséphine, toarnă St Raphael cu o mână nesigură. Pot auzi discuțiile din bucătărie; prepararea unor cantități atât de mari de mâncare este dificilă și atenția mea este concentrată asupra ei, dar mai prind câte ceva din ce se întâmplă dincolo. Caro este politicoasă, gata să se lase mulțumită; Joséphine este tăcută; Roux și Narcisse au găsit un interes comun în pomii fructiferi exotici. Zézette cântă ceva folk cu vocea ei ascuțită, ținând copilul strâns în brațe ca de obicei. Am observat că până și copilul a fost pictat ceremonial cu henna, astfel încât seamănă cu un *melon nantais* dolofan cu pielea lui aurie zbârcită și ochii gri-verzui.

Se duc la masă. Armande, exuberantă, duce cea mai mare parte a conversației. Aud vocea joasă, plăcută, a lui Luc, vorbind despre o carte pe care a citit-o. Vocea lui Caro devine mai aspră – bănuiesc că Armande și-a mai turnat un pahar de St Raphael.

— *Maman*, știi că n-ar trebui... o aud spunând, dar Armande se mulțumește să râdă.

— Este petrecerea mea, declară ea, veselă. Nu vreau ca nimeni să fie nefericit la petrecerea mea. Și cu atât mai puțin eu.

Pentru o vreme, nu se mai discută subiectul acesta. O aud pe Zézette flirtând cu Georges. Roux și Narcisse discută despre prune.

— *Belle du Languedoc*, declară cel din urmă, convins. Astea-s cele mai bune pentru mine. Dulci și mici, cu o floare ca aripa unui fluture.

Dar Roux este de neclintit.

— *Mirabelle*, spune el hotărât. Singura prună galbenă demnă de cultivat. *Mirabelle*.

M-am întors la cuptorul meu și o vreme nu mai aud altceva. Este o tehnică pe care am învățat-o singură, născută din obsesie. Nimeni nu m-a învățat să gătesc. Mama pregătea farmece și poțiuni, iar eu am sublimat totul într-o dulce alchimie. N-am semănat niciodată prea mult, ea și cu mine. Ea visa la zboruri, la întâlniri astrale și esențe secrete: eu studiam rețetele și meniurile șterpelite din restaurantele în care nu ne-am fi permis niciodată să mâncăm. Ea se amuza blând pe seama preocupărilor mele pragmatice.

— Ce bine că nu avem bani, îmi spunea ea. Ai ajunge grasă ca un porc. Biata mama. Când cancerul consumase deja bună parte din ea, era încă destul de vană ca să se bucure că a pierdut din greutate. Și în timp ce dădea în cărți și bombănea de una singură, eu răsfoiam colecția mea de rețete, încântând ca pe niște mantre³⁵ numele unor mâncăruri pe care nu le gustasem niciodată, ca pe formulele secrete ale vieții veșnice. *Boeuf en daube*³⁶. *Champignons farcis à la grêcque*³⁷. *Escalopes à la Reine*. *Crème Caramel*. *Schokoladentorten*³⁸. *Tiramisu*. În bucătăria secretă a imaginației mele le preparam pe toate, le încercam, le gustam, îmi completam colecția de rețete pe oriunde

³⁵ Cuvânt. Frază sau fragment repeat ca o incantație, folosit pentru meditație în mai multe religii orientale (sanscrită).

³⁶ Friptură de vacă înăbușită.

³⁷ Ciuperci umplute cu legume, vin și mirodenii.

³⁸ Tort de ciocolată.

călătoream, le lipeam în agenda mea ca pe niște fotografii ale unor prieteni. Ele adăugau greutate rătăcirilor mele, tăieturile lucioase ieșind în evidență dintre paginile pătate ca niște borne kilometrice de-a lungul cărării noastre eraticе.

Le-am scos acum le iveală ca pe niște prieteni de mult pierduți. *Soupe de tomates à la gasconne*³⁹, servită cu busuioc proaspăt și o felie de *tartelette méridionale*, făcută din *pâte brisée*⁴⁰ subțire și bogată cu aroma de ulei de măsline și anșoa și grasele roșii locale, garnisită cu măsline și prăjită la foc mic ca să producă o concentrație de miresme care ar părea imposibilă. Torn Chablis-ul din '85 în pahare înalte. Anouk bea limonadă din al ei cu un aer exagerat de sofisticat. Narcisse dorește să afle ingredientele din *tartelette*, laudă virtuțile roșiilor Roussette, comparându-le cu uniformitatea lipsită de gust a celor europene obișnuite. Roux aprinde grătarele aflate de cealaltă parte a mesei și le stropește cu lămâiță ca să gonească insectele. Eu o surprind pe Caro privind-o dezaprobatoare pe Armande. Mănânc puțin. Scufundată în aromele bucătăriei aproape întreaga zi de azi, mă simt aeriană, agitată și neobișnuit de sensibilă, astfel atunci când mâna lui Joséphine îmi atinge ușor piciorul în timpul mesei tresar și aproape țip cu voce tare. Chablis-ul este rece și sec și beau mai mult decât ar trebui. Culorile devin mai strălucitoare, sunetele capătă o limpezime de cristal. O aud pe Armande laudând mâncărurile. Aduc o salată ca să ne curățăm cerul gurii, apoi *paté de foie gras* pe felii de pâine prăjită. Observ că Guillaume și-a adus și câinele cu el, hrănindu-l pe furiș cu resturi pe sub fața de masă apretată. Trecem de la situația politică la separatiștii basci, la modă, trecând prin cel mai bun mod de a cultiva

³⁹ Supă de roșii.

⁴⁰ Aluat franțuzesc.

lăptuci și superioritatea lăptucilor sălbatice asupra celor de cultură. Chablis-ul curge în valuri. Apoi *vol-au-vents*, ușor ca un puf de păpădie, șerbet de mure urmat de un *plateau de fruits de mer* cu *langoustines* prăjite, creveți cenușii, stridii, *berniques*⁴¹, crabi-păianjen și acele *tourteaux*⁴² mai mari care pot smulge degetele unui om la fel de ușor cum rup eu o tulpină de rozmarin, melci de mare, *palourdes*⁴³ și, pentru a culmina ospățul, un homar negru uriaș, tolănit pe un pat de alge. Uriașul platou sclipește roșu și roz și verde-marin și alb-sidefiu și purpuriu, sălașul plin cu delicatese al unei sirene din care iese un miros nostalgic de sare, ca zilele copilăriei petrecute pe malul mării. Împărțim dălțițe pentru cleștii crabilor, furculițe mici pentru moluște, farfurii cu felii de lămâie și maioneză. Este imposibil să rămâi indiferent în fața acestui fel de mâncare; îți solicită imediat atenția. Paharele și argintăria sclipesc în lumina candelelor care atârnă de pe bolta suspendată deasupra capetelor noastre. Noaptea miroase a flori și a râu. Degetele lui Armande sunt îndemânatică ca ale dantelarilor; mormanul de resturi de carapace din fața ei crește aproape fără niciun efort. Aduc mai mult Chablis; ochii strălucesc, fețele au devenit roz din cauza efortului de a extrage carnea ascunsă a moluștelor. Aceasta este o mâncare la care trebuie să muncești, mâncare care solicită timp. Joséphine începe să se relaxeze puțin, îi vorbește chiar și lui Caro care se luptă cu un picior de crab. Mâna lui Caro alunecă, un jet de apă sărată din interiorul crabului o lovește în ochi. Joséphine râde. După o clipă, i se alătură și Caro. Mă trezesc și eu discutând cu ceilalți. Vinul este palid și înșelător, intoxicarea pe care o produce, ascunsă

⁴¹ Midii.

⁴² Crab de dimensiuni mari, ai cărui clești au vârfurile negre.

⁴³ Moluște lamelibranhiate comestibile (den. Mediteraneană).

în spatele fineții lui. Caro este deja aproape beată, cu fața îmbujorată, cu părul alunecându-i pe față în șuvițe. Georges mă strânge de picior pe sub fața de masă, clipind șmecherește. Blanche discută despre călătorii; avem locuri comune, ea și cu mine. Nisa, Viena, Turin. Copilul lui Zézette începe să plângă; ea își moaie un deget în Chablis și i-l dă să-l sugă. Armande discută despre Musset cu Luc, care se bălbăie mai puțin când bea. Până la urmă iau platoul aproape terminat, redus acum la grămezi de resturi perlate într-o duzină de farfurii. Cupe cu apă tonică și salată de mentă pentru degete și cerul gurii. Strâng paharele și le înlocuiesc cu *coupes à champagne*. Caro privește iar alarmată. Pe când intru iar în bucătărie o aud șoptindu-i lui Armande.

Armande îi cere să tacă.

— Vorbim altă dată. În seara aceasta vreau să *sărbătoresc*.
Întâmpină șampania cu un chicotit de satisfacție.

Desertul este o *fondue* de ciocolată. Se face într-o zi senină – vremea noroasă întunecă luciul ciocolatei topite – cu șaptezeci la sută ciocolată amăruie, unt, puțin ulei de migdale, cremă adăugată chiar în ultimul moment și se încălzește la foc mic pe o plită. Se taie felii de chec sau fructe și se moaie în amestecul de ciocolată. Am pregătite toate ingredientele în această seară, deși doar *gâteau de savoie* trebuie muiată în *fondue*. Caro pretinde că nu mai poate să mănânce nimic, dar ia două felii de *roulade bicolore* de ciocolată albă și neagră. Armande încearcă totul, îmbujorată acum și devenind din ce în ce mai expansivă. Joséphine îi explică lui Blanche de ce și-a părăsit soțul. Georges îmi zâmbește lasciv pe după degetele mânjite cu ciocolată. Luc o necăjește pe Anouk care este pe jumătate adormită. Câinele mușcă jucăuș piciorul mesei. Zézette, fără nicio jenă, începe

să-și alăpteze copilul. Caro pare pe punctul de a comenta, dar dă din umeri și nu spune nimic. Eu mai deschid o sticlă de șampanie.

— Ești sigură că te simți bine? o întreabă Luc încet pe Armande. Adică nu te simți rău sau mai știi eu ce? Ți-ai luat medicamentele?

Armande râde.

— Te îngrijorezi prea mult pentru un băiat de vârsta ta, îi spune ea. Ar trebui să faci năzbâtii, s-o îngrijorezi pe maică-ta. Nu s-o înveți pe bunica ta cum să mănânce un ou. Este încă binedispusă, dar pare puțin obosită. Stăm la masă de aproape patru ore. Mai sunt zece minute până la miezul nopții.

— Știi, spune el zâmbind. Dar nu mă g-grăbesc încă s-să m-moștenesc.

Ea îl bate ușor pe mână și îi mai toarnă un pahar. Mâna nu-i este prea sigură și puțin vin se varsă pe fața de masă.

— Nu te îngrijora, îi spune ea veselă. A mai rămas destul.

Terminăm masa cu înghețata mea de ciocolată, trufe și cafea în ceșcuțe delicate, un *calvados* băut dintr-un bol fierbinte ca o explozie de flori. Anouk își cere *canard*-ul ei, o bucată de zahăr umezită cu câteva picături de lichior, apoi mai vrea unul pentru Pantoufle. Cupele se golesc, farfuriile sunt curate. Grătarele încă mai ard slab. O urmăresc pe Armande care încă vorbește și râde, dar mai puțin vioaie ca înainte, cu ochii pe jumătate închiși, ținându-l pe Luc de mână pe sub masă.

— Cât este ceasul? întreabă ea puțin mai târziu.

— Aproape unu, spune Guillaume.

Ea oftează.

— Este timpul să mă duc la culcare, declară ea. Știți, nu mai sunt așa de tânără cum eram.

Scormonește la picioarele ei și adună un braț de cadouri de sub scaun. Îl văd pe Guillaume urmărind-o cu atenție. Știe. Ea îi aruncă un surâs de o dulceață specială, tainică.

— Să nu credeți că am de gând să țin un toast, declară ea cu o bruschețe comică. Nu pot suporta toasturile. Vreau doar să vă mulțumesc tuturor – tuturor – și să vă spun că m-am distrat de minune. Nu-mi amintesc să mă mai fi distrat vreodată atât de bine. Oamenii cred întotdeauna că distracțiile dispar când îmbătrânești. Dar nu este așa. Aclamații din partea lui Roux, Georges și Zézette. Armande dă din cap cu înțelepciune. Nu mă căutați mâine prea devreme totuși – comentează ea cu o mică grimasă. Nu cred că am băut atât de mult de când aveam douăzeci de ani și am nevoie de somn. Îmi aruncă o privire rapidă, de avertizare. Am nevoie de somn, repetă ea vag, începând să se îndepărteze de masă.

Caro s-a apropiat s-o susțină, dar Armande a împins-o cu hotărâre.

— Nu te agita, fetițo, i-a spus ea. Așa ai fost întotdeauna. Agitată tot timpul. Mi-a aruncat una dintre privirile ei strălucitoare. Vianne poate să mă ajute, a declarat ea. Restul poate să aștepte până mâine.

Am dus-o în camera ei în timp ce oaspeții plecau încet, încă vorbind și râzând. Caro se sprijinea de brațul lui Georges; Luc o susținea din cealaltă parte. Părul ei era complet desfăcut acum, făcând-o să pară mai tânără și mai blândă. Pe când deschideam ușa camerei lui Armande am auzit-o spunând:

— ...aproape a promis că se va duce la Les Mimosas – ce greutate mi-a luat de pe suflet... Armande a auzit-o și ea și a chicotit somnoroasă.

— Nu poate fi ușor să ai o mamă delincventă, a spus ea. Pune-mă în pat, Vianne. Înainte să cad. Am ajutat-o să se dezbrace. Pe pernă era pregătită o cămașă de noapte de in. Am împăturit hainele în timp ce și-o trăgea peste cap.

— Darurile, a spus Armande. Pune-le acolo, să le pot vedea. Un gest vag în direcția dulapului. Hmm. Ce bine este.

I-am urmat puțin amețită instrucțiunile. Poate și eu băusem mai mult decât trebuia, pentru că mă simțeam destul de calmă. Îmi dădusem seama după numărul fiolelor de insulina din frigider că nu-și mai luase medicamentul de două zile. Am vrut s-o întreb dacă era sigură, dacă știa cu adevărat ce face. Dar, în loc de aceasta, am aranjat darul lui Luc – un slip de mătase de un roșu strălucitor pe spătarul scaunului ca să-l poată vedea și ea. Ea a chicotit iar și a întins mâna să pipăie materialul.

— Poți pleca acum, Vianne. Vocea ei era blândă, dar hotărâtă. A fost încântător.

Am ezitat. Pentru o secundă ne-am văzut pe amândouă în oglinda măsuței de toaletă. Cu părul ei proaspăt tuns arăta ca bătrânul din viziunea mea, dar mâinile ei sclipeau vișiniu și ea zâmbea. Închisese ochii.

— Lasă lumina aprinsă, Vianne. Era concedierea finală. Noapte bună.

Am sărutat-o blând pe obraji. Mirosea a levănțică și a ciocolată. M-am dus la bucătărie să spăl vasele.

Roux rămăsese să mă ajute. Ceilalți musafiri plecaseră. Anouk adormise pe canapea, cu un deget în gură. Am spălat în tăcere și am pus noile pahare și farfuriile în dulapurile lui Armande. O dată sau de două ori Roux a încercat să înceapă o conversație, dar eu nu puteam vorbi cu el; doar micile izbituri ale porțelanurilor și sticlei punctau tăcerea noastră.

— Te simți bine? a spus el în cele din urmă. Mâna lui era blândă pe umărul meu. Părul lui era de culoarea macilor.

Am spus primul lucru care mi-a trecut prin cap.

— Mă gândeam la mama. Ciudat, mi-am dat seama că acesta era adevărul. I-ar fi plăcut asta. Îi plăceau – artificiile.

M-a privit. Ochii lui ciudați de culoarea cerului deveniseră aproape purpurii din cauza luminii slabe, gălbui, din bucătărie. Aș fi vrut să-i pot spune despro Armande.

— Nu știam că te cheamă Michel, i-am spus în cele din urmă.

El a dat din umeri.

— Numele nu sunt importante.

— Ți-ai pierdut accentul – mi-am dat eu seama surprinsă. Aveai un accent marsiliez foarte puternic, dar acum...

Mi-a oferit unul dintre zâmbetele lui rare, dulci.

— Nici accentul nu contează.

Mâinile lui mi-au cuprins fața. Moi, pentru mâinile unui muncitor, albe și blânde ca ale unei femei. Atunci nu părea să conteze. L-am sărutat. Mirosea a vopsea și a săpun și a ciocolată. Am gustat ciocolata în gura lui și m-am gândit la Armande. Întotdeauna știusem că el o place pe Joséphine. Chiar în timp ce-l sărutam o știam, dar aceasta era singura magie dintre noi capabilă să înfrunte noaptea. Cea mai simplă magie, focul sălbatic pe care-l aducem la poalele muntelui la Beltane, puțin mai devreme în acest an. Mici încurajări care sfidează întunericul. Mâinile lui îmi căutau sânii pe sub pulover.

Am ezitat o secundă. Fuseseră deja prea mulți bărbați pe drumurile mele, bărbați ca acesta, bărbați buni la care țineam, dar pe care nu-i iubeam. Dacă aveam dreptate, și el și Joséphine își aparțineau unul altuia, ce importanță ar fi avut aceasta pentru ei? Pentru mine? Gura lui era ușoară,

atingerea delicată. De la florile de afară am surprins mireasma unui liliac, adusă de aerul cald al grătarelor.

— Afară, i-am spus eu încet. În grădină.

A privit-o pe Anouk, care încă dormea pe canapea, și a încuviințat. Am ieșit împreună sub cerul purpuriu, înstelat.

Grădina era caldă încă din cauza grătarelor. Liliicii aduși de Narcisse ne îmbrățișau cu parfumul lor. Ne-am întins în iarbă ca niște copii. N-am făcut promisiuni, n-am spus cuvinte de dragoste, deși el era blând, aproape lipsit de pasiune, mișcându-se cu o langoare lentă peste trupul meu, mângâindu-mi pielea cu limba. Deasupra capului lui, cerul avea culoarea neagră-purpurie a ochilor lui și puteam vedea Calea Lactee ca un bulevard care înconjura lumea. Știam că aceasta va fi singura dată pentru noi și simțeam doar o ușoară melancolie la acest gând. În schimb, un sentiment crescând de prezență, de împlinire, mă cuprinsese, depășindu-mi singurătatea și chiar sentimentul de tristețe pentru Armande. Va fi timp pentru mâhnire mai târziu. Acum, doar o simplă uimire; pentru mine, întinsă goală în iarbă, pentru bărbatul tăcut de lângă mine, pentru imensitatea de deasupra noastră și pentru cea dinăuntru nostru. Am stat întinși mult, Roux și cu mine, până ce transpirația noastră s-a răcit și micile insecte au început să alerge pe trupurile noastre și miroseam levănțică și cimbru de la stratul de flori de la picioare pe când, ținându-ne de mână, urmăream rotirea lentă și insuportabilă a cerurilor.

Îl auzeam pe Roux cântând încetisor o melodie simplă:

*V'la l'bon vent, v'la l'joli vent
V'la l'bon vent, ma mie m'appelle...*

Vântul era lângă mine acum, trăgându-mă cu ardoarea lui nemiloasă. Chiar în centru, un mic spațiu liniștit, miraculos de pașnic, și simțul aproape familiar de ceva *nou*. Și aceasta este un fel de magie, una pe care mama n-a înțeles-o niciodată, totuși eu sunt mai sigură de ea – de această nouă, miraculoasă căldură lăuntrică – decât de orice altceva aș fi făcut înainte. În sfârșit înțeleg de ce am tras Amanții în acea noapte. Păstrându-mi cunoașterea aproape, am închis ochii și am încercat s-o visez, așa cum am făcut în lunile dinaintea nașterii lui Anouk, micuța străină cu obraji strălucitori și frumoși ochi negri.

Când m-am trezit, Roux plecase și vântul se schimbase iar.

37.

Sâmbătă, 29 martie

Ajunul Paștelui

Ajutați-mă, *père*. Nu m-am rugat îndeajuns? N-am suferit îndeajuns pentru păcatele mele? Penitența mea a fost fără cusur. Capul îmi vâjâie din cauza lipsei de mâncare și somn. Nu este acesta timpul mântuirii, când toate păcatele sunt spălate? Argintul este așezat înapoi pe altar, candelile aprinse în anticipare. Flori, pentru prima oară de la începutul Postului Mare, împodobesc capela. Chiar nebunul Sfânt Francisc este încoronat cu crini și parfumul lor este ca al cărnii neatinsă de păcat. Am așteptat atât de mult, domnia voastră și cu mine, de la primul dumneavoastră atac. Chiar și atunci nu voiăți să-mi vorbiți, deși vorbeați cu ceilalți. Apoi, anul trecut, al doilea atac. Ei spun că nu se poate ajunge la dumneavoastră, dar știu că este o prefăcătorie, un joc al așteptării. Vă veți trezi când va sosi timpul.

Au găsit-o pe Armande Voizin în această dimineață. Țeapănă și încă zâmbitoare în patul ei, *père*; încă una care ne-a scăpat. I-am dat ultima împărtășanie, deși nu mi-ar fi mulțumit chiar dacă m-ar fi auzit. Poate eu sunt singurul care încă se mai simte reconfortat de aceste lucruri.

Voia să moară noaptea trecută, a aranjat totul până la ultimul detaliu, mâncarea, băutura, compania. Familia în jurul ei, înșelată de promisiunile că se va îndrepta. Ce aroganță damnable! Se va ruga, promite Caro, la douăzeci de liturghii, la treizeci de liturghii. Se va ruga pentru ea. Se va ruga pentru noi. Descopăr că încă mai tremur de mânie. Nu-i pot răspunde cu moderație. Înarmorântarea este joi. Mi-o imaginez acum, zăcând la morga spitalului, cu garoafe la

căpătâi, și cu acel zâmbet care nu i-a părăsit buzele albite, iar acest gând mă umple nu de milă sau satisfacție, ci de o furie teribilă, neputincioasă.

Desigur, știm cine este în spatele acestei mascarade. Femeia Rocher. Oh, Caro mi-a spus totul. Ea este influența, *père*, buruiana care a invadat grădina noastră. Ar fi trebuit să-mi ascult instinctele. Să o izgonesc de îndată ce am dat ochii cu ea. Ea care mi-a pus întruna piedică, râzând de mine din spatele vitrinei ei acoperite, trimițând dulciuri corupătoare în toate direcțiile. Am fost un prost, *père*. Armande Voizin a murit din cauza prostiei mele. Răul trăiește printre noi. Răul zâmbește triumfător și poartă straie colorate. Când eram copil ascultam înspăimântat povestea casei de turtă dulce cu vrăjitoarea care ademenea copilași înăuntru și îi mânca. Privesc magazinul ei, împodobit în hârtii strălucitoare ca un cadou care așteaptă să fie desfăcut și mă întreb câți oameni, câte suflete, a ispitit ea deja dincolo de posibilitatea mântuirii. Armande Voizin. Joséphine Muscat. Paul-Marie Muscat. Julien Narcisse. Luc Clairmont. Trebuie să fie îndepărtată. Și plodul ei de asemenea. În orice fel vom putea. E deja prea târziu pentru amabilități, *père*. Sufletul este deja compromis și aș vrea să am din nou șaisprezece ani. Încerc să-mi amintesc sălbăticia vârstei de șaisprezece ani, inventivitatea băiatului care eram odată. Băiatul care a aruncat sticla și care nu s-a mai sinchisit după aia. Dar acele zile s-au dus. Acum trebuie să fiu deștept. Nu trebuie să-mi discreditez poziția. Și, dacă voi eșua...

Ce ar face Muscat? Oh, el este brutal, nevrednic în felul său. Totuși a văzut pericolul mult înaintea mea. Ce ar face el? Trebuie să-l aleg pe Muscat ca model. Muscat porcul brutal, dar *viclean* ca un porc.

Ce ar face el?

Festivalul ciocolatei este mâine. De acesta depinde succesul sau eșecul ei. Este prea târziu să mai întorc fluxul opiniei publice împotriva ei. Trebuie să par fără nicio pată. În spatele ferestrei secrete, mii de ciocolate așteaptă să fie vândute. Ouă, animale, cuiburi împodobite cu panglici, cutii de cadouri, iepurași în învelitori lucioase din celofan... Mâine, o sută de copii se vor trezi în sunetele clopotelor de Paște și primul lor gând nu va fi *Christos a înviat!*, ci *Ciocolată! Ciocolată de Paște!*

Dar dacă n-ar fi ciocolată?

Gândul mă paralizează. Timp de o secundă, o bucurie fierbinte mă înăbușă. Porcul cel isteț dinăuntrul meu rânjește și se cabrează. Aș putea intra în casa ei, îmi spune. Ușa din spate este pe jumătate putrezită. Aș putea s-o deschid cu un levier. Să mă strecur în confiserie cu un ciomag. Ciocolata este sfârâmicioasă, ușor de spart. Cinci minute printre cutiile ei cu daruri ar trebui să fie de ajuns. Ea doarme la etajul de sus. S-ar putea să nu audă nimic. Oricum, nu va dura mult. Aș putea purta și o mască, astfel încât dacă ea ar vedea... Toți l-ar suspecta pe Muscat, un atac din răzbunare. Omul nu mai este aici ca să nege și oricum...

Père, v-ați mișcat? Am fost sigur o clipă că mâna dumneavoastră a tresărit, primele două degete îndoite ca pentru o binecuvântare. Din nou acel spasm ca al unui pușcaș care visează trecute bătălii. Un semn.

Lăudat fie Domnul. Un semn.

38.

Duminică, 30 martie
Duminica Învierii Domnului,
ora 4:00 a.m.

Am dormit puțin azi-noapte. Fereastra ei a fost luminată până la două și chiar și atunci nu am îndrăznit să mă mișc în caz că stătea trează în întuneric. Am picotit în fotoliu vreo două ore, punând ceasul să sune în caz că dormeam prea mult. Nu ar fi trebuit să mă îngrijorez. Somnul meu, cât a fost, a fost punctat cu crâmpie de vise atât de aiurite încât abia mi le-am amintit chiar dacă m-au trezit din somn. Cred că am văzut-o pe Armande – o Armande tânără, deși evident n-am cunoscut-o atunci – alergând pe câmpuri din Les Marauds, îmbrăcată într-o rochie roșie, cu părul negru fluturându-i liber. Sau era Vianne și le confundasem cumva. Apoi am visat incendiul din Les Marauds, pe femeia aceea șleampătă și pe bărbatul ei, malurile sterpe și roșii ale râului Tannes și pe dumneavoastră, *père*, și pe mama în cancelarie... Toată recolta amară a acelei veri s-a strecurat în visele mele și eu, ca un porc săpând după trufe, scoțând din ce în ce mai multe delicatese putrezite și îndopându-mă, îndopându-mă.

La patru mă ridic din pat. Am dormit îmbrăcat, scoțându-mi doar sutana și gulerul. Biserica nu are nicio legătură cu această problemă. Fac cafeaua foarte tare, dar fără zahăr, deși tehnic penitența mea a luat sfârșit. Am spus, tehnic. În inima mea știu că Paștele încă nu a venit. Christos nu a înviat. Dacă voi reuși azi, atunci Christos va învia.

Îmi dau seama că tremur. Mănânc pâinea uscată ca să-mi dau curaj. Cafeaua este fierbinte și amară. După ce îmi voi îndeplini misiunea, îmi promit o masă copioasă; ouă, șuncă, rulade cu zahăr de la Poitou. Salivez doar gândindu-mă la aceste bunătăți. Deschid radioul pe un post cu muzică clasică. „Oile pot să pască în pace”. Gura mi se strâmbă într-un rânjet dur, disprețuitor. Acum nu este timpul pentru pastorale. Aceasta este ora porcului, a porcului cel viclean. Fără muzică.

Este ora cinci fără cinci. Privind pe fereastră pot vedea prima rază de lumină la orizont. Am destul timp. Clopotarul va ajunge aici la șase să bată clopotele de Paște; am timp mai mult decât suficient pentru treburile mele secrete. Îmi pun balaclava⁴⁴ pe care am pregătit-o tocmai în acest scop; în oglindă par diferit, periculos. Un sabotor. Asta mă face să zâmbesc iar. Gura mea sub mască este dură și cinică. Aproape sper că ea mă va vedea.

5:10 a.m.

Ușa este descuiată. Abia îmi vine să cred ce noroc am. Asta dovedește încrederea ei, credința ei insolentă că nimeni nu-i poate rezista. Pun deoparte șurubelnița grea cu care ar fi trebuit să forțez ușa și iau o bucată de lemn – o parte a pragului de sus al ușii, *pere*, care a căzut în timpul războiului – cu amândouă mâinile. Ușa se deschide în liniște. Deasupra ușii se leagănă unul dintre săculețele ei roșii; trag de el și îl arunc disprețuitor pe jos. Un timp sunt dezorientat. Locul s-a schimbat de când nu mai este o brutărie și, oricum, sunt prea puțin familiarizat cu această parte a magazinului. Doar o reflexie slabă de lumină lucește pe

⁴⁴ Căciulă croșetată care acoperă capul și gâtul.

gresia de pe jos și sunt bucuroși că m-am gândit să aduc și o lanternă. O aprind și o clipă sunt aproape orbit de albeața suprafețelor emailate, de capace, de chiuvete, vechile cuptoare lucind lunatic în lumina lanternei. Nu sunt ciocolate la vedere. Bineînțeles. Aici este doar zona în care se prepară. Nu sunt sigur de ce sunt surprins că locul este atât de curat; mi-am imaginat că ea este șleampătă, lăsând tigăile nespălate și farfuriile aruncate în chiuvetă și fire lungi de păr negru aruncate în aluat. Însă este scrupulos de ordonată; șiruri de tigăi aranjate pe rafturi în ordinea mărimii, arama lângă aramă, vasele emailate lângă cele emailate, bolurile din porțelan și ustensilele – linguri, tigăițe – atârinate de pereții văruiți. Pe masa veche și zgâriată stau mai multe tăvi de pâine din piatră. În mijloc, un vas cu dalii galbene și înfoiate își aruncă umbrele în față. Dintr-un anumit motiv, florile mă înfurie. Ce drept are ea la flori când Armande Voizin zace moartă? Porcul din mine aruncă florile pe masă, rânjind. Îl las să facă ce vrea. Am nevoie de ferocitatea lui pentru ceea ce urmează.

5:20 a.m.

Probabil că ciocolatele sunt chiar în magazin. Îmi croiesc drum încet prin bucătărie și deschid ușa groasă din lemn de pin ajungând în zona principală a confiseriei. La stânga, scările care duc în zona de locuit. La dreapta, galantarul, rafturile, ornamentele, cutiile... Mirosul de ciocolată, deși mă așteptasem la el, este izbitor. Întunericul pare să-l fi amplificat astfel încât pentru o clipă, mirosul este întunericul, înconjurându-mă cu o pudră groasă și maronie; înăbușitor gând. Raza lanternei mele găsește puncte de lumină, staniol, funde, folii lucioase de celofan. Peștera

comorilor mă înconjoară. Mă trece un fior. Să fiu aici, în casa vrăjitoarei, nevăzut, un intrus. Să-i ating lucrurile în secret pe când ea doarme. Simt un îndemn să văd aranjamentul din vitrină, să smulg ecranul din hârtie și să fiu primul – absurd, pentru că vreau să nimicesc totul – care-l vede. Dar voi da ascultare acestui îndemn. Mă îndrept ușor, cu tălpile mele din cauciuc, blocul greu de lemn atârându-mi în mână. Am destul timp. Destul timp ca să-mi satisfac curiozitatea, dacă vreau. Și oricum, acest moment este prea prețios pentru a fi irosit. Vreau să-l savurez.

5:30 a.m.

Încet trag în lături foița de hârtie care acoperă vitrina. Se desface cu un sunet ușor și eu mă dau deoparte, încercând să aud orice semn de activitate de la etajul de deasupra. Nu se aude nimic. Lanterna mea luminează aranjamentul și, pentru o clipă, aproape uit pentru ce mă aflu aici. Este o abundență de comori, fructe *glacé* și flori din marțipan și munți de ciocolată de toate formele și culorile și iepurași, rațe, găini, pui, miei privindu-mă cu ochi veseli din ciocolată ca armatele din teracotă ale anticei Chine și, deasupra, statuia unei femei cu brațele cafenii grațioase ținând un mănunchi de spice din ciocolată, și cu părul ondulat. Detaliul este splendid redat, părul făcut dintr-o ciocolată mai întunecată, ochii pictați cu ciocolată albă. Mirosul de ciocolată este copleșitor, parfumul bogat al cărnii care atrage gustul pe o cărare fermecată de dulceață. Femeia cu spice de grâu zâmbește ușor, de parcă ar contempla mistere.

Încearcă-mă. Testează-mă. Gustă-mă.

Cântecul ei este mai puternic ca niciodată, aici, în cuibul ispitelor. Aș putea întinde o mână în orice direcție și aș

culege unul dintre aceste fructe interzise, gustându-i carnea tainică. Gândul mă străpunge într-o mie de locuri.

Încearcă-mă. Testează-mă. Gustă-mă.

Nimeni n-ar putea rezista.

Încearcă-mă. Testează-mă. Gustă...

De ce nu?

5:40 a.m.

Voi lua primul lucru pe care-l nimeresc. Nu trebuie să mă rătăcesc printre ispite. O singură ciocolată – nu chiar hoție, ci recuperare; singura dintre toate surorile ei care va supraviețui distrugerii; o libelulă care plutește deasupra unor delicatese. O tavă din plexiglas cu un capac le protejează; numele fiecărui articol este înscris pe capac cu un scris fin, cursiv. *Biscuiți cu portocale amare. Ruladă de marțipan de caise. Cerisette russe. Trufe albe cu rom. Manon blanc. Țățele lui Venus.* Simt cum roșesc pe sub mască. Cum ar putea comanda cineva ceva cu un astfel de nume? Totuși arată minunat, albe în lumina lanternei mele, acoperite în vârf cu ciocolată mai întunecată. Iau una din vârful tăvii. O țin sub nas; miroase a frișcă și vanilie. Nimeni nu va ști. Îmi dau seama acum că n-am mai mâncat ciocolată de când eram mic, mai mulți ani decât îmi pot aminti, și chiar și atunci era o ciocolată ieftină, *chocolat à croquer*, cincisprezece la sută cacao solidă – douăzeci la cea amăruie – cu un gust lipicios de grăsime și zahăr. O dată sau de două ori am cumpărat Suchard de la supermarket dar, costând de cinci ori cât celelalte, era un lux pe care rareori mi-l puteam permite. Asta este oricum diferită; slaba rezistență a cochiliei de ciocolată când întâlnește buzele, trufa moale din interior... Simt straturi de arome ca buchetul unui vin bun, o ușoară

amăreală, o bogăție ca a cafelei râșnite; căldura învie aroma și îmi umple nările, un sucub al gustului care mă posedă în timp ce eu jelesc.

5:45 a.m.

Mai încerc una, spunându-mi că nu contează. Rătăcesc iar asupra numelor. *Crème de cassis*. *Biscuit triplu cu nuci*. Aleg o pepită neagră dintr-o tavă pe care scrie *Călătoria de Paște*. Ghimbir zaharisit într-o cochilie de zahăr, eliberând o gură de lichior ca o concentrare de mirodenii, o răsuflare de aer parfumat în care lemnul de santal și scorțișoara și sucul de lămâie se luptă pentru a atrage atenția împreună cu cedrul și calycanthus⁴⁵. Mai iau una din tava însemnată *Pêche au miel millefleurs*. O felie de piersică muiată în miere și rachiu, o felie de piersică glasată în vârful ciocolatei. Mă uit la ceas. Mai am timp.

Știu că ar fi trebuit să-mi încep de îndată misiunea. Aranjamentul din vitrină, deși uimitor, nu este suficient pentru sutele de comenzi pe care le-a primit. Mai trebuie să fie un loc în care-și ține cutiile cu daruri, rezervele, grosul mărfii. Lucrurile de aici sunt doar pentru spectacol. Înșfac o *amandine* și mi-o îndes în gură ca să gândesc mai bine. Apoi o fondantă din caramel. Apoi o *manon blanc*, pufoasă, cu cremă și migdale. Atât de puțin timp și atâtea lucruri de încercat. Aș putea să-mi termin treaba în cinci minute, poate mai puțin. De îndată ce voi ști unde să caut. Mai iau o ciocolată, pentru noroc, înainte de pleca în căutare. Doar una.

⁴⁵ Mirodenie din Jamaica, o combinație de arome de scorțișoară, nucșoară și cuișoare.

5:55 a.m.

Este ca într-unul din visele mele. Mă rostogolesc în ciocolată. Mă închipui într-un câmp de ciocolate, pe o plajă de ciocolată, înșorindu-mă-scurfundându-mă-în-dopându-mă. Nu am timp să mai citesc etichetele; îmi îndes ciocolatele în gură la întâmplare. Porcul își pierde istețimea aflându-se în fața unei asemenea încântări, devine iar un porc și, cu toate că ceva din mintea mea strigă la mine să mă opresc, nu am ce face. Odată ce a început, nu se mai poate opri. Nu are nicio legătură cu foamea; le îndes, cu gura umflată, cu mâinile pline. Pentru o clipă înfricoșătoare mi-o imaginez pe Armande întoarsă ca să mă bântuie, să mă blesteme poate cu furia ei specială; blestemul morții prin lăcomie. Mă aud scoțând sunete pe când mănânc, gemete, sunete pasionate de extaz și disperare, de parcă porcul din mine și-ar fi găsit în sfârșit o voce.

6:00 a.m.

Christos a înviat! Sunetul clopotelor mă scoate de sub puterea vrăjii. Mă trezesc stând pe podea, cu ciocolate împrăștiat în jurul meu de parcă m-aș fi rostogolit în ele cu adevărat, exact așa cum visasem. Ciomagul zace uitat lângă mine. Îmi scosesem masca de protecție. Vitrina, eliberată de paravan, privește plat în primele raze palide ale dimineții.

Christos a înviat! Ca un bețiv, mă chinui să mă ridic în picioare. În cinci minute primii credincioși vor sosi la liturghie. Deja cred că mi s-a simțit lipsa. Înșfac ciomagul cu degetele murdare de ciocolată topită. Îmi dau seama brusc unde-și ține ea stocul de marfă. Vechea pivniță, rece și

uscată, unde se țineau pe vremuri sacii cu făină. Pot ajunge acolo. Știu că pot.

Christos a înviat!

Mă întorc, cu ciomagul în mână, disperat din cauza timpului, a timpului...

Ea mă așteaptă, urmărindu-mă din spatele perdelei din mărgele. Nu aveam cum să știu cât timp mă urmărise. Un mic zâmbet îi strâmbă buzele. Cu blândețe, îmi ia bățul din mână. Între degete ține ceva care seamănă cu o bucată colorată de hârtie arsă. O carte de joc, poate.

* * *

Și așa m-au văzut, *père*, ghemuit în ruinele vitrinei ei, cu fața mânjită cu ciocolată, cu ochii tulburi. Oamenii păreau să vină alergând de nicăieri în ajutorul ei. Duplessis cu lesa câinelui într-o mână, de pază la ușă. Femeia Rocher la ușa din spate cu ciomagul meu în îndoitura brațului. Poitou, de peste drum, trezit devreme ca să-și coacă pâinea, chemând curioșii să privească. Familia Clairmont, ca niște pești pe uscat, holbându-se. Narcisse, arătându-și pumnul. Și râsetele. Doamne! Râsetele. Și în tot acest timp clopotele sună *Christos a înviat!* de-a latul pieței St Jerome.

Christos a înviat!

39.

Luni, 31 martie **A doua zi de Paște**

L-am trimis pe Reynaud acasă după ce clopotele au încetat să bată. N-a mai ținut slujba. A fugit în Les Marauds fără să mai spună vreun cuvânt. Puțini i-au simțit lipsa. Am început festivalul devreme, cu ciocolată caldă și prăjituri afară, lângă *La Praline*, în timp ce eu am curățat repede mizeria. Din fericire nu era prea multă; câteva sute de ciocolate risipite pe jos, dar niciuna dintre cutiile noastre de cadou nu era stricată. Câteva aranjamente suplimentare în vitrină și arăta la fel de bine ca înainte.

Festivalul a fost exact așa cum am sperat. Tarabe, fanfare, orchestra lui Narcisse – în mod surprinzător cântă bine la saxofon – jongleri, înghițitori de flăcări. Oamenii râului s-au întors – cel puțin pentru ziua de azi – și străzile sunt pline de viață cu figurile lor pitorești. Unii și-au instalat tarabe proprii, cu mărgelile de păr, gemuri și miere, tatuaje cu henna sau ghicind norocul. Roux vindea păpuși pe care le sculptase el din lemnul adus de apă. Doar familia Clairmont lipsea, deși o văd întruna pe Armande cu ochii minții, de parcă la o astfel de ocazie nu mi-aș putea imagina că ea ar putea să lipsească. O femeie cu o eșarfă roșie, cu spatele îndoit, cu un șorț gri, o pălărie de pai, decorată amuzant cu cireșe, țopăind pe deasupra mulțimii festivalului. Părea să fie peste tot. În mod ciudat, descopăr că nu simt nicio mâhnire. Doar o convingere din ce în ce mai puternică că ea ar putea apărea în orice moment, ridicând capacele cutiilor ca să vadă ce este înăuntru, lingându-și degetele cu lăcomie sau chicotind veselă din cauza zgomotului, râsetelor, veseliei spectacolului.

O dată chiar am fost sigură că-i aud vocea – *uau!* – chiar lângă mine pe când mă întindeam să ajung la un pachet de stafide în ciocolată, deși când m-am uitat, nu era nimeni. Mama ar fi înțeles.

Am livrat toate comenzile și am vândut ultima cutie cu daruri la patru și un sfert. Vânătoarea de ouă de Paște a fost câștigată de Lucie Prudhomme, dar toți participanții au primit *cornets-surprise*, cu ciocolată și trompete de jucărie și tamburine și serpentine. Un singur *char*, cu flori adevărate, făcea reclamă serelor lui Narcisse. Unii dintre tineri au îndrăznit chiar să și danseze puțin sub privirile severe ale lui St Jérôme, iar soarele a strălucit întreaga zi.

Totuși, pe când stau acum cu Anouk în casa noastră liniștită, cu o carte de povești într-o mână, mă simt neliniștită. Îmi spun că este oboseala care urmează inevitabil după un eveniment mult așteptat. Oboseală și poate anxietate. Intervenția lui Reynaud în ultimul moment, căldura soarelui, oamenii... Și mâhnire pentru Armande, ieșind acum la iveală pe când sunetele bucuriei se sting, supărare colorată cu atâtea alte lucruri, singurătate, pierdere, necredință și un sentiment de *corectitudine* calmă. Draga mea Armande. Ți-ar fi plăcut atât de mult. Dar ai avut și tu artificiile tale, nu? Guillaume a apărut târziu în seara aceasta, mult după ce dispăruseră toate urmele festivalului. Anouk era pregătită pentru culcare, cu ochii încă plini de luminile carnavalului.

— Pot să intru? Câinele învățase să se așeze la comanda lui și acum așteaptă solemn lângă ușă. El are ceva în mână. O scrisoare. Armande mi-a spus să v-o dau. Știți dumneavoastră. După.

Iau scrisoarea. În plic, ceva mic și tare izbește hârtia.

— Mulțumesc.

— Nu mai stau. Mă privește o clipă, apoi întinde mâna, un gest nostim, totuși ciudat de emoționant. Strângerea lui de mână este fermă și rece. Simt înțepături în ochi; o lacrimă cade pe mâneca bătrânului – a lui sau a mea, nu sunt sigură.

— Noapte bună, Vianne.

— Noapte bună, Guillaume.

Plicul conține o singură foaie de hârtie. O scot și ceva se rostogolește odată cu ea pe masă – monede, cred. Scrisul este mare și chinuit.

Dragă Vianne,

Îți mulțumesc pentru toate. Știu cum trebuie să te simți. Vorbește cu Guillaume, dacă vrei – el înțelege mai bine ca oricine altcineva. Îmi pare rău că n-am putut să particip la festivalul tău, dar l-am văzut atât de des în mintea mea încât nu mai contează. Sărut-o pe Anouk din partea mea și dă-i unul dintre obiectele dinăuntru – celălalt este pentru următorul, cred că știi ce vreau să spun.

Sunt obosită acum și pot simți schimbarea care vine pe aripile vântului. Cred că somnul îmi va prii. Și, cine știe, poate ne vom mai întâlni cândva.

A ta, Armande Voizin.

P.S. Nu vă deranjați să veniți la înmormântare, niciuna dintre voi. Este petrecerea lui Caro și cred că are dreptul la ea, dacă asta îi place ei. Invită mai bine pe toți prietenii noștri la Praline și beți o cană cu ciocolată. Vă iubesc pe toți.
A.

După ce am terminat-o, am pus jos hârtia și m-am uitat după monedele care se rostogoliseră. Am găsit una pe masă

și una pe un scaun; doi suverani de aur strălucind roșu în mâna mea. Una pentru Anouk, și cealaltă? Instinctiv ating cu mâna locul cald și liniștit dinăuntrul meu, locul secret pe care nu mi l-am dezvăluit nici mie însămi.

Capul lui Anouk se odihnește pe umărul meu. Aproape adormită, îi îngână ceva lui Pantoufle pe când eu îi citesc cu voce tare. N-am prea auzit de Pantoufle în ultimele câteva săptămâni; locul lui a fost uzurpat de tovarăși de joacă reali. Este semnificativ că s-a întors acum, odată cu schimbarea vântului. Ceva din mine simte inevitabilitatea unei schimbări. Fantezia mea, construită cu grijă, a unui cămin permanent este ca și castelele de nisip pe care le construiam pe plajă, așteptând fluxul. Chiar dacă marea lipsește, soarele le distruge; până mâine, aproape nu mai există. Chiar și așa, tot mă simt puțin mânioasă, puțin rănită. Dar parfumul carnavaulului mă atrage, vântul schimbător, vântul fierbinte de la – unde era? În sud? În est? În America? În Anglia? Este doar o problemă de timp. Lansquenet, cu toate asocierile pe care le implică, îmi pare cumva mai puțin real, ceva care deja coboară în adâncul memoriei. Mașinăria se oprește; mecanismul este tăcut. Poate asta am bănuțit de la început, că eu și Reynaud suntem legați, că unul îl echilibrează pe celălalt și că, fără el, nu mai am niciun rost aici. Oricum ar fi, *necazurile* orașului au dispărut; pot simți în locul lor satisfacție, o sațietate mulțumită în care nu mai este loc și pentru mine. În casele din tot orașul, cuplurile fac dragoste, copiii se joacă, câinii latră, televizoarele luminează. Fără noi. Guillaume își mângâie câinele și urmărește *Casablanca*. Singur în cameră, Luc citește Rimbaud cu voce tare, fără să se bâlbâie. Roux și Joséphine, singuri în casa lor proaspăt zugrăvită, se descoperă unul pe celălalt din interior în afară,

pe îndelete. Radio-Gascogne prezintă în această seară festivalul ciocolatei, anunțând cu mândrie *festivalul din Lansquenet-sous-Tannes, o fermecătoare tradiție locală*. Turiștii nu vor mai ocoli această localitate în drumul lor. Am pus orașul invizibil pe hartă.

Vântul miroase a mare, a ozon și a prăjeală, ca faleza din Juan-les-Pins, a clătite și a ulei de nucă de cocos și cărbune și transpirație. Atâtea locuri așteaptă ca vântul să se schimbe. Atâția oameni. Cât va mai dura de data aceasta? Șase luni? Un an? Anouk își cuibărește capul în umărul meu și o strâng tare, prea tare, pentru că se trezește pe jumătate și murmură ceva acuzator. *La Céleste Praline* va redeveni o brutărie. Sau, poate, o *confiserie-pâtisserie*, cu *guimauves* atârând de tavan ca șiraguri de cârnați pastel și cutii cu *pains d'épices* cu *Souvenir de Lansquenet-sous-Tannes* scris pe capace. Cel puțin avem bani, mai mulți decât ne trebuie, ca să o luăm de la început în altă parte. Poate la Nisa, sau Cannes, Londra sau Paris. Anouk scâncește în somn. Simte și ea.

Totuși am progresat. N-o să mai avem parte de anonimitatea camerelor de hotel, de clipirea rece a neoadelor, de fuga din nord în sud la întoarcerea unei cărți de joc. Cel puțin l-am înfruntat pe Omul Negru, Anouk și cu mine, am văzut ce este cu adevărat: un păcălici, o mască de carnaval. Nu putem rămâne aici pentru totdeauna. Este posibil ca el să ne fi croit un drum în altă direcție. Într-un oraș la malul mării, poate. Sau un sat așezat lângă un râu, cu labirinturi de câmpii și viță de vie. Numele noastre se vor schimba. Și numele confisieriei noastre, de asemenea. *La Truffe Enchantée*, poate. Sau *Tentations Divines*, în amintirea lui Reynaud. Și acum putem lua cu noi atât de mult din Lansquenet. Țin cadoul lui Anouk în palmă. Monedele sunt

grele, solide. Aurul este roșiatic, aproape de culoarea părului lui Roux. Din nou mă întreb cum a știut *ea* – cât de departe putea să vadă. Un alt copil – dar nu lipsit de tată de data aceasta, ci copilul unui om bun, chiar dacă el nu va afla niciodată. Mă întreb dacă ea va moșteni părul lui, ochii lui încețoșați. Sunt aproape sigură că va fi o fetiță. Îi știu chiar și numele.

Celelalte lucruri le putem lăsa în urmă. Omul Negru a dispărut. Vocea mea sună diferit acum, mai îndrăzneată, mai puternică. Există în ea o notă pe care, dacă ascult cu atenție, aproape pot s-o recunosc. O notă de sfidare, chiar de amuzament. Temerile mele au dispărut. Și tu ai dispărut, *maman*, deși întotdeauna te voi auzi vorbindu-mi. Nu mai trebuie să mă tem de imaginea feței mele în oglindă. Anouk zâmbește în somn. Aș putea rămâne aici, *maman*. Avem un cămin, avem prieteni. Morișca de vânt de afară se rotește, se rotește. Imaginează-ți că o vom auzi în fiecare săptămână, în fiecare an, în fiecare perioadă. Imaginează-ți cum ne vom uita pe fereastră într-o dimineață de iarnă. Noua voce dinăuntru meu râde și acest sunet este aproape ca o întoarcere acasă. Viața nouă dinăuntru meu se rotește încet, dulce. Anouk vorbește în somn, silabe fără înțeles. Mănuțele ei se agață de mâna mea.

— Te rog. Vocea ei este înăbușită de puloverul meu. *Maman*, cântă-mi ceva. Își deschide ochii. Pământul, văzut de la o înălțime mare, are aceeași nuanță albastru-verzuie.

— Bine.

Ea închide ochii din nou și eu încep să cânt încet:

V'la l'bon vent, v'la le joli vent
V'la l'bon vent, ma mie m'appelle.

- CHOCOLAT -

Sperând că, de data aceasta, va rămâne un cântec de leagăn. Că, de data aceasta, vântul nu va auzi. Că de data aceasta – *Te rog, doar de data aceasta* – va pleca fără noi.

SFÂRȘIT

Nota autoarei,

Am dorit să scriu despre magie. Nu credința populară, ci magia lucrurilor simple și felul în care ceva obișnuit poate în anumite împrejurări să capete proprietăți extraordinare. Credința lui Vianne în supranatural îi pare periculoasă, chiar sinistră, lui Reynaud.

Totuși, calitățile umane, înțelegerea și bunătatea față de alții o fac să fie ceea ce este.

Ea nu face nimic din ceea ce s-ar cuveni. Magia ei acționând prin intermediul plăcerilor simple este accesibilă tuturor.

Dacă este o vrăjitoare așa cum crede Reynaud, atunci vrăjitori sunt toți cei care au valori similare.

Trăim într-o lume care devine din ce în ce mai complicată în jurul nostru; suntem bombardați cu mesaje încurcate și ținte imposibile de către mass-media; ca și Reynaud am învățat să demonizăm plăcerea și să ne temem de sentimentele noastre.

CHOCOLAT a fost reacția mea împotriva acestora.

O pledoarie pentru toleranța față de ceilalți, dar și față de noi înșine, amintirea faptului că a greși este și natural și permis; că a-ți plânge de milă nu este întotdeauna un lucru rău, că a testa oamenii până la distrugere nu este modul în care poți să-i faci mai buni.

Joanne Harris

Primola

Vă invită să savurați această delicioasă plăsmuire literară împreună cu propriile creații de ciocolaterie.

Joanne HARRIS

CHOCOLAT

„O pledoarie pentru toleranța față de ceilalți, dar și față de noi înșine, amintirea faptului că a greși este și natural și permis; că a-ți plânge de milă nu este întotdeauna un lucru rău, că a testa oamenii până la distrugere nu este modul în care poți să-i faci mai buni.”

Joanne Harris

ISBN: 973-9473-82-2
978-973-9473-82-8

